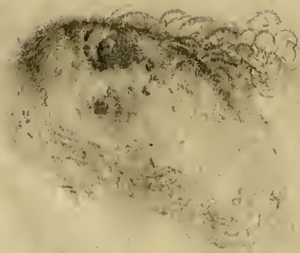
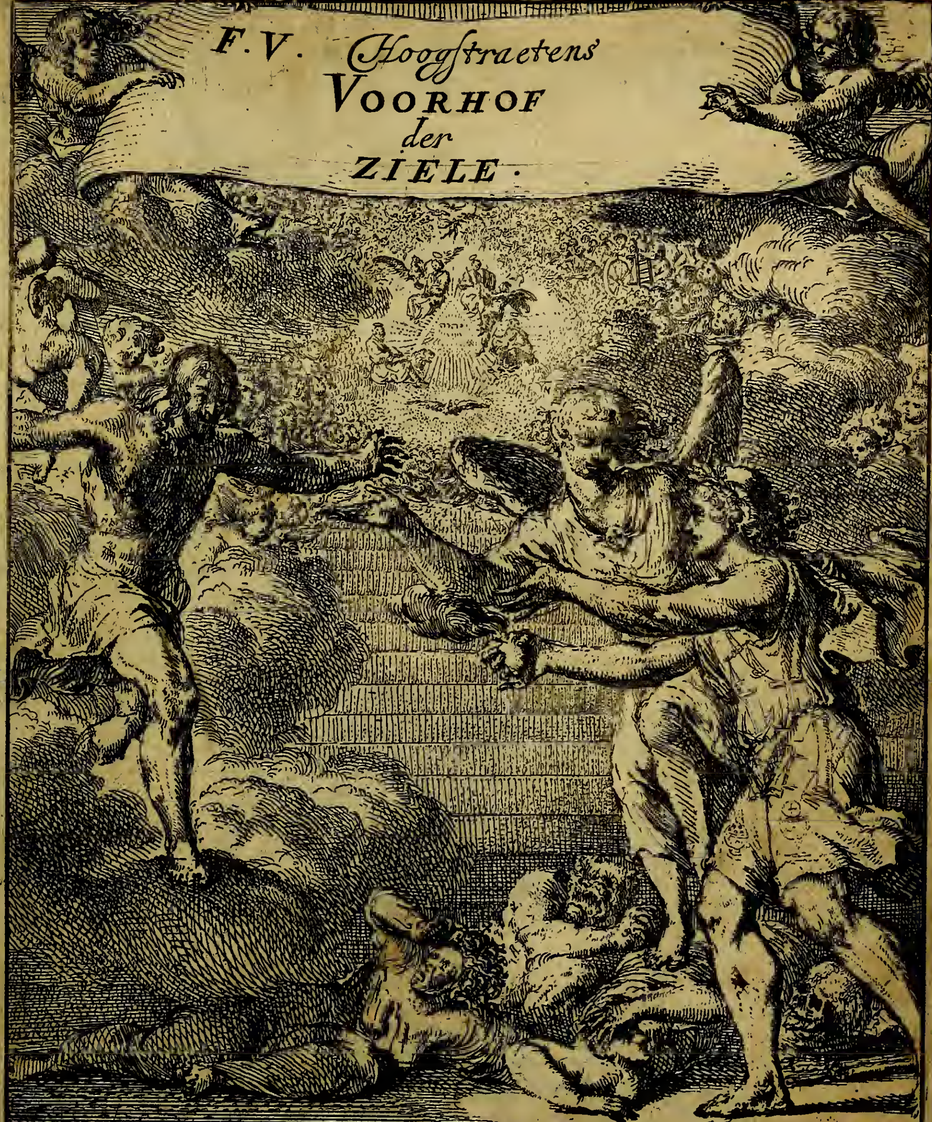

R. de Hoge
fecit

Falſa, tuens bona prius
Incipe colla jugo retrahere;
Vera dehinc animum ſubierint.

HET VOORHOF der ZIELE,

Behangen met leerzaeme PRENTEN en ZINNEBEELDEN,

Door F. v. H.

Fortior eſt, qui ſe, quam qui fortiſſima vincit Mœnia. —— —— ——

Tot ROTTERDAM,

By FRANSOIS van HOOGSTRAETEN, Boekverkooper. Anno 1668.

Den Eerentfeſten, Wijzen, Voorzienigen
ende zeer Diſcreten HEERE

M.R JOHAN DE VRIES,

Regeerend Burgermeeſter, Raed ende Vroedtſchap
der Stad ROTTERDAM,

MITSGADERS

Bewinthebber van de Geoctroyeerde Ooſtindiſche Compagnie ter Kamere van dezelve Stad.

Ven gelijk de genen, die met de koortſe bevangen zijn, van hunne Medecijnmeeſteren niet juiſt op eenerhande maniere, en met even dezelve dräncken geholpen worden: zoo worden ook de genen, die ziek van gemoed, en dagelijkſche zwakheden en gebreeken zijn onderworpen, niet op gelijke maniere genezen. Onder zoo veele vernuften, die dit mijn zeggen niet alleen bevestigt, maer ook metter daet bewezen hebben, zijn voor al te reekenen die twee vermaerde Wijzen, welker naemen ons van de grijze outheid zijn overgelevert, te weten, *Democritus* en *Heraclitus*, die beide de doolingen der blinde menſchen waernemende, en van harte wenſchende hen op den rechten wegh te brengen, nochtans twee ſtrijdige middelen daer toe gebruikten; want d'een poogde met lachen, d'ander met ſchreien tot

zijn oogmerk te komen. Het zal dan, Achtbaere Heer, by uw E. Achtb. te verschoonen zijn, dat ik, aenmerkende de verscheidenheit der menschelijke zinlijkheden en tochten, zoodanige stoffen in Vaerzen ontworpen hebbe, die zelf den Predikstoel niet oneigen kunnen gereekent worden; my aldus in den tijd, dien ik voor my zelven houde, met een eerlijke oeffeninge vermaekende, en om, by deze of gene gelegentheden, niet al te zeer te vervreemden van het Hemelsch aengezichte der deugt; want men kan aldus, mijns oordeels, door Beelden en woorden, door het gezicht en gehoor, twee zinnen, die, na het zeggen des Philosoophs, werktuigen van de Wetenschap zijn, gesticht worden. Dusdanig een slagh van leeren en onderwijzen is niet alleen by onzen tijd, gelijk dat noch de schriften van *Heinsius*, *Boxhornius*, *de Brune*, *Cats*, en meer andere kunnen getuigen, maer ook, gelijk uw E. Achtbaerh. buiten twijffel zal bekent zijn, in d'oude tijden, en voor veele honderden van jaeren gebruikt geweest. Want by d'Egyptenaeren wert de wijsheit geleert door teekenen en figuuren; de Fabelen van *Esopus* onderwijzen ons door Beesten en Dieren; en het vermaert Tafereel van *Cebes*, een heerlijk overblijffel der Ouden, is ook niet dan met Zinnebeelden bezet, en wel te recht gereekent eene waerachtige Leermeestresse der wijsheit; Ook onderrechtte de Romein *Tarquinius* zijnen Zoon door Zinnebeelden, wanneer hy in zijnen tuin de struiken der Mankoppen afmaeiende, hem daer mede te kennen gaf, dat hy, in de beroerte van het gemeene beste, de hoofden der wederspannelingen most uitroeien.

Maer wat zoek ik getuygenissen by lang verstorve Hei-

Heidenen, daer zelf in het Oud Verbond de Godtlooze *Abimelech* met de beeltenissen der boomen door zijnen broeder *Jotham* wort overgehaelt? Ook gebruikte de Propheet *Nathan*, daer *David* zich met overspel en dootslagh bevlekt hadde, zijne verzierde beeltenissen, om hem daer mede, als met een uitnemend middel, weder te recht te brengen; Gelijk ook by den zelven Koning die Vrouwe, van *Joab* afgevaerdigt, om *Absolon*, van wegen zijnen Broedermoord in ongenade, weder met zijnen vergramden Vader te verzoenen. Ja zelf onze Zaligmaeker heeft doorgaens in d'Evangelien met Beelden en gelijkenissen zijne Discipelen den wegh ten Hemel gebaent.

Ik dan, mijn Werk ten einde zijnde, en in bedenken wat persoon my te kiezen stonde, dien ik het mochte toeeigenen, vond geraden uw E. Achtb. daer mede te gedenken, die, niet tegenstaende met de zaeken van het gemeene beste beslommert, en ten vollen genegen om by alle gelegentheden den verlegen te helpen, gelijk uw Ed. Achtbaerh. met reden wert toegezongen;

Dat hy, die moedeloos naer uwen drempel ging,
Voor 't dankbaer afscheit, hulp, genade en troost ontfing.

des niettemin, zegge ik, in den tijd van ruste, en wanneer de zaeken der gemeente uw Ed. Achtbaerh. van zorgen ontslaen, noch lust schept om de vermoeide zinnen met deze of diergelijke lezinge te verquicken, als zijnde zoo groot een beminner van Boecken, die de deugt en Godtvruchtigheit leeren, als vyand van walgelijke Minneschriften, die niet anders voor de Jonkheit dan

tot

tot ydele en onnutte tijtkortinge dienen. Ontfang dan, Achtbaere HEER, dezen Voorhof, met ſpreekende Zinnebeelden behangen, en wilt, naer uw E. ingeboore heusheit, de misſlagen verſchoonen; terwijl ik ondertuſſchen wenſche te blijven

Achtbaere HEER,

Uw E. Achtbaerheits Ootmoedigſte Dienaer

F. v. HOOGSTRAETEN.

Rotterdam den 2. van Herfſt-maend. 1668.

Op het

VOORHOF DER ZIELE

van

F. v. HOOGSTRAETEN.

TE Siddim in 't vervloekte dal,
Berucht door gruwlen, en den val
Van vier met vyer verdelgde Steden;
Ontrent het bang en heylloos strand
Des Pekpoels, uit wiens ingewand
En keel de stank der vuilicheden
Eens snooden Volks, daer elk voor yst,
Noch na den grammen Hemel ryst,
En Helle en Afgrond schijnt te splijten;
Strand, welkers swarte swavelvloed
Noch kookt en borrelt op den gloed
Der beestelyke Zodomyten:
In dit afgrijszelyk gewest
Daar groeit een vrucht, een Boomgaardpest,
Die onbezinde kan verrukken,
En door een uiterlyk cieraad,
Bedrieghlijk schoon, geveinst gelaat,
De gulzicheid verlokt tot plukken.
Maar, ach! wie daar den tand in zet,
Word fluks met dompige asch besmet,
Om 't pynlyk hert met ankst bekropen,
In merg en bloed verdroogt, verteert,
En eindlyk van de Dood verheert,
Zyn quynende adren ingeslopen.
Dit mensch verradende Ooft verbeeld
De Minneveerzen, opgespeelt
Van dertle Kabinetboelinnen,
Parnas Syrenen, welkers rey
Door geyl muzyk, onkuisch gevley,
Bevallich opgesmukt, de zinnen

Der zorgelooze jeucht te snood
Op weytze Zangbanketten nood,
En prikkeltze om haar neêr te zetten:
Doch elk, die nadert tot de spijs,
Zuigt uit Fyool en Ambergrijs
Een booze zedepest, die smetten
En schenden ken, een' vuilen damp,
Een scherp vergif, dat wee en ramp
Door brein, gemoed en geest doet glijden;
Vergif dat vleesch en bloed en lust
En hertstocht fier ten Oorlog rust,
Om deucht en reden te bestrijden;
Vergif dat met een helsche macht
De zuivre Zedicheyd verkracht,
Op d'eerbre Maachtschaamte aan durft vallen,
De wijze Maticheyd versmoord,
En deerlijk d'edle ziel vermoord,
Dat kostelijkste pand van allen.
't Orakelkoor van Eskulaap
Voorspeld den kranke een' yzren slaap,
Die met de bittre Dood in d'armen,
Haar scherpe Zeyszen niet gevoelt:
Maar 't hert daer dit vergif in woelt,
Wel verr' van jammerlijk te kermen,
Dat liefkoost, troetelt, voed en vleyt,
Verheucht in droeve ellendicheyd,
De heete zielkoorts, die 'er 't wezen
Van 't geestlijk leven in versmacht;
Wat Heelkonst zal het dan met kracht
Van zulken tooverplaag genezen?
O blinde meenichte, die lang
Uw ongeluk met spel en zang
Onthaalt hebt, en te dierbre jaren
In koorden, sweetende in het vyer
Der Venuzijnsche Minnelier,
In dertle Lesbiaansche snaren,

In Nazoos weeldestrikken vast
Bleeft hangen; breek, ey breek den bast,
De boejen, die u Slaven maken
Van 's afgronds Zielgeweldenaar.
Bewandel dezen Voorhof, daar
De zinnen in de Liefde blaken
Die 't hert der Zerafijnen gloeit;
Daar Kruid, en Bloem, en Balzem groeit;
Daar Artzenyen zijn te vinden,
Om uwen geest, in 't vleesch verrot,
Verettert, stinkende voor God,
Met heilzame uitkomst te verbinden.
En roept de beet door merg en been
Der Mintarantula alleen
Om toon en klank en zang en maten:
Hier galmt de nutte les, zoo schoon,
Op maet en zang en klank en toon,
Dat haar vergif u moet verlaten.
Voorts alles wat na vroomheyd, tucht,
Vernuft en deuchden hygt en zucht,
Koom' zich in dezen Hof vermeyen,
Wiens rijke paden altemaal
De Ziele na de Binnezaal
Van haren Bruydegom geleyen.

H. DULLAART.

Op het zelve.

TOen eens mijn zinnen ſpeelen gingen
In Maro, daar hy komt te zingen
Van Didoos Voorhof, rijk behangen
Met Schilderyen, die de daden
Der Grieken, en Trojaenſche ſchaden
Verbeelden, wiert ik met verlangen
Tot zulk een Schouſpel, zoo bewogen,
Als zagh ik't levend voor mijn' oogen.

Dit beurde my ook zelf in Roomen,
En in de Stadt gebout op ſtroomen,
Twee Steden waardigh te bezoeken,
Waer in Urbynen en Uſellen
De Konſt in hooger achting ſtellen.
Laat dan de naam van Leeke-boeken
Een ſlag van Schilderyen voeren,
Die zin en geeſt, en 't hart beroeren.

Ook hoeftme uit Hollant niet te wijken
Tot d'Outheit, of tot vreemde Rijken,
Om deze waarheit te bewijzen:
Hier vindm' ook keur van Schilderyen,
Die 't oog bedroeven, of verblijen.
Wie kan zich ſpanen van te prijzen
De Schilderkunſt, die net verbeelde
Al wat natuur op aarde teelde?

De Konſt is waarlijk hoog te ſchatten,
Om zelf geheimen te bevatten:
Maar om uit Beelt of Print te leeren,
Zal dezen Voorhof, daar de ſtukken
Ons uit den wegh der zonde rukken,
En tot de ware deugt bekeeren,
Wat Galery men ook mach prijzen,
In nutticheit vry hooger rijzen.

Hier

Hier gaet de Ziele, in Zinneprenten,
Gelijk een Bietjen in de Lenten
Op Honighbloemen, Honigh zuygen:
Of als in Spiegels zich bekijken
Om 't goet te kiezen 't quaet te wijken,
En willich voor den wil te buygen
Van hem, die 't binnenſte der zalen
Bereit heeft om de Ziel t'onthalen.

S. v. HOOGSTRATEN.

Op het zelve.

Ziet hier, ô Lezer! een gebloemden Hof,
Die tans verſchaft een leerelyke ſtof,
Om u te trekken van de weerelt of
Door ſchoone Beelden.
Hoe menigmael verſpilt de menſch zyn tyt,
Door 't lezen van een vuyle Minneſtrijt,
Die nimmermeer 't gemoet kan worden quyt,
Door indrukx weelden.
Hoe wyſlyk is 't, te nemen dan een zaek,
Die ſtigtlyk is, en mede geeft vermaek,
En ſtrekt in 's weerelts Zee een Held're baek
Voor alle menſchen.
Hier opent voorzigt het tooneel Gordijn,
En leert door Beelden hoe de valſche ſchyn
Moet van de waerheit af geſcheiden zyn,
Om 't beſt te wenſchen.
Of ſchoon 't welſpreken door den tyt vergaet,
Der menſchen ſchrik de Boeken noyt verſlaet,
Die blijven altijt in dien zelven ſtaet,
Zooz' zijn geſchreven.

Wat lof en eer verdient dan togh die Man,
Die zoo een Voorhof ons beſchrijven kan,
Hy krijgt den Lauwer om zijn Herzen-pan,
En 't eeuwigh leven.

C. v. SANTEN.

Op het zelve.

AL dat de Zielen nut, en vreugde toe kan voegen,
Den reukeloozen menſch kan leiden tot de deugd:
En waare Wijsheid leert, met zonderling genoegen,
De Staat, en Geltzucht, en verdoemelike vreugd
Des weerelts, als de Peſt, leert haten en God vreezen
Met een verſlagen harte, en met een rein gemoedt,
Dat word ons, door de Konſt, hier zinrijk aengewezen,
Zo haaſt de leerzucht maar dit Voorhof open doet,
Daar in Hoogſtraeten zich, op zulke hooge toonen,
Laat hooren, in 't gewoel van ſtinckende ydelheid,
Dat ieder word verplicht om 't breinrijk hooft te kroonẽ,
Dat niet dan Hemelſpijs hier, voor ons, heeft bereid;
Terwijl de Teekenkonſt van een' Romein de wanden
Des Voorhofs heeft voorzien met Prenten, ſchoon aan 't oog,
En Leer, en Zinrijk, aan doorluchtige verſtanden;
Des ik dit dierbaar Boek, zoo haaſt als ik het woog
In mijne Redenſchaal, veel waarder moeſt waardeeren
Dan 't alderfijnſte Goud, en 't edelſte Geſteent.
Men mag de Zedepen van eenigh Heyden eeren,
Maar tienmaal meerder nut Hoogſtraeten ons verleent.

J. ZOET. *Amſterdammer.*

Op

Op het zelve.

V*Rome Ziele, die de paden*
Van de ydle werelt myt!
Wat de wellust u magh raden,
Altijt op u hoede zijt.
Al haar quaat leyt diep verscholen.
Paradijs ooft vol ellent.
Sterren die voor eewich dolen
Aan 't lasurich Firmament.
En een Zee, die dan de baren
Schuymende ten Hemel drijft;
Dan met schrikkelijk vervaren
In den donkren afgront blijft;
Is de werelt; naau bekeken
Gulde Applen vol fenijn.
Duisenden daar door bestreken,
En in't graf gedompelt zijn.
Mijt dien Kruiswegh daar sy vielen,
Met elkandren overhoop.
Maar in't Voorhof van de Ziele;
Oeffent u, en zet u loop
Om den wandel aan te merken
Van d'ootmoedigen; en ziet
Al u doen met liefdewerken
Uit te drukken. Jaaght, en vliet
Voor den glans van aartsche weelde.
Vest, en zet in u gemoet
Heel dees Rey van Zinnebeelden;
Alles wat u daar ontmoet,
Zijn voor u bespiegelingen,
Om te mijden alle quaat.

Die

Die u schenkt dees schoone dingen
(Voor de ziel een heuschen raat
Om doch nimmermeer te dwalen
Van Godt en zijn liefde) geeft
Dankbaarheit om te betalen
't Werk dat u voor oogen leeft.
Zoo zult gy hem weer verplichten
Om iet meerders te verrichten.

Non est mortale quod opto.

P. v. BRACHT.

S. JOHANNES CHRYSOSTOMUS
super Matthæum.

SICUT DIFFICILE EST, ARBOREM JUXTA VIAM POSITAM FRUCTUS USQUE AD MATURITATEM SERVARE; SIC DIFFICILE EST, VIRUM JUXTA HUNC MUNDUM VIVENTEM, ID EST, IN ACTIBUS MUNDI, JUSTITIAM IMMACULATAM USQUE AD FINEM TENERE.

RECEDE ERGO DE VIA, ET PLANTA TE IN LOCO SECRETO, UT NEC MUNDUS TECUM HABEAT ALIQUID COMMUNE, NEC TU CUM MUNDO.

HET VOORHOF DER ZIELE,
Behangen met Leerzaeme Prenten en Zinnebeelden.

SI VIS FRUI SOLE, VERTE DORSUM UMBRÆ.

I. *De Man, zijnen rugh de schaduwe en zijn aengesicht de Zonne toekeerende, spreeckt:*

NU ik de schaduwe den rugge keer, verlicht
De Zonne met haer' glans mijn dompig aengezicht.
Glans zonder wedergâ, waer door wy 't leven houwen!
Hoe waer 't my mogelijk uw' straelen aen te schouwen,
Zoo lang ik met den rugh naer u toe nederzat,
En al mijn' tijd in damp en duisterheit vergat?

Dit voorval opent my het Boek van goê gedachten,
Dat lang beſloten lagh in die verdoemde nachten
En nevelen, waer in mijn ziele hangen bleef.
Een ſpreuke, die men ons in 't Evangely ſchreef
Uit Jeſus mond, ſtaet ons aendachtig na te lezen:
(a) *Men kan twee Heeren niet gelijk gedienſtigh wezen*;
De Zon en 's werelts damp op eenen zelven ſtont
Niet teffens zien; geen menſch op aerde kent dien vond.
(b) Twee Haezen op de jacht met yver na te ſpooren
Paſt reukeloozen, die hun moeite graeg verlooren.
(c) Samaritaenen, die de werelt dient en Godt,
En met dien dubblen dienſt u zelven ſtelt ten ſpot
By al wie kennis heeft, in dees verwaende droomen
Der werelt, hoe men beſt tot zijnen Godt zal komen,
Beſpiegel mijn beſtaen, leer hoe dees duyſternis
Met dat gezalight licht te bijſter ſtrijdigh is:
Een ſtrijdigheit gelijk, zoo ons Godts bladen melden,
Daer (d) Filiſtijnen d'Ark by Afgod Dagon ſtelden,
Godt by den Duivel, niet te paeren voor altoos;
Want eene kracht breekt uit, en, naer een korte poos,
Rukt dien vervloekten Godt van zijnen ſteenen wortel,
En klinkt hem op den vloer te pletter en te mortel.
Dat leert den Filiſtijn en ons op vaſten voet
Te vliên de ſchaduwen, te zoeken 't hoogſte goet,
Te volgen (e) Moyſes ſpoor, dien Godt niet openbaerde
In Faroos duiſter Rijk, maer toen hij eenzaem waerde,
En met den rugh naer 't Hof het vee te weide dreef.
Wat gaeve was'er, die de Heer hem ſchuldigh bleef,
Daer hy zijn oogen ſloegh op 't gloeien der waerande,
En naer geen dampen zagh! wat heeft hy in den lande
Der ongeloovigen, gelijk ons zijne blaên
Daer van getuige zijn, al wonderen gedaen!
Zoo kan een logge ziel, gewekt door 't licht van boven,
Godt dienen, en den damp verſmaên van 's werelts hoven.

(a) Niemant en kan twee Heeren dienen; want hij zal of den eenen haeten en den anderen lief hebben, of hij zal den eenen verdraegen, en den anderen verſmaeden. Matt. 6:24.
(b) Qui duos inſectatur lepores, neutrum capit.
(c) Daer zy den Heere dienden, dienden zy oock hunne Goden, na de gewoonte der Heidenē. 4. Kon. 17.
(d) Zy vonden Dagon leggen op zijn aenzicht op de aerde voor des Heeren Arke; maer Dagons hooft, ende beide de palmen van zijne handen waren afgeſneden op den dorpel. 1 Kon. 5:4.
(e) Als hy de kudde gedreven hadde tot het diepſte der woeſtijne, openbaerde hem de Heere daer in eene vlamme vyers. Exod. 3:2.

PEREGRINI MULTA HABENT HOSPITIA, QUIETEM NULLAM.

II. *De Postbode voor de Herberge afstÿgende, spreekt:*

IK overal gehuist heb nergens huis noch hof.
Men vraeg' niet wat ik zegh, als had ik geene stof
Om zulk een dubble tael my zelven toe te passen,
Die, tot een' vreemdeling gewonnen en gewassen,
Al loopend leve, en nacht en dagh te paerde draef.
Wat stilte en eenzaemheit voor heil en hemelgaef
Den stervelingen schonk, ik kenze slechts by naemen:
Mijn klepper gaet zijn' gang, en schoon wy ruste naemen,
Het was ter loops, en met de zinnen zonder rust.
Wat heb ik al gezien op deze en gene kust!

Wat ſteden, vlecken en waeranden doorgetogen,
Die dubbelwaerdigh zijn om met opmerkende oogen
Te zien! wat wonderheên ter rechte en ſlinke zy'
Mijn oogh bejegenden, ik vloogſe al ſnel voorby.
Heeft iemant d'onruſt oit ten ſpiegel gâ geſlagen,
Hem zy geraden my voor zijn gezicht te draegen,
Als eene beeltenis van 't onbezuiſt gewoel,
Waer in de menſch verzinkt in dezen aertſchen poel;
Tot eene leere om zulk een' harden draf te mijden,
En zijn bedenckingen eens d'aendacht toe te wijden,
Die ingetogen, en in 't eenzaem metter woon,
De ziel den vrede gunt, als eene waerde kroon
Den rechten Chriſtenen zoo voeglijk aengeſchapen,
Gelijk de wereltling een' eigen ſchilt en wapen
Van twiſt en onruſt voert, het zy hy vyerigh doelt
Naer hoogheit en gezagh, het zy hy ſlaeft en woelt,
En naer zijn' adem hijgt om gelden op te gaeren,
Van d'armoê voortgejaegt tot in de (*a*) Roode baeren.
De geeſt des Heeren, die zoo wonder veel vermagh,
En ons de duiſternis tot eenen blijden dagh
En rechte vrolijkheit kan ſcheppen en verkeeren,
Zocht al van outs ons in te prenten en te leeren,
Dat zijn genegentheit en liefde niet en viel
Op eenigh woelend menſch, maer op een (*b*) ſtille ziel,
Die op geen poſtpaert van de werelt zoekt te rijden,
Te woeſt in haren zin, en wijckende bezijden
In haere cel, zich vind bevrijd voor harden ſtoot,
Als die het (*c*) Rijcke Gods inwendelijk beſloot,
Waer by geen waerdigheit van werelden kan haelen.
Hoe ſchoon de Vorſten hier met purpre kleeden praelen
En roô karbonkelen, aen hunne kroon gehecht,
Des (*d*) Konings Dochter, wel van buiten ſlecht en recht,
Maer innigh ſchoon, pronkt hier met zoo veel wonderheden,
Als of Jeruzalem quam zijgen naer beneden,
Die (*e*) Stad der zaligen van geene zon verlicht,
Maer brommende op den glans uit Jeſus aengezicht.

(*a*) *Impiger extremos currit mercator ad Indos, per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.* Hor.

(*b*) *Ik zal haer leiden inde woeſtijne, en tot haer harte ſpreken.* Oſe.2:14.

(*c*) *Het Rijcke Godts is binnen u lieden.* Luc. 17:21.

(*d*) *Al de glorie van des Konings dochter is van binnen.* Pſal.44:14.

(*e*) *De klaerheit Godts zal haer verlichten, en het Lam is haere kaerſſe.* Openb.21:23.

O Aerd-

O Aerdworm! kan ik u niet trecken met mijn rede,
Zoo merk eens, hoe (f) Godts geeſt in ſtilte woont en vrede.

(f) *In vrede is zijne plaetſe gemaekt, en zijne woninge in Sion.* Pſal. 75: 3.

ESTOTE IMITATORES DEI, SICUT FILIJ CHARISSIMI. *Epheſ.* 5: 1.

III. *Ende als Rebekka Iſaak hadde gezien, is zy van den Kemel afgeſtegen. Ende zy zeide tot den knecht: wie is de man, die daer op het velt ons te gemoete komt? Ende hy heeft haer gezegt: Dat is mijn Heere. Doen nam zy terſtont den mantel, ende bedekte haer.* Geneſ. 24: 64.

WAT aertſche ſchriften oit de zinnen driftigh maecken,
Zy zijn maer ſchaduwen en woorden zonder zaecken,
In vergelijcking by de Heylige Schriftuur,
Die 's Lezers ziel beroert en aenſteekt met haer vuur.

En zoektge na bewijs van dit gezegh te vraegen,
Merk hoe Rebekka hier, na 't afſcheit van haer Maegen
En vaderlijk gezin, op haere bruiloftsreis
Van 's hoogen Kemels rugh haer' Iſak vol gepeis
Door d'ackers ziende gaen te voet in ſlechte kleêren,
Van haeren Kemel ſtijgt, en, onder dit verneêren,
Het aengezicht beſchaemt met haeren mantel dekt;
Nadien een bloozend root haer blankheit overtrekt,
Als vol vertſaegtheit om dien Bruidegom te groeten.
Maer nader tot dit Beeld met geene loſſe voeten,
Noch merk het niet alleen van buiten op den baſt,
Als of de *(a)* nadruk, die gewijde bladen paſt,
En nutte leerzaemheit, onzichtbaer voor de blinden
En wufte lezeren, hier niet en waer te vinden.
Gy ziet in Izak, dus ootmoedigh in het oogh,
Het beeld van Jeſus zelf, die van des Hemels boogh
Gedaelt, ootmoedelijk en nedrigh hier beneden
Alleen tot 's menſchen heil het aertrijk quam betreden.
Rebekka ſchildert ons, van dat verheven dier
Afzijgende, en beroert in haer gelaet en zwier
Op die bejegening van haeren Uitverkoren,
Een rechte Kruisheldin om zonden te verſtooren.
Want zoo een menſch in top van rijkdom, eere, en ſtaet
Gezeten, zijnen geeſt ten leſte eens keeren laet
Naer al d'omſtandigheên van 's Heylants angſtigh leven;
Hoe zijne moeder hem, als van den nood gedreven,
In ſlechte zwachtelen in eene Kribbe leit,
Daer niemant plaetſe gunt voor 't Kind der zaligheit;
En hoe hy opgegroeit zich nergens en verluſte,
Noch op geen *(b)* ledekant van zachte pluimen ruſte,
Maer altijd doende was met aller menſchen heil,
Tot dat hy eindelijk, op 't hoogſte punt en peil
Des lijdens, aen het Kruis in armoê quam te ſterven,
Daer hy zijn kleeders zelf zou hebben moeten derven,
Zoo hy op 't Joodſch geroep van 't Kruis was afgedaelt,
Als zijnde door het lot der boeven al verdwaelt:

(a) Scriptura ſacra inſciis hominibus myſteriis carere viſa eſt: attamen qui penitus & alta mente illam contemplantur (ſi humiliter ſibi invocent divinum ſpiritum) nullum verbum invenient ſine myſterio, nullam ſyllabam ſine doctrina, nullam denique literam ſine cauſa appoſitam. Stella in Luc. c. 1.

(b) De voſſen hebben holen, ende de vogelen des hemels neſten, maer de Zone des menſchen en heeft niet daer hy het hooft op nederlegge. Matt 8:20.

Indien

Indien hy, zegh ik, des Verlossers doen en wandel
Gaet vergelijken by zijn eigen levens handel,
Vol weelde en yverloos, vol afgunst, haet en twist,
En zich noch ziet den naem te draegen van een' Christ,
Die niemant eigen is, dan die met Christe wercken,
En deugt en heiligheit dien hoogen titel stercken;
Hy zal (zoo hy niet heel van oordeel is vervreemt,
En, trefbaer in de ziel, na mijn Rebekka zweemt,)
Het aenzicht root van schaemt met zijnen mantel decken,
Zijn hart en zinnen van de weelde en rijkdom trecken,
En ziende zijnen Godt te voet gaen door het land,
Van dat hoovaerdigh dier, te hoogh en trots van stant,
Haest nederstijgen, en den Heiland heusch gemoeten.
O Middel, om de schult van hovaerdy te boeten,
En t'eigenen de gunst van Jesus onzen Heer!
By wien (*c*) d'ootmoedigheit meer geld dan d'offereer
Van Priesteren, gereet om in zijn Vaders zaelen
En hoven zulk een ziel eerbiedigh in te haelen,
Te kroonen met een kroon van goud en diamant,
En haer als Bruidegom te biên zijn rechte hand,

(*c*) *Godt wederstaet den hoovaerdigen, maer den ootmoedigen geeft hy genade.* 1 Pet. 5:5.

EL VASO QUE ESTA VAZIO, EN TOCANDO LE SUENA QUIEN ES.

IV. *De Man met zijnen hamer op den bodem van een ledigh vat ſlaende, ſpreekt:*

IK heb, al keurt mijn oogh dit voor geen ledigh vat,
Maer vol van Rijnſchen Wijn en geeſtverquickend nat,
Met mijn gehoor nochtans het tegendeel vernomen,
Zoo haeſt mijn hamer trof op die geſloote boômen,
Zoo voor als achter, een gebom en wangeluit,
Als of het ſprak: *Mijn wijn, mijn edel vocht is uit,*
Ik kan geen' diſgenoot verheugen met mijn ſtoopen;
En luſt het iemant noch mijn' hollen romp te koopen
Op hoop van eenigh nut en weeldens overſchot,
Hy klaeg' niet, als men hem om zulk een daen beſpot.

O Tijtgenooten hier zoo weeligh opgewassen!
Gy ziet dit Zinnebeeld de werelt voeglijk passen:
Want zooge met de knods der waerheit eenen stoot
En slagh geeft op den boôm van onzen aertschen kloot;
Geen oogh ter proeve stelt, maer uwe inwendige ooren,
Gy zult een hol gebom in al den handel hooren,
En zulk een' valschen galm verliezen als een' droom;
Wat tegenwoordigh is, baert niet dan vreeze en schroom
Om zijne onvastigheit, en wat noch staet te wachten,
Is even zoo gewis als vliegende gedachten.
De *(a)* wijste Koning, die de werelt in haer' grond
En ingewanden zagh, riep met zijn' gulden mond
Aen alle menschen, die noch doolen hier beneden:
't Is loutere ydelheit, 't is alles ydelheden.
Ik zagh het al wat van de zonne wort berent,
Maer niet dan ydelheit en hartseer zonder end.
Zijn *(b)* vader David, hoe verheerlijkt met gewaden
Van Purper, hoe gekroont, noemt zich in zijne bladen
Behoeftigh, arm en slecht, om dat hy stil en koel
Slechts ydelheden zagh in al het hoofs gewoel.
De vroome Stella, het cieraet der Godtgeleerden,
Wiens luister en waerdy wy noch te spaerzaem eerden,
Al cierde men zijn werck met eene goude kroon,
Zijn graf met myrteloof, is menigmael gewoon
Te zeggen: *(c)* Buiten Godt het hoogste goet te minnen,
En hem alleen ten dienst te staen met hart en zinnen,
Is alles ydel, en niet waerdigh aen te zien.
Een woord, dat ook die Borst van Kempen, na het vliên
Van d'onrust, die het hart benaeut had als met hoepen,
Ons uit zijn cel van heil en rust heeft toegeroepen.
Eer eenigh reiziger een' vreemden wegh zal gaen,
Hoort hy bedrevenen, bekent op zulk een baen,
Om in zijn reize niet te doolen noch te missen:
Zal dan een Christen noch zoo veel getuigenissen
En nutte leeringen en lessen, uit den mond
Der Heiligen gehoort, verstooten zonder gront,

(a) Ydelheit der ydelheden, ende het is al ydelheyt. Ik heb gezien al de dingen, die onder de zonne geschieden, ende ziet het is al ydelheit ende pijnlijkheit des geestes. Eccles. 1: vers 2, 14.

(b) Maer ik ben behoeftigh ende arm, Godt help my. Ps. 69: 6.

(c) Todo es vanidad, sino a solo Dios amar y servir. Stella de contemp. Mund.

Voor een beſtandigh goet een ydle ſchaduw' koopen,
Zijn eige zaligheit verzuimen en verloopen?
Godt hoede zulks, en geve ons allen eenen geeſt,
Die waerheit zoekt, en voor bedrogh en valſcheit vreeſt.

EL FIN DA EL SER A LAS COSAS.

V. *Het hooft van dezen beelde was van den beſten goude, ende de borſt, ende de armen waren van zilver, maer den buick ende de dyen waren van metael. Ende de beenen waren van yzer, maer van de voeten was het een deel van yzer, ende het ander deel van gebacken aerde.* Dan. 2: 32.

AL was het aertſch beſtier, gelijk het lagh beſloten
Daer boven, in het Beeld van Babel afgegoten,

Dat

Dat by den Rijxmonarch al droomende is gezien,
Op dat hy weten mocht' wat namaels zou geſchiên:
Het zal nochtans dit blad niet reuckeloos bedecken
In eenen andren zin, maer tot een' ſpiegel ſtrecken,
Waer in al 's werelts doen met zijnen uitgang ſpeelt.
Het Gouden hooft, dat als een zon 't gezichte ſtreelt
En aenlockt, is het aes der zonde met zijn luſten,
Onkuisheit, overdaet en weelde, zonder ruſten
Door een oneindigh tal van menſchen nagejaegt,
En daer men 't leven voor te pande zet en waegt.
De ſchoonheit en waerdy, aen 't mindren langs de leden,
En aen 't verſlechten van het hooft af naer beneden,
Verbeelt de quellingen, die weelde en welluſt geeft
Voor haere omhelzingen, terwijl de zondaer leeft.
De voeten van hart leem en yzer, zijn de plaegen
En geeſſelingen, die de zondaer heeft te draegen
Op zijnen uitgang, en het einde van zijn' loop.
Nu ſtaet dat gouden hooft hem al te dier in koop;
Zijn (*a*) blijde Feeſten, zijn vermaeckingen en kluchten,
Hoe eindigen zy nu met kermen en met zuchten!
Zoo valt een (*b*) zoete ſtroom, voor menſchen en voor vee
Bekoorlijk en van ſmaek, in eene zoute zee,
En moet al 't voorigh zoet op zijnen uitgang miſſen.
Wat was het eene (*c*) vreugt, die helſche duiſterniſſen
Bedocht te hebben, toen Godts gunſtige genâ
Noch was te vinden, en de boete niet te ſpâ!
Zoo bleef Jeruzalem in dertlen welluſt ſlaepen,
En zich aen weelde als aen een gouden hooft vergaepen,
Niet denckende op het einde en naeckende gevaer,
Haer ſchreiende van (*d*) Godt geſpelt voor menigh jaer,
Tot dat de Keizer met zijn Roomſche Ruiterbenden
In 't blancke harnas haer quam ſtooten op de lenden,
En zulk een Stadt, als of zy noit geweeſt en was,
Met haere Borgers en den Tempel leide in aſch.
Indien de werelt haere gaſten wil onthaelen,
Zy ſchenkt in 't middagmael den wijn uit goude ſchaelen,

(*a*) *Ik zal uwe feeſtdagen verkeeren in weenen, en al uwe zangliedekens in kermen.* Amos 8:10

(*b*) *Hy zal opkomen als een geheelen vloed, ende hy zal nedervallen als de riviere van Egypten.* Amos 8:8.

(*c*) *Quam vellent æthere in alto nunc & pauperiem & duros perferre labores.* Virg. Lib. 6. Æneid.

(*d*) *Luc.* 19:41.

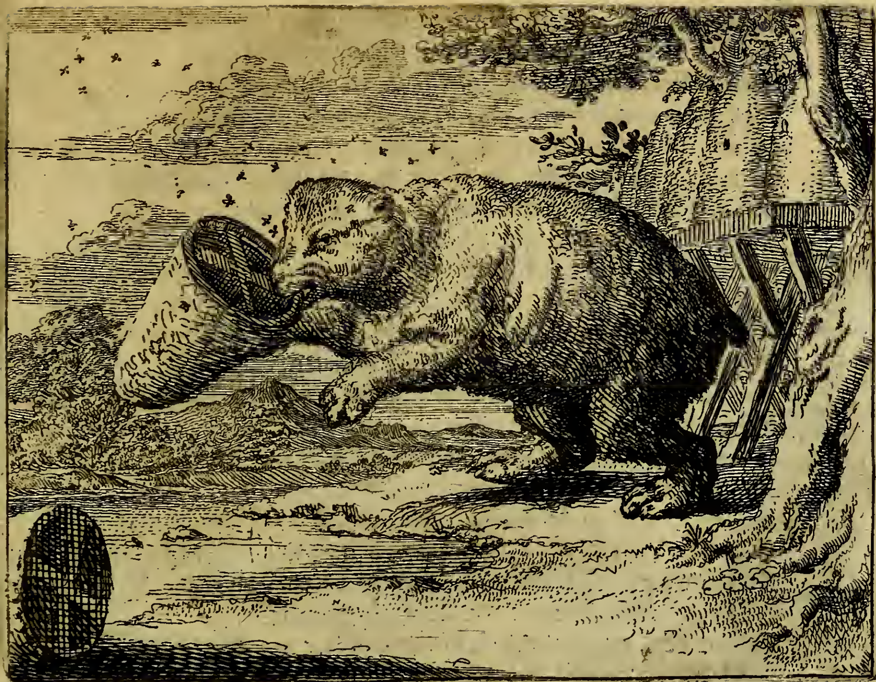
Maer op den avontſtont een' ſmaeckeloozer dranck
Uit aerde koppen, groen van vuiligheit en ſtank.
Zoo gingh het niet, daer Godt ter Bruiloft was gezeten
In Kana, toen meer wijn naer 't jongſte middageten
(e)Ioh.2:10 Vereiſcht wert en gezocht; want zulk een (e) tweede ſmaek
Van Godt geſchoncken, gaf den gaſten meer vermaek.
Godt gaf 't beloofde Land na veele zwaerigheden,
By 't Volk van Iſraël al doolende geleden.
(f) Gen.30:43. Hy draegt zich na verdriet en lijden als een' vriend;
Dat tuigde (f) Jakob, toen hy Laban had gedient,
(g) De Heere was met hem, ende beſtierde alle zijne wercken. Gen. 39:23. En (g) Joſeph, daer hy in den Kercker lagh verſchoven.
De werelt zal u wel een gouden hooft belooven,
Maer let op haer manier; zy draegt zich niet als Godt;
Haer aenvang is vermaek, haer einde pijne en ſpot.

WERPT UWE ZORGE OP DEN HEERE, ENDE HY ZAL U OPVOEDEN. *Pſal.* 54. 23.

VI. *Urſus auferens alveare melle plenum, non curat multum, ſi a quarundam apum pungatur aculeis.*

EEN Godtsgezant, geneigt de Joden te bekeeren,
(a) Een oſſe heeft zijnen bezitter gekent, ende een ezel de kribbe zijns Heeren: maer Jſraël en heeft my niet gekent, ende mijn volken heeft niet verſtaen Iſai. 1:3. Wijſt hun op (a) dieren, om de zonden af te leeren
En met een reine ziel te dienen hunnen Heer;
Dies wy te ruſtiger het Beeld van eenen Beer,
Die zijnen bykorf om geene angels wil verliezen,
Hoe zeer de byzwarm hem te keere gaet, verkiezen:
Op hope of eenigh menſch door beelden en gedicht
In zijne Hemelreis geſterckt wierde en geſticht,
En als een ſterke Beer kloekmoediger zijn treden
En gangen zette naer 't Paleis der zaligheden;
Schoon of de laſterzwarm hem toevliegt, byt en plaegt,
Daer hy den honigkorf der ziele by zich draegt.
Een rechte teekening van vroomheit, die geſteecken
Van laſtertongen, en beſchuldight met gebreecken,

Des

Des niettemin betreet met oordeel en verſtant
Den knobbeligen wegh naer 't Hemelſch Vaderland.
Zy trooſt zich, om de (*b*) gunſt van Chriſtus te gewinnen,
Dat haer de werelt acht als dwaes en buiten zinnen,
Verzeeckert zijnde, dat haer Godt in ongeval
Met zijne gunſt behoên en onderhouden zal.
En zou die lytſaemheit niet als een goude keten
Hun paſſen, met den naem van Chriſtenen geheeten,
Zoo ſtreek een Wijsgeer van de Heidenen den prijs,
Een Ariſtippus, die geduldelijck en wijs,
Daer hem het onverſtant des volks verſmaedde en ſchelde,
Zijn groote lijtſaemheit met deze woorden melde:
(*c*) *Ik acht hen even zoo gelijk een dier het goud.*
Geen ziele ook, die haer ſtreek recht naer den Hemel houd,

(*b*) *Wy zijn dwaes om Chriſtus wille.* 1 Cor. 4: 10.

(*c*) *Nec aurum beſtiæ, nec ego illos.*

En kittelt zich, wanneer haer gunstelingen loven,
Maer is dien valschen waen van eigenwijs te boven
Door zellefkennis, lang gezocht en nagespeurt:
Dies schoonze wort verneêrt, of hooger opgebeurt,
Zy volgt de rede, en gaet met haer gemoed te rade,
En zet de hope alleen op Godt en zijn genade.
Een wijsheit, haer gewis van boven ingeprent;
Want (*d*) Godt ist, die alleen de herten proeft en kent,
En met een peil grondeert, die nimmer en kan liegen,
Daer zich de mensch door schijn van buiten laet bedriegen.
Het was hoognoodigh scherp te luistren naer den mond
Des volks, en gâ te slaen wat die geraden vond,
Zoo Godt in zijn gerecht de strenge Vyerschaer spande
Niet na zijn wijsheit, maer na wereltschen verstande:
Doch nu d'Almogentheit hier in heel anders gaet,
En met haer wijsheit, niet met menschen zich beraet,
En, naze uw' ziele vroom of Godtloos zal bejegenen,
U eeuwigh straffen of met eeuwigh heil wil zegenen;
Zoo zoud gy ydel zijn, en blint van overlegh,
Indienge luisterde naer menschelijk gezegh,
En tot een' regel naemt hun oordeel en vernoegen.
O Hemelreizer! Laet hen knaegen, laet hen wroegen,
Een Godt zit aen het roer: stap rustigh op de baen,
Die gy begonnen hebt: trek u geen' laster aen
Noch iemants lof, dan om uw' feilen te begraven;
Zoo zultge recht de poort des Hemels innedraven.

(*d*) *De mensche ziet de dingen, die van buiten schijnen, maer de Heere doorziet het herte*. 1 Kon. 16:7.

QUI

QUI CURRUNT IN STADIO, RUDIS POPULI JUDICIA negligunt: at ejus qui daturus eſt bravium victori, curant maxime.

VII. *De Schilder over zyne ſchildery het oordeel van eenen Boer hoorende, ſpreekt:*

NA dat ik langen tijd in arbeid was geweeſt,
Voltrok mijn hand dit beeld, het pit van mijnen geeſt,
En van de kennis uit mijn Meeſters borſt gezogen,
Een proeve; dies mijn luſt verrukt wert en bewogen,
Om eens te hooren het gevoelen van 't gemeen.
Mijn ſtuk dan neêrgezet op dezen hoogen ſteen,

Wort

Wort van een' Plompen boer geoordeelt en bekeven,
Als eene ſchildery niet eenigh met het leven,
En byſter ſtrijdigh met het wezen der natuur.
Ik geef de reden plaets; dies kan mijn yvervuur
Op zulk een oordeel niet verdooven noch bezwijcken.
Dat vry de plompaerden een boertigh oordeel ſtrijcken,
Ik volg met mijn pinceel de regels van de kunſt,
Verwachtende tot loon des Kenders lof en gunſt.
O Chriſtenen! Laet u een Schilders voorbeelt ſtercken,
Daer gy geheeckelt wort in deugt en goede wercken,
En volg het leven van uw' Zaligmaeker na,
Gelijk ik ſtip natuur in 't ſchildren gade ſla.
Uw Heyland is, hoe zeer de laſterpijlen vlogen,
Gelijk een *(a)* ſtercke Reus ten Kruisbergh opgetogen;
Wat leed hy niet op zulk een ſteeckelige baen!
Hoe ſcholden hem de Joôn voor een' *(b)* Samaritaen,
Voor eenen *(c)* gulzigaert in drincken en in eten,
Ja voor een' menſch, die van den Duivel was bezeten,
Een' *(d)* Sabbatſchender, een' verbreecker van de Wet,
Die Godt door Moyſes had belaſt en ingezet.
En moſt hy, dien de kroon des Hemels was beſchooren,
Hy zelf de heiligheit, dien ſmaet en laſter hooren
Van Joodſche Fariſeen; waerom en hoortge niet
Uw leven laecken, dan met hartſeer en verdriet?
Of wiltge, daerge ziet uw' Heer en Meeſter treuren,
Dat u een beter heil op aerde zal gebeuren,
En lof en loon van hun, die weten noch verſtaen
Wat gy lofwaerdigs hebt bedreven en gedaen?
Dat waer een blintheit by geen wijzen te verſchoonen.
Gy moet den genen, die u na den loop zal loonen,
Slechts d'ooren leenen, niet aen eenigh onverſtant.
En wiltge weten wat een onwaerdeerbaer pant
Volſtandigen gebeurt, zoo leer het van den blinden,
Die zijnen Heyland wiſt by Jericho te vinden
Met *(e)* onophoudelijk te roepen in zijn' nood,
Hoe zeer hem 't volk verſmaedde en 't roepen hem verbood;

(a) Hy heeft hē verheugt als een Reuſe om den wegh te loopen. Pſal. 18:6.
(b) En zeggen wy niet wel, dat gy een Samaritaen zijt, ende den Duivel hebt? Joh. 8:48.
(c) Luc. 7: 34.
(d) Joh. 9: 16.
(e) Ende die voorby gingen, ſtraften hem, dat hy zwijgen zoude: maer hy riep noch veel meer, Davids zoone, ontfermt u mijner. Luc. 18: 39.

Dies

Dies won hy, doof op 's volks beriſpen en verachten,
Dat aengenaem gezicht na veel vergeefſche klachten,
Ga heene, volgh dan met dien blinden uwen Godt,
Roep hem volherdigh na; en, ſchoon men u beſpot
En toegraeut, wilt voor ſmaet niet ſidderen noch beven;
Hem gold het zijn gezicht, maer u het eeuwigh leven.

HENLIEDER TANDEN ZIJN WAPEN ENDE SCHICHten, ende henlieder tonge is een ſcherp zwaert. *Pſal.* 56: 5.

VIII. *Que hazen ſino ſoplar el polvo, y cegarſe con el?*

EEn ſneller veder magh een hooger baen berennen,
Mijn Penne zoekt om laegh de leerzaemheit te kennen

In beeltenissen, en met aendacht stil te staen.
Nu wenscht zy uitgedrukt in 't wit van haere blaên
Den lasterziecken aerd, en, blijftze noch verlegen,
Met hulpe van de kunst hem op een aes te wegen.
Men zie dan dezen, die uitzinnigh en verdwaest
In vuil en driftigh stof met stijve kaecken blaest,
Zulks dat een nevel, door dit blaezen opgedreven,
Hem voor het aenzicht schiet, zijne oogen glans en leven,
En al hunne eigenschap, het waerdigh zien, ontrooft.
En twijffeltge te zien in zulk een windigh hooft
Dien, die zijn tong misbruikt in 's vroomen faem te steecken,
Ik heb dat driftigh vuil by 't lasteren geleecken,
Dat zijnen lasteraer in 't schelden zoo verblint,
Zoo jammerlijk bedwelmt, dat hy geene oogen vind
Om recht de waerheit, en zijn eigen doen en feilen
Eens waer te nemen; en tot in den grond te peilen.
Want zoo hy oogen had, en reden, en verstant,
Hy snoerde zijne tong voorzichtigh met een' band,
En stopte zijnen mond, en week al stil bezijden,
Om uit zijn' eigen hof het onkruit schoon te wijden:
En zoo de spreucke, van dat (*a*) niemant zonder smet
Noch zonder zonde leeft, zijn tong geen paelen zet,
De reden zou hem voor Godts roede wel doen vreezen;
Hy kon op zulk een stuk Elizaas daeden lezen:
Die Heilige Propheet wert eertijts langs den pad,
Die hem naer Bethel wees, met spot en smaet beklad
Van kleine jongers in het quaetdoen onbedreven;
Hy (*b*) vloeckte hen, dies heeft het naeste woud gegeven
Twee wreede beeren, die een twee en veertigh tal
Verscheurden. Zulk een ramp en droevigh ongeval
Viel jongeren te beurt; hoe zal Godt ouden straffen,
Die zich gewennen tot de vroomen aen te blaffen?
En beurde 't niet, gewis in 's werelts jongsten dagh
Had dat rampsaligh tal wel reden tot beklagh,
Dat zijne jonkheit wert van Beeren toegevaeren,
Daer Godt het lasteren gedoogt in rijper jaeren.

(*a*) *Nemo sine crimine vivit.* Cato *l.* 3. *Distich. Vix enim quisquam adeo mali expers, ut non aliquam mortem mereatur. Tacit. Lib.* 2. *Annal.*

(*b*) *Hy heeft hen gevloekt in den naeme des Heeren, ende daer zijn twee beeren uit het bosch gekomen, ende hebben twee en veertigh van de kinderen verscheurt.* 4 Kon. 2: 24.

De

De ſchentong, die de faem eens vroomen plaegt en ſchent,
Noch niet volkomen op de baen van deugt gewent,
En al te klein van moed om laſter te beſtrijden,
Is een Herodes, die den zuigeling doet lijden,
En onbarmhertigh van zijn Moeders tepel rukt.
O Laſteraers! Wat hebtge al zaet van deugt verdrukt,
En zielen, pas den ſtorm der zonde ontgaen, gedolven
Door haer kleinmoedigheit in 's werelts diepe golven!
Gy zijt de genen, die, voor tanden in den mond,
Met ſtael gewapent zijt, en 's vroomen harte wond,
Die onderdrukt gelijk een Vaderlooze weeze
Moet blijven, zoo hem Godt niet redde, niet geneze,
En, daer hy wandelt op des Hemels doornebaen,
Met lijtſaemheit en met volſtandigheit leer' gaen.

ZY HEBBEN GEBEEFT VAN VREEZE, daer geen vreeze en was. *Pſal.* 13: 5.

IX. *Quis non fatuum diceret eum, qui, cum rectè incedere poſſet, riſu claudicantis motus claudicaret?*

INdienge mijne Prent eens in het leven zaegt,
Een jeugdigh borſt, die aen zijn' voet geen letſel draegt,
By klaeren zonneſchijn gelijk een Kreupel hincken,
Om dat een Houtebeen, wiens etterbuilen ſtincken,
Hem op zijn voeglijk gaen verlaſtert en beſpot,
Gy hield, ô Lezers, hem voor zinneloos en zot,
En zoud u in dat ſpel van lachen niet onthouden,
Indienwe u oit met recht wat redens toebetrouden.
Zoo ziet het oogh des lijfs wat wel of qualijk voegt,
En wat hem hindert, of ten hoogſte vergenoegt;
Maer waerom ziet de ziel niet klaerder uit haere oogen?
Waer is uw overlegh, ô Chriſten! uw vermogen,

Dat gy de baen van deugt in haer begin verſaet,
En als een Houtebeen zoo bijſter kreupel gaet,
Om dat de werelt met haer vleien u niet zegent,
En u zoo hier als daer een ſpottend menſch bejegent
Met eene ziel vol ſtank, en kreupel en verminkt,
Die u veracht en ſchelt, om dat gy niet en hinkt?
De ſpotter kan u ſlechts met wind van woorden plaegen,
U zonder Godt geen (a) hair ontrucken, te vertſagen,
Daer niemant deeren kan, paſt kinderen op ſtraet,
Die loopen uit den wegh met ſchrick en wangelaet,
Om dat de hondekens, die niet en doen als baſſen,
Niet bijten kunnen, hun toevliegen en verraſſen.
De zoon van Jeſſe zagh de werelt dieper in,
En al haer zot gebas met een' bezetter zin;

(a) De hairen uwes hoofts zijnal getelt; daerom en wilt niet vreezen. Math. 10: 30.

Dies

Dies wist hy zonder nood van deizen noch van wijcken.
Geen (*b*) Michol kon hem met verachten, door te strijcken,
Beletten in zijn' dans tot 's Hemels lof en eer.
Die Held had moeds genoegh om zonder zwaert en speer
Het (*c*) Lantschap van de doot te naderen, te dwaelen
In diepe schaduwen en onbescheene dalen,
En daer alleen de vrees te kennen by haer' naem.
Die stoute zieldrift, Godt zoo lief en aengenaem,
Is by den meesten hoop, al wanckelens gezinden,
En ang voor spot en schimp, te speuren noch te vinden.
Het ruischen van een blad viel (*d*) Kain als een ys
Op zijn benepen hart: in eene zelve wijs
Kan een onwichtigh woord van smaet, u toegedreven,
Uw' loop verbreeken, u doen sidderen en beven.
Gy laet u ringelen als redenloos en dwaes,
En kunt dien smaet en schimp, dat ydel zot geraes
Zeer licht verwinnen; want gy hoeft hier (*e*) geene krachten
Als stillezwijgen en beslootene gedachten.
Hoe is die schoone les des Wijzen u ontgaen!
Dat zelf de (*f*) spotter met roô wangen heen zal gaen,
Zoo gy wilt zwijgen op zijn schelden, en uw' zinnen
Gaen vesten op het loon, dat boven staet te winnen.
Waerom en zwijgtge niet op uw' begonnen loop?
Een kunst zoo (*g*) nut, als voor een' kleinen prijs te koop:
Hy heeft maer eenen mond, gy kunt hem met twee ooren
Verduuren, en noch meer dan al zijn' laster hooren.
Wel aen, ô Christe ziel! Verlaet dit misverstant:
Geen gout noch zilver, geen geslepen diamant
Verdooft in luister, schoon de Beesten hem niet achten:
Ook zal een lenteroos daerom niet minder trachten
Te groeien, op te gaen met 's Hemels dageraet,
Schoon ofze met haer blaên in steekeldoornen staet;
Zoo moet gy ook geen' lust tot weldoen laeten drijven,
Daer zondaers uwe deugt verlastren en bekijven.

(*b*) 2 *Kon.* 6:16.
(*c*) *Al wandelde ik in het midden van de schaduwe der doot, zoo en zal ik geen quaet vreezen, want gy zijt met my.* Psal. 22:4.
(*d*) *Ik zal ongestadigh ende vluchtigh wezen op de aerde: wie my dan vinden zal, die zal my dooden.* Gen. 4:14.
(*e*) *In stillezwijgen ende in hope zal uwe sterkheit zijn.* Isai. 30:15.
(*f*) *Se quelli che son scherniti, tacessero, & havessero il suo pensiero nel premio ch' aspettano sofferendo, sarebbono confusi quei, che li beffano. Stella de Contempt. Mundi.* (*g*) *Ad divinitatem accedit propius, qui tacere didicit. Did. Saav. Symb.* XI.

CHRISTI BONUS ODOR SUMUS DEO. 2. *Cor*. 2:15.

X. *De Man, het roockend wierookvat in de hand hebbende, ſpreekt:*

IK zoek geene Afgoôn ſmook en heilooze eer te geven,
Maer draegh, ô Kinderen, van Vaderplicht gedreven,
Dit roockend wierookvat in mijne rechte hand
U tot een' ſpiegel voor. My ſcheen dit geurigh pand
Bequaem te wezen om wat goets in u te wecken,
De waere beeltenis eens vroomen zonder vlecken,
Die zielen zuivert met zijn' naem en goet gerucht;
Gelijk dit edel vat met zijnen geur de lucht

Van

Van alle onreinigheên en stancken weet te vaegen.
En zoektge nader u hier over te bevraegen,
Zoo lees het perkement des Bybels deur en deur;
Gy riekt'er overal des vroomen faem, by geur
Van mijnen wierook niet oneigentlijk geleecken,
Nadienze uw' zielen kan verquicken en ontsteecken.
Zoo komt, in 't openen vanMoyses wijze blaên,
Gelijk een wierookgeur de schoone Joseph aen,
Bequaem om vuilen damp uit uwe ziel te weeren,
Daer hem wellustigheit te zwack viel in 't verheeren.
Al bleef zijn goet gerucht voor eene wijl besmet,
In eenen Kerker diep begraven en verlet,
Het quam te schooner uit die nevels opgedrongen;
Hy won te *(a)* rijcker lof op aller volken tongen,
En voor dat kort verdriet een overdadigh loon.
Hoe riekt de goede naem van Vader en van Zoon,
De vroomheit van den *(b)* een' en anderen Tobias!
Hoe stinkt een *(c)* Achab by den geur van Vorst *(d)* Josias!
En, zoo u 't achten van een goet gerucht verveelt,
Zie eens, hoe wonderlijk dat zulk een *(e)* paer verscheelt.
Het lust my niet, hier van den eersten veel te reppen,
Wien zal de tweede niet aenmaenen, moed doen scheppen,
Om na een goet gerucht te trachten en te staen,
En voor een' quaden klank zijn voorbeelt na te gaen?
Josias naem is in den mond van alle menschen
Gelijk een honigh, die niet zoeter is te wenschen,
Gelijk een schoon musijk, daer gasten by den wijn
Aen eenen rijcken disch verheugt en vrolijk zijn.
De naem van *(f)* Judith heeft niet min gewenschte geuren:
Zy was (een zegen, die aen weinigen magh beuren)

(a) Joseph, die een mensche geboren is, een Prince zijner broederen, eene vastigheit des volks, een regeerder der broederen, eene vastmakinge des volks. Eccl.49:17 *(b) De Godt van Israêl gebenedyde u, want gy zijt een zoone van eenen alderbesten ende rechtvaerdigen ende Godtvreezenden Man, ende die aelmoessen doet.* Tob. 9: 9. *(c) Ende Achab de zoone Amri heeft quaet gedaen voor des Heeren aengezichte, boven alle die voor hem geweest waren.* 3 Kon. 16: 13 *(d) Josias heeft gedaen, dat voor den Heere behaeglijk was, ende hy heeft gewandelt door alle Davids zijns Vaders wegen; hy en keerde daer niet af ter rechter ofte ter slinker zijde.* 4Kon.22:2. *In alle monden zal zijne geheugenisse als honig zoet worden, en gelijk musijkspel in de maeltijd des wijns* Eccles.49:2. *(e) Nunquam magis exempla movent, quam si contraria juxta ponantur à latere. Div.Saav.Symb.XVI. (f) Ende dese was in alen d'aldervermaerste, want zy vreesde den Heere zeer: ende daer en was niemant die van haer een quaet woort sprak.* Iudith. 8: 8.

By

By yder om haer deugt gewilt en aengenaem;
Men wist niet eene tong te vinden, die haer faem
Met eene lastervlek of zonde kon betijgen.
 Om dan, ô Kinderen, een' goeden naem te krijgen,
Te worden even als een geurigh wierookvat,
Zoo luister of uw naem van iemant wort beklad,
En zet, om waerheit en onwaerheit af te meten,
's Volks lof en laster op den toets van uw geweten:
En lijdge onnoozel, liegt de werelt door haer' hals,
Verblijd u dat het onwaerachtigh is en valsch;
Gy hebt den Heyland tot een' broeder in uw lijden.
Zijt des verzeekert, als de (g) nevelen der tijden
Zijn wegh gedreven, dat uw naem een' zoeten geur
Zal ademen, en niet bezwijcken voor de keur.
Maer zietge, met u zelfs te toetsen en ontleden,
Uw' naem bevlecken en beschuldigen met reden,
Zoo kies op (h) Davids spoor de boete en beternis,
Een' zuiverdrank, waer door uw' ziel te heelen is,
En haeren eersten geur en goet gerucht zal winnen.
 Een goede naem en faem houd snoode tochten binnen,
Geeft uwe (i) beenders kracht, en is u (k) meerder waert
Dan veele duizenden, gewonnen of vergaert.
Die zijne faem bemint, zal vuile zonden haeten:
Die haer (l) verwaerloost, zal de deugden ook verlaeten,
En zonder ommezien tot feilen overslaen;
De schaemte, die den mensch ten beste pleeg te raên,
Uitschieten, als een (m) hoer verachten en vertreden,
En, luisterende naer vermaningen noch reden,
Zijn medemakkeren ten schrik en dreigement
Ten leste raecken aen een ongelukkigh end.

(g) *Virtutemque præsentem odimus, sublatam ex oculis quærimus invidi.*
(h) *Ontfermt u mijner, Heere, want ik ben krank.* Psal. 6:3.
(i) *Een goede fame zal het gebeente vet maken.* Prov. 15:31.
(k) *Beter is een goede naem, dan veele rijkdommen.* Prov, 22:1.

(l) *Qui famam negligit, virtutes negligit. Did. Saav. Symb. XV.* (m) *Gy hebt het voorhooft eener onkuische vrouwe gekregen, gy en hebt u niet willen schaemen.* Jer. 3: 3.

EXULTANT IN REBUS PESSIMIS. *Prov.* 2:14.

XI. *Als de menschen sliepen, zoo is de vyand gekomen, en heeft onkruid gezaeit in het midden van de terwe.* Math. 13:25.

DE Mond der waerheit, die niet doolen kon noch missen,
Stelt, onder eene ry van zijn gelijkenissen,
Den boozen vyand, die een landbederfflijk zaet,
Dat niet dan onkruid geeft, by duister zaeien gaet
In goede terwe, daer de wachters hen verslaepen.
Die geest, in zijn waerdy vermindert en herschapen,

Zoekt lotgenooten in zijn onheil en verderf;
Dies paſt hy op zijn' tijd, en zaeit in 's anders erf
Een zaet, dat, opgegroeit, tot 's eigenaers verſchricken
En onwaerdeerbre ſchâ, de terwe zal verſticken.
Mijn blad, met deze Prent des nijdigen belaên,
Wenſcht als een ſpiegel voor des zondaers oogh te ſtaen,
Die niet alleen zijn ziel met zondigen ontluiſtert,
En, ſchoon hy zijnen naem bevlekt ziet en verduiſtert,
Op geene betering van zijne feilen paſt;
Maer noch, ô gruwel! zich zoo reuckeloos vertaſt,
Dat hy zijn zonden derft aen anderen vertellen,
Daer over roemen, die voor al de werelt ſtellen,
Als had hy wonder zich gequeten in zijn' plicht.
Zoo gaet hy zaeien, van den Duivel voorgelicht,
In 's naeſten zielhof, met de terw' van goede zeden
Gezegent en bezaeit, het *(a)* onkruit van zijn reden,
Dat al de terwe zal verſticken op het leſt,
Terwijl de toezicht ſlaept en ſluimert op haer' neſt,
Niet eens bekommert voor een' oegſt van heil te maeien.
Begreep die ſtoffer, waer zijn doen op uit zal draeien,
Die wijs van zondigen te zijn de wedergâ
Der gruwelzonde van 't *(b)* rampzaligh Sodoma,
Dat, zich niet meer ontſiende op zonden te braveeren,
En die in 't openbaer aen anderen te leeren,
Met zijn' Godtloozen en beſmettelijken mond
In eenen Helſchen poel van zwavel ging te grond;
Hy zou naer allen ſchijn zich noch in tijds bedenken,
En zich in zulk een' poel niet reukeloos verdrenken.
Nu is *(c)* geen leven noch gevoelen in het hart:
Hy leit te diep daer toe in 't zondigen verwart,
En zwelgt met gulzigheit *(d)* het onrecht in als water.
In tijd van jammeren te lachen met geſchater,
Zoo *(e)* welgemoed te zijn als hy, die zich gewent
Tot wel te leven, ziet op een rampzaligh end.

(a) Booze reden bederven goede zeden. 1 Cor. 15: 33.
(b) Zy hebben hunne zonde geroemt als Sodoma, noch zy en hebbenze niet verborgen. Iſai. 3: 9.
(c) De Godlooze als hy in de diepte der zonden gekomen is, zoo verſmaet hy. Prov. 18: 3.
(d) De afgrijzelijke en onnutte menſch, die ongerechtigheit drinkt als water. Job. 15: 16. *(e) Daer zijn ongoddelijke, die zo vry zijn zonder zorge, als of zy de wercken der rechtvaerdigē haddē.* Eccl. 8: 14

d Ael-

d'Aeloutheit had hem noch wat hope en trooſt gelaeten
In haeren (*f*) Auguſtijn, die, ſchoon hy een' gehaeten
En Goddeloozen roèm op zijne zonden droegh,
Zijn tijtgenooten in de boosheit overwoegh,
En hun tot zondigen verlokte, Godts genade
Des niettemin verworf, daer hy in traenen baedde;
Viel zulk een voorbeelt niet te byſter zeltſaem voor.
Van dezen Heiligh, als gekoren om het ſpoor
Des Hemels onder 't woên der Ketteren te leggen
Voor veele duizenden, en valt hier niet te zeggen;
Nadien een (*g*) yder, met den Duivel in geſpan
Tot 's naeſten zielverderf, dat heil niet beuren kan.
Geen (*h*) geeſt en hoeft u in het oordeel aen te klaegen:
Gy gaet, ô zondaer! zelf uw' zonden overdraegen,
En roemen dat uw vleeſch in vuile luſten viel;
Dies wacht een zwaerder doem en pijne voor uw' ziel.

(*f*) *Eò malitiæ Auguſtinus progreſſus eſt, ut non faceret modo fœda & obſcœna, verum eò amplius (quod planè Satanicum eſt) ex fœde factis apud æquales laudē gloriamque venaretur, pudeſcens etiam magnopere, ſi minus fœda perpetraſſet, narrantibis illis multo ſibi fœdiora perpetrata, ſubinde item commentus ſe feciſſe, quod non fecerat, ne ulla parte deteſtabilis laudis cæteris inferior eſſet. Ger. Moringus in vita S. Auguſtini.* (*g*) *Sponte peccantes deſeri ſolent à* Deo: *quo ad Pænitentiam duce ſi deſtituuntur, Pænitentiam non invenient.* J. A. Comenius in Reg. vitæ. (*h*) *No ternan en el dia del juyzio neceſſidad de accuſador, pues ellos miſmos publican ſus males: por lo qual ſeran mas caſtigados.* Diego de eſtella.

DEFECTUS ALIENI GIGANTUM VIDENTUR ſimiles; noſtri vix pumilionum inſtar nobis apparent. Did. Saav. Symb. VII.

XII. *De Ziecke, de lieffelijke ſpijze van hem afweerende, ſpreekt:*

DE plicht van vrienden, om te trooſten eenen krancken,
Beweege u niet alleen te naderen de ſtancken
Van mijne legerſteê; maer ook het gruwelbeeld,
Dat buiten mijne ſchult in mijn bedrijven ſpeelt,

 Als

Als nut voor u, om tot een baecken te beſchouwen.
Gy ziet de keucken my believen, onderhouwen
Met ſpijzen, toegerecht niet na gemeenen ſleur,
Maer die bekoorlijk zijn alleen met haeren geur;
Hoe zou gezonden dan het nuttigen vermaecken?
Doch ik, onluſtigh zoo in ſlaepen als in waecken,
En door het gantſche lijf vol pijnen, en gequelt,
Ben door het eten van die ſpijzen meer ontſtelt:
Zy zijn my ſmaekeloos, als warenze bedorven,
Om dat mijn ſmaek en reuk door 't quijnen is verſtorven.
  Gy hebt, mijn vrienden, niet gedoolt, noch misgetaſt,
Indienge in uwen geeſt mijn wezen hebt gepaſt
Op iemant, die, bevlekt met zonden en gebreecken,
Noch over anderen een oordeel uit derft ſpreecken,

En hunne wercken, die niet ongerechtigh zijn,
In een' gelijken graed gaet ſtellen met de zijn'.
Mijn tong heeft haeren ſmaek, zijn ziel de deugt verloren:
Dies moetge hem, als my, niet achten in het hooren;
Dewijl hy oordeelt naer zijn ziels geſteltenis,
En niet gelijk de zaek in 't waere wezen is.
Den oogen (om het ſtuk natuurlijk te gelijcken)
Die door een roode ruit de ſtraeten overkijcken,
Schijnt al wat in de ruit gezien wort, klein of groot,
Van verf te wiſſelen, te draegen niet dan root:
Zoo zal het oordeel, dat het hart van eenen boozen
En zondigen ten pas en doortocht heeft gekozen,
Ontleenen de natuur van 't harte, niet verſtaen
Dat by de vroomen iet behoorlijks wort gedaen.
Dit zeggen is ons lang in (*a*) Jeſſes zoon bezegelt: (*a*) 2 *Kon.* 10: 2.
Hy liet, met eenen geeſt van minzaemheit geregelt,
Door eene zendinge der Ammonijten Prins
Vertrooſten in de doot zijns Vaders, veel gewins
En zegens met het Rijk en nieuwe kroone wenſchen;
Maer wat gebeurde hem? (*b*) Die Godtvergete menſchen
Miſduidden zulk een groet voor Hanon hunnen Heer;
Die boden ſcheenen hun verſpieders, en niet meer;
De Joodtſche Koning had hen enckel uitgezonden
Om 's Lants gelegentheit argliſtigh te doorgronden,
Van zins om naderhant te plondren hunnen ſchat,
En met zijn Leger te verdelgen Land en Stad.
Men kan het tegendeel in alle deugtgezinden,
En, als ten voorbeeld, in den vroomen (*c*) Joſeph vinden,
Die al 't gewelt, hem van zijn Broederen gedaen,
Wiſt in de beſte vouw te ſchicken en te ſlaen:

(*b*) *De Princen der Kinderen van Ammon zeiden tot Hanon hunnen Heere: Meent gy ook dat David deze trooſters aen u gezonden heeft ter eere van uwen Vader? Ende en meent gy niet, dat David daerom zijne knechten tot u gezonden heeft, dat hy onderzoeken ende verſpieden zoude de ſtad, ende die verderven?* 2 Kon. 10: 3. (*c*) *En wilt niet verſchrikt wezen, noch en laet u niet zwaer duncken, dat gy my verkocht hebt in deze Landen; want Godt heeft my om uwe zaligheit voor u gezonden naer Egypten.* Gen. 45: 5.

Want ziende op zijne groet hun zeer ontstelt van wezen,
Beval hy hun niet meer te schricken, niet te vreezen,
En gaf dat levren en verkoopen eenen naem
Van Godts verzending tot een heil van al te zaem'.
Zoo vormt de boosheit of oprechtigheit der menschen
Een oordeel, waerdigh om te haeten of te wenschen.
Eer ik dus jammerlijk aen deze ziekte sloegh,
En dien verholen schat van 's lijfs gezontheit droegh,
Kon ik gemackelijk de spijzen, nu te schuwen,
Met eene graege maeg verteeren en verduwen;
Al wat ik nuttigde, gevoelde ik uur aen uur
In zuiver bloed verkookt op mijn natuurlijk vuur:
Zoo gaet het vroomen; want van Godtlijk vuur ontsteecken,
Verkoockenze al het vuil van 's anderen gebreecken
En ongerechtigheên als in een zuiver bloed.
Wat quaeden bitter smaekt, keurt hunne tong voor zoet.
Toen (d) Adam in den staet van zijne onnoozelheden
Noch leefde, kende hy geen naektheit zijner leden,
Die hy wel haest daer na met opene oogen zagh,
Wanneer hy liefdeloos in zijne zonde lagh:
Zoo is de mensch, oprecht van wandel, zonder oogen
In acht te nemen op eens anders onvermogen;
De (e) liefde maekt dat hy geen quaet noch erg en denkt,
En zijnen naesten met geen avrechts oordeel krenkt.
Nu toegezien, en met uw oordeel niet te speelen,
En zietge in iemant iets, het gene u mocht verveelen,
Zoo weeg u doen, of gy ten zelven oogenblik
Niet zeggen mooght: (f) *Hy is rechtvaerdiger dan ik.*
De Veltheer (g) Joab, om quaet oordeel te beletten,
En David onvoorziens zijn gramschap neêr te zetten,
Toen hy voor Rabba had geleên de nederlaegh,
Beval den Bô (zoo hem de Vorst met deze vraeg
Bejegende: Waerom zoo reukeloos vergadert,
En om te vechten juist aen 's vyants muur genadert?
Te zeggen: In dien slagh en vreesselijcken stoot
Bleef ook de dappre Held uw Knecht Urias doot.

(d) *Ende zy waren beide naekt, te weten, Adam ende zijn wijf, ende zy en schaemden hunlieden niet.* Gen. 2: 25.

(e) *De liefde denkt geen quaet.* 1 Cor. 13: 5.

(f) *Gen.* 38: 26.

(g) *Ist zake dat gy ziet, dat hy gram is, ende dat hy zeit: waerom zijt gy zoo na den muur gegaen om te strijden? Zoo zult gy zeggen: Ook is uwe knecht Urias de Hethiter gesneuvelt.* 2 Kon. 11: 20. 21.

Het

Het rechte middel om den Koning te doen zwijgen,
Hem zelven meer dan zijnen Veltheer te betijgen
Met eene misdaet, ja een' gruwelijcken moord;
Want in het tegendeel had Joab 's Konings woord
In zijnen stedestorm gevolgt en waergenomen,
En mocht verschijnen by den Koning als een vroomen.
Geen *(h)* Priester, schoon hy was vol wijsheit en vol raets,
Mocht onder Moyses Wet een' ander' voor Melaets
Verklaren, eer de zon ten achtsten mael quam schijnen:
En wiltge, minder in de kennis, u verpijnen,
En zonder ommezien uw oordeel laeten gaen
In zaecken, niet zoo klaer noch zeeker om te raên?
O Oordeelstrijcker! weeg en overdenk de plaegen,
By die van *(i)* Bethsames geleden en gedraegen,
Om dat hun oog in d'Ark des Heeren had gezien;
Godt doodde zeventigh van hunne groote liên,
En van 't gemeene volk tot vijftigh duizent zielen:
Het *(k)* hart uws Broeders, daer uwe oogen steets op vielen,
Is meer een Arke Godts, als die van Israël;
Het opset van den mensch, dat onder vleesch en vel
In 't harte schuilt, bedekt met diepe duisterheden,
Is meer verholen, dan de Wet in steen gesneden,
Het vat gevult met Manne, en Arons roede en staf,
Die Godt den Priesteren in d'Ark te sluiten gaf.
Wilt gy u zelven zulk een ziften niet verbieden
Van al uws naesten doen; hoe zultge Godt ontvlieden,
Die Bethsamyteren, om diergelijke daet
En reukeloos bestaen, zoo vinnigh straft en slaet?
Gy moet u niet met zulk een zotte daet bemoeien,
Die ydel is, en die Godtvruchtigen versoeien.
Indienge stil en met omzichtigheit uw' geest
Besluit en oeffent, en voor 's naesten oordeel vreest,
Zal Godt u lieven, en uw naesten u beminnen,
Gy in dit leven hier de vreedsaemheit gewinnen.

(h) Levit. 13.

(i) Hy heeft zommige van de mannen der Bethsamyters geslagen, om dat zy in des Heeren Arke gezien hadden, ende versloeg vanden volcke seventigh mannen, en van den gemeenen volke vijftigh duisent. 1 Kon. 6: 19.

(k) Mas verdadera Arca es el coraçon de tu hermano, que aquella Arca de Israël: y mucho mas interior y secreta es la intencion, que esta escondida en el pecho del hombre, que las tablas de la Ley, y el vaso de Manna, y la vara, que estavan en el Arca. Diego de Estella.

Daer

DAER IS EEN VRIEND, DIE ALLEEN MET DEN NAEM VRIEND IS. *Eccleſ.* 37:1.

XIII. *L'arbóre, quando hà li ſuoi frutti, è viſitato, perche ſono cotti, ma mancando i frutti è laſciato, & non ſi curano di lui.*

BY dezen boom, met puik van Peeren overladen,
Die eenen graegen mond verquicken en verzaeden,
En dien de jeught beklimt met zonderlinge zucht,
Terwijl hy is voorzien van zijne zomervrucht,
Kan ons de vrientſchap van de wereltlingen blijcken.
Die jongers zijn niet graeg van dezen boom te wijcken,

Voor

Voor dat het plucken van de vruchten is gedaen:
Als die gelezen zijn, dan blijft'er niemant ſtaen,
Gelijk of yder een, na die genoote weelde,
Alleen het aenzien van dien Peereboom verveelde.
 Ik wenſch derhalve den vermogenden dit Hout
Ten ſpiegel, daer hy zit op eenen bergh van goud,
En by dien zegen en genade dicht geſloten
In eenen ronden kring van groote gunſtgenooten,
Die, onder het genot van zijne ſpijze en drank,
Hem hunne gunſte biên, vereeren met veel dank,
Ja alle morgen met den dageraet begroeten,
Ootmoedigh buigen en neêrknielen voor zijn voeten;
Of hy beluſt wierde om de waerheit in te zien.
Want al dat (a) groeten, al dat ſtuipen met de knyen,
Die eer, hem vroegh en laet van yder opgedragen,
Zal, daer Fortuin hem voert op haeren hoogen wagen,
En hy, als dezen boom, met vruchten is gelaên,
Wel blijven duuren, en niet lichtelijk vergaen:
Maer laet een ongeval hem eens van gout ontblooten,
En, zoo het veeltijts gaet, uit zijnen zetel ſtooten,
Hy raekt zijn (b) vrienden quijt, als warenze in dien nood
Met hem gevallen, of verſlonden van de doot;
Ja zelf de genen, daer hy eene Kercke op boude,
En al zijn zielgeheim aen opende en betroude,
Zijn meer voorbarigh, meer dan anderen gereet
Om hem te laeten in zijn zwaerigheit en leet.
Die gunſtgenooten zijn gelijk als deze kinders:
Zy zoecken wat hun ſmaekt; wat wrang is en vol hinders,
En vreugt noch welluſt aen het weeligh lichaem gunt,
Is by hun even als een penning zonder munt.
Hun (c) liefde heeft haer doel; zy mikt gelijk een Schutter
Op al het geen, dat haer is dienſtiger en nutter.
Denk niet, dat uw perſoon, ô Rijcke! waerder is
By hun, als uwen haert en aengerechten diſch;
Een zoet genot, waerom zy Tabernaeckels bouwen
Aen uwe zijde, en u al vleiende onderhouwen.

(a) *Vulgus amicitias utilitate probat.*

(b) *Daer is een vrient een Tafelgezel, ende die en zal niet blijven in den dagh des noods.* Eccl.6:10.

(c) *El amor tiene su fin. No aman tu persona, sino tus bienes.* Diego de Eſtella.

Zy zijn geen vrienden, dan met eenen blooten naem,
Niet in uw lijden, maer tot uwen difch bequaem.
Wanneer u hulpe ontbreekt, vertrooftenze u met (*d*) woorden;
Een mededoogen om des lijders ziel te moorden,
En niet te hooren, dan met walging en verdriet,
Uit eenen troofter, die wel beter middel ziet.
De Stad Jeruzalem, wanneerze in glory bloeide,
En door Fiktoryen van haere Helden groeide,
Was als een troetelkind by alle mogentheên:
Men zagh nabuurigen en aengegrenfde fteên
Gereet tot haeren dienft, haer (*e*) tol en fchatting geven:
Een yder zocht met haer te woonen en te leven,
Te handelen, te ftaen in vriendelijk verbond;
Maer naderhant, wanneer haer glory ging te gront,
En zy haer borgeren naer Babel heen zagh leien,
Hief Jeremias aen te klaegen en te fchreien,
Dat zich doen (*f*) niemand van haer vrienden eens liet zien,
Om haer een' druppel gunft meêdogende aen te biên.
Zoo gaet het hen, die zich met wereltfche gezinden
Vereenigen, en aen hun vrientfchap hen verbinden.
Wie een beftendigheit van vrientfchap wenfcht en zoekt,
Houw' zulk een vrientfchap als onwaerdigh en vervloekt,
En poog' de (*g*) vrientfchap van de vroomen niet te derven.
Een vroom waerachtigh vriend wil voor zijn' vriend wel (*h*) fterven,
Als Chriftus, die zich niet ontfagh met zijne doot
Ons rijk te maecken, en te redden uit den nood.

(*d*) *Veel van woordē zijn mijne vrienden.* Iob.16: 21. *Gy zijt al te zamen laftige vertrooſters.* vers.2.

(*e*) *Ende het gewichte des gouts, dat Salomon jaerlijks gegeven wiert, was fes hondert ende fes-en-feftigh talenten Gouts; zonder dat goud, dat de mannen brachten, die op de tollen der wegen geftelt waren, ende de Kooplieden, ende die allerhande flechte dingen verkochten, ende alle de Koningen van Arabien, en de Vorften des Lants.* 3 Kon.10: 14. 15. (*f*) *Daer en is niemand dieze trooſte, uit alle haere beminden: alle haere vrienden hebben haer verfmaet, ende zy zijn haer vyanden geworden.* Thren.1: 2. (*g*) *Tot allen tijde heeft by lief, die vriend is, ende een broeder wort in de benautheden geproeft.* Prov.17: 17. (*h*) *Nec Pylades mortem curat, modo profit Orefti.* M. Paling: in Zod. vitæ.

QUI

QUI EX ERRORE IMPERITÆ MULTITUDINIS pendet, hic in magnis viris non eſt habendus.
Cic. de Offic. lib. 1.

XIV. *Zommige van hen hebben daer af wat overgelaten tot's Morgens, ende het begoſt te krielen van de wormen, ende verrotte.* Exod. 16: 20.

HET waer een jammer, daer het Manna leit geregent,
En Godt het Jodendom in dorre zanden zegent
Met wondertekenen en daeden (zoo men leeſt)
Geen nut te vinden, niet te leeren met den geeſt.

Zie dezen Jode dan, gelijk de kunſt hem prente
Genegen tot uw heil, verſtelt ſtaen in zijn Tente,
Om dat het Manna, dat hy voor de week behield
En wegh ging ſluiten, van onreine wormen krielt:
Daer in het tegendeel, wanneer hy 't quam te ſpaeren
Voor 's Heeren Zabbath, hem dit noit is wedervaeren;
Want tot dien Ruſtdagh bleef het (*a*) gaef en ongeſchent,
Gelijk hy 't op het velt te vinden was gewent.
Een zaek van nadruk, waerd den zondaer aengeprezen,
En hem de zoete kerne uit zulk een' dop te lezen.
Dat dan de gene, die na lof der werelt jaegt,
En zich in al zijn doen en handelen gedraegt
Om op de tongen van de menſchen hier te zweven,
Geduurende den tijd van dit verganklijk leven,
De woorden hoore, die op zijn bedrijven ſlaen,
En hier voor anderen gelieve ſtil te ſtaen.
Hy zal den tijd van deze werelt in de dagen
Der Joodſche weecke zien, waer in de wormen knaegen
Het geurigh Manna, voor den Ruſtdagh niet geſpaert.
Lofzoecker! al wat gy dus yverigh vergaert,
Om in der tijd ten loon, naer uw' begeerte en wenſchen,
Een' grooten naem en roem te krijgen by de menſchen,
Niet eens gedachtigh, als verkeert en onbewuſt,
Wat wegh te leggen voor de zaligheit en ruſt,
Zal maer een' korten tijd en weinig dagen blincken,
Gelijk dat Manna van onreine wormen ſtincken,
En niet beſtandigh zijn, als zonder ſteun en ſtaf,
Ja ongeacht met u neêrdaelen in het graf.
Gy hebt uw' (*b*) loon al wegh by Godt den grooten Rechter,
De glory, niet gezocht tot 's Hemels eer, wort ſlechter,
En heeft geen' roem noch lof, maer vuilen ſtank verdient.
Uw lamp is zonder vocht. Gaet wandelen, mijn vriend;
(*c*) Ik heb u noit gekent; ik doe geen vreemden open.
Zoo ſpreekt de Bruidegom. Die roem valt dier te koopen.
Gy hebt in al uw doen Godts mogentheit en macht
Geene eer bewezen, maer uw' eigen geeſt geacht;

(*a*) *Ende zy hebben alzoo gedaen, gelijk Moſes bevolen hadde, ende het is niet verrot, noch daer en is geē geworm-te in gevonden.* Exod. 16: 24.

(*b*) *Voorwaer, ik zegge u, zy hebben haeren loon ontfangen.* Math. 6: 5.

(*c*) *Voorwaer, ik zegge u, ik en kenne u niet.* Math. 25: 12.

Dies

Dies komt uw (*d*) glazen lof al blinckende te breecken.
  Gy moet zoo ydel na geen kroon van eere ſteecken,
Niet brommen in 't gezicht der vleiers met uw' deugt,
Die met hunn' lof u die ontrooven. Zulk een vreugt,
By u daer uit ontſtaen, zal Godt niet laeten duuren.
Moſt (*e*) Ezechias niet zijn' misſlagh zwaer bezuuren,
Als hy eerzuchtigh den Gezant van Babylon
Zijn' Koninklijken ſchat, te achten als een Zon
Der werelt, onbedacht ging toonen en ontſluiten?
Hebt gy wat ſchoons by u, houw menſchenoogen buiten,
En geef'er d' eere van aen uwen grooten Godt;
Zoo blijft uw lof van ſtank gezuivert, onverrot.
Godt was't, die een' (*f*) Altaer liet timmeren van ſlechten
En ongecierden ſteen: als of hy zijne knechten
Wou leeren, niet den glans van hunne deugt zoo licht
Ten toon te ſtellen voor de werelt haer gezicht.
  Om zulk een' lof, die niet kan duuren, te verwerpen,
Zoo denk uw' zonden na; dat zal de zinnen ſcherpen,
U met den (*g*) Tollenaer, terwijl de Phariſeer
Met zijnen roem verzinkt, verheffen tot den Heer.

(*d*) *Laus vitrea dum ſplendeſcit frangitur.*

(*e*) *Ziet de dagen zullen komen, ende al dat in uw huis is, ende dat uwe Vaders in de ſchatten opgeleit hebben tot op dezen dagh toe, zal weghgevoert worden in Babylonien: daer en zal niet overblijven, zegt de Heere.* 4 Kon. 20: 17.

(*f*) *Iſt dat gy my eenen ſteenen Altaer maekt, zoo en zult gy dien niet maecken van gehouwe ſteenen; want indien gy uw mes daer op heft, zoo zal hy ontwijd zijn.* Exod. 20. 25.
(*g*) *Luc.* 18: 14.

MAJOR ILLIUS FAMA EST ET OPINIO, QUI PLUS EAM CELARE CONTENDIT. *Did: Saav. Symb. X.*

XV. *De Goutſmit, zijne weegſchael in de hand hebbende, ſpreekt:*

MIJN vrienden, die hier blijft voor mijnen winckel ſtaen,
En deze ſlincker ſchael ziet ledigh overſlaen,
Als waende ik zonder wicht mijn dierbaer gout te wegen,
Een zaecke, die haer ſchaemt, ſchoon alle uw' tongẽ zwegẽ:

Noch reeckende ik mijn doen tot voordeel en gewin,
Zaegt gy het oogmerk van dit wegen dieper in;
Mijn evenaer, voorzien met ongelijcke ſchaelen,
Was dan uw leider om niet van het ſpoor te dwaelen,
Dat naer den Hemel gaet; een kaers voor eene ziel,
Die tot den naeren damp van eigen roem verviel.
Een vroome, niet gewoon hem zelven veel te looven,
Maer ſtil te wandelen, te leven als verſchoven,
Erkennende zijn' Godt, neêrſlachtigh van gemoed,
Voor rechten oorſprong van de *(a)* gaeven, en het goet,
Dat met zijn toedoen oit gedaen is in zijn leven,
Zagh in dees zwaere ſchael zijn eige ſchaduw' zweven.

(a) Alle goede gave, ende alle volmaekte gifte is van boven nederdaelende van den Vader der lichten. Jac.1:17.

Ont-

Ontbraecken zijne ziel geene oogen en gezicht,
Door waere (*b*) ootmoedigheit, om eigen glans en licht
In hunn' waerdy te zien volkomen en volwassen;
Maer iets, dat waerdigh zy, hem zelven toe te passen,
Is tegens zijn natuur, en hem een zotte klucht.
Wy laeten hem dan in zijn maetigheit en tucht;
Wie niet en hongert, hoeft geen voetsel van den broode,
Ook is welvaerenden geene artseny van noode.
Maer dat de gene, die te wonder stoft en blaest,
En van zijn' eigen lof en daeden leit en raest,
Hem zelven niet ontsiet by anderen te prijzen,
In deze zwaere schael het leven van de wijzen
Eens leerzaem gade sla; hoe deugt hen nederwaert
Kan drijven, hen belet in eene losse vaert.
Hy zie de slincker schael (hy hoef niet te vraegen)
Zijn zotte driften, en zijn spoorelooze vlaegen
Aenwijzen, daer zy, met geen dierbaer gout gelaên
Noch zilver, ledigh naer de hoogte komt te slaen.
Een beeld, waer uit hy wel ten vollen kan bezeffen,
Dat zijnen eigen lof uitblaezen en verheffen
By hem alleen geschiet, om dat zijn zieleschael
Te licht is, met het gout en kostelijk metael
Van deugt en vroomheit niet voorzien is noch geladen.
Hy stoft, helaes! op zijn bedrijven en zijn daeden,
Als was hy eene bron van wijsheit en van schat;
Daer (*c*) alles wat hy heeft, of oit voorheen bezat,
Maer leengoet is, en voor een' korten tijd ontfangen.
O Roemer! hebtge noch wat kennis, laetse uw' wangen
Met schaemte verven; neem uw onvermogen waer:
Slechts iets te (*d*) dencken van u zelven is te zwaer;
Gy kunt met uwen geest het minste niet ontwerpen,
Ten zy een hooger (*e*) macht uw' zinnen koom' te scherpen:

(*b*) *El hombre quanto es mas virtuoso, tanto es mas humilde, y desprecia mas a si mismo.* Diego de Estella.

(*c*) *Wat hebt gy, dat gy niet ontfangen hebt? Maer ist dat gy't ontfangen hebt, waerom roemt gy, als of gy't niet en had ontfangen?* 1 Cor. 4: 7. (*d*) *Wy en zijn niet bequaem om iet te dencken van ons, als uit ons zelven, maer al onze bequaemheit is uit Godt.* 2 Cor. 3: 5. (*e*) *Zonder my en kunt gy niets doen.* Joh. 15: 5.

Hoe

Hoe zal het gaen, wanneer geen peinzing nôch beraet,
Maer fluxe handigheit vereischt wort tot de daet?
Gy prijst u zelven om een aenzien te verkrijgen,
En alle menschen, die dit hooren, schoon ze zwijgen,
Verkleenen u met hunn' gedachten, dat men 't ziet.
Geen wijze hoort u zonder walging en verdriet.
En blijft noch iemand met verwondering staen gaepen
Na uwe redenen, men acht hem als wanschapen
Van geest en herssens, een' verstandeloozen bloet.
Verberg, mijn vrient, verberg het goede, dat gy doet;
Godt in den Hemel zal het (f) tuigen en beloonen.
Wat is de (g) lof van hun, die hier op aerde woonen?
Getuit van ooren, dat aendachtigen verveelt.
(h) Hoovaerdige Engelen en menschen staen misdeelt
Als Godtverachteren aen Jesus slinckerzijde.
Die zelve Jesus, die uw Heyland was, vermijdde
In zijnen wandel hier op aerde, daer hy stof
In zijn miraeckelen kon vinden, zijnen lof
Te melden, als bewust wat jammer dit kon baeren.
Hy gaf heel zedigh, in het byzijn van de schaeren,
Den tuchtelingen van Johannes dit bescheit:
(i) Gaet zegt uw' meester, daer hy in den kercker leit,
Al wat gy ziet en hoort; de blinden krijgen oogen;
De kreupels wandelen; de dooden 't graf onttogen
Beginnen wederom te leven, wie melaets
Of doof van ooren is, vind hier niet weinig baets.
Hy riep niet moedigh, als van hovaerdy gedreven:
Ik doe de blinden zien, ik geef de dooden 't leven,
Maer spreekt als of dit van een' ander' was verricht;
Een wijs, die eigen roem leert maetigen, een licht
En voorbeelt strekt, om slechts ter nood en zonder prijzen,
Tot 's naesten voordeel op het goede werk te wijzen,
Dat zonder mond en tong noch wel geluit kan slaen,
En, wie zijn wercker is, by yder doen verstaen.

(f) In den Hemel is mijn getuige, ende mijn bekender in de hoogten.

(g) Popularem gratiam ne commemoratione quidem dignam puto, quæ nec judicio provenit, nec unquam firma perdurat. Boëtius de Cons. Phil. lib.3

(h) Godt wederstaet den hovaerdigen, ende geeft genade den ootmoedigen. Jac. 4.6.

(i) Gaende bootschapt Johannes wederom, dat gy gehoort ende gezien hebt, dat de blinde zien, de kreupele wandelen, de melaetsche worden gezuivert, de doove hooren, de doode verryzen, den armen wort het Euangelie verkondight. Luc.7.22.

De nederige vlied den lof, die zonder vraegen
Hem echter volgen wil, ja waerdigh kent te draegen
Door alle Landen, waer men menſchen ziet en vind.
De Heyland, zijnen lof te melden niet gezint,
Week naer (*k*) Woeſtijnen, en naer afgelege hoecken,
Daer hem nochtans het volk niet na en liet te zoecken.
Ootmoedigheit ging ons in Jeſus wandel voor:
Wie haer wil volgen, vind veel zegens op dat ſpoor,
En leert hem zelven in zijne (*l*) onvolmaektheit kennen.
Bereikt hy dezen trap van kennis, laetſe rennen,
Die tochtigh zijn naer lof; hy heeft een waerder pand,
De kroon van wijsheit, waerd te haelen uit den brand.

(k) Uitgegaen zijnde ging hy in eene woeſte plaetſe, ende de ſchaeren zochtē hem, ende zy zijn tot hem gekomen, ende zy hielden hem, dat hy van henlieden niet wegh gaen en zoude. Luc. 4: 42. *(l) El conocimiento de la propria imperfection, es perfection muy grande.* Diego de Eſtella.

WAERT DAT IK DOCH DEN MENSCHEN behaeghde, zoo en zoude ik Chriſtus dienaer niet zijn. *Gal.* 1 : 10.

XVI. *Qui navigare volunt, ventum proſperum expectant, qui niſi flaverit, è portu non excedunt.*

EEN zoete waterlucht aen onze Maes te haelen
Valt aengenaemer, als de zinnen niet en dwaelen
In zorgen, en de ziel met leerzaeme oogen ziet:
Die Schipper, tochtigh naer de ruimte van den vliet,
En met geen toeven in de haven meer te paeien,
Nu eene koelte na zijn' wenſch begint te waeien,]
Te wackeren, als blijkt aen wimpelen en zeil;
Kan ons bequaemelijk, zoo wy't gemelde heil
Van onbelemmertheit in onze zinnen draegen,
Een Beeld des genen zijn, die niets beſtaet te waegen,
Niet goets verrichten kan, ten zy een ruime wind
Van gunſt van menſchenlof hem werckens maekt gezint.

(a) *Vos nisi ad populares auras, inaneisq; rumores rectè facere nescitis, & relicta conscientiæ virtutisque præstantia, de alienis præmia sermunculis postulatis. Boëtius de Cons. Phil. Lib. 2.*

In 't beeld en afgebeelde een evenheit van zaecken
In alle deelen hier te treffen en te raecken
Wil niet gelucken: want die Schipper neemt zijn kans,
Op dezen goeden wind van 's Hemels hoogen trans,
Behoorlijk waer, en niet in weêrwil van dien Grooten,
Wien 's Afgebeelden doen zoo dikwils heeft verdrooten:
Wy nemen echter, wat ons dienen kan, te baet;
En kan men vorderen met iets, dat minder haet
En meerder lof verdient, men laete vry de Beelden,
Die met hunn' wanstal den roemzuchtigen verveelden,
Uit onze bladeren. Hoe veelen volgen dan
In hunne wercken 't spoor van dezen Waterman,
Beginnende hun niet te roeren, niet te leven,
Ten zy een (a) wind van lof hun over 't hooft koom' zweven,

En

En menschenglory hun in 't aengezichte speelt!
Ontbeerenze dit heil, zy achten hun misdeelt,
En blijven moedeloos en als verschovelingen
Hunn' tijd versluimeren; geen trek tot hooge dingen
Kan hun bewegen van den leger op te staen.
Zoo lust het hun een schim en schaduw' na te gaen,
Gehoor te geven aen 't verleiden en bedriegen
Van aertsche menschen, die niet anders doen dan liegen
In al hun roemen; 't zy of door onwetenheit,
Of dat het veinzen hun in 't hart verholen leit.
Gy laet uw' wercken van de wereltlingen keuren:
Maer vraeg ook blinden na het onderscheit der kleuren,
En eenen dooven wat hy oordeelt van gespeel;
Een' Boer de waerde van een kostelijk Juweel.
(b) Was ik noch in de gunst van menschen, en in eere, *(b) Gal.* 1: 10.
Ik zou geen dienaer zijn van Christus mijnen Heere.
Zoo hooren wy den galm van 't Uitverkoren vat:
Dat stont na geenen lof der werelt, en bezat
Een gunst, waer op het meer kon steunen en betrouwen.
Om 't zeil van weldoen uit te zetten en t' ontvouwen,
Moet niemant toeven op een wackerende koelt;
Nadienze dagelijks van boven wort gevoelt.
Haer in te wachten uit de laegte hier beneden,
Is al te strijdigh met Godtvruchtigheit en reden,
En buiten het bestek van Christelijcken plicht.
De *(c)* Zaligmaecker hief zijn oogen en gezicht, *(c) Joh.* 11: 41.
Met een zijn harte, om u te leeren en te stercken,
In zijn Miraeckelen en groote wonderwercken
Na zijnen Vader op, van wien hy al het loon
Verwachtte van zijn doen als een gehoorzaem zoon.
Als kinderen te zijn, die zeer ongaerne borgen,
Een' penning liever nu begeeren, dan tot morgen
Vertoeven, om 't genot van hondertmael zoo veel,
Past niemant met een ziel begaeft, een reedlijk deel.
Geen wijze laete zich met roem van menschen laeven:
Hy zie alleen op *(d)* Godt, den schencker van veel gaeven,

(d) Alle uwe zorgvuldigheit werpende op hem; want hy heeft zorge voor u lieden. 1 Petr. 5:7.

Gelijk een (e) Dienstmaegt, in het huiswerk goet en trouw,
Op niemants handen ziet, dan die van haere vrouw.
Wie aertsgezint een (f) Land- en Veltman zoekt te wezen
Met Ezau, in geen Tent, by Jacob uitgelezen,
Te woonen; dat's, naer gunst van menschen poogt te staen,
En om't inwendigh geen uitwendigh wil versmaên;
Beklaeg' zich namaels niet, wanneer hy't Hemels leven
Moet missen, zonder troost ter Helle wort gedreven,
En met zijn roemzucht zich zoo laeg ziet neêrgedaelt,
Terwijl een kroon op't hooft des lofverachters praelt.

(e) Gelijk de oogen der Dienstmaegden op de handen van haere Vrouwen: alzoo zijn onze oogen tot den Heere onzen Godt. Psal. 122:2.

(f) Ezau is geworden een ervaren Jager ende een Ackerman: maer Jakob een man zonder dubbelheit, woonde in Tenten. Gen. 25:27.

Pazzia era difendere il suo Nimico.

XVII. *De vellekens van de bocxkens heeft zy om zijne handen gedaen, ende het bloot van zijnen halze bedekt,* Gen, 17:16.

DES Lezers oordeel mocht in twijffel blijven staen,
Of zich de zondaer tot zijn heil in onze blaên
Volkomen spieglen kon, was Jakob hier verzwegen:
Nu staet die Jongeling, belust op's Vaders zegen,
Tot zijn verzeeckeringe in onze Prent ten toon.
Hy dekt met Esaus kleed, dat ruig is, al het schoon
Van zijne leden, niet genegen om te proncken
Met die besnedenheit, hem van natuur geschoncken
In overvloet, als hem ondienstigh en verdaght,
Daer hem de Vader om te zegenen verwacht.
Dat dan de mensch, die Godt met zondigen beledigt,
En echter zijne schult rechtvaerdigt en verdedigt,
Als niet uit eigen wil bedreven, na de wijs
Van (a) Adam en zijn Bruid in't heylrijk Paradijs,
In Jakob overweegh' der vroomen doen en handel;
Of zulk een tekening hem beterde in zijn' wandel,

(a) Het wijf, 't welk gy my tot eene gezellinne hebt gegevẽ, die heeft my van dẽ boom gegeven, ende ik heb't gegeten. Gen. 3:12.

En

En van die gruwelen eens onvoorziens genas.
Wie oit verdediger van zijne zonden was,
En, ſchuldigh zijnde, zich beriep op vroome daeden,
Een *(b)* Heyligh, al ontbeert zijn ziele geen cieraeden,
Acht zich een' zondaer, en met Ezaus vacht bekleed.
Hy, die onnoozel is, en zijnen tijd beſteet
Tot weldoen, ſlaet het kleed van misdaet om de leden,
En bid vergeving' met ootmoedige gebeden:
Hoe ſtemt dit met het doen des genen, die verblint
In't zondigen, zich noch t'ontſchuldigen begint?
Die zonder zonde van den hoogen Hemel daelde,
Wiens deugt als eene zon de werelt overſtraelde,

(*b*) *Een rechtvaerdig menſch beſchuldigt eerſtmael hem zelven.* Prov. 18: 17. *Nullus dum mortali hac aura fruitur, debet de proprijs meritis aut de ſua ſanctitate præſumere, ſed potius occulta Dei judicia formidare. Stella in Luc. Cap. 2.*

Wou als een zondaer zijn (c) besneden, in den schijn
Een (d) zondaer, en een vriend der Tollenaeren zijn:
En derstge, ô mensch! die niet rechtvaerdigh zijt, maer zondigh,
En diep in schult steekt, u rechtvaerdigen volmondigh,
U noch verdedigen met woorden zonder zout,
Op datge met den naem van heiligh doorgaen zoud?
Dat is de baen niet van rechtvaerdigen gekoozen;
Maer in het tegendeel de ziel verreukeloozen,
Godts gramschap aengetergt, en op zijn Farisees.
Een schultbekennen met ootmoedigheit en vrees
Baert u vergiffenis, en stilt Godts grammen tooren;
Die u zal blixemen in 't aengezicht van vooren,
Indienge valschelijk, wanneerge in zonde leeft,
Voor hem, die alles ziet, noch eenige onschult weeft.
Gy moogt eens op het doen van (e) Koning David letten,
Daer Nathan hem zijn schult voor oogen quam te zetten;
Hy roept niet: Eene vrouw heeft my mijn oogh bekoort,
Mijn vleesch doen struickelen; ô neen! was zulk een woord
Voor schultbelijdenisse uit zijnen mond gekomen,
Geen Nathan had gezeght: Uw' zonde is wegh genomen:
Godt zal u spaeren en bevryden van de doodt.
   Indien zich iemand door quetsuuren vind in nood,
Hy zal die zwaerigheit niet voor den (f) Meester heelen,
Die hem genezen kan, geen' ongequetsten speelen:
Zoo zal geen mensch, indien hy zijne ziel bemint,
Zijn zonde heelen en bedecken. Hy verzint
Het stuk voorzichtiger: hy weet het uit de blaêren
Van Godts Kronijcken, hoe Giëzi is gevaeren,
Die, toen hem Naaman had geschoncken eene gaef,
Zijn schandelijke schult, als een ondienstigh slaef,
Met stoute logenen zijn' Meester dorst ontleggen:
Maer Elizeus niet te paeien noch gezeggen
Met zulk een valscheit, daer de waerheit open lagh
Voor hem een' Godtspropheet, zoo klaer gelijk de dagh,

(c) Luc. 2: 21.

(d) *De Zoone des menschen is gekomen, etende ende drinckende, ende zy zeggen: Ziet den brasser, ende den wijnsuiper, den vriend der Tollenaeren ende zondaeren.* Math. 11: 19.

(e) *Ende David zeide tot Nathan: Ik heb den Heere gezondight. Ende Nathan zeide tot David: De Heere heeft uwe zonde wegh genomen, gy en zult niet sterven.* 2 Kon. 12: 13.

(f) *Si operam medicantis expectas, oportet ut vulnus detegas tuum. Boëtius de Cons. Phil. Lib. 1.*

Vloekt hem de (*g*) ziekte toe van Naaman. Hy gaet henen
Melaets gelijk de ſneeu; hem baet geen angſtigh ſteenen.
De Moordenaer aen 't Kruis was wijzer van beleit:
Hy quam tot kennis, riep op geene onnoozelheit,
Maer dat by hem de ſtraf (*h*) gerechtigh wert geleden;
Dies vond hy, ſchoon hy noch zoo veel had overtreden,
By zijnen Heyland in het uitterſte genâ.
  Wie nu een deugt begeert, waer van geen wedergâ
Te vinden is, en die beſchutten kan voor lijden,
Hy leer' 't ontſchuldigen van zijne zonde mijden,
Dat alle menſchen noch zoo zuur het leven koſt,
Om dat het (*i*) Adam eerſt in Edens Hof begoſt.

(g) *Naamans Melaetsheit zal u en uwen zade aenhangen tot in der eeuwigheit. Ende hy is van hem gegaen Melaetſch gelijk ſneeu.* 4 Kon. 5: 27.
(*h*) *Wy lijdē dit voorwaer rechtvaerdelijk: want wy ontfangen rechten loon na onze wercken.* Luc. 23: 41.
(*i*) *Si Adam no difendiera ſu peccado, no fuera hechado del Parayſo: pero con defenderſe acrecento ſu culpa.* Diego de Eſtella.

En wilt geen hoog gevoelen hebben, maer vreest. *Rom.* 11:20.

XVIII. *Ex mediocritate fortunæ pauciora pericula ſunt.* Tacitus, Lib. 14. Annal.

IN Holland woonen, dat zoo rijk is van Rivieren,
En ſlechts maer met den geeſt door groene weiden zwieren,
En zijn bedenckingen ontleenen van geboomt,
Was al te naeu bepaelt. de geeſt wenſcht onbetoomt
Te wezen, voor den ſtroom ſomwijl het velt te miſſen;
Dies zienwe nu met luſt dien goeden Gryzaert viſſen,
En hebben reede een les uit zijn bedrijf gevat,
Daer hy, zijn zwanger net van onder uit het nat
Ophaelende, zijn vangſt gaet ſchiften en verdeelen,
En al wat groey ontbeert, weêr zwemmen laet, en ſpeelen
In zijn' geboorteplas en aengenaemen vliet,
Maer al de groote viſch in zijne fuicken ſchiet.

Staet-

Staetzuchtigen! waert gy bekommert voor uw' ſchade,
En niet in overlegh betoovert, gy beraede
U met het avontuur van eenen ſtommen viſch:
Wie hier aenzienlijk, en in groote hoogheit is,
Heeft om te kijcken, en te vreezen voor zijn leven.
Zoo eens het net van ſtaet wort uit den grond geheven;
Dat is, wanneer het Land van oproer zwanger gaet,
Dan vinden kleinen eerſt by hunne kleinheit baet,
En 't hevigſte onweêr is ten laſte van de (*a*) Grooten.
Wie noch zijn pijlen niet van (*b*) afgunſt heeft verſchooten,
Komt dan gewapent als een Schutter, om een' ſchicht
Op hem te ſchieten, die zijn glory ſtont in 't licht,

(*a*) *Tolluntur in altum, ut lapſu graviore ruant.*

(*b*) *Famam, dignitates, & officia honoratiora defugiat, quiſquis invidiæ tela experiri non vult. Did. Saav. Symb. IX.*

En

En hem verdonkerde met zijn geluk en zegen.
(c) Geringen acht men niet; zy hebben niemant tegen,
Zoo lang zy duicken, en naer geene hoogheit zien.
Het spits den (d) staenden en braveerenden te biên,
En niet den genen, die, gevallen by de lijcken
En reets verslagenen, zijn krachten voelt bezwijcken,
Is in den Oorlogh by Soldaeten in gebruik.
Een stercke wind en doet op eenen laegen struik
Geen hinder, geen gewelt, maer wel op hooge boomen.
  Toen Nabuzardan had verdelgt en ingenomen
De Stad Jeruzalem, vergunde hy het Land
Aen (e) Wijngaertplanteren en bouliên: zijne hant
Was niet genegen dien geringen hoop te moeien,
Daer alle (f) Grooten zijn gevangen, en met boeien
Naer Babel toe gevoert, of jammerlijk vermoort;
Ja Sedekias bey' zijne oogen uitgeboort,
En voor zijn leven in een' naeren kuil gesmeten.
  Maer boven 't lijfsgevaer in hoogheit, moet men weten
Het ongeval, daer uit te wachten voor de ziel:
Wie was 'er oit, die, hoogh geklommen, niet verviel
Tot grove zonden, en in 's Hemels ongenade?
Men slae het leven van den Joodtschen (g) Saul gade:
Hy was in kleinheit vroom en nederigh van geest;
Men vond in Israël geen' beter Man; maer leest
Eens voorder, hoe hy zich in hoogheit komt te draegen,
Zich niet en regelt na het opperste behaegen,
Maer (h) ongehoorzaem Godts bevelen overtreet.
Zijn nazaet David, die niet minder was bekleed

(c) Quem quis contemnit, eum suo congressu, odio, pugna, indignum putat; avertit se potius & transit. Comenius in Fab. Fort. *(d) Etiam in acie jacens præteritur, cum stante pugnatur. Homini contempto nemo pertinaciter, nemo diligenter nocet.* Senec. Epist. 106. *(e) Van de arme des Landts heefter Nabuzardan de Prins der Oorlogen gelaeten tot Wijngaerders ende Ackerlieden. Jer. 52: 16. (f) De Koning van Babel heeft Sedekias Zoonen gedoot voor zijne oogen, ende hy heeft ook alle de Princen van Juda gedoot in Reblatha. Ende hy heeft Sedekias oogen uitgesteken, ende hem met boeien gebonden, ende de Koning van Babel heeft hem gebracht in Babel, ende heeft hem gezet in het huis des Kerkers tot den dagh van zijne doot. Jer. 52: 10. 11. (g) Saul was uitverkoren ende goet, ende onder de Kinderen van Israël en was geen Man beter dan hy. 1 Kon. 9: 2. (h) 1 Kon. 13: 13.*

In zijn' geringen ſtaet met (*i*) zuivre zielcieraeden,
Zich vindende op den Troon, en rijk, en overlaeden
Met zoo veel zegens, als een Rijxheer wenſchen zou;
Verloopt zich jammerlijk in (*k*) wellulſt, ſchend de Vrouw
Van Helt Urias, en, die zonde pas bedreven,
Beneemt door't Heidens Zwaert dien puikſoldaet het leven;
Een ſtael van hoogheit, daer de reſt uit wort gegiſt.
Zijn wijze Zoon, die meer dan alle Vorſten wiſt,
In zijnen opgang Godt een' ſchoonen Tempel boude,
En op wiens heiligheit gantſch Iſraël betroude,
Wort in zijn grootheit zoo verbaſtert en ontærd,
Dat hy zijn Wierookvat voor Godts Altaeren ſpaert,
En (*l*) heilooze Afgoôn in het aengezicht gaet zwaeien.
Dit zijn de vruchten, die van hoogheit zijn te maeien,
Verſtreckende de ziele en't lichaem ten verderf.
Een nederige ſtaet is vry een rijcker erf;
Nadien hy beter kan de zuiverheit der zeden
Bewaeren, niet getergt door veel gelegentheden,
Gelijk de hoogheit, om de zonde te begaen.
Is iemant echter noch genegen, om te ſtaen
Naer eere en aenzien, ſchoon wy ſchilderen naer't leven
De wederwaerdigheên den grooten toegedreven;
Hy overweeg' dan eens de kortheit van dit heil,
En, of zijn glory hier by anderen wat ſteil
En meer verheven ſtaet, die evenheit der menſchen,
En hunn' gelijkheit, daer zy ſterven en verſlenſſen.
Hy daele eens neder by de Lijcken; arm en rijk,
Geleert en wijs of dwaes, zy ſtaen in't graf gelijk,
Als Beeltenïſſen in een' zelven vorm gegoten,
Of blocken in een woud gehouwen en geſprooten.
Zie daer het einde, dat u nadert, wie gy zijt.
Ontſla u dan van zucht tot hoogheit; maekſe u quijt,
En weeſt ootmoediger van zinnen, van gevoelen.
Wie met een dolle drift naer hoogheit zoekt te doelen,
En als verbyſtert zulk een' onwegh inneſlaet,
Weeſt gy in uw beroep te vreden: houd den (*m*) ſtaet,

(i) Ik heb Iſai des Betlehemiters Zoone gezien, voorzienig van woorden, ende een ſchoon Man, ende de Heere is met hem. 1 *Kon.* 16: 18.

(*k*) 2 *Kon.* 11.

(l) *Salomon eerde Aſtarthe de Godinne der Sidoniters, ende Moloch der Ammoniters Afgodt.* 3 *Kon.* 11: 5.

(*m*) *Quod ſis eſſe velis, nihilque malis. Martial.*

Waer

Waer toe dat Godt u heeft gevordert, hoog in waerde;
Op datge, door gedult en ootmoed hier op aerde,
Een hoogheit winnen moogt, die, met meer zeeckerheit
En altijt duurzaem, voor de vroomen is bereit.

SICUT DIES MERCENARIJ DIES EJUS. *Job.* 7:1.

XIX. *Dat hy gebiede over de Visschen der Zee, ende het gevogelte des Hemels, ende de beesten, ende alle de aerde, en alle kruipende gedierte, dat op de aerde geroert wort.* Gen. 1:26.

ZOO eenig Balling, dien men uit zijn land verstiet,
Zijn Vaderlijke Stad by vreemdelingen ziet

Geschildert, en ten toon aen eenen muur gehangen;
Hy zal 'er zijn gezicht op vesten, als bevangen
Met een' verborgen trek tot zulk een muurcieraet:
Dies scheen het niemant vreemt, al had men deze plaet
Van Edens Lusthof, daer het menschdom is geboren,
Slechts voor een' oogentroost in onze blaên verkooren;
En niet, om dat de ziel hier schoone vruchten plukt,
Uit Vader Adam, noch tot zonde niet verrukt,
En hier geschapen om geen menschen te regeeren,
Maer Dieren, Vogelen, en Visschen te beheeren,
Een leerzaem voorbeelt schept, een licht op haere baen,
Om naer geen aertsche kroon of heerschappy te staen.
Men trok met reden noch in twijffel, of gebieden
En moedigh heerschen over Volkeren en Lieden
Op aerde, niet en waere ontraden zonder slot,
Was uit het (a) schenden van 's Almogenden gebod
Niet alle meesterschap en dwinglandy gesprooten.
Eer noch het Paradijs door zonde wert ontsloten,
Was in den mensche niet te vinden, als een vuur
Van aendacht, en hy was gehoorzaem van natuur:
Maer toen het by den Boom des wetens was verkorven,
Zoo wert hy in den aerd verbastert en bedorven,
En wederspannig en tot alle quaet geneigt:
Dies ziende Godt, hoe d'een den anderen had gedreigt,
En dat d'oneenigheit der menschen hier op aerde
Allengs vergrootte, ja van dagh tot dagh verzwaerde,
Gaf hy hun Koningen en Vorsten in der nood.
Zoo quam de heerschappye, als of het Godt verdroot,
Ter werelt, en 't (b) gebied, om boozen te doen beven,
Wert dus aen wettigen uit zijnen naem gegeven,
Van geen verstandigen uit eige zucht gezocht.
Een ampt bedienen in een Koninkrijk vermocht
Noit iemant, dan alleen op 't Koninklijk believen;
Het was de Majesteit als een verrader grieven,
En niemant, dorst hy uit hem zelven dit bestaen,
Bleef noch in hope van het Halsgerecht t'ontgaen:

(a) *Dal peccato hebbero origine le Signorie, & il commandare, & le tirannie del Mondo.* Diego Stella.

(b) *Door my gebieden de Princen, ende de Machtige onderscheidẽ de rechtvaerdigheit.* Prov. 8: 16.

Wy ſtervelingen zijn in Godts gebied gewaſſen:
De werelt is Godts Rijk ; dies zou het geenſins paſſen,
Indien men buiten Godts believen, hoog en ſteil
Wou klimmen, om een' damp van aertſch geluk het zeil
Van ſtaetzucht op den vloed der werelt uit ging zetten.
Wien luſt de (c) hoogheit, zoo hy op 't gevaer wil letten,
Waer voor de genen, die geklommen zijn tot ſtaet,
Te duchten hebben, en te vreezen vroeg en laet?
Wie ſchrikt niet, is hy wat geneigt tot goê manieren,
Voor heerſchappye, met de tochten om te zwieren
Der werelt, en des volks, dat geene deugt bezeft,
Ja tot een' hoogen ſtaet d'onwaerdigſten verheft?
De (d) doorneboom heeft luſt in heerſchappy te zweven,
En tot een' Koning van 't geboomt te zijn verheven,
Dat geenen zoeten ſmaek van zijne rijpe vrucht
Ontbeeren wil, om los te drijven in de Lucht,
En daer een' ſchraelen wind van eere voor te kiezen.
(e) Zou ik mijn vettigheit om heerſchappy verliezen,
Zoo ſprak d'Olyfboom, my van zulk een zoet ontſlaen,
Dat Godt en menſchen kan verquicken en verzaên?
Een Oeffenaer van deugt in ſtilheit afgeweecken,
En daer gewoon met Godt te leven en te ſpreecken
Tot onbegrijpelijk genoegen van 't gemoed,
Zou die tot Staeten gaen verzetten zijnen voet;
Genegen wezen om 's volks klachten aen te hooren,
En onder eenen bergh van Pleitpapieren ſmooren;
Gelijk een Hoveling, in 't drukſte van den Haeg,
De nijd en afgunſt gaen verduuren vlaeg op vlaeg?
Dat waere zonder nood te worſtelen en hijgen,
En zegen zoecken, daer hy niet en is te krijgen.
Men volge dienſtiger den Heyland op het ſpoor,
Die al den (f) valſchen ſchijn der werelt, en haer gloor,

(c) *Nullus eſt in corona unio, qui ſudor non ſit; rubinus nullus, qui non ſit ſanguis; Nullus adamas, qui non ſit quodammodo terebra.* Did. Saav. Symb. XX.

(d) *Alle de Boomen hebben gezegt tot den wilden Doorneboom: Komt gy, ende weeſt ons Overheere. Ende die heeft geantwoort: Komt, ende ruſt onder mijne ſchaduwe.* Jud. 9: 14. 15.

(e) *Mach ik mijne vettigheit verlaeten, welcke de Goden ende de menſchen gebruicken, ende komen, dat ik onder de Boomen magh verheven worden?* Verſ. 9. (f) Math. 4: 8.

Die hem de Duivel wist al vleiende te toonen,
Versmaede, en, toen het volk hem wou tot (g) Koning kroonen,
En wijden, zulk een doen belette door de vlucht.
Wie echter, schoon hy wort gewaerschuwt, eene zucht
Tot staet behoud, in macht en aenzien wenscht te deelen;
Hy zie niet elders; maer hy stelle dat krackeelen
Van zijne tochten, vleesch en ziele tegen een,
Besloten binnen 't perck des lichaems, eens te vreên.
Held Judas; vaerdigh om met Gorgias te vechten,
Hem slagh te leveren, vermaende zijne Knechten:
(h) Dat u het plonderen des rijkdoms niet bekoor',
Maer weert u tegen 't heir des vyands; slaet 'er door;
Men zal u naderhant geen' rijcken beuit ontvoeren.
Wie voor 't verwinnen op de plondering gaet loeren,
Wort een verwonneling, van 's vyands zwaert verrast.
Het is hier strijdens tijd, geen weelig heerschen past
Den mensch, wiens (i) leven hier een Oorlogh is op aerde.
Als alles (k) neêrleit, met den geestelijcken zwaerde
Verslagen, en de ziel verwinster uit den strijd
Des levens heene gaet, dan is het heerschens tijd,
En om een Amptenaer te zijn in 's Hemels hoven,
Daer haet noch afgunst oit de glory zal verdooven,

(g) Als Jesus verstaen hadde, dat zy komen zouden om hem te grijpen, ende Koning te maecken, zoo is hy wederom gevloden op den bergh, hy alleen. Joan. 6: 15. *(h) En begeert de plonderingen niet; want de strijd is tegen ons. Maer staet nu tegen onze vyanden, ende verwintse met strijden, ende dan zult gy daer na de plonderingen vryelijk nemen.* 1 Mach. 4: 17. 18. *(i) Een strijd is des menschen leven op de aerde. Job. 7: 1.* *(k) Finita la vittoria in questa vita, potrai dapoi arrichirti, & essergrande nel Cielo.* Diego Stella.

MUL-

MULTOS IMPEDIT A FIRMITATE PRÆSUMPTIO FIRMITATIS. *S. Augustinus.*

XX. *Als Moyses van den bergh Sinai quam, zoo hadde hy de twee tafelen der Getuigenisse, ende hy en wist niet, dat zijn aengezicht blinkende was uit het verzaemen van Godts spraecke.* Exod. 34: 29.

SChoon Moyses te vergeefs met reizen zich vermoeide,
En hem het Land, dat van de Melk en Honig vloeide,
Om zijne misdaet van den Hemel wert ontseit,
Noch kan zijn beeltenis, bespiegelt met bescheit,

Leer-

Leerzuchtigen een licht naer 't Land daer boven geven,
Daer hy van Sinai komt naer de laegte zweven,
En, tot verbaeſtheit van den volcke, in 't aengezicht
Als eene zon voorzien met glans en helder licht,
Van zulk een' luiſter wort onwetende bevonden.
Indien men overwege en gade ſla de gronden,
Waer op mijn inzicht ruſt, ik zie mijn wit beſtemt,
Laetdunckenden geraekt, en om het hart beklemt.
De Joodtſche Leitsman wort in dezen ſtant geleecken
By vroome zielen, die, hoewel haer deugden breecken
Voor alle menſchen als de zonneſtraelen uit,
Geen kennis draegen van dien luiſter: geen geluit
Van roem daer over ſlaen, als warenze in dit leven
Veel eere waerdigh, meer dan anderen verheven.
En zulk eene ootmoed, in Godtvruchtigen bemerkt,
Wort niet vermindert, maer in henliên noch geſterkt
In 't overwegen van de broosheit der Natuure;
En hoe zich niemant kan verzeeckeren een uure,
Ja eenen oogenblick onwanckelbaer te ſtaen,
Ten zy hem Godt bewaer'. De (*a*) werelt moſt vergaen,
En al het ſchoon gebou des Hemels met zijn vuuren
En fackelen; geen Zon zou aen den Hemel duuren,
Was zelf de Schepper niet geduurig by der hand
Tot haer verzeeckering. Wat ydel onverſtant
Verrukt u dan, om van u zelf wat groots te waenen?
Had Godt u niet gered, en door zijn bloed en traenen
Aen 't heilzaem Kruis geloſt, gy vond niet eenen hoek
Van veiligheit; een ſchaer van Duivelen, de vloek
Der Hemelgeeſten, liet u niet een uur met vrede.
Het (*b*) mededoogen des Verloſſers, en zijn bede
Is oorzaek, dat in ons noch leven over is.
Wy hebben (*c*) van ons zelf de doot en duiſternis,

(*a*) *Tutte le coſe per eſſer fatte di niente, tornarebbono in niente, ſe colui, che le fece, non le ſoſtentaſſe con la ſua mano. Diego Stella.*

(*b*) *Het zijn des Heeren barmhertigheden, dat wy niet heel verdaen en zijn; want zijne barmhertigheden en hebben niet ontbroocken.* Thren. 3: 22. (*c*) *De verderffeniſſe is uwe, ô Iſraël, alleenlijk is in my uwe hulpe.* Oze.e. 13: 9.

Van

Van Godt alleen de hulp. Wy kunnen onze (*d*) zielen
Door ongerechtigheên en zondigen vernielen,
Maer niet herſtellen, zoo ons Godt niet ongemeen
Van middelen voorziet; het harte, hard als ſteen,
In buigſaem Was verkeert, en zijnen nood leert klaegen.
Gy hebt geen reden om u moedigh hier te draegen:
Sint Pieter zelf, daer hy zich boven andren ſtelt,
Wort van een (*e*) Vrouwperſoon geſlagen uit het velt,
En komt zijn' Heer en Godt elendigh te verzaecken.
(*f*) Ik zal in eeuwigheit niet wanckelen: mijn zaecken
Staen vaſt en zeecker. Zoo braveerde vol van moed
De zoon van Iſai in weelde en overvloed;
Dies viel hy door dien waen tot ſchandelijcke zonden:
Want Godt, genegen hem te toonen, op wat gronden
Hy ſteunde, liet hem eens geworden, holp hem niet.
Hy riep daer op: (*g*) Ik ben verſchrikt, en mijn verdriet
Is al te machtigh, daerge uw aenzicht hebt verborgen.
Vermetelen! gy hebt wel reden van te zorgen
Voor ſchade, daer u Godt in zijnen Hemel haet.
Al blinkt in u wat goets voor iemants oogen, laet,
In tegenſtelling van vw' feilen, 't roemen vaeren.
Een Schip geraekt van zelfs wel midden in de baeren,
Maer niet behouden in de Haven of aen Land,
Ten zy de Stierman 't roer beſtiere met verſtant.
Een Vogel blijft van zelfs in 's Voglaers ſtricken hangen;
Maer weêr t' ontvliegen is een ydel dwaes verlangen,
Ten zy hem iemant koom' te redden in dien laſt.
Een Acker, niet geploegt van vlijtigen, bewaſt
Met boſſen onkruit, niet met edel Graen en Kooren:
Zoo gaet het met den menſch; hy is tot ramp geboren,
Zijn woelen al vergeefs; hy komt tot geen verhael,
Ten zy een ſtraeltje van Godts hulpe neder ſtrael'.
Gy moſt, om zeecker en gewis het wit te treffen,
Op eige gaeven u niet reukeloos verheffen,
Niet ſlechts het misverſtant van andren gade ſlaen:
Laet 's (*h*) naeſten feilen en uw deugt ter zijde ſtaen,

(*d*) *Puoi tu ſteſſo ucci-der l'anima tua con pec-cati; ma non potrai liberartene ſenza aiuto ſpeciale di Dio.* Diego Stella.

(*e*) *Math.* 26.

(*f*) *Ik heb gezeit in mijne over-vloedigheit: Ik en zal niet wanc-kelen in der eeuwigheit. Pſal.* 29: 7.

(*g*) *Gy hebt uw aenzicht van my ge-keert, ende ik ben ont-ſtelt gewor-den. Verſ.* 8.

(*h*) *Se ti poni avanti a gl'occhi le tue proprie colpe, & i beni del tuo proßimo, terrai te per peccatore, & miſerabile, & il tuo proſ-ſimo per giuſto, e buono.* Diego Stella.

En by de deugden uwes naeſten uw' gebreecken
Gezet zijn: deze, by elkandere geleecken
Met oordeel, ſtellen u geheel in 't ongelijk;
Gy ziet u zelven arm, en uwen naeſten rijk
Van ſchoone deugden. Kan verwaentheit iemant plaegen,
Hier vintge reden u zoo moedigh niet te draegen,
Een' ander' waerdiger te achten dan u zelf.
(i) Vermetelheit onttrok Godts Engelen 't gewelf
Des hoogen Hemels, en heeft menigh menſch bedrogen.
De zellefkennis geeft een klaerheit aen uwe oogen:
Wie die behartight, waer hy in hem zelven ziet,
Hy vind zich ydel, en de minſte gaeven niet,
Die roem verdienen; maer wel reên om Godts genade
Te ſmeecken: Kom mijn ziele in haeren nood te ſtade;
'k Ben een verworpeling, zoo niet de (k) Vader my
Uit mededoogen redde uit 's Duivels ſlaverny.

(i) Ziet die hem dienen, en zijn niet geſtadigh, ende in zijne Engelē heeft hy boosheit gevonden. Iob 4: 18.

(k) Niemant en kan tot my komen, ten zy dat de Vader, die my gezonden heeft, hem trecke. Joan. 6: 44.

De vreeze des Heeren is het beginsel der wijsheit. *Prov.* 1: 7.

XXI. *El Letrado ſin virtud con las armas de las letras, y opinion, que tiene, deſtruye a ſi, y a otros muchos.* Diego de Eſtella.

HOE eene Stad vol volks zou overende ſtaen,
Indien een raezend menſch de handen quam te ſlaen
Aen eenen degen, en daer meê begon te moorden,
Was licht te dencken, en niet noodigh hier met woorden
Verhaelt te worden, of te tekenen in Prent:
Mijn geeſt vereiſcht alleen, om minder in het end
Van zijn beſpiegelinge en overlegh te miſſen,
Dien dollen op de ry van zijn gelijckeniſſen;
Het Beeld des genen, die een' ander' overtreft
In wetenſchappen, en zich reukeloos verheft

In zijne kennis en geleertheit, op die gronden,
Gelijk hy roemen derft, by niemant uitgevonden.
  Aen hem, die twijffelt of hier waerheit is gezegt,
En ons wil vorderen tot nader onderrecht,
Waerom doch een verwaend Geleerde wort geleecken
By zulk een' dollen, die met houwen en met ſteecken
In eene volle ſtraet een yder valt op 't lijf?
Stont ons met reden weêr te vraegen: Is't bedrijf
Van die vermetele geletterden verholen
Aen u alleen? Komt gy in onze werelt doolen
Gelijk een nieuweling, die nergens af en weet?
Dat al de werelt vol van oproer, en het kleed
Van eendracht is geſcheurt; dat duizenden van zielen
Tot Ketteryen en tot doolingen vervielen,

En langs den breeden wegh ter Helle zijn geraekt,
Is den geletterden te dancken, die, vermaekt
Met eige zinlijkheên, de vroomen overkraeien;
Geen' wijzer hooren; maer een heiloos onkruit zaeien,
Dat uit hunn' harssenen vermetel is gebroeit.
De werelt lagh van outs verstreden en vermoeit
Door zulke hoofden, die ontsagh en aenzien kregen
Met hunn' doorslepenheit: eenvuldigen, verlegen
En ongeoeffent om de list te wederstaen,
Begonden eindelijk hun aen de hand te gaen,
Verleid door valscheit, en een' schoonen schijn van woorden.
Zoo zagh men by de Joôn geen lichaemen vermoorden,
Maer zielen, afgeschrikt van hunn' gekruisten Heer
Door Schriftgeleerden met hunn' (*a*) Fariseeusche leer,
Die uit vermetelheit geen' Meester konden lijden.
Een weinig spader, toen de Kerk begon te strijden,
En door d'Apostelen op aerde wert gebout
Uit hunn' Verlossers naem, begonden trots en stout
Geleerde Hoofden Godts Gezanten te bevechten,
Hun valsche Apostelen te noemen, en de slechten,
Gesteven van de Joôn, te trecken aen hun snoer.
Sint Pauwels heugde dit, en wat hem wedervoer
Na d'eerste lessen den (*b*) Galateren gegeven.
Indien men verder door de tijden koom' te zweven,
Het is onnoodigh om te gaen tot Mahometh,
Die uit vermetelheit in zijn verwaten net
Zoo veele duizenden van zielen kreegh gevangen;
Men ziet de Christe Kerk, Godts Bruit, aen haere wangen
Van eige kinderen, gequeekt in haeren schoot,
Getaistert en gekrabt. Geen Heiden, Turk, of Jood
Heeft haer meer leets gedaen, dan zulcke voesterlingen.
Een onverwachte pijl quetst dieper. het bespringen
Van kinderen, en niet van vyanden, in 't bloed
De Moeder veel te na, wort maer alleen vermoed.
Eer dat men, in den (*c*) twist van Burgers, eenig wapen
Kan vinden tot zijn heil, zoo staet het slecht geschapen;

(*a*) *Wee u gy wetgeleerden, want gy hebt den sleutel der wetenheit gedragen, ende gy en zijt niet ingegaen, ende degene, die daer in gingen, hebt gy 't verboden. Luc.* 11: 52.

(*b*) *Ik verwondere my, dat gy zoo haest overgestelt wort van hem, die u geroepen heeft tot de genade Christi. Gal.* 1: 6.

(*c*) *En, quò discordia cives perduxit miseros! Virg. Eclog.* 1.

Men

Men is verlegen en van overlegh berooft,
En, eer men schilden vind, verlieft men hals en hooft.
Zoo ging het eertijts, en zoo gaet het noch op heden
In Christus Kerke, van geletterden bestreden,
Die uit vermetelheit op eige krachten staen.
Indienge wijsheit zoekt, laet ingebeelden waen
Van kennis vaeren: denk (*d*) aen zeecker' krank' Geleerde,
Die Luther, daer hy vyer en vlammen spoog, vereerde
Met deze gulde les, wel voegende den mond
Van eenen Wijzen, die gereet en vaerdigh stont
Van hier te scheiden, en aen aller zielen Hoeder
Zijn ziel te offeren: Mijn welbeminde Broeder,
Gaet in uw' Kloostercel, roep Godt aen, smeek hem vry:
Weest my genadigh: Heere, ontferm u over my!
Ootmoedigheit wijst ons den wegh om wijs te worden.
Laet vry geleertheit met haer kunsten in slaghorden
In Hollants Leiden zich vertoonen prat en fier,
En al 't geschapene beschouwen; haeren zwier
Bepaelen met de zon; een tael van Englen spreecken;
Zy zal een winckel zijn van zonden en gebreecken,
Indienze in nederigheit en (*e*) liefde schiet te kort.
Een Boom, al staet hy aen den waterkant, verdort,
En zal in bladers haest verwelcken, zoo de regen
Des Hemels niet en valt, als een gewenschten zegen:
Al vloeit gy over van geleertheit, 't is om niet,
Ja 't baert u zelven, en een' ander' maer verdriet,
Indien de hooge geest des Hemels u ontbreecke,
U niet het harte met een heiligh vyer ontsteecke,
Om Godt te minnen, en uw' naesten als u zelf.
Als een Metaele klock te hangen in 't gewelf
Der werelt, slechts alleen een' ydlen klank te geven
Voor d'ooren, met den wind van ydelheit gedreven,
Is vruchteloos, en by verstandigen veracht.
Geletterden! vlied zulk een dwaesheit, zooge tracht

(d) Albertus Crantzius, een zeer geleert, en door zijne Boekē wijdberoemt Man, Doctor der H. Schrift, Domdeken binnen Hamburg, heeft op zijn dootbedde de Theses Lutheri tegen des Paus Aflaeten in handen gekregen, welcke als hy gelezen hadde, zoo heeft hy gesproockē: Frater, vade in Cellam, & dic, Miserere mei, Deus. Baudartij Gedenkw: Spreuken, 1. Deel. 16. Boek.

(e) Waert dat ik sprake met de tongen der menschen ende Engelen, maer de liefde en hebbe, zoo ben ik geworden als een luidende Metael, of klinckende belle. 1 Cor. 13:1.

Na hooger kennis, dan in ſchoolen wort bezeten;
Zoo niet, de Leecken, die op aerde minder weten
Dan gyliên, zullen meer hier namaels zijn geleert,
En voor vernuftiger van d'Engelen geëert.

BETER IS WIJSHEIT DAN KRACHT, ENDE EEN WIJS MAN, DAN EEN STERK MAN. *Sap.* 6: 1.

XXII. *Omnia, quæ in terra ſunt, conſumit & conflagrat fulgur, præter Laurum, quæ non feritur à fulmine.*

WAerom de Lauwerboom zoo waerdigh zy geacht
By d'Ouden, dat zijn loof, als eene diere dracht,

De

De hoofden cierde van de Dichteren of Helden,
Die voor het Vaderland hunn' trouwe speeren velden,
Verzwijgen wy; dit geeft de veder van Oudaen,
In haere (a) Mogentheit van Roome, te verstaen:
Dat wy den Lauwerboom verkiezen in 't byzonder
Voor andre Beelden, daer de blixem noch de donder,
Met eene felle vlaeg geschooten in den tuin,
Hem eenig hinder doet aen zijne Bladerkruin,
Is om den hoogmoed van de stercken te doen zwichten;
Of die verwaent zijn op hunn' sterkheit, toe te lichten
Met zulk een voorbeelt, dat hunn' dapperheit verdooft.
En zeecker, niet alleen zijn dapperen het hooft
Gekneust van donder of van blixem, die, hoe krachtigh
Hy neêrschiet, den Laurier in geenen deele is machtigh
Te hindren: maer men vind op aerde hoek noch Land,
Daer niet de dapperheit der kloecken overmand
En van hunn' minderen getrapt wert en vertreden.
Wat oit by Griecken of Romeinen is geleden,
Blijve onbegrepen, en van ons onaengeroert:
Is niet de Veltheer van Assyrien beloert
Van (b) zwacke Judith? hem (wat stercke zou het droomen!)
Het leven onverwacht met hals en hooft benomen?
Vond Samson, Rechter van de Joden, die de poort
Van Gaza op den bergh voor Hebron droeg, en moord
En brand aenrechte tot een' schrik der Filistijnen,
Door toedoen van een (c) Vrouw zijn krachten niet verdwijnen,
En daerenboven zich berooft van zijn gezicht?
Voor Samsons tijden bloeide Abimelech, een licht
Voor eene korte wijl by zinnelooze menschen,
Die hem, een' doorneboom, voor hunnen Koning wenschen:
Deze, als Geweldenaer gekomen aen de kroon,
En zat van moorden, wort in een belegh ten loon
Met eenen (d) zwaeren steen van eene Vrouw getroffen,
Die van een' tooren op zijn bekkeneel komt ploffen,

(a) Ziet van den Laurierkrans in J. Oudaens R. Mogenth. Pag. 376.

(b) Henlieder machtige en is niet gevallẽ door de Jongelingen, noch Titans kinderen en hebben hem niet geslagẽ, noch de hooge Reuzen en hebben zich tegen hem niet gestelt: Maer Judith, de Dochter van Merari, heeft hem zijn macht benomen. Jud. 16: 8.

(c) Judic. 16: 19.

(d) Ende ziet een Vrouw werpende van boven een stuk van eenen Meulensteen, raekte Abimelechs hooft, ende brak hem zijn herssenen. Judic. 9: 53.

En dat verplettert: en ſchoon of zijn dienaer trouw
Hem op zijn aenzoek voort van kant holp; eene Vrouw
Gaet tegen zijnen dank met deze glory ſtrijcken,
Dat hy door haere hand moſt ſterven en bezwijcken.
Een Goliath, die Reus, der Joden ſchrik en ſchroom,
Terwijl hy aenſtapt met zijn' zwaeren weversboom,
Wort van een (*e*) Herders Kind getroffen met den ſlinger,
En, daer hy roemt en ſtoft, gewonden om den vinger.
  Het lichaem, hoe voorzien van krachten en van moed,
Indien 't de reden niet gehoorzaemt, kan geen' voet
Verzetten: hadge tien, ja hondert ſtercke lijven,
O dappere! gy zoud bezwijcken, onderblijven,
U van uw' vyanden met ſchande zien verraſt.
En wiltge weten, hoege in 't roemen u vertaſt,
Behalve dat men u beſpringen kan van buiten?
Wat hebtge al (*f*) zwakheit in u zelven te beſluiten!
Gedachten kunnen u verſtooren, nederſlaen,
En al uw' moedigheit vernietigen; een waen,
Alleen uit teeckens en omſtandigheên begrepen
En avrechts opgevat, kan u ten grave ſlepen;
Ja zelf de blyſchap, u geſlagen om het hart
Al t' overtolligh, kan u hinder doen en ſmart.
Uw' (*g*) levensmiddelen onmaetelijk genoten;
De drank, te gulzigh of te haeſtigh ingegoten,
Of wat men noemen kan, indien het oordeel niet
De baen van reden houd, is doodelijk verdriet.
Gy zijt geen eenigh uur verzeeckert van uw leven:
En wiltge moedigh zijn, die reden hebt te beven
En ſidderen, gy wort met reden dan geſtelt
In een gelijcken graet met Koeien, die, van 't velt
Ter ſlachtbank tredende, noch langs de ſtraeten ſpringen
En huppelen. O menſch! wat dunkt u? zijn dit dingen,
Die u betaemen? Hebtge een redelijcke ziel,
Laet vaeren zulk een' moed, die dwaezen onderhiel.
  Een graf, geopent, kan u ook dien moed ontleeren:
Zie, hoe uw lichaem daer onmachtigh is te weeren

(e) David wierp eenen ſteen met dẽ ſlinger, ende omdraeiende raekte hy den Philiſtijn in zijn voorhooft, ende de ſteen is diep in zijn voorhooft vaſt blijvẽ ſteecken, ende hy viel met zijn aengezicht op de aerde. 1 *Kon.* 17: 49.

(f) Tres peſtes ſunt, quæ omnes homines ſolicitant: Metus, cupiditas & ægritudo. Satis enim fuerat dixiſſe metum, cupiditatem; Quoniam ægritudinẽ cum utraque re conjunctam eſſe neceſſe eſt. J. Chryſ.

(g) *Multos morbos multa fercula faciunt. Seneca ad Lucil. Epiſ.* 99.

Een

Een vuil gewormte; hoe een weereloos gespuis
Door uwe lenden kruipt; hoe maeden houden huis
Met uwe spieren, met uw' binnenste ingewanden!
De leden, die zoo fier braveerden, armen, handen,
En stercke beenen, ja het wezen trots van zwier;
Het leit al roerloos, en doorkropen van de pier.
Een (h) vuig gedierte zijn uwe eenige Erfgenaemen.
  Hebt gy dan sterkheit van den Hemel, wilt u schaemen
Daer op te roemen; laet Godtvruchtigheit en deugt
Met haer vereenigen en paeren; zoo vermeugt
Gy stant te grijpen, en uw' kruin in top te heffen
Gelijk een (i) Lauwerboom, daer blixemstraelen treffen,
Terwijl alle anderen zoo los staen als het riet,
Waer op een stercke wind van uit het Noorden schiet.

(h) *Als een mensch zal sterven, zal hy serpenten, ende wormen, ende beesten beërven.* Eccles. 10: 13.

(i) *La vera virtu è un bel lauro, ch' è sempre verde, & non si consuma per nessuna tribulatione.* Diego Stella.

SÆPIUS VINDICTA, QUAM DISSIMULATIONE DEPERDITUS FUIT HONOS. *Did. Saav. Symb. XXXII.*

XXIII. *De Man, met ledige emmers naer een groot vyer gaende, spreekt:*

EEN dienstigh middel voor (a) Leermeesters, om Schoolieren
Te regelen, en hun in zeden te manieren,
Is na te bootsen wat in 't leeren hun misstaet:
Want eige liefde maekt hun blind, om dat gelaet,
Hun zoo misvoegende, in zich zelven te bemercken.
Op zulk een voorbeelt scheen 't my noodigh, slingse wercken
Ter hand te nemen, met deze emmeren te gaen
Naer geenen ruimen vliet, of daer de bronnen staen,
Gelijk men is gewoon, om water: maer als droncken
Recht toe te treden, daer dit vyer met gloênde voncken
En vlammen flickert. Komt wraekzuchtigen dit voor,
Daer zy, verongelijkt, zich wreecken, en het spoor

(a) *Facillimè corriguntur in discendo, quorum vitia imitantur emendandi causa magistri.* Cic. de Offic. Lib. I.

Des genen, die hun heeft beleedight, achtervolgen;
Ik kon niet beter hun nabootſen, die verbolgen
Dien ſlimmen doolwegh gaen, met byſter onverſtant
Het vocht van heil en van genoegen in den brand
Van wraecke zoecken, daer het niet en is te vinden.
Drie dingen zijn 'er, die geen menſch magh onderwinden
Zich t' eigenen: maer Godt begeerde die alleen
Voor hem te houden, niet te laeten in 't gemeen.
Het oordeel ſtrijcken over 's anderen gedachten
En overwegingen en toelegh, is te achten
Het eerſte; want zoo luid uw Zaligmaeckers Leer:
(b) De Vader gaf den zoon al 't oordeel; wilt niet meer
Een oordeel vellen, wilt gy niet geoordeelt wezen.
Zijne eere en glory is het tweede: Gy kunt lezen

(b) De Vader heeft al het oordeel den Zoone gegeven. Joh. 5:22. En wilt niet oordeelen, ende gy en zult niet geoordeelt worden. Luc. 6:37.

Godts

Godts eigen woorden: *(c)* Ik en zal een' ander' niet
Mijne eere geven. Wie van wraecke brand en zied,
Zy is Godts derde recht; dies past geen' mensch het dreigen
Noch wreecken; want Godt roept: *(d)* My is de weêrwraecke eigen,
Ik zal het op zijn' tijd vergelden. Eenig goet,
Dat andren toekomt, kan met geen gerust gemoed
Zijn aengetast; en wiltge Godt het zijne ontrooven,
Die alles weet en ziet? Geen mensch kan zich belooven
Zoo dier een wraecke van geleden ongelijk,
Als Godt zal oeffenen op hunliên, die de wijk
Tot onrecht namen, en u hard en lastigh vielen.
Indienge quaemt te zien het pijnigen der zielen,
Verstooten in den brand der Helle, hoe verhart
Op uwe vyanden, gy zoud hun leet en smart
Niet zonder traenen zien: gy zoud met mededoogen
Van gantscher harten om hun jammer zijn bewogen;
Een overdencken, dat de wraek verkoelen kan.
En buiten dit, ey zegh, wie trekt 'er voordeel van,
Dat hy, verongelijkt, zijn' vyand weêr beledigh',
En zich een korte wijl niet lijtsaem draege en zedigh?
Kan dit zijn voorigh leet herstellen? voor gewis
Ik schep dan water uit dees vlammen; en dan is
Een diepe wonde niet door plaesteren te heelen,
Maer met een' ander' mensch te dooden en te keelen;
Dan baet geene artseny den krancken, maer alleen
Eens anders quijnen, en erbarmelijk gesteen.
O zinneloosheit, daer wraekgierigen in steecken!
Wie toeleit, om zijn leet op anderen te wreecken,
Geniet geen voordeel, noch beleedight oit zoo zwaer
Zijn' even naesten, of zijn eigen *(e)* zielgevaer
Is veel gewichtiger; de schade aen zijn geweten
Met geene schade van 't uitwendigh af te meten:

(c) Mijn glorie en zal ik niemant anders geven. Isai. 42: 8.

(d) Mijne is de wraecke, ende ik zal 't henlieden loonen ten tijde, alzo dat henlieder voet struikelen zal. Deut. 32: 35.

(e) An non contra naturam est velle ægrotare, quòd inimicus meus ægrotat? & quoniam is, qui mihi male vult, abjicit perfectionem suæ mentis, tanquam ita mihi satisfiat, abjicere me etiam meam? Furor est hic potius, quam ultio. Lod. Vives de Veritate Fidei. Lib. V.

Want zulk een wraekzucht, in den boezem opgequeekt,
Verwijdert hem van Godt, der zielen heil, verbreekt
Den vrede, 'tusschen Godt en zijne ziel geslooten.
Heeft u het ongelijk van eenigen verdrooten,
Gy hebt geen reden om te klaegen: zulk een lot
Is als gerechtigh en verdienstigh, zooge Godt,
Gelijk het zeeker is, geduurende dit leven,
Met ongerechtigheên oit aenstoot hebt gegeven.
Laet al de werelt zich vereenen, vaerdigh staen
Om u te plaegen en vervolgen; Zon en Maen
U glanssen weigeren, u doorgaens tegenstrijden;
U past te zwijgen, niet te klaegen om een lijden,
Door zondigen verdient: en yvertge na wraek,
Om menschenongelijk, om zoo gering een zaek?
Had Godt zoo menigmael zijn wraekvyer uitgeschooten
Als gy hem reden gaeft, gy laegt alreê verstooten
En neêrgezoncken in het onuitbluschbaer vyer.
Het is u noodigh dan te letten op den zwier
Van (*f*) Godts genade, die zich inlaet by de menschen,
Zoo zy hunn' vyand voor de wraecke zegen wenschen.
U wort een zelve maet gemeten, als gy meet
Aen anderen. Vind gy tot wreecken u gereet
En neigende, Godt zal den boogh van wraecke spannen;
U handelen, gelijk wreedaerdige tyrannen
Om hunne bitterheit van hem gehandelt zijn:
Maer zijtge een gunsteling des genen, die met pijn
En wederwaerdigheit u aen het harte raekte,
Ja dankbaer aen de hand, die eens uw Zeer genaekte;
Wy zien hoe Godt u met genadestroomen drenkt,
Uw' zonden, tegens hem bedreven, niet gedenkt,
Maer in vergetelheit laet zincken en versmooren.
Hy kan niet liegen, die uit zijnen mond laet hooren:
(*g*) Hy vind genade, die genade blijcken laet.
Een yder mijde dan de wraecke, niet den staet
Van stervelingen aen te passen. wreecken, dreigen
Is Gode maer alleen, en niemand anders eigen.

(f) *Wie hem wil wreecken, aen dien zal hem de Heere weder wreecken, ende zal hem zijne zonden ook behouden. Vergeeft uwē naesten die u hinder doet, ende dan zullen u, als gy bid, de zonden ook vergeven worden. Ecclef.* 28: 1. *Met de zelve maete, daer gy mede gemetē hebt, zal u wederom gemeten worden. Luc.* 6: 38.

(g) *Zaligh zijn de barmhertigē; want zy zullen barmhertigheit verwerven. Math.* 5: 7.

Wie tegens het gebod eens Vorſten eene Stad
Regeeren wilde, zou by yder zijn geſchat
Voor een' Geweldenaer: Godt wil in zijn bedrijven
Geen' ander' lijden; laet aen hem de wraek verblijven.

QUALQUIERA CASA BASTA PARA EL, QUE HA DE MORIR TAN PRESTO. *Diego de Eſtella.*

XXIV. *Een huis moet gy timmeren, ende daer niet in woonen.* Deut. 28: 30.

EEN wichtigh ſtuk, kon dit de blinde menſch verſtaen!
Is aller dingen punt en einde gade ſlaen

En onderzoecken, ja de herſſenen te ſlijpen,
Om dat voornaemelijck te weten en begrijpen.
Wie hier is afgerecht, behalve dat hy niet
Verraſt kan worden door een einde vol verdriet
In eigen handel en bedrijven, zal den dooden,
Daer wy hem roepen, en tot deze ſtaetſy nooden,
Niet kunnen aenzien zonder traenen, droef en zwaer
Verzuchten, daer hy wort geheven op de baer;
Nadien hy, in den tijd van zijne pelgrimaedje,
Zich onderwonden heeft die trotſe timmeraedje
Ter hand te nemen, nu gebleven onvolmaekt
Met zijnen ſterrefdagh. Heeft eenig menſch gebraekt,
Gemartelt zonder nut, niet denckende aen het ende
Van zijn beſtaen, zoo is het deze: hy belende
Ten halven, en begon een huis tot pracht en prael
Te timmeren. had hem de reden met een' ſtrael
Beſcheenen, dit gewoel was ongedaen gebleven.
 Het punt en einde van een huizinge is, het leven
Daer in te ſlijten, zich voor ſneeu en hagelvlaeg
Te bergen, of, wanneer de Zomerlucht ons plaeg'
Met groote vyerigheit en hitte, daer te ſchuilen:
Eene eigenſchap, gemeen met onderaertſche kuilen
En bergſpelonken, van den Noordeling bewoont.
Hoe onberaden heeft zich deze dan getoont,
Wanneer hy aenving zulk een groot gevaert te bouwen,
Als hier te zien is by de Lijkbaer, met betrouwen
En hope van daer huis te houden naer zijn' wenſch!
Want wat zoo licht is om te vinden, zal geen menſch,
Gezont van zinnen, met zoo groot een' arbeid zoecken.
 Men hoort, behalve dit, den Godt des Hemels vloecken
En (*a*) wee verkondigen den genen, die een' lof
En ydele eer zoekt in den bouw van huis en hof.

(*a*) *Wee den genen, die daer zeght: Ik zal my een wijd huis timmeren ende ruime eetkameren. Jer.* 22 : 14. *Ik verſmaede de hovaerdye van Jacob, ende ik haete zijne huizen. Amos.* 6 : 8.

De

De Vader (*b*) Abraham en kreunde zich de waerde
Der hooge huizen niet: maer leefde hier op aerde
In Tenten, met zijn' Zoon, en met dien grooten Neef,
Waer uit het twaleftal der Stammen sproot: hy dreef
Met zijn gedachten op een huis van vaster gronden,
Dat vyer noch vlammen vreest, en niet en is gebonden
In zijne duurzaemheit aen jaeren, noch aen tijd,
Die alle gevelen vernietight en verslijt.
Uw (*c*) Zaligmaecker, kan een huis uw hart bekooren!
Wert in een' beestenstal in arremoê geboren;
Was in zijn' wandel hier beneden (*d*) zonder huis:
En eindelijk, toen hy te sterven quam aen 't Kruis,
Gebeurde hem een (*e*) graf, dat andren toebehoorde.
  O Aerdworm! zie eens, wat voor dwaesheit u bekoorde,
Die morgen sterven moet, of mogelijk van daeg,
Zijt ongenegen, op uw Heylandts spoor, zoo laeg
En zonder ommeslagh van huizinge te duicken.
Godt leeft als balling: gy wilt een Paleis gebruicken,
En als een machtige beneden zijn gevyert.
Zoo dit na zaligheit en heil der ziele zwiert,
Dan zijn Godtvruchtigen met reden te beklaegen:
Maer neen! de vroomen, die zich nimmer en ontsagen
Gering te woonen, gaen op eenen vaster voet;
Zy hangen met geen hart aen huizen; hun gemoed
Is vry en rustigh, en veel vlugger om te stijgen
Dan zyliên, die te zeer na hunnen adem hijgen,
Wanneer het aenkomt op een zweven naer om hoogh.
(*f*) Loths Echtgenoote zagh te rugge, hart en oogh
Week van de hoogte der gebergten, om in 't leste
Haer noch te paeien met zien der lieve veste;
Een daet, die haer verschept in eenen harden steen.
Niet beters wacht hy, die met zijn genegentheên
Aen steene muuren, en aen kameren blijft kleven.
Uw huis is onvast, en wort haestigh neêrgedreven,
Ja tot den grond verdelgt, al stont het op een Rots
Gelijk een Vorstenslot, ten zy de (*g*) vreeze Godts

(*b*) *Door het geloove heeft Abraham gewoont in het Land van Belofte, als in een vreemt land, woonende in hutten met Isaac ende Jacob, mede-erfgenaemen derzelver belofte. Want hy verwachte eene Stad, die fondamenten hadde, welcker konstigh maeker ende Schepper Godt is.* Hebr. 11: 9. 10.

(*c*) Luc. 2:7.

(*d*) Math. 8: 20.

(*e*) Math. 27: 59.

(*f*) Gen. 19: 26.

(*g*) *Ist dat gy u in de vreeze des Heeren niet naerstelijk houd, zoo zal uw huis haestelijk omgeworpen worden.* Eccl. 27:4.

Uw' gangen stiere, en u in al uw doen regeere.
Hangt geen genegentheit aen huizen: bout den Heere
Een woonhuis op den gront des harten: maekt geen werk
Van aertsche wooningen; want al wat, in het perk
Der werelt, door den bouw van menschen is begrepen,
Zal in het einde toch vernietigen: al sleepen
De jaeren in het oogh der menschen langsaem voort,
Men kan 't besluiten en gelooven op het (*b*) Woord
Van uwen Godt; die u het woonhuis wil verleenen,
Daer alle wooningen voor wijcken en verkleenen.

(b) De werelt vergaet, ende haere wellustigheit. 1 Joan. 2:17.

FAMA BONOS LÆDIT, PLURES AD SIDERA TOLLIT FAMA MALOS. FAMÆ NON ADHIBENDA FIDES.

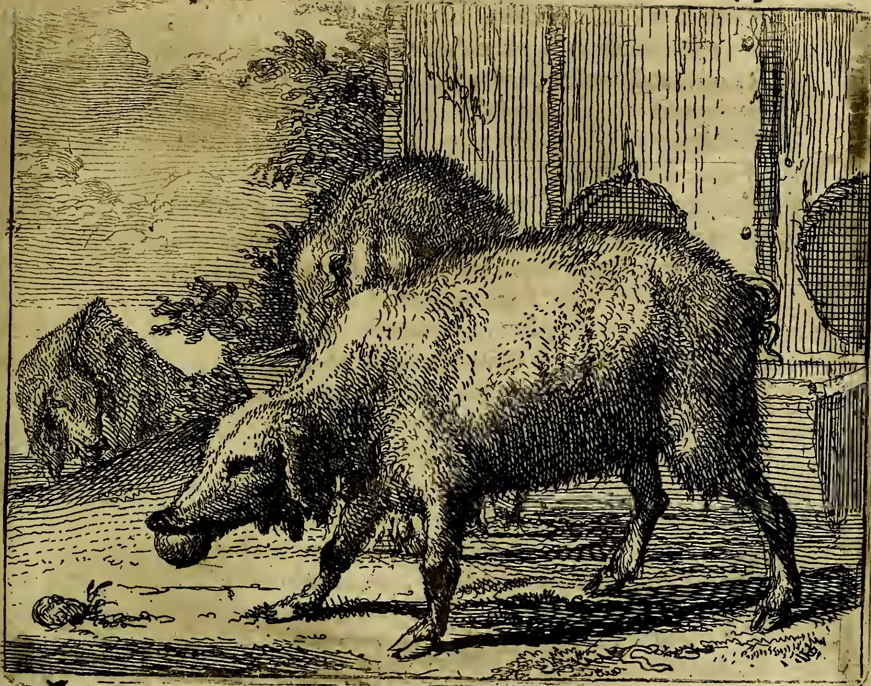
Joachimus Dentatus.

XXV. *Ninguno metera en su boca la mançana, que traxeron perros o otros animales suzios en sus bocas.*

De boomvrucht, van het zwijn in zijnen muil gevat
En omgedraegen, en besmoddert en beklad,
Bekoorde niemants mond. zoo zulk een dier bederve
Die schoone bloozentheit, en aengenaeme verve,
En u dien appel tot een spijze wort geboôn,
Gy walgt alleen niet, maer gy acht het als een' hoon
U aengedaen, en met geen goet gedult te lijden.
O Gy, die op de tong der werelt zoekt te rijden,
Begeerigh dat het volk van uwen naem gewaeg',
En dien geduurigh op de lippen voere en draeg',
't Zal u gelieven toe te treden: wy verliezen,
Naer onze gissinge, in het Zwijnebeeld te kiezen
Geen gunste van gehoor: de wereltlingen staen
In eenen leeger graed dan dieren, zoo de blaên
Van (*a*) Godts Propheeten aen hunn' lezeren getuigen.
Uit onze Schetse dan is geen vergif te zuigen,

(a) De Kiekendief heeft in den Hemel zijnē tijd gekent, ende de Zwaluwe, ende dē Oyevaer hebben den tijd van hun aenkomē bewaert: maer mijn volk en heeft des Heeren oordeel niet gekent. Jer. 8: 7. Isai. 1: 3.

Schoon

Schoon wy den wereltling, verbreider van uw' naem,
Gelijcken by een zwijn: want haelt men eens te zaem'
Al zijn bedrijven, zijn wanſchapenheit van zeden;
Wy hebben geene ſchult; en gy wel dubble reden
Te klaegen, dat men u aen eere en faem verkort,
Indien in zijnen mond uw naem gedraegen wort;
Ja, als Sint Paulus te Philippen, u te ſtooren,
Vol ongedult, wanneer hy zijnen lof moſt hooren
Uit een (*b*) waerzeggerin; men zwijge wat gevaer
Voor uwe ziele valt te vreezen, en hoe zwaer
Het Godt wil nemen, dat gy wenſchen derft te zweven
Op menſchentongen, door boosaerdigen te leven.
Gy hebt, en dat gewis met reden, trek noch lucht,
Om met uw' lippen te genaecken aen de vrucht,

(*b*) *Paulus wee daer af hebbende, en hem omkeerende, heeft gezeght tot den geeſt: Ik gebiede u in den naem JeſuChriſti, dat gy van haer uitgaet. Actor.* 16: 18.

Besmoddert van het zwijn; hoe zou der dingen Vader;
Die geene onzuiverheit kan dulden, bron en ader
Der zuivere Engelen, uw' naem in zijnen mond
Dan nemen uit den mond der zondaers? op wat grond
Was dit gevestight, daer zijn woorden anders luiden?
Gy kunt de stem van Godts oraeckel niet misduiden:
(c) Hunn' naemen zullen niet op mijne lippen zijn.
Dit is van boozen of hoovaerdigen, den schijn
Van eenen grooten naem waerdeerende, gesproocken.
Hoe laeg leit dan uw' faem vernedert, en gedoocken,
Wanneerze niet en klimt ten Hemel, en by Godt
Geen' toegang vind! Uw naem is ydelheit en spot;
Want zonder hem en kan geen dink in wezen blijven.
Behalve dit, wat wraek de Hemel toe quam drijven
Den faembegeerigen, is al van outs bespeurt:
Het jammerlijk geval, (d) eerzuchtigen gebeurt,
Die Babels toorenspits tot aen de sterren bouden,
Blijft in gedachten, en niet dan te wel onthouden,
Ja van den vreemdeling bezucht, zoo menigmael
Hy zich verlegen vind door eene vreemde tael.
De Hemel is belust de zulcken te verdelgen
En tot den wortel uit te roeien, geene telgen
Te spaeren, of wat hunn' gedachtenis verwek';
Gelijk hy eertijts den (e) Godtloozen Amalek
Door 't zwaert van Josua met al zijn faem verteerde.
Wie zonder zucht tot faem en eere zich verneêrde,
En Godtbehaeglijk zoekt te leven, vind een' (f) lof,
Die eeuwigh is. Al noemt zich (g) Abraham maer stof
En assche, Godt heeft hem in zijne hand geteeckent,
En noit is zijn waerdy by iemand recht bereeckent;
Zijn (h) naem is ruchtbaer, zijn gedachtenis verheugt
De vroomen meer dan Most. Was Joseph in zijn jeugt

(c) *Ik zal hunlieder naemen niet gedachtigh zijn door mijne lippen. Psal.* 15: 4.

(d) *Laet ons nederwaerts gaen, ende laet ons daer hunne sprake verwarren, zoo dat de een des anders stemme niet en versta. Gen.* 11: 7.

(e) *Ik zal de gedachtenisse van Amalek onder den Hemel te niet doen. Exod.* 17: 14.

(f) *Veræ famæ hæc est gloriosa proprietas, ut appetitores sui contemnat, appetat contemptores: famam fugiendo consequitur, quam perderet in consequendo. Alanus de Compl. Nat.* (g) *Gen.* 18: 27.
(h) *Ik zal uwen naem groot maecken. Gen.* 12: 2.

Oit

Oit roembegeerigh? Neen gewis. Hy hield zich leeger,
Een dienaer van zijn' Heer, een ernſtigh overweeger
Van zijnen plicht, en wat de Godtheit oit beviel.
Dat was de bron van zijn vermaertheit. Groote ziel,
En ſteun van Jakobs huis! hoe doncker en verſchoven
Gy in den Kerker laegt, gy lichte *(i)* Pharoos hoven,
En glinſterde op den Nijl, gelijk een volle Maen.
Kan zulk eene eer, van Godt genooten, u ontſtaen,
Zoo kan de *(k)* Zon noch eens den naeren nacht verlichten,
Gelijk in 't Joodtſche Land gebeurde. Mijn gedichten
Verheffen zich, wanneerze uw' naem in hunne maet
Behelzen mogen, en gewaegen van uw' ſtaet.

Zoo krijgt de ſtille *(l)* deugt vermaertheit op haer zijde.
Wie zijn behoudenis en heil bemint, vermijde
Naer eenen grooten naem te jaegen. Godt alleen
Geeft faem en eere. De vermaertheit, hier beneên
By menſchen ingeleit, by Koningen en Grooten,
En zonder ootmoed en vernedering genooten,
Schijnt onbedrevenen wel hoog te zijn van draf,
Maer hem, die kennis draegt, een wit geſchildert graf.

(i) Pharao dede hem klimmen op zijnen tweeden wagen, de uitroeper roepende, dat zy alle hunne knyen voor hem buigen zouden. Gen. 41: 43.

(k) Joſue. 10: 12.

(l) De gedachteniſſe der hoovaerdigen heeft Godt te niet gebracht, ende hy heeft gelaeten de gedachteniſſe der ootmoedigen van zinne. Eccleſ. 10: 21.

IK BEN EEN VREEMDELING BY U, ENDE EEN PELGRIM, GELIJK ALLE MIJNE VADERS. *Pſal.* 38: 13.

XXVI. *Iter facientes per Regna externa ad propria, non emunt ea, quæ non poſſunt ſecum ferre, ut ſunt arbores & ſimiles res, ſed gemmas aliaque monilia pretioſa.*

DE Reiziger, daer hem zijn herte woelt en brand,
Om naer lang zwerven het verkoren Vaderland
Weêr aen te doen, gelijck een lang gewenſchte haven,
Zoekt geene goederen te koopen, in het draeven

En rotsen al te zwaer te voeren, hout noch steen,
Of hinderlijk gewicht van loot en yzer; neen!
Hy is zoo dwaes niet in 't beleggen van zijn gelden.
Hoe leeg de Koopliên ook hunn' logge waeren stelden,
Hy zoekt gesteenten en kleinoodien, gepast
Met dingen van waerdy, met eenen zonder last
En eenig hinder op de reize meê te draegen.
Is dit een (a) wijsheit in dien Pelgrim, om de plaegen
En ongemacken van de reize te ontgaen,
Hoe zal men eigentlijk dan noemen het bestaen
Van zulcken, die belast ten Hemel willen reizen?
De steile Hemelbaen en kan met geen gepeizen

(a) Universos oportet, qui sapientes, qui homines meritò dici volunt, fragilia contemnere, terrena calcare, humilia despicere, ut possint cum Deo beatissima necessitudine copulari. Lact. Firm.

Ge-

Geleecken worden by de zijne: het gevaer
Van struickelen is hem zoo lastigh niet en zwaer,
Als henliên op den wegh naer boven. hier te missen
Geld slechts het lijf niet, maer de ziele. duisternissen
Vermengt met zwavelvyer, geborsten uit den gloet
Der Helle, dreigen ons, indien men met den voet
Eens koom' te doolen en de rechte streek niet houde.
Wat dwaesheit is het dan, dat iemant zich betroude
Dien wegh te wandlen met zoo weinig achterdocht,
En zich tot buigens toe te laeden; ongekocht
Juweelen van de deugt te laeten, en te zweven
Met zijn gedachten op de dingen van dit (*b*) leven?
Men bout vast Huizen en Paleizen, en men breekt
Zijn hooft met rijkdom te vergaêren, of men steekt
By aertsche Koningen naer eene kroon van eere;
Men wenscht een' Amptenaer te wezen, en een' Heere
Van aenzien onder 't Volk en Borgers: zoo vergeet
De mensch waerom hy is geschapen, en besteet
Al zijne gelden, al zijn middelen aen waeren,
Die zijn behoeftigheit en armoê noch bezwaeren.
Indien men, eene ry van jaeren achter een,
Zich kon verzeeckeren te leven hier beneên,
Het was verschoonbaer, ja onstrafbaer by de kloecken,
Naer macht en middelen te jaegen en te zoecken:
Nu is het leven van de menschen eng bepaelt,
En 't is onzeker of het licht, dat heden straelt,
(Al schijnt het iemant vreemt) ons morgen zal gebeuren.
Men moet dan d'ydelheit verlaeten, en niet treuren
Om zulk een (*c*) slecht verlies, dat namaels wort geboet.
Het Licht der Heidenen, verslingert op het zoet
Des derden Hemels, kent noch weet geen (*d*) stad op aerde,
Die by de vroomen zoo te achten zy van waerde,

(*b*) *Tantis malis repleta est hæc vita, ut, comparatione ejus, mors remedium putetur, non pœna. S. Aug.*

(*c*) *Sola quidem amaritudinis consideratio, quæ per hujus vitæ delectationes sparsa est, sufficit, ut omnis mundana & sensualis consolatio odio habeatur. Stella in Lucam.* (*d*) *Wy en hebben hier geen blijvende Stad, maer wy zoecken een toekomende. Hebr.* 13: 14.

Om daer te blijven en te woonen: hem behaegt
Alleen Jeruzalem daer boven: hy verdraegt
Met zijn genooten op die zoete hoop veel ſtrijdens
By Heydenen en Joôn, (e) veel ongevals en lijdens
In al zijn leven, zoo te water als te land;
Ja hy ontſiet zich na dit ſlaven niet, het zand
Te verwen met zijn bloed in 't oud gebied van Roome.
Men zal gewis, indien men langer maele en droome
Van groote dingen hier beneden, Godts genâ
Verwaereloozen, en het zielverlies te ſpâ
Bekennen, als men zich bedencke op 't krancke bedde.
De ſnelle tijd vereiſcht, dat yder een zich redde,
En nederwerpe, wat hem hindert op den pad.
Zoo komt hy noch ter nood des avonts in de Stad.

(e) In alles lijden wy verdruckinge, maer wy en worden niet benaeut: Wy lijden nood, maer wy en worden niet miſmoedigh; Wy lijden vervolginge, maer wy en worden niet verlaeten; wy worden verworpen, maer wy en gaen niet verloren. 2 Cor. 4. 8. 9.

ALLE VLEESCH IS HOY, ENDE AL ZIJNE GLORIE ALS DE BLOEME DES VELDTS. *Iſai.* 40: 6.

XXVII. *Parvi pueri admirantes nimium in libris auraturam, aut picturam pulchram, privantur ejus libri Medullâ, doctrinâ nimirum.*

De ſchoonheit van het vleeſch is als een Lelybloem,
Of eene Lenteroos, haer heerlijkheit en roem
Naer (a) eene korte wijl van niemand te beſchouwen.
Noch kan de Jonkheit hier de zinnen bezigh houwen
En kittelen, als of die blankheit en dat root,
O blintheit van den Menſch! ons eenig voordeel bood.
Eene oorzaek, dat wy, om het ſtomp vernuft te ſcherpen,
De beeltenis van een onnoozel wicht ontwerpen,
Dat voor zijn handgebaer een Boek heeft, rijk vergult
En cierlijk toegeſtelt, zijne oogen ſtreelt en vult

(a) Expecta paulíſper, & non erit.

Met dat uitwendigh ſchoon des leeders, zonder voordeel
Te trecken uit de blaên van binnen; want zijn oordeel
Staet noch te rijpen, en te groeien met den tijd.
De leerzucht koos dit Beeld uit niemants haet of nijd,
O jeugt der werelt! maer bewoogen door de reden:
Want oogtmen op uw doen en wandel, uwe zeden
En neigingen, gewis men ziet uw beeld hier in,
Daer gy de ſchoonheit vyert gelijk eene Afgodin
Van uwe ziele hier beneden, niet gedachtigh
Hoe Godt, in al zijn werk zoo wonderlijk en machtigh,
Die ſchoonheit ſchiep, om u te meer tot zijnen Troon,
Dat eeuwigh Paradijs, die zee van al het ſchoon,
Te locken: want men leert (*b*) d'onzienelijcke dingen
Uit deze zichtbaerheên bevatten. Waer begingen

(*b*) *Want zijne onzienelijcke dingen worden beſchout uit het ſchepſel der werelt, alsze door zulcke dingen, die gemaekt zijn, verſtaë worden. Rom.* 1: 20.

Oit

Oit kinders grover feil dan deze? Spreek eens rond,
Indienge in uwen Hof een waterader vond,
Zou u de klaerheit van het water zoo bekooren,
Dat gy de bron daer af niet zoecken zoud? behooren
Wy dan niet om te zien, wanneer ons eenig licht
Van schoonheit hier om laeg bejegent; het gezicht
Te wenden na die bron der schoonheit; ons te wennen
Den (c) Allerhoogsten in zijn Schepsel te bekennen?
Gewis d'onzeeckerheit des levens eischt het ruim.
Ey staek dan kinds te zijn, en vaegh het dertel schuim
Uit uwe zinnen: laet geen Schepsels u verkloecken
Met hun uitwendigh schoon: gebruik hun als de Boecken,
Waer in men lezen kan, hoe Godt bemint moet zijn.
Wie eenen Afgodt maekt van 't Schepsel, zal met pijn
Den Schepper naderen. (d) Het dienen van twee Heeren
Valt ons onmogelijk, en veel te zwaer te leeren.
Is echter iemand noch zoo vast om laegh gehecht,
Dat hy het Schepsel waent met groote reên en recht
Den naem te geven van een schoonheit waert te prijzen:
Het is geraden, dien beminner eens te wijzen
De (e) gruwzaemheit, waer in die schoonheit moet vergaen,
En in hoe korten tijd zulks beuren zal. waer staen
Die blinckende oogen, als den adem is vervaeren?
Dat voorhooft van Albast? die roode wangen? baeren
Oit spoocken meerder schrik by menschen, als het lijf,
Waer in bevalligheit en schoonheit haer verblijf
En zetel namen, als 't berooft wort van zijn leven?
Heeft oit een vuile Poel meer stancken uitgegeven,
Dan zulk een Monster, een verblijf van ongediert?
Is dit geen waerheit, zoo is ook met een verziert
En valsch, al wat men oit op aerde zagh gebeuren.
O Jonge zielen! laet u stof noch schaduw sleuren
Noch ringelen; maer komt u (f) eene schoonheit voor,
Zoo denk eens aen den mensch, hoe al zijn glans en gloor,

(c) Ex perpetuitate creaturarum intelligitur Creator æternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine & disquisitione sapiens, ex gubernatione bonus. S. Aug.

(d) Math. 6:24.

(e) Omnium terribilium mors est terribilissimum. Aristoteles. Sapienti valde utile est adstitisse morienti. Hier. Cardanus.

(f) Pluguiesse a Dios que no te determinasses en la primera vista: sino que luego del primer golpe en viendo algun rostro hermoso, te accordasses de la verdad de lo que es el hombre. Diego de Estella.

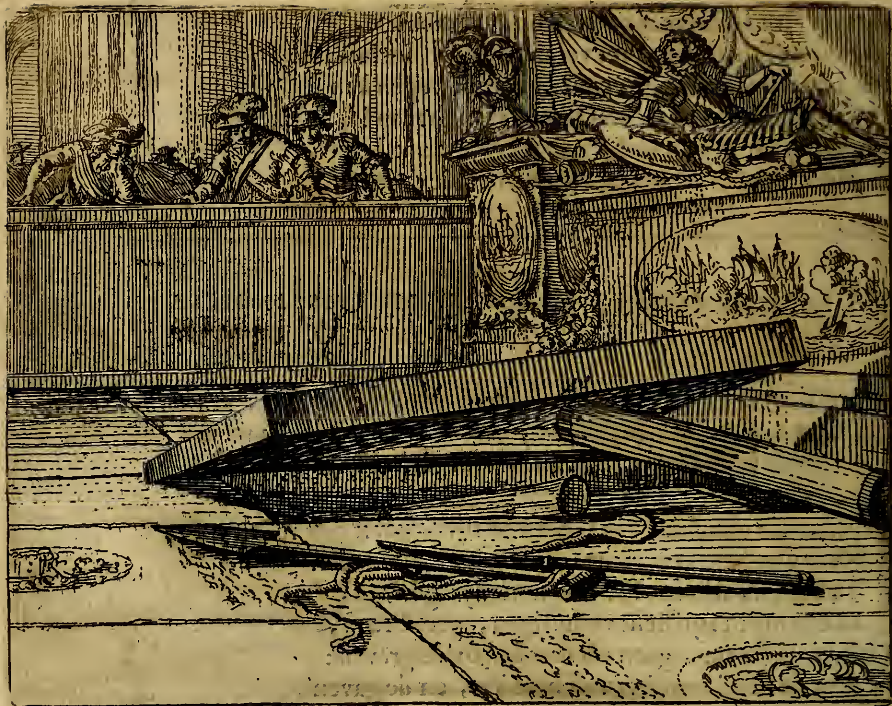
Zoo

Zoo veel het lichaem is betreffende, verduiſtert;
Hoe waere ſchoonheit niet verandert noch ontluiſtert.
Wien dees bedenckinge eens het hart bewegen kan,
En dagelijks beweegt, wat iſt een ruſtigh man!
Hoe zal hy Godt zijn ziel, van ydelheên ontſlagen,
Opoffren kunnen, en hem zucht en liefde draegen!

VESTIUM SORDES CANDIDÆ MENTIS INDICIA SUNT. *S. Hieron: ad Euſtoch.*

XXVIII. *Wee u, want gy zijt gelijk de gewitte graven, die den menſchen van buiten ſchoon ſchijnen, maer van binnen zijnze vol van doode beenderen, en van alle onreinigheit.* Math. 23: 27.

INdien de menſch, van Godt zoo rijk begaeft met reden,
Meer was genegen zich met Chriſtelijcke zeden
Te cieren, dan het lijf met koſtelijk gewaed,
Ik zou my in zijn licht verluſtigen, geen' raed,
Om hem te leeren, gaen verzoecken by de graven:
Nu doet de nood ons zien naer beelden, en de gaven
Te wercke leggen, die de Hemel ons vergunt.
Wiert mijne Grafprent ſlechts voor eene gankbre munt,
Waer op het beeld ſtaet van zijne ydelheit, ontfangen
En aengenomen, ik bereikte mijn verlangen.
't Beliefde Jeſus, in zijn' wandel hier beneên,
De Schriftgeleerden en geveinſde Phariſeen
By witte graven te gelijcken, ſchoon van buiten
En luſtigh aen te zien, maer in het open ſluiten
Vol doode beenders en onreinigheit: dit magh
Ook wel van henliên zijn geſproocken, die de vlagh
Van overtolligheit in kleeders laeten zwieren.
Zoo veele zorgen, in het proncken en vercieren
Van lijf en leden, by de Jofferen gewoon,
En wat in dertelheit en weelde maet noch toon

Kan houden (laet zich vry de blinde werelt vleien
Met een verſcheidenheit in drachten en levreien)
Is ons een klaer bewijs van (*a*) ydelheit in 't hart,
Van opgeblaezenheit inwendigh. Men verwart,
Neen zeecker! noit zoo diep in 't zienlijk, zoo de zinnen
Genegen zijn 't cieraet der ziele te beminnen.
Twee ſtrijdigheden, die als vyer en water zijn,
Vereenigen zich noit. Hy is met valſchen ſchijn
En waen beholpen, die gelooven kan, dat zeden,
By Godt ontfangbaer, zich met dertelheit bekleeden.
Een dootbaer heeft cieraet noch luiſter, zooze niet
Met eenen dooden is geladen: en men ziet

(*a*) *Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior ſuperfluitas interioris vanitatis indicium eſt. Mollia indumēta animi mollitiem indicant. Non tantum curaretur corporis cultus, niſi prius neglecta fuiſſet mens inculta virtutibus. Bernard. in Apolog.*

Op

Op aerde niemant tot de (*b*) pronckery genegen,
Dan die een ziele draegt, gestorven en verslegen
Door overtredingen en zonden; want indien
De ziele leven had, men zou haer wercken zien
Ter stede, daer zy woont; de zinlijkheit verdoofde
Haer' yver niet; gy zaegt het lichaem van den hoofde
Tot aen de voeten in een' nederiger stant;
Het lichaem volgde haer gehoorzaem aen de hand,
Niet eens gedachtigh aen cieraeden; het versmaede
De beuzelingen, daer de werelt hem toe raede.
Hier van verzeeckert ons de wandel van (*c*) Sint Jan:
Hoe verre was de pracht van dien verkoren Man!
Most niet het purper en de zijde van dien (*d*) Rijcken,
De plaeg van Lazarus, voor zijnen gordel wijcken,
Alleen van leeder, en zijn kleed van Kemels hair?
Nu denk ik aen het Lied van Sions Harpenaer,
Verslingert om de Bruid van zijnen Godt te looven:
(*e*) Al haere glory (hoe vernedert en verschoven
Staet hier de werelt met haer kostelijk gewaed!)
Is, zingt hy, maer alleen inwendigh. Kon de maet
Van Orpheus, zoo men leest, de redelooze dieren
Aendachtigh maecken, wat een zeegbaerheit in 't cieren
Is dan te hopen in een redelijcke ziel,
Indien haer oit de maet van David onderhiel?

Wie dan met wijsheit zijn bedrijven wil beleggen,
Vermijde tegen 't licht der waerheit iets te zeggen,
Dat is, zijn hoovaerdy te decken met wat schijns.
Hy dencke liever, hoe zijn (*f*) Heyland zoo vol pijns
Ontbloot van kleederen aen 't Joodtsche Kruis most hangen,
Om onze zonden naekt most sterven. Zijn verlangen
En yver, heeft hem Godt met (*g*) overvloed verzien,
Zy den nootdruftigen te kleeden, hun te biên

(b) Serico & purpura indutæ Christum sincerè induere non possunt: auro, margaritis & monilibus adornatæ adornamenta mentis & cordis perdiderunt. Cyprianus de Hab. Virg.

Mulier sic ornata omnium domus est Dæmonum infernalium. Ambros. de Virginitate. Lib. I.

(c) Math. 3:4.

(d) Luc. 16: 19.

(e) Al de glorie van des Konings Dochter is van binnen. Psal. 44:14.

(f) Fratres, ut in peccato sanemur, Christum Crucifixum intueamur. Quo modo, qui intuebantur serpentem æneum in deserto, non peribant morsibus serpentum: sic qui intuentur fide Christi mortem, sanantur à morsibus peccatorum. Augustinus super Joan. *(g) Maekt voor u vrienden van den Mammon der ongerechtigheit, op dat zy u ontfangen, als gy vergaen zult, in de eeuwige Tabernakelen. Luc. 16:6.*

Een Broederlijcke hand; zoo komt hem Godts genade,
Wanneer hy eenmael die behoeven zal, te ſtade.

—— QUI GENUS JACTAT SUUM,
ALIENA LAUDAT. —— *Seneca in Hercule Furente.*

XXIX. *De Man, eenen doornetak van eenen Roozeboom afpluckende, ſpreekt.*

HET was onnoodigh aen het Sparen, uit te vinden
De Kunſt van Drucken, en de zinnen te verbinden

Aen doode letters, daer het wezen der (*a*) Natuur
Van wijsheit overvloeit. De Jeugt, met leerzaem vuur
Ontsteecken, en behoeft, om 's werelts ydelheden
Te vatten, geenen Boek; men kan ook goede zeden
En kennis krijgen by de boomen in den Hof.
Mijn Zoon, ik geef het u te dencken, of my stof
En reden mangelt zoo te spreecken, in 't beschouwen
Van dezen Roozegaert; en of geen vast betrouwen
Ons noodigh zy, dat Godt met oordeel en beleit
De dingen wezen gaf? Wie noch met onbescheit,
Ontbloot van deugden op zijn' adel wil braveeren,
Gelijk 'er veele zoo verydelt zijn, kan leeren
By dezen Roozeboom, hoe (*b*) eige deugt alleen
De menschen adelt, en doet scheiden van 't gemeen.
Want dat uit eenen struik en wortel frissche Roozen
En doornen wassen, beeld ons aerdigh af, hoe (*c*) boozen
En vroomen menighmael uit eenen zelven Stam
Geboren worden. Maer zoo dit de boozen quam
Te stade, diende dit tot hunnen glans en eere,
Dat zy gesprooten zijn van een' doorluchtigh' Heere,
Die leven wekte door zijn deugden, dezen tak,
Die my zoo vinnig met zijn scherpe doornen stak
Aen hand en vingers, had dan reden zich te roemen.
Wat stam is eêlder dan de Roozeboom? zijn bloemen
Verquikten eene ziel, die op haer sterven lagh.
Maer dit en helpt niet aen de doorne; zy vermagh
Met haer geboorte niets: zoo baet geen' mensch den (*d*) Adel
Der ouderen, indien hy zelf niet in den Zadel
Ga zitten, en zijn bloed met dapperheit vercier'.
Wie Grootvaêrs adel op wil haelen, niet den zwier
Van zijne daeden volgt, gebruickt eens anders veders
En pluimen tot cieraet; of dekt zich met de kleeders
Van rijcke lieden, hem geschoncken als in nood.
By zulk een ydel slagh van menschen was de Jood

(*a*) *Nec est quisquam gentis ullius, qui ducem naturam nactus, ad virtutem venire non possit. Cic. lib.* 1. *de Leg.*

(*b*) *Splendidum te, si tuam non habes, aliena claritudo non efficit. Boëthius de Cons. Phil. Lib.* 3.

(*c*) *Sis licet ingenuus, clarisque parentibus ortus, esse tamen vel sic bestia magna potes.* Codrus Urceolus.

(*d*) *Egregia Antecessorum facinora ignominiæ & dedecori sunt Successori, nisi eadem imitetur. Did. Saav. Symb.* XVII.

Te tellen, toen Godts Zoon op aerde hier verkeerde:
Hy roemde zich een (e) Spruit van Abraham, begeerde
Zich met dien valſchen roem te cieren: maer hy ſcheen
In zijne zeden eer een Duivels kind; een ſteen,
Een houten blok zoo veel dien Vader te gelijcken
Als hy. Om dezen naem te draegen, moſten blijcken
Des Vaders zeden en bedrijven in den Zoon.
De wercken reicken aen den Edeldom de Kroon.
Wanneer de deugden in den Edeling ontbreecken,
Dient hy zijne ouderen tot ſchande, wort geleecken
By geenen menſche, maer een monſter, is verdriet
En innigh hartſeer voor de Moeder, anders niet.
Dat nu de Hoveling dien valſchen lof ontleere,
Indien hy voor geen' dwaes geacht wil zijn: hy keere
Zijne oogen enckel na de deugden: laet hem eens,
Of ook den Adel voor wat groots en ongemeens
By Godt wort aengezien, naſpeuren uit Godts Boecken.
Verkoos hy (f) Saul niet tot Koning, die ging zoecken
Zijn Vaders Ezels, als een Landman zonder lof,
En uit een' laegen Stam gebooren? Uit het ſtof
Verhief hy (g) Jeptha, van zijn Broederen verſtooten
Om zijne onwettige geboorte, tot een' grooten
Verloſſer zijnes Volks, van Ammons dwinglandy
Beſprongen, en gedreigt met harde ſlaverny.
De Heyland (h) koos ook tot Apoſtelen geen Heeren
Van hoogen Adel; neen! de werelt moſt bekeeren
Door arme Viſſchers, en by hun ter ſchoole gaen.
En om den Edeling noch bet te doen verſtaen
Zijne ydelheit, of hy ten leſte zich mocht ſchaemen
In al dit proncken met zijn titelen en naemen;
Hem zelven noemde hy (i) een' Herder, die een Prins
En Vorſt der Vorſten was. Stelt iemand veel gewins
En voordeels in den wind der ydelheên te volgen,
Hy zal ten leſte zich bedrogen zien, verbolgen
Van 's werelts Rechter zijn bejegent, als de dagh,
Waer in men hoovaerdy noch ootmoed plegen magh,

(e) Jeſus zeide tot henlieden: zijt gy Abrahams kinderen, zoo doet Abrahams wercken. Maer nu zoekt gy my te dooden, eenē menſch, die u de waerheit geſproocken hebbe, die ik gehoort hebbe van God, dat en heeft Abraham niet gedaen. Joan 8: 40.

(f) 1 Kon. 9.

(g) Judic. 11.

(h) Heeft Godt de arme menſchē niet verkoren in deze werelt? Jac. 2: 5.

(i) Ik ben een goet Herder. Joan. 10: 11.

Eens

Eens zal verſcheenen zijn. Denk liever, Chriſte zielen!
De wormen zullen my doorknaegen en vernielen,
Gelijk mijne ouderen gebeurt is: (k) d'edelheit
Van henliên afgedaelt, is eene doot, ja leit
In een verrotting, die ik morgen heb te wachten.
Zoo deze dingen u geduurig in gedachten
En zinnen ſpeelen, zal u noit de dwaeze zucht
Tot lof bekooren, maer verdwijnen in de lucht.

(k) La nobleza, que dellos heredaste, que mortalidad y corrupcion. Diego de Eſtella.

DIE RIJK WILLEN WORDEN, VALLEN IN BEKOORINGE, ENDE IN DEN STRIK DES DUIVELS. 1 *Tim.* 6: 9.

XXX. *Quando divitiarum amore teneris, animam tuam pro opibus vendis, cumque ipſa pretioſior ſit omnibus mundi opibus, pro vili ſtercore illam mutuas, tanquam Puer uberibus matris lactatus, qui lapidem pretioſum contemnit, ſi pomum ei offeratur.*
D. Stella in Lucam.

HET hart des rijcken wort bezeten van het goet,
En al zijn hope ſteunt op eenen overvloed
Van ſchattẽ, die zijn brein van't (*a*) Hemelſch licht berooveñ.
Bleef Godt zijn hope, noit had Jeſſes zoon, van boven
Met eene onfeilbaerheit beſchoncken, hem geraên:
(*b*) Valt u de rijkdom toe, zoo laet uw hart daer aen
Zich niet verbinden; ik verzwijg' dat mijne veder,
Om uit te drucken zijn verkeerde wercken, weder
Beſtaen zou eenig Beeld te teeckenen; dit Kind,
Dat voor een ſchoon Juweel veel liever is gezint
Te kiezen eene Peer of Appel: zy gewende
Haer liever zijnen lof te melden; want het ende
Van zulk een' rijcken wort met zaligheit bekroont.
Vraegt iemand nader: Wat dit Kinderbeeld vertoont?

(a) Neque altum, neq; divinum illi ſuſcipere poſſunt, qui ſuas omnes cogitationes in rem humilem & contemptam abjicerunt. Cicero Lib. de Amic.

(*b*) *Indien de rijkdommen overvloedig zijn, zoo en wilt uw harte daer aen niet ſtellen. Pſal.* 61: 11.

Wat

Wat anders, dan het doen des menschen, die 't gesteente
Des Hemels, 't eeuwigh heil, dat Godt aen zijn Gemeente
En Kinderen, zijn jock opnemende, belooft,
Zoo reukeloos versmaet, om een verganklijk ooft
Van weelde en rijkdom te genieten hier op aerde.
Den (c) Hemel reeckent hy van een geringe waerde,
Die op den rijkdom vlamt. Ik toon dit: zoo men Godt
Genieten wil, en met de zaligen een lot
Deelachtigh worden, is het noodigh, zijn gedachten
Naer Godt te wenden, en de (d) winst der werelt achten
Voor louter schade: maer (e) wie gelt en goet bemint,
Is nacht en dagh daer meê bekommert, en hy vind

(c) Qui terrenarum rerum amore vincitur, nullatenus in Deo delectatur. Greg. Moral. lib. 18.

(d) Ik achte alle dingen verlies te zijn om de overhooge kennisse Jesu Christi onses Heeren. Phil. 3: 8. *(c) Qui divitiarum servus est, divitias custodit ut servus. Hieronymus.*

Noit

Noit meer genoegen, dan wanneer hy zijn vermogen
Gelijk een volle Maen ziet wassen. Zoo beoogen
Des rijcken driften dan geen zaligheit; zoo staet
De Hemel, Godts Paleis, in eenen leegen graet
By hem; zoo wenscht hy 't heil der Engelen te missen
Voor een' onnutten klomp van Goud. Wat duisternissen
Bedwelmen het gezicht van zijne ziel! Helaes,
Wanneer de mensch geen licht uit Gode schept, hoe (*f*) dwaes
Is al zijn poogen en bedrijven in dit leven!
Een Valk, indien men hem veel spijze koint te geven,
Is zijnen Meester niet gehoorzaem: zoo en ziet
Een Man van middelen na (*g*) Godts bevelen niet.
Geen rijkdom baete den verloren Zoon: hy scheide
Uit dat gezaligt huis zijns Vaders, en vermeide
Zich in de dertelheit en weelde; maer wanneer
Hy al zijn gelden had verloren, van een' Heer
Geworden was een slaef, die vuile zwijnen hoede,
Zoo (*h*) openbaerde zich de kennis. d'Arremoede
Bekeerde hem, die van den rijkdom was verleit.
Wie zou om rijkdom dan noch wenschen, die bescheit
En reden plaetse gunt? De rook des vyers, gedreven
Uit eenen Schoorsteen, zal ons in 't gezichte zweven
Voor eene korte wijl: de rijkdom en het goet,
Al maekt het iemant zoo hovaerdigh van gemoed,
Is (*i*) onbestandigh en verdwijnende. Wie heden
Gegoet is, en van elk geëert wort, en gebeden
Dat hy zijn dienaer slechts genoemt magh wezen, zal,
Eer noch de Morgenzon gerezen is, ten (*k*) val
Geraecken, ja een kleed voor zijne naektheit hoeven.
Maer schoon al draeide zijn geluk op vaste schroeven,
De rijkdom schaft hem zorge. Een dienaer, die getrouw
Zich in den dienst quijt van zijn' Huisheer, en den bouw
Van zijnen Acker helpt bevorderen, vermindert
Zijns Heeren kommer, die te voren was verhindert
Met al dien ommeslagh in zijn' gewoonen slaep:
Maer grooten rijkdom is een ongetrouwen-knaep,

(f) Nihil miserius est, quam propter nummum Deum contemnere. Idem.

(g) Nisi vaveritis à terrestribus, nihil cognoscere poteritis de cælestibus. Ambrosius.

(h) Ik zal opstaen, ende gaen tot mijnen Vader, ende hem zeggen: Vader, ik hebbe gezondight in den Hemel ende voor u. Luc. 15:18.

*(i) Het is een damp, die een luttel tijts gezien wort. Jac.*4:15.

(k) Divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est. Salust. in Catil.

Dewijl hy noit zijn' Heer laet rusten van de zorgen,
Ja hem den last verzwaert, en met den vroegen morgen
Doet waecken, om te zien of niemant hem verkort.
Wel (l) zaligh is hy dan, die niet gedreven wort
Na d'ydelheden dezer werelt, zijne zinnen
Op geenen rijkdom zet; maer eerder zoekt te winnen
Den Schat des Hemels, die de ziele vergenoegt;
Nadienze zich hier door by haeren Schepper voegt.

(l) *Ille dives cui tanta possessio est, ut ad liberaliter vivendum facile contentus sit; qui nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius.* Cicero in Parad.

WIE DE RIJKDOMMEN LIEF HEEFT, DIE EN ZAL DAER AF GEENE VRUCHT NEMEN. *Eccles.* 5:9.

XXXI. *Come per li molti frutti sogliono rompersi li rami de gl' arbori; cosi sogliono spiccarsi da Dio quelli, che son molto carichi di richezze, & cader con loro nell' inferno. Diego Stella.*

ALS iemant eene zaek van groot belang zijn' vriend
Bevelen wil, en die van hem met yver dient
Gehanthaeft en verzorgt, hy zal 't hem niet betrouwen
Met eens te melden, maer wel driemael hem ontvouwen
Schier met een' zelven klank van woorden. Doet men dit
In aertsche dingen, om het voorbeoogde wit
Gewis te treffen, wat verstandige zou laecken,
Dat wy met vaerzen, die het (a) Hemels leven raecken,
Den rijcken andermael bejeegnen? Heeft de hand
Van dat onnoozel wicht, voor eenen Diamant
Het fruit verkiezende, zijne oogen niet ontslooten,
Nu zal de Teeckenaer hem in het puik der looten
Van eenen Appelboom verbeelden; of hy raed
Met Godt wou leven in zijn' kommerlijcken staet.
Hy zie met aendacht dan in dezen tak, geladen
Met Appelen, die 't oogh eens lustigen verzaden,

(a) *Nunquam satis dicitur, quod nunquam satis discitur.* Seneca.

Zijn Beeltenis, daer hy van gelden overvloeit;
Hy zie hem niet alleen, zoo vol en dicht begroeit,
Gebogen naer om laegh, maer neigen om te breecken,
Te ſcheuren van zijn' Stam, en dan te blijven ſteecken
In ſlijm en modder van den velde, daer het krielt
Van vuile Padden en van Adderen. Vernielt
Dat vuig gedierte [hoor den rijcken hier verzuchten
En klaegen] eenen tak met zulcke ſchoone vruchten,
Dat zal my jammeren, en quetſen in het hart.
Gy hebt gelijk, mijn Vriend: nu denk eens, hoe het ſmart
Een ziele, die al lang uw eeuwigh heil beminde
En zocht te vorderen, wanneerge u zoo verzinde,
Dat uw' (*b*) begeerten op den rijkdom bleven ſtaen.
Gy dreigt, gelijk dees tak zoo zwaer met ooft gelaên,

(*b*) *Amor temporalium viſcus eſt ſpiritualium pœnarum. Auguſtinus.*

Van

Van uwen Godt, den boom, waer uit gy zijt gesprooten,
Te scheuren, en met al uw' ponden gouts een' grooten
En schrickelijcken val te lijden, in een' poel
Met ziele en lichaem te verzincken, daer 't gewoel
Van Helsche padden en gedrochten u vervaeren,
En daer te blijven, niet een ry van weinig jaeren,
Maer zonder einde; beeft u noch het harte niet?
Of waentge dat mijn pen geen wit van waerheit schiet,
Zoo hoor uw' Heyland in het Evangely leeren:
(c) Eer zal een Kemel door een naeldenoog passeeren,
Dan een vermogende ten Hemel innegaen.
Met eenen zwaeren last langs eene steile baen
Te klimmen, wort geen' mensch van vleesch en bloet gegeven:
Maer wat is lastiger, dan hier beneên te leven
In eenen slommer van veel goederen en gelt?
Des rijcken ziele, dus beladen, kan gewelt
Noch kracht gebruicken, om den Hemel te verwerven;
Want (d) niemant wint hem, dan met alles af te sterven,
Wat hier beneden oit een menschenhart bekoort.
De Heylige Lantdouw' sloot Israël de poort,
Zoo lang het noch een' trek gevoelde tot de (e) spijze,
Die in Egypten hem wiert aengedist. De wijze
En rechten middel om te komen in dat land,
Was Pharoos wellusten verzaecken, het verstant
Te reinigen, en met een heiligh vyer ontsteecken.
Wel aen, ô Rijcke! zoek de deugden, die gebreecken
Aen uwe ziele: smaek (f) geen' kost van bedelaers.
Geen trek en is 'er tot wat ongemeens en raers,
Geen honger om by Godt aen zijnen disch te eten,
Indien men hier om laeg zijn lusten koelt. Wy weten
Den droeven uitgang van den (g) Rijcken gierigaert,
Daer Lazarus den schoot van Abraham bewaert.

(c) Lichtelijcker is 't eenen Kemel door eener naelden ooge te gaen, dan den rijcken mensch te komen in het Rijcke der Hemelen. Math. 19: 24.

(d) Wie niet en verzaekt alles dat hy bezit, die en magh mijn Discipel niet wezen. Luc. 14: 33.

Si habet animus unde oblectetur extrinsecus, sine delicijs manet interius. August: Super Joan. (e) Exod. 16: 3. Num. 11: 4. *(f) Nihil est tam angusti tamque parvi animi, quam amare divitias: nihil honestius magnificentiusque, quam pecunias contemnere. Cic. lib. 1. de Offic.* (g) Luc. 16.

QUAS

QUAS DEDERIS, SOLAS SEMPER HABEBIS OPES. *Martialis.*

XXXII. *Zend uw broot op de voorbygaende wateren, want na veele tijden zult gy dat vinden. Eccles. 11: 1.*

TOen my d' aeloutheit met haer Wijzen onderhiel,
Die gaeven hadden om ook eene Christe ziel,
Niet denckende op haer' plicht, een goede les te geven,
Zagh ik een' (*a*) Leerling van Diogenes, gedreven

(a) Crates Thebanus, Philosophus Cynicus, Diogenis discipulus, ut est apud Philostratum in vita Apollonij, & Dioclem, substantiam in mare projecit, uti liberius philosopharetur, atque dixit: Abite pessum, malæ cupiditates: ego vos mergam ne ipse mergar à vobis, neque putavit se posse & virtutes & divitias simul possidere.

Tot wetenſchappen en geleertheit, al zijn goet
Te gelde maecken, en met eenen fieren moed
Dien rijkdom worpen in de grondeloozе baeren,
Met deze woorden: Gaet verloren, ſnoode waeren!
Die mijn begeerlijkheit maer gaende maekt; verzinkt
Tot in den afgrond, eer gy mijne ziel verdrinkt
In eene diepte van verganckelijcke weelde.
Ik gaf dien Philoſooph, daer mijn bedencking ſpeelde
Op zijne vreemde daet, geen' Chriſtelijcken lof:
Want een verachter van de werelt vind wel ſtof
Om zijnen overvloed wat nutter te beſteden.
Nochtans, indien men zich wil buigen na de reden,
Wy moeten overal, gelijk de Honigby,
Uit ſlechte Bloemen ook de zoete leckerny
Der ziele zuigen, en in Beelden en Gedichten
Te berde brengen, wat den doolenden kan lichten
In deze duiſternis der werelt. Mijne blaên
Behelzen dan het Beeld van Krates den Thebaen,
Als eenen ſpiegel, dien winzuchtigen behoeven,
Niet om uitwendigh hem te volgen, maer te proeven
Wat onder deze ſchors van zijnen handel leit.
Want dat hy zijne munt, uit haet van d'ydelheit,
De wateren beveelt, ontraed ons geene ſchatten
En grooten rijkdom te verzamelen; wy vatten
Hier uit de plaetſe, daer men veilig die verbergt;
Daer geene (*b*) dieven, van begeerlijkheit getergt,
Hen rooven kunnen, en de roeſt hen niet bederve.
Indien gy zegt: Wel hoe? men moet in 's (*c*) Hemels erve
Zijn ſchatten bergen, zoo de Heyland ons belaſt.
Wy ſtemmen dit met u volmondigh: maer ons paſt
Voor al te weten, met wat middel en maniere
Dat dit geſchieden zal, op dat men niet en zwiere
Door ſlingſe paden, en het rechte ſpoor verlies'.
Om u dan rijk te zien daer boven, zoo verkies
De wateren, en worp uw' rijkdom in de vloeden;
Noch roep niet: Ik verhoop, de Hemel zal verhoeden

(*b*) *En wilt voor u geene ſchattē vergaderen in de aerde, daerze de roeſt ende de motten verderven, ende de dieven uit graven en ſteelen. Math.* 6: 19.

(*c*) *Vergadert u ſchatten in den Hemel. verſ.* 20.

Zulk

Zulk eene dwaesheit, als my heden wort geraên.
Gy vind een zelve les in 's wijzen Konings blaên:
Dat hier ten ſpiegel wort gedaen van eenen Heiden,
Is u van Salomon bevolen. noit misleidden
U zijne lippen, daer hem Godt met wijsheit vult.
(*d*) Zend op de wateren uw brood uit: want gy zult
Dat weder vinden na verloop van lange tijden.
Zoo ſpreekt hy, en verſtaet by wateren het lijden
En zwaerigheden dezes levens. Dit bewijſt
De Vader, een Propheet, daer zijne ſtemme rijſt
Naer Godt met dezen toon: (*e*) Wilt, Heere, my bewaecken;
Dewijl de wateren aen mijne ziel genaecken.
Wie is zoo dom, die niet met zijn verſtant bevat,
Dat David hier niet rept van een gevoelzaem nat,
't Welk geene ziele kan bevloeien; maer van rampen
En tegenſpoeden, daer de ziele meê moet kampen
En worſtelen in 't perk des levens? Maer wie lijd
Die meer, dan armen en behoeftigen? Men ſmijt
Hen veel verwijtingen in 't aengezicht: bekenden
En Vrienden ſchuwen hen. (*f*) Zoo dientge dan te zenden
Met raed des wijzen den nootdruftigen uw broot.
Al wat den armen wort gegeven, daer de nood
Hen pijnight, zet men in den Hemel als op (*g*) renten.
Kan iemant ſlechte Waer op hooge marten venten,
Hy zal zich met de winſt verheugen in zijn hart:
Nu wint 'er niemant meer, dan die der armen ſmart
Aenſchouwende, zijn gelt aen henliên geeft ten beſte;
Want Godt zal hem een' vloed van ſchatten op het leſte
Daer voor verleenen, ja een (*h*) koelen beker nats,
Dat meer is, wort by Godt vergolden met veel ſchats.
Wat eertijts is verdicht van Midas by Geleerden,
Hoe alle dingen zich in klinkklaer gout verkeerden,
Die hy met zijne hand ſlechts raekte, wort te recht
Van 's armen handen met de waerheit hier gezegt:

(*d*) *Eccleſ.* 11:1.

(*e*) *Maekt my zaligh, Godt, want de wateren zijn gekomen tot aen mijne ziele.* *Pſal.*68:2.

(*f*) *Offerenda eſt eis conſolatio, quos caminus paupertatis excoquit: illis inferendus eſt timor, quos conſolatio gloriæ temporalis extollit.* Gregor in Paſtorali.

(*g*) *Hy woeckert dẽ Heere, die barmhertigheit doet dẽ armen, ende hy zal hem zijnen wederloon vergelden.* Prov. 19: 17. (*h*) *Zoo wie u te drincken geeft eenen kroes waters in mijnen naem, die en zal zijnen loon niet verliezen.* Marc.9: 41.

Want

Want alle gaeven hen gegunt, en hunne handen
Die raeckende, wie zou hier op niet watertanden!
Veranderen in Gout des Hemels, en de vriend,
Die hunne zwaerigheit verlichte, wort gedient
Van zulk een' rijkdom, by geen menschen te waerdeeren.
Hoe ydel het dan zy, de schouderen te keeren
Den armen, en de kas met gelden t' overlaên,
Wort by (*i*) rechtsinnigen begrepen. Nu wel aen,
Verlaet die dwaesheit: maek u vrienden en genooten
Met dezen rijkdom, eer de Hemel blijf geslooten
Voor uwe ziele; want de Godtheit geeft de kroon
Der zaligheit alleen (*k*) barmhertigen ten loon.

(*i*) *Nihil tam commendat Christianum, quam miseratio Charitatis.* Ambrosius.

(*k*) *Zaligh zijn de barmhertige, want zy zullen Godt zien. Math.* 5: 8.

NON MEMINI ME LEGISSE MALA MORTE MORtuum, qui libenter opera Charitatis exercuit. *Hieron: in Epist. ad Nepotianum.*

XXXIII. *Als de Muyl gegaen was onder eenen dicken ende grooten Eickenboom, zoo verhing Absolons hooft aen den Eickenboom.* 2 *Kon.* 18: 9.

ZOo 't zoet genoegen, daer de ziele diep in deelt,
Uit haeren eigen aerd, wanneer ons niet verveelt
Den nood des armen te gedencken, en te redden
Die quynen van gebrek op hunn' verlaete bedden,
By alle menschen wert begreepen, mijn gedicht
Behoefde met geen beelt van Absolon het licht
Te zien; dewijl een trek hun allen aen zou leiden
Om in dat Paradijs door weldaên ruim te weiden.
Maer nu de bezigheit der werelt hen berooft
Van oordeel, en hun vyer van medelijden dooft,
Zal deze dwaeze Zoon van David hun een baecken
En fakkel strecken, om te zorgen en te waecken

Voor hunnen welſtant, ja hunn' zielbehoudenis.
Het middel, daer die Prins door omgekomen is,
Toont mijne Prent: hy bleef aen zijne locken hangen;
Dat uitgelezen hair, der Jofferen verlangen,
En luſt der oogen, was een ſtrop, die hem verhing.
Wy laeten ruſten hoe zijn jonkheit haer misging
Aen wederſpannigheit, en Vaders Kroon begeerde,
Daer hy in ouderdom den Scepter droeg: men leerde
Dit overvloedigh uit de Goddelijcke blaên;
Het is dien Jongeling te jammerlijk vergaen,
Dat hy maer *(a)* eens in 't jaer zijn locken liet beſnijden: *(a)* 2 *Kon.* 14:26.
Het hair belette hem te vluchten, en t' ontrijden
De ſpeer van Joab, die hem priemde door het hart.
Wie met de zinnen niet te diep en leit verwart

N In

In zijnen rijkdom, en zijne oogen eens wil leenen,
Zal licht bevroên, dat wy met 's Princen locken meenen
De groote middelen der machtigen, bewaert
En opgeſlooten, om te voeren eenen ſtaert
Van pracht en hovaerdy; de ſchatten niet beſneden
Noch met de ſchaer gekort van liefde, daer gebeden
En ſmeeckingen van veel behoeftigen den nood
Te kennen geven, en hoe zeer zy met de doot
Gedreigt zijn door het zwaerd des hongers, 't leven enden
In eene baere zee van zorgen en elenden.

Het (b) jammer, dat hier een vermogende verwacht,
Kon ik in Abſolon maer ſchaduwen: de macht
Ontbrak mijn veder, om het naer den eiſch te ſchrijven;
Want aen Godts (c) ſlincke hand ten jongſten dage blijven,
Is vry wat anders, dan te ſterven in het woud
Aen eenen Eickenboom. Wy ſpreecken niet te ſtout,
Maer 't Euangelij na. Wie (d) rijk is, zonder gaeven
Aen den nootdruftigen te deelen, en te laven
Des armen ziele met het korten van zijn goet,
Ontbeert Godts gunſte. Dat ſteenachtige gemoed
En zal geen vonnis van barmhertigheit verwerven.

Om dan met Abſolon het leven niet te derven,
Zoo dient de rijkdom by vermogenden beſnoeit
Met arme lieden te gedencken. Noit en vloeit
Op eenigh' handelaer van boven zoo veel zegen
Als op een' milden Heer. Dit zienwe wel te degen
Tot onze zeekerheit in Vader Abraham:
Godt ſchonk dien vroomen, die de (e) vreemdelingen quam
Gemoeten, eerze noch ontrent zijn' dorpel waren,
Zoo veele ſchatten, dat hy in den ſchild dorſt vaeren
(f) Vijf Koningen, gedoſt in 't harnas, die het velt
Hem lieten, en met Loth den roof in zijn gewelt.

(b) 'Muchos cauſan la muerte las riquezas y poſſeßiones, por no cortarlas y darlas a los pobres. Diego de Eſtella.
(c) Voorwaer ik zegge u lieden, zoo lang als gy 't niet gedaen en hebt eenen van deze minſte, zoo en hebt gy 't my ook niet gedaen. Math. 25: 45.
(d) Wie zijn oore ſtopt tot den roep des armen, die zal ook roepen, ende en zal niet verhoort worden. Prov. 21: 13. *(e) Hy liep hen te gemoete van de deure zijner Tente, ende hy zeide: Heere, heb ik genade gevonden voor uwe oogen, zoo en wilt uwen dienaer niet voorby gaen. Gen. 18: 2, 3.* *(f) Gen. 14.*

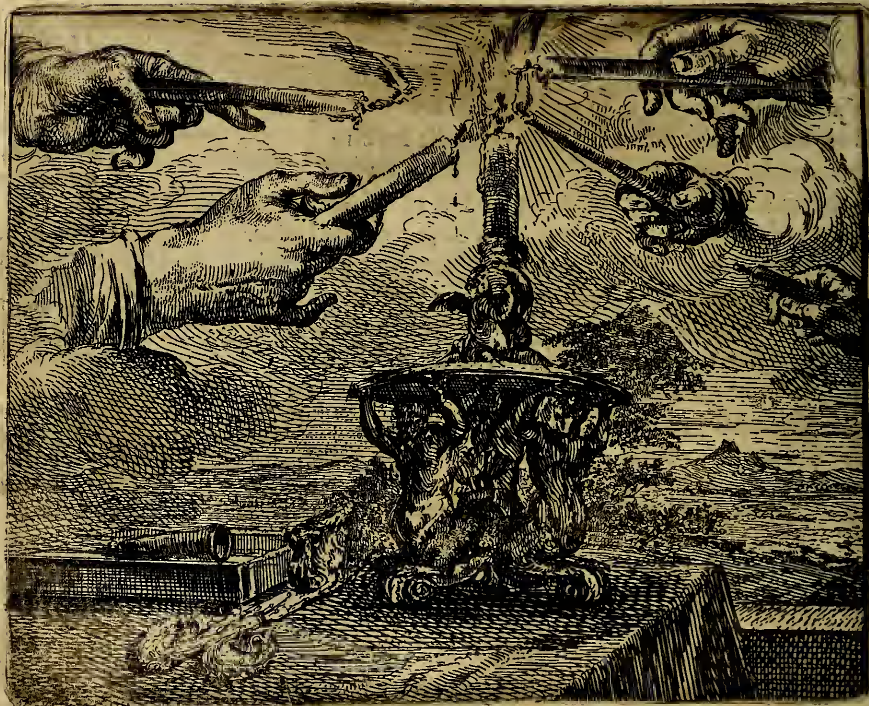
Zie wat de weldaet kan: (*g*) De weduw' te Sarepte (g) 3 *Kon.* 17.
Elias in zijn' nood onthalende, wat ſchepte
Zy daer al nuttigheit en voordeel uit! haer meel
En oly wiſt van geen verminderen, hoe veel
Zy al haer huisgezin en waerden gaſt bereide:
En ſchoon haer lieven zoon ook uit het leven ſcheide,
Het hinderde haer niet; die Heilige Propheet
Herwon met bidden zijne ziele. Men beſteet
Dan aen behoeftigen zijn gelden om te winnen.
O liefdegiften! wie uw' waerde kan bezinnen,
Is zeer (*h*) geluckigh, en by d'Engelen gezien.
Met een talent om laeg te geven worden tien,
Wat zegh ik, hondert, ja wel duizent aengeſchreven
Daer boven, die men zal genieten na dit leven;
Behalve dat men hier noch veel deelachtigh wort.
Gebeurt ons dit geluk zoo zelden, het en ſchort
Aen Godt niet, maer aen ons, in 't geven veel te ſpade.
  Weeſt dan gewaerſchuwt u te wachten voor de ſchade,
Die gy te lijden hebt. Indienge niet en zaeit,
Hoe kan het wezen, dat gy rijpe vruchten maeit,
Wanneer het tijd is om de zeiſſen te gebruicken?
Uw' (*i*) gaeven zullen als de Roozen open luicken
Ten jonſten dage, ja u dienen tot een' krans,
Die alle kroonen dooft, hoe blinckende van glans.

(*h*) *Doet wel, ende leent, niet daer af hoopende, ende uw loon zal veel zijn, ende gy zult kinderen des Alderhoogſten zijn.* *Luc.* 6: 35.

(*i*) *En eſta tierra flaca y eſteril ſiembra tu pan: y cogeras cien tanto multiplicado en el cielo.* Diego de Eſtella.

ILLUD BENEFICIUM EST JUCUNDUM, QUOD ALICUI OBVIUM VENIT. *Seneca de Beneficijs.*

XXXIV. *Godt doet zijne Zonne opgaen over goede ende quaede, ende regent op de rechtvaerdige ende onrechtvaerdige. Math. 5 : 45.*

DAer wy bevinden, hoe de harde keysteen slijt
Door eenen waterdrop met lankheit van den tijd,
Behoefde 't niemant, by zijn zinnen, vreemt te geven;
Dat ook de rijcken, daerze dikwils naer het leven

De

De winst verbeelt zien in den rijkdom te versmaên,
En den nootdruftigen uit liefde by te staen,
Een opzet namen om den naekten wat te kleeden:
Met dit beding nochtans, indien hy hen in zeden
En leven nergens en bezwijcke; zoo hem iet
Aen dezen kant gebreekt, hy zal hunn' gaeven niet
Deelachtigh worden, maer op zijn gebeên en smeecken
Niet anders hooren, dan verwijt en smaedigh spreecken.
Dit slagh van menschen, dat des armen ingewand
Doorwroet, wanneer het in 't voorby gaen hem de hand
Eens reicken zal, en in zijn' honger wat vereeren,
Kon zulk een dooling wel gemackelijk ontleeren
Met zich te spiegelen aen 't edel zonnevyer;
Een schepsel, gunnende zijn warmte mensch en dier,
Ja zonder aenzien al die in de laegte leven;
Was hun de ziele niet belemmert, in te zweven
Naer boven, woegh hun gout en zilver niet te zwaer.
Ik heb dan eene kaers op dezen kandelaer
Gezet, en hier om laegh voor henliên die ontsteecken.
Godt gave, dat wy met dit leerzaem Zinneteecken
Een ziel bewaerden voor de helsche duisternis.
Al wat van weldoen niet alleenlijk eigen is:
De zonne, maer ook zelf den (*a*) Allerhoogsten Vader,
Wort afgeteeckent in dees kaersse. wie dit nader
Begeert te vatten, hoeft alleen met zijn gezicht
Te letten, hoe zy met een onvermindert licht
Zoo veele kaerssen, als haer naderen, doet branden.
Wat beeld Godts miltheit ons volmaekter uit? geen landen
En volcken zijn 'er, 't zy Godtsdienstigheit en tucht
By hen gevyert wort, of, ô laster! eene klucht
Gereeckent, die dit niet van onzen Godt verhaelen,
Dat zy, zoo dikwils als het licht hun komt bestraelen,
Uit zijnen milden schoot eene opgehoopte maet
Van weldaên nutten en genieten. Godt en slaet
Uit mededoogen niet het oogh op onze wercken,
Waer in hy groot gebrek en feilen zou bemercken,

(*a*) *Impios quæsivit Dominus, qui eum non quærebant, & pro eis voluit mori. Ambros. super Lucam. Quare Dominus unum Proditorem inter duodecim habere voluit? nisi ut malos toleremus, nec corpus Domini dividamus. August. super Joan.*

Maer helpt den (*b*) genen, die het onderhout behoeft.
Wie gy moogt wezen, die den lijdenden bedroeft
Met zijnen wandel voor het geven t' onderzoecken,
En hem te taſten in de winckelen en hoecken
Van zijn geweten, laet die dwaesheit toch eens na.
De (*c*) Vader van het licht, die geene wedergâ
In zijne wercken en bedrijven kan gemoeten,
Staet u te volgen, en een licht voor uwe voeten
Te wezen, eer gy, met den blinden in de gracht
Gevallen, uw verzuim met eene jammerklacht
Al ſtervende betreurt. Hy zend den koelen regen
Op Goddeloozen als op vroomen, ja zijn zegen
Wort onverdient by u genooten alle daegh.
Zoo (*d*) Godt uw' deugden eerſt wou leggen in de waegh,
En onderzoecken of zy niet te licht en waren,
Eer hy u zegende met weldaên, uwe haeren,
't Is zeecker, ſtonden wel te berge; want gy weet
Hoe dikwils gy den tijd in dwaeze luſten ſleet.
Zijt gy onwilligh in behoeftigen te voeden,
Die quaet van leven zijn, wy kunnen wel bevroeden
Wat gy verkrijgen zult van Gode, die uw hart
Noch meer tot boosheit ziet genegen, ja verwart
Door (*e*) weelde in neigingen en tochten, die de zinnen
Van eenen armen noit vermochten te verwinnen.
Het Evangely meld, hoe menigh (*f*) duizenttal,
By een geſcholen en vergaert van overal,
Den Heyland volgde, toen hy veele wondren dede:
Die altezamen, daer zy in het lange en breede
Gezeten waren, van den Heere zijn gevoed;
Dewijl hy zagh dat zy 't behoefden. maer gy moet
Niet dencken, dat dit al rechtvaerdigen en vroomen
By hem bevonden zijn; geenzins; dit kan niet komen
In eenig' menſch, die zich maer eens voor oogen zet,
Hoe 't klein getal van zijn Diſcipels was beſmet
Met eenen Judas, een' verkooper van zijn' Heere.
De Zaligmaecker heeft nochtans tot uwe leere

(*b*) *Crede mihi, miſeris cæleſtia numina parcunt, Nec ſemper læſos & ſine fine premunt. Ovidius.*

(*c*) *Weeſt volmaekt, gelijk uw Hemelſchen Vader volmaekt is. Math.*5:48.

(*d*) *Si Dios no diese limoſna ſino a ſolos los buenos: que ſeria de muchos de noſotros?* Diego de Eſtella.

(*e*) *Divitiæ vitiorum magis, quam virtutis miniſtræ ſunt. Iſocrates ad Dæmonicum*

(*f*) *Joan.*6:10.

Dien

Dien gantschen troep de hand geboden, zonder dat
Hy onderzoecken ging, wie zich bezondigt had.
De schaemte lijd ook in behoeftigen dit (g) vraegen
En toetsen niet: het zal een lijdend hard mishaegen
Ja meerder quetsen, dat men na zijn ongeval
Zoo keurigh peilt, dan hem uw' gaeve baeten zal.
Schuw dan de gramschap van den Hemel, die den armen,
Om zijne naektheit zich niet machtigh te beschermen,
Eens zal verdedigen, ja wreecken al het leet
En lasteringen, die men hem in 't aenzicht smeet.
Komt iemand onder hun onwaerdigh iets t' ontfangen,
Daer zijn 'er, die met hart en ziele Godt verlangen
Te dienen, schoon het by geen' ander' is bekent.
Zoo wie met minzaemheit, en liefde zich gewent
Te geven, zal gewis het rechte wit beschieten,
En overvloedigh loon hier na by Godt genieten.

(g) *Plerique sunt, qui beneficia asperitate verborum & supercilio in odium adducunt, eo sermone usi, ea superbia, ut impetrasse pœniteat. Seneca lib. 1. de Beneficijs.*

VERGADERT DE BROCKELINGEN, DIE OVERGEBLEVEN ZIJN, DAT DIE NIET VERLOREN EN GAEN.
Joan. 6 : 12.

XXXV. *Multi dant, quicquid habent, illis, qui omnibus affluunt, aquam in mare fundentes; pauperes verò & egentes prætereunt, nec vel minimum ijs teruncium donant.*

HAd iemant lust om door Figuuren en Gedichten
In 's werelts Doolhof den verdwaelden toe te lichten,
En hem te leiden uit zijn' kommerlijcken staet,
Zoo mocht ik, daer ik ben genegen om op maet
Te zingen, na den trek, dien ik gevoel van binnen,
Mijn Vaerzen schicken, en een ander lied beginnen;
Maer niemant weet ik, die mijn' toelegh volgen zou.
Ik zal dan, schoon het Lijk van mijne waerde Vrouw
My noch het harte drukt, ten troost van 't eenzaem leven
Het webbe, voor haer doot begonnen, gaen volweven.

Godt

Godt gave, dat mijn geeſt hier door wat adem kreegh.
My komt te vooren, daer ik dit vaſt overweegh,
Het Beeld eens Onverlaets, die hier zijn vat vol water,
Hoe zeer om nat gebeên, met lachen en geſchater
Moedwilligh in den ſtroom van boven neder giet.
My jammert zijn' gebuur, die zoo onnoozel ziet,
En om een weinigh vocht belaên is en verlegen.
Wat ſchuilt hier onder, dat ons niet en dient verzwegen,
Maer uitgemeeten, en wel ruim ten toon geſtelt?
Die jonge Wulp, by wien het ſmeecken niet en geld,
Verbeelt de quiſtigen, de machtigen en Heeren,
Die in veel overdaets hunn' middelen verteeren,
En ſtorten in den vloed der werelt, zonder oit
Na hun te luiſteren, die, arrem en berooit,

Eene

Eene aelmoes bidden, om hun leven t' onderhouwen;
d' Elendigen, die wy in dien gebuur beſchouwen,
Die op zijn bidden hier het water miſſen moet.
Is dit niet droevigh, dat de zielen, vol van gloet
Van Godt geſchapen om het (*a*) beſte te verkiezen,
Haer zelven in den ſtank der werelt dus verliezen,
En zweven naer den poel des Afgronts zonder toom?
Om den doorbrengeren te wecken uit den droom,
Zoo mocht men ook de Prent des Rijckemans vertoonen;
Van 's armen (*b*) Lazarus quetſuuren te verſchoonen,
Of hem te ſpijzen met een weinigh overſchot,
En maekte hy geen werk; terwijl op zijn gebod
De diſch gelaên wert met gebraden en gezoden,
Waer aen hy dagh aen dagh met dertele genooden,
En in een groote pracht van purperen gewaed
Zich nederzette, tot dat Godt, dien overdaet
Niet langer willende verdraegen, hem liet ſterven.
Nu magh hy in den gloet geen' druppel nats verwerven,
Om zijne dorre tong te laeven in dien druk;
Daer Lazarus om hoog deelachtigh is 't geluk
Van in den zachten ſchoot van Abraham te ruſten.
Wat Wijze zou dan hier de dwaeze vreugde luſten,
Daer zy na dezen zoo geweldigh wort bezuurt?
Zoo lang uw rijkdom, pracht, en overdaet hier duurt,
Wort gy, ô quiſtige! van vleiers aengebeden,
Gevyert, en hoogh geacht: uw' koſtelijcke kleeden
En nieuwe drachten doen de werelt ommezien,
En 't oogh verwondren en verheugen; maer by wien
De reden huisveſt, en uw doen met rijpe zinnen
Gewogen wort, kunt gy de minſte gunſt niet winnen,
Of door een huwelijk met hun in maegſchap treên;
Hunn' Dochters zullen zy veel liever uitbeſteên
Aen Jongelingen, min voorzien met pracht van kleeden,
Dan ſchoone deugden, en rechtſchapenheit van zeden.
(*c*) Themiſtocles, het licht van Grieckenland, die los
En reukeloos, gelijk een ongebreidelt Ros,

(a) Ad hoc anima conjuncta eſt corpori, ut fruatur ſcientiis, & virtutibus. Si autem cum fervore magno ſe invenerit, benignè recipietur à ſuo creatore. Sin autem ſecus, relegabitur ad infera. Plato in *Timæo.*

(b) Luc. 16.

(c) Unicæ filiæ pater Themiſtoclem conſulebat, utrum eam pauperi, ſed ornato: an locupleti parum probato collocaret? Cui is, Malo, inquit, virum pecunia, quã pecuniã viro indigentem. Quo dicto ſtultum monuit, ut generũ potuis, quam divitias generi legeret. Val. Max. lib. 7.

Zijn jeugt in luſten, en in dertelheden ſpilde,
Zei, toen hy ophield van te leven in het wilde,
En al die feilen voor de dapperheit verſtiet,
Bewuſt van zulk een wijs van leven: Liever liet
Ik mijne Dochter, in het bloeien van heur jaeren,
Met eenen Man, van gelt en goet behoeftigh, paeren,
Dan met veel gelt en goet, dat eenen Man behoeft.
Hoe zeer de dertelheit met haer gewaeden ſchroeft,
En aertſche Goden en Godinnen ſchijnt te ſcheppen,
Men moet by wijzen en verſtandigen niet reppen
Van zulk een dwaesheit, hen verworpen en veracht;
Want al dat praelen ſluit ſomwijle met een' nacht
Van zwaere ſchulden, met gebrek en arremoede.
(d) *Luc.* 15. (d) Om dat die dertle zoon, die edel was van bloede,
En eenen rijcken Heer tot zijnen Vader had,
In ydelheden al het goet, dat hy bezat
En voor zijn erfdeel had genooten, wulps verdede,
Ontmoete hem zoo veel verdriets en zwarighede',
Dat hy de zwijnen moſt gaen weiden, en zijn maeg
Verzaden met den draf, en, wat een zwaere plaeg!
Hem dienen, die 't gewis gereeckent had tot eere,
Zoo hy had mogen zijn de dienaer van een' Heere,
Gelijk de Vader was van dien verloren Zoon.
Dit is het einde der doorbrengers, en het loon
Van zulcken, die het goet, hun uit genâ gegeven
Om zielen wel te doen, die hier in armoê leven,
Uitſtorten in een zee van pracht en overdaet.
Ay dertel menſch! hou op: verander dan van ſtaet:
En denk eens, wat gy gunſt by Godt en wijze menſchen
Kunt winnen; ja gy zult, een ſchat die vroomen wenſchen,
Van binnen in 't gemoed de ruſt deelachtigh zijn;
Een leven leiden, vry van druk en hartepijn,
Indien gy uwen ſtaet wilt (e) maetigen, en deelen
Den armen mede van uw overſchot; Juweelen
Zult gy vergaêren, om te zetten aen de Kroon
U boven toegeleit, daer al het aertſche ſchoon

(e) *Parcere divitijs, qui tempore novit & uti, Ille modum ſervans inter utrumque ſapit. Thom. Morus.*

Voor

Voor zwichten moet, gelijk het kaerslicht voor de Mane;
Gy zult u zelven dus ten Hemel eene baene
Bereiden, en van Godt noch hooren: *(f)* Vroome knecht,
Nu gy met weinigh hebt gehandelt trou en recht,
Zal ik u geven het bewint van veele goeden;
Gaet in uws Heeren vreugt om uwe ziel te voeden.

(f) *Wel aen, Goede en getrouwe Knecht, dewijl gy over weinig hebt getrouw geweest, zoo zal ik u over veele stellen; komt binnen in de blyschap uwes Heeren. Math.* 25: 23.

QUÒ FORTUNA ALTIUS
Evexit ac levavit humanas opes,
Hoc ſe ſupprimere magis felicem decet.
Sen: Tragæd. 6.

XXXVI. *Ziet uw Koning zal u komen, rechtvaerdigh, ende een Zaligmaecker, hy is arm, ende zit op eenen Ezel, ende op een veulen der Ezelinnen jonge. Sach.* 9: 9.

WAnneer de Heyland, na veel druks en zwarigheên
By hem van Joden en weêrſpannigen geleên,
Nu ſchier den droeven dagh bereikte van zijn lijden,
Zagh hem *(a)* Jeruzalem op eenen Ezel rijden, *(a) Math.* 21.
En met een dier, by elk verworpen en verſmaet,
Zijn ſtaetſy houden in dien toeloop langs de ſtraet,
Om die triomfe van ootmoedigheit verwondert.
Wy hebben deze daet van Jeſus uitgezondert,
Om aen leergierigen te leveren in Prent.
De Groote Heeren, aen den ommeſlagh gewent
Van ſchoone paerden en vergulde Speelkaroſſen,
Staet mijne vraeg, indien 't hun luſt, eens op te loſſen,
Of zyliên, met den naem van Chriſtenen gedoopt,
Niet houden eene baen, die naer den Afgront loopt?

En of men Christus in die groote pracht kan volgen?
Godts geest roept menigmael, ontsteecken en verbolgen
Van gramschap, over hun, die dus te wercke gaen
In Sion, *(b)* wee op wee: *(c)* Hy wil de paerden slaen
Met schrik, en die daer op vol trots en hoogmoed rijden,
Met zinneloosheit; ja hy brult aen alle zijden
Met dreigingen; *(d)* hy zal de koets uit Ephraim
Met twee paer rossen (dat de pracht haer vry beklimm')
Vernielen, 't paerd ook van Jeruzalem niet spaeren.
Hy dreigt se hevigh, die naer *(e)* Pharoos Rijcken vaeren,

(b) Wee u, die rijk zijt op den bergh van Sion, ende betrouwen hebt in den bergh van Samarien, hovaerdelijk gaende in't huis van Israël. Amos. 6: 1. en vers 4. *(c) In dien dagh, zegt de Heere, zal ik alle paerden tot verbaestheit slaen, ende zijnen berijder tot uitzinnigheit. Sach. 12: 4.* *(d) Ik zal den wagen met vier Paerden vernielen uit Ephraim, ende het Paerd van Jeruzalem. Sach. 9: 10.* *(e) Wee den genen, die in Egypten aftrecken ter hulpe, in de paerden hopende, ende betrouwen hebbende op de wagenen. Isai. 31: 2.*

Betrou-

Betrouwende zich op de wagens, en hunn' hoop
Op paerden ſtellende. Och, hoe dier ſtaet hun in koop
Te houden zulk een' ſtaet, wanneer Godts tooren ſteigert!
Wien zou het luſten, als hy zijn genade weigert,
Het leven in die pracht te ſlijten, en 't geluk
Te zoecken hier beneên, om namaels in den druk
Te zitten, en, helaes! den Helſchen brand te lijden?
Men kan bequaem de pracht en pompe leeren mijden,
Die in en buitens huis te dertel wort gepleegt,
Indien men niet alleen de ſtaetſy overweegt
Van Jeſus, die wy hier by ons Gedicht vertoonen,
Maer ook, gelijk het paſt aen rechte Chriſte zoonen,
Zijn leven naziet, van daer hy geboren wort,
En in de Kribbe ſlaept, tot daer zijn bloet, geſtort
Aen 't wreede Kruis, een bad verſtrekt om onze zielen
Te reinigen, na dat zy diep in dootſchult vielen.
Al 's Heylands leven, zoo men 't Evangely leeſt,
Heeft enckelijk beſtaen in lijden, is geweeſt
Vol armoê, vol gebrek, en met de dertelheden,
Waer in zoo veelen nu al hunnen tijd beſteden
Als vyanden van 't Kruis, geſleept by hunnen Godt,
Recht ſtrijdigh. Steigert eens met die vervloekte rot
Der Joden op den bergh, daer (*f*) Jeſus wert gehangen:
Bemerk eens, hoe hy, totter doot met pijn bevangen,
Dat harde Kruisbed met bebloede leên beſlaet,
En gy zult zien, hoe gy ten onrecht ſlaepen gaet
Op zachte bedden, en u dekt met zijde ſpreien.
Indien een Koning zich te paerde ging vermeien
Met eenen dienaer, en het hem daer op geviel
Eens af te zitten, geen gemak en wederhiel
Den dienaer, dat hy niet den zadel zou verlaeten:
Zult gy, ô menſch! de (*g*) pracht en pompe dan niet haeten,
Daer gy, een aerdworm, en alleen gevormt van ſlijk,
Uw' Koning, ja den Godt van Aerde en Hemelrijk

(f) Ubi princeps tanta afflictione plangebat, quis illo flente non fleret? quis illo dolente non gemeret? quando pro gemmato diademate Rex cinerem geſtabat in capite, canus pulvere, non ætate. Caſſiod. in Pſal. 50.

(g) Quid tam efficax ad curanda conſcientiæ vulnera, nec non ad purgandam mentis aciem, quam Chriſti vulnerum ſedula meditatio? Bernard. in Cant.

Niet slechts de dertelheit der werelt, ziet verachten
En met de voeten treên, maer ook aen 't Kruis versmachten,
En met de Moordenaers een' schandelijcken doot
Bezuuren? Och! 't is tijd, u zelven naekt en bloot
Te stellen, wilt gy metter daet een Christen wezen.
Dat ongeloovigen, die geenen Godt en vreezen,
En zonder hope zijn van d'eeuwigheit hier na,
Zoo prachtigh leven, en met hunnes naesten schâ
Het zeil van hoogmoed in den top op Aerde zetten,
Is geen verwondrens waerd; die zweven zonder wetten
In 't wilde; maer die tot zijn rechtsnoer Christus heeft,
Dient zich te schaemen, dat hy dus hoogmoedigh leeft,
Daer hy de werelt in het (*b*) Doopzel lang verzaekte.
O Hovelingen! Al wat Jesûs leed, dat raekte
Zoo wel u lieden, en uw' ziels behoudenis,
Als eenige andren; loopt het spoor niet langer mis.
't Is tijd te dencken, waer gy na de dood zult vaeren,
En hoe deze ydelheit vervloeit gelijk de baeren.
Hy is elendigh, die op losse gronden bout.
Wie zich in tijdts niet wil beraeden, het berout
Hem duizentmael, wanneer hy niet en is te redden.
Den dagh aenbreeckende, verlaeten wy de bedden.

(*b*) *Accepisti post baptismum vestimenta candida, ut esset indicium, quod exueris voluptatē peccatorum, & indueris innocentiæ casta velamina. Ambros. lib. de Sacram.*

Het laetste van de blyschap is droefheit. *Prov.* 14: 13.

XXXVII. *Infans in tenebricoso natus carcere, ludit, jocatur, & lætatur in tenebris, quia, quid sit lux, ignorat: Mater autem, cui jam aliquo tempore lucis suavitas & libertas nota fuerat, flet, tristatur, & lamentatur.*

AL heeft de mensch, in 't ruim der werelt omgedreven,
Den schoot vol blyschap en genoegen, ja een leven
Bevrijd van zorgen en van allerhande ramp,
Noch is de (*a*) werelt by de Wijzen maer een damp

(*a*) *Alles, dat in de werelt is, dat is begeerlijkheit des vleesches, ende begeerlijkheit der oogen, ende hoovaerdye des levens.* 1 *Joan.* 2: 16.

En

En duiſterheit, waer in zy niet en doen dan zuchten;
En die zich kittelt met haer beuzelen en kluchten,
Wort niet oneigen, na hun oordeel, uitgebeelt
Met dit onnoozel wicht, dat in het duiſter ſpeelt
Van eenen Kercker, daer de Moeder het in baerde.
Het kent de zonne niet, by yder hoogh van waerde,
Waerom het welgemoed by duiſter is: 't verlies
Der Zonneſtraelen doet de Moeder onder dies
Verzuchten, daerze, ſtil in eenen hoek gezeten,
De deugden van dat licht noch wel weet af te meeten,
Als die het eertijts heeft genooten en geſmaekt.
    Dat dan de gene, die van diep verlangen blaekt,
Om alle vrolijkheit op aerde te genieten,
En dien de werelt voor den Hemel zou verdrieten

(b) *Actor.* 9. *2 Cor.* 12.

Te wisselen; nadien hem noit, gelijk het (b) Licht
Der Heidenen, een strael des Hemels in 't gezicht,
Noch voorsmaek van het heil der Englen kon gebeuren;
Zijn hart ten leste van de werelt leere scheuren,
En van de vreugde, die hem zijnen geest verblint;
Op datwe hem niet meer by dit onnoozel kind,
Maer by de Moeder, die de zonne kent, gelijcken.
Men zagh dit misverstant in Jacobs zoonen blijcken,
Wien, in de dienstbaerheit van Memphis opgevoed
En daer gebooren, dat (c) gewenschte honigzoet
Des Lands, van Godt hen uit genade mild geschoncken
Om in te woonen, kon bekooren noch ontvoncken;
Dies lokte dikwils dat bederffelijk gepeis
Hunn' zinnen uit, om weêr naer Pharoos Rijk de reis
Te nemen, en aldaer, gelijk verworpe slaeven,
Hun in de dienstbaerheit van Memphis te begraven;
Een lust, by hun wel dier met goet en bloet betaelt.

(c) *Zy hebben voor niet geacht dat gewenschte Land. Psal.* 105:24.

Indien het (d) lockaes, dat ons in de zinnen maelt,
Eens grondigh wert gekent, wat zou men Helsche plaegen
Ontworstelen; hoe zou de lust, en dat behaegen
In dingen hier om laeg, verdwijnen en vergaen!
Men zou in dezen damp na geene vreugde staen,
Maer die gelijk een pest vermijden en vervloecken.
Daer treurens reden is, moet niemant vreugde zoecken.
Wy wandelen hier in een puure duisterheit,
Noch zijn niet machtigh, als bedrogen en misleit,
Ons zelven naer den eisch en rechten gront te kennen:
En of de genen, daerwe ons doorgaens meê gewennen
Te leven, goet of quaet van ons te noemen zijn?
Het hart is dikwils met den uiterlijcken schijn
Verschilligh, als het licht by naere duysternissen.
(e) De mensch, na 't oordeel van den Wijzen, kan niet gissen
Noch weten of hy haet of liefde waerdigh zy?
Geen Reiziger en is te recht van harte bly,
Maer staet wel jammerlijk bekommert en verlegen,
Wanneer hy twijffelt, of hy ook de rechte wegen

(d) *Tristes esse voluptatis exitus quisquis volet reminisci libidinum suarum, intelliget. Boëtius lib.* 3 *de Consf. Phil.*

(e) *De mensch en weet niet, of hy des haets, of der liefde waerdig zy. Eccles.* 9: 1.

Is ingeslagen, en niet van het spoor verdwaelt.
Hoe is de ziel, het beeld van Godt, zoo laegh gedaelt,
Dat zy triomfe zingt voor 't winnen van de zege!
Dat eens de mensch niet pit van reden overwege,
Of hy verzeeckert is gewilt en aengenaem
By Godt te wezen; en zich vry der vreugde schaem',
Indien hy dit niet na den eisch en kan bezeffen.
Wy moeten vreezen dat Godts oordeel ons zal treffen,
En om het zondigen verstooten in den gloet
Der Helle: zal men, daer wy gaen op zulk een' voet,
En yder dagh, ja uur ons dit kan wedervaeren,
Zich niet bedencken? van die vreugde niet bedaeren?
Met vreeze en beven niet gewapent zijn? Gewis,
Hy heeft geen reden dat hy bly en vrolijk is,
Die 't huys van zijn' gebuur ziet door den brand verslinden.
Wat dunkt u? zultge niet zoo dwaes u zelven vinden,
Zoo gy den tijd, u tot de betering verleent,
Verslijt in lusten, daer uw vriend vast leit en steent
Van dootsche pijnen, en gereet is om te sterven?
De doot is zeecker: in wat staet zy u zal kerven
Den draet des levens, is onzeecker. Het verstant
Dient op te waecken; men *(f)* behoort zich by der hand
Te houden, of de doot eens schielijk aen quam kloppen.
Het hart met weelde, met vermaeckingen te kroppen,
Die einde nemen, eer dat zy begonnen zijn,
Is dwaesheit; al de vreugt der werelt is maer schijn.
Dat bleek aen Haman: Die *(g)* Rampzalige braveerde
Hoogmoedigh, ziende hoe hem Vorst Assuerus eerde,
En hem de Koningin genoodigt had alleen
Ter tafel; maer die dagh van zijne vrolijkheên
Besloot zijn leven, daer hy 't vonnis heeft ontfangen
Van schandelijk ten toon aen eene galg te hangen.
En *(h)* Holophernes, als hy vrolijk had gebrast,
Ging welgemoed, van drank en eten overlast,
Te bedde; maer zoo haest de dagh begon te schijnen,
Vernam men onder de bebloede bedgordijnen,

(f) Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies. August. de discipl. Christiana.

(g) Esther. 5. en 7.

(h) Judith. 12. en 14.

P Zijn'

Zijn' hoofdeloozen romp, de ziel, van haeren band
Ontslagen, diep gezakt in 's Afgronts ingewant.
Zoo sluit de werelt haer vermaeckelijcke spelen.
Wie noch geneigt is in haer vrolijkheit te deelen,
Hy zie wel toe, dat hem niet desgelijks gebeur'.
(i) Prov. 14:13. (i) De droefheit staet, daer vreugt gepleegt wort, aen de deur,
Gereet en vaerdigh om ter zaelen in te komen.
Omhelst het Kruis van uw' Verlosser: laet de droomen
Der werelt vaeren; zoo bereiktge in 't einde niet
Dien (k) druk en jammer; maer, voor lijden en verdriet,
Een zaligh einde, daer u Godt toe heeft geschapen.
Geluckigh zijnze, die zich aen geen' schijn vergaepen.

(k) Vis nunquam esse tristis? benè vive: bona vita semper gaudium habet. Hugo, lib. 3. de Animo.

Het harte der wijzen is, daer droefheit is, ende het harte der dwaezen, daer blyschap is.

Eccles. 7:5.

XXXVIII. *El Ciervo viendose cercado de los Perros, llora y gime.*

Hoe veel gevaeren dat ons dreigen hier beneên,
Wy houden niettemin het harte hard als steen:
't Is dan wel noodigh, dat ik ook van (a) rouwe en traenen
Begin te schrijven, om my zelven op te maenen;
Want zoo de traenbron, die de Duivel sluit aen slot,
Zich quaem' t' ontsluiten, daer wy zondigen voor Godt,
Men hoefde niemand om de ziele toe te lichten,
Die, van zwaermoedigheit benevelt, haere plichten
Verzuimt, en sluimert in een' zorgelijcken staet.
Wy nemen dan de jacht van dieren hier te baet,
Een Hert omcingelt in het woud van Haezewinden,
Dat, zonder middel om een' open wegh te vinden,
Waer door het vlieden, en hunn' tanden mocht ontgaen,
Begint te krijsschen, en een naer geluit te slaen,

(a) Fletus est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lavacrum culparum. Cassiodorus.

Ten teecken, dat het is tot ſtervens toe verlegen.
Wat dunkt u, voeltge noch het harte niet bewegen?
Want ſchreit een reedloos dier, van honden dicht bezet
En ængevochten, hoe zult gy, die van de wet
Der reden het verſtant laet regelen en leien,
Uw' traenen ſpaeren, niet eens dencken om te ſchreien?
Die van geen honden, ik beken 't, maer van 't gebroet
Des Helſchen Afgronts, van uw eigen vleeſch en bloet,
Uw' quaede neigingen geduurigh wort (*b*) beſtreden.
Zy zullen u, waek op, de ziel te berſte treden
En ſtampen, zoo gy niet om Godts genade ſmeekt,
En, daer gy midden in zoo veel gevaeren ſteekt,

(*b*) *Nobis militandum eſt quodam genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur. Debellandæ ſunt inprimis voluptates, quæ, ut vides, ſæva quoque ingenia rapuerunt. Seneca. Epiſt.* 52.

De bracke traenen niet laet vloeien langs uw' wangen.
En zeecker, my zou wel een trek en luſt bevangen,
Om al de naemen der Godtvruchtigen, die eer
Door traenen grooten trooſt verworven van den Heer,
Aen een te ſchaeckelen, en, als een goude keten,
Te ſlingren om den hals van henliên, die niet weten
Noch vatten kunnen, wat gebroockenheit vermagh,
Of dat Juweel hen kon verlichten; maer een dagh
Zou hier te kort zijn, eer men al die vroomen melde.
'k Zal dan ſlechts eenigen van die de Godtheit ſtelde
In haere bladers, op den toets van hunne deugt,
Met hunne naemen hier gedencken, om de jeugt,
Die mijne Vaerzen komt te lezen, aen te wijzen,
Hoe hoogh de zielen door een' vloed van traenen rijzen.
De Heylige Anna, met Prophete Samuël
Noch niet bezwangert, en veel lijdens en gequel
Om haere onvruchtbaerheit verdraegende, viel neder,
En ſmolt voor Godts Altaer in traenen, die gereeder
De droeven helpende, dan eene Moeder 't kind,
Dat krank is, en noch zoekt te zuigen, haer begint
Te trooſten; want zy hoort van Heli: (c) Gaet in vrede,
De Godt van Iſraël en zal u deze bede
Niet weigeren, die gy van hem gebeden hebt.
Vorſt Ezechias, die ter nood noch adem ſchept
In eene krankheit, die hem dreigt in 't graf te ſlepen,
Valt aen het ſmeecken en het ſchreien, zoo benepen
En angſtigh als hy leit; (d) dies vind hy trooſt en baet
Aen zijnen Godt, die hem beveſtight in zijn' ſtaet,
En vijftien jaeren noch de zonne laet genieten.
En (e) Sara, wie met recht het leven mocht verdrieten,
Die ſpruit van Raguël, nu zevenmael gehuwt
En zevenmael berooft van Bruidegom, geſchuwt,

(c) Gaet in vrede, ende Godt van Iſraël wil u geven uwe begeerte, daer gy hem om gebeden hebt. 1 Kon. 1: 17.

(d) Ik heb uw Gebed verhoort, ende uwe traenen aengezien, ende ziet ik heb u genezen, ten derden dage zult gy opklimmen in des Heeren Tempel. 4 Kon. 20: 5. (e) Tob. 3

Gela-

Gelaſtert, en veracht, wat doet zy dus verſchoven?
Zy zwijgt, en gaet, beklemt tot aen de ziel, na boven,
En ſtort in ſtilte daer een' vloed van traenen uit:
Zy vaſt drie dagen en drie nachten, en beſluit
Met eene dankbaerheit aen Godt, die haere ſmarte
Met meer dan Vaderlijk meêdoogen nam ter harte;
En haer een' Bruidegom door zijnen Engel zond.
(*f*) Heldinne Judith, toen 't Aſſyriſch heir den grond (*f*) *Iudith.* 13.
Van al het Joodſche Land deê daveren en ſchricken,
Wiſt in het hart van Godt als met een' pijl te micken
Door haer verzuchtingen en traenen. Hy verhoort
Haer bede: want het Hooft van 's vyants heir, bekoort
Door haere ſchoonheit en betooverende loncken,
Sterft van haer handen, daer hy, diep in ſlaep en droncken,
Den doodelijcken ſlagh in zijnen nek ontfangt.
En (*g*) Mardacheus, daer der Joden leven hangt (*g*) *Eſter.* 4.
Aen eenen zijden draet door Hamans booze treecken,
Houd met het Jodendom geduurig aen met ſmeecken
En ſchreien, zittende gewonden in een' zack;
Een middel, dat al 't werk des wreeden Hamans brak,
En hem om hals holp; maer al 't Joodſch geſlacht bekroonde
Met eere en glory, daer Aſſuerus het verſchoonde,
Zijn ſchoone Heſter en Vorſtinne ten geval.
(*h*) Suzanna, om haer deugt en ſchoonheit overal (*h*) *Dan.* 13.
In Iſraël berucht, en by 't Gerecht verwezen
Op 't valſch aenbrengen van twee boeven, zagh na dezen
Of genen niet om hulp: ô neen! zy riep aen Godt
Met luider keele, die, haer ongeluckigh lot
In achting nemende, een' Verloſſer haer verwekte,
Een' Daniël, die haer een trouwe voorſpraek ſtrekte,
En, overtuigende die ſchelmen, haere faem
Zoo zuiver liet als ſneeu. Nu denk, hoe aengenaem
Het Godt moet wezen, datwe aen hem om hulpe ſchreien,
En, als de nood ons drukt, de traenen ruim gaen weien.

Wanneer een Veltmaerſchalk een Stad beſtormen wil,
Indien het regent als met backen, blijft hy ſtil,

Noch zal 't beklimmen van de muuren niet beginnen:
Zoo zullen ook al die bekooringen der zinnen,
Die brand en driften in het dertel vleeſch en bloet
Niet ſtormen op de ziel, de ruſt van ons gemoed
Niet ſtooren, zoo wy maer van traenen overvloeien,
En onze wangen met dat heiligh vocht beſproeien.
(i) Zoo 't hart van binnen met leetwezen is gedrukt,
Men wort van buiten niet bevochten noch verrukt,
Maer alle tochten en begeerlijkheden zwichten.
Men zal een (k) vlamme vyers in 't water niet zien lichten,
Maer ſmooren, alzoo haaſt het vocht den gloet genaekt:
Zoo kan de wellufſt; hoe geweldigh datſe blaekt,
Niet leven, daer het hart in traenen wenſcht te baeden.
  Om dan den Duivel, die vaſt toeleit op verraden,
Het hooft te bieden, uit te dempen al den brand
Van onze tochten, en te weeren van de hand,
Dient Godt gebeden, dat hy met de (l) lijdensroede
Eens op het harte, 't welk verhard is, ons ten goede
Gelief te treffen, dat het vloeie van het nat
Gelijk de (m) Steenrots, die de Joodſche Leitsman had
Geſlagen met zijn' ſtaf, om al het volk te laeven.
Gebeurt ons dit, men zal de vyanden als ſlaeven
Gebonden zien, en, 't jok der werelt van den hals,
Godt zelf genieten, die ons ſchencken wil van als.

(i) Se di dentro havrai lo ſpirito della compuntione, ceſſarà ogni mala ſuggeſtione di fuora. Diego Stella.

(k) Sicut impoſſibile eſt, ut ignis inflammetur in aqua; ita impoſſibile eſt, compunctionem cordis vigere in delicijs. Chryſoſt. de Comp. Cordis.

(l) Multi ſunt, qui in otio quærunt Chriſtum, & non inveniunt: & ſunt, qui quærunt in perſecutionibus, & citò inveniunt. Ambroſ. de Iſaac. *(m) Num.* 20: 11.

DIE

Die in traenen zaeien, zullen in verheugen maeien. *Psal.* 125: 5.

XXXIX. *De ninguna cosa aprovechan las lagrimas, sino de curar los peccados: y son medicina solamente para los peccados. Diego de Estella.*

GOdt redde dikwils uit zijn loutere genade
Verlege menschen, die om groot verlies en schade,
Of eenigh leet, dat hun in 't leven viel te zwaer,
Zijn' troon genaekten met veel traenen en misbaer;

En

En 't is wel reden, hem daer over dank te zeggen:
Indien wy echter 't ſtuk wat nader overleggen,
Dat ſchreien, ſchoonze trooſt ontfingen van Godts hand,
Was veeltijts noch vermengt met eenigh misverſtant:
Zy klaegden, alsze naer het lichaem zich bevonden
In nood en kommer, of geknevelt en gebonden
In Kerckers lagen, van hunn' goederen berooft;
Maer in de zonde, die geacht wort als het hooft
Der zwaerigheden, zagh men hun geen traenen ſtorten.
De zonden zijn het, die ons naer de ziel verkorten,
't Is dwaesheit, dat men om wat anders rouw betoon'.
Op dat zich niemant in dien misſlagh dan verſchoon',
Heb ik hem, die met recht zich daer aen ſchuldigh reeckent,
In een', die mangel heeft aen d' oogen, afgeteeckent,
En met het water, hem gegeven om verlicht
Te worden, en wat baet te vinden aen 't gezicht,
De vuiligheden wil afwaſſchen van zijn voeten.
  Als Jeſus, om de feil der Ouderen te boeten,
Begaen in Eden, met zijn Kruis geladen ging,
Zoo volgde hem (dewijl de druk het hart beving
Uit medelijden) een geheele ſchaer van Vrouwen,
Die bitter ſchreiden door den Heyland te beſchouwen
In dien bedrukten en beklaegelijcken ſtaet;
Eene oorzaek, dat hy haer met dezen nutten raed
Bejegent: *(a)* Dochters van Jeruzalem! laet vaeren
Om my te ſchreien: wilt dien vloed van traenen ſpaeren
Voor uwe kinders, en u zelve. *(b)* Niemand zou,
Al reeckende hy al de plaegen, die oit rouw
Verwekten, zwaerder plaeg gemoeten, dan het lijden
By Jeſus uitgeſtaen in die vervloekte tijden;
En noch verbied hy dat men om zijn lijden ſchrei',
En langs het bloedigh ſpoor met traenen hem gelei'.
De Heyland, dunkt my, wil dit zeggen in zijn reden:
Gy moet de Medecijn van traenen niet beſteden,

(a) Gy Dochteren van Jeruzalem, en wilt niet weenen over my, maer weent over u zelven. Luc. 23: 28.

(b) Non vi è viſta humana, che poſſa comprendere i dolori, & i tormenti, che ti tormentavano, ſe non tu Sign. che li patiſti. Diego Stella.

Dan

Dan daer de kancker van de zonde wortels ſchiet.
Wat ſchreit gy over my? Ik heb de zonde niet.
Beſchreit u zelve, en uwe kinderen, met zonden
Behangen en bevlekt. Bedenk nu, op wat gronden
De droefheit ruſt, die gy om aertſche dingen maekt:
Gy ziet hoe Jeſus in zijn meeſte pijnen blaekt
Van yver, om u noch dees doolingen t'ontwennen.
Leert eens, dat zwaer is, uit de lichte dingen kennen,
En ſchreien om een zaek, die u het meeſte drukt.
Die Jeſus navolgt, het is zeecker, hem gelukt
Zijn toelegh, en zijn doen bekomt een zaligh ende.
De Heyland (*c*) ſchreide hier beneden om d'elende (*c*) *Luc.* 19:
Der Stad Jeruzalem; dewijlze niet begreep 42.
Den tijd van haer bezoek, en noit de zinnen ſleep,
Om eens haer zelve van de zonde rein te waſſchen.
En (*d*) Lazarus, wanneer de doot hem quam verraſſen, (*d*) *Joan.*
Stont hem op traenen, in het aenzien van den Jood: 21: 33.
Hy ſchreide, toornigh op de zonde, die de doot
Den menſche toebracht, die gezielt was om te leven.
En (*e*) eer hy aen het Kruis den dootſnik quam te geven, (*e*) *Hebr.*
Heeft hy de zonden van het menſchelijk geſlacht 5: 7.
Beſchreit, en hunne ſtraf al ſchreiende verzacht,
En by den Vader hun vergiffenis verkregen.
De (*f*) Zoon van Jeſſe, dicht aen 't hart van Godt gelegen, (*f*) 2 *Kon.*
Beweende niet zijn kind, dat zonder zonde was, 12:20.
Wanneer 't den geeſt gaf, neen; hy vond zich wel te pas
En ruſtigh, ja hy liet vernoegt de tafel decken:
Maer Abſolon, geſmoort in zonde, kon hem wecken
Tot (*g*) groote droefheit, en tot aen de ziel verſlaen.
Die wijſte Vorſt, die ons voor oogen dient te ſtaen,
En wilde d'artſeny van traenen niet gebruicken,
Dan voor de zonde. Laet dan zonder ſchreien duicken
En ondergaen de Zon van al uw aertſch geluk,
Niet (*h*) waerdigh dat men daer om weene. Zoo gy druk

(*g*) *Hy ſprak al gaende: Mijn zoone Abſolon, Abſolon mijn zoone, wie mocht my geven, dat ik voor u mocht ſterven.* 2 *Kon.* 18; 33. (*h*) *Nihil infelicius eo, cui nihil accidit adverſi, quia malè judicaverunt* Dij *de ipſo. Seneca.*

En rouw betoont alleen om ongerechtigheden,
Godt zal u redden, ja het heil in volle leden
Op aerde geven, zoo 't de ziele zaligh is.
Der dingen onderscheit bezeffen zal gewis
Aen hem behaegen: 't is in Salomon gebleeken:
Hy wilde na geen Kroon van eere en rijkdom steeken,
Maer bad om wijsheit en vernuft, van (i) onzen Godt
Hem toegestaen, en noch met eene tot een lot
Meer macht en glory, als een Vorst had derven wenschen.
De ziele wacht een kroon, die nimmer zal verslenssen,
Ook wort haer licht om laegh veel zegens toegeleit,
Indienze maer alleen om haere zonden schreit.

(i) Ziet ik heb u gedaen na uwe woorden, ende ik heb u gegeven een wijs ende verstandigh harte, alzoo grootelijk, dat'er niemant uwes gelijk voor u geweest en is, noch na u opstaen zal. Maer noch heb ik deze dingen, die gy niet begeert en hebt, u ook gegeven, te weten, rijkdommen ende glorie, alzoo dat'er niemant van de Koningen uwes gelijk en zal geweest hebben in alle voorlede dagen. 3 Kon. 3: 12, 13.

In Convivij lætitia, etiamsi quid timoris habere videbamur, amittimus. *Hieron: in Ecclesiasten.*

XL. *Jacob voortgaende heeft zevenmael ter aerde neder aengebeden, tot dat zijn Broeder aenquam, Gen 33: 3.*

DAT eene ziel, belust te leeren, uit de blaêren
Der Heilige Schriftuur de wijsheit kan vergaêren
En zuigen, als een By den honig uit het kruid,
Is niet van noode, dat het iemant wort beduid,
Indien hy slechts een vonk van kennis heeft ontfangen:
Nochtans, dewijl ook zelf de vroomen met verlangen
En liefde hooren, dat hun grondigh is bekent,
Vind ik geraeden, op het zien van deze Prent,
Daer twee gebroederen elckander heusch gemoeten,
En Jakob Esau met eerbiedigheit komt groeten,

Ja als een dienaer voor hem knielt en nederbuigt,
Een woord te zeggen, dat de werelt overtuigt
Van haeren overdaet, waer in zy noch blijft ſteeken,
'k Geloof, een yder zal my toeſtaen zonder ſpreeken,
Dat mijn beſchouwinge op geen loſſe ſchroeven ſtaet,
Indien ik Eſau, die 't geboorterecht verlaet
Om eene ſchotel moes, by 't lichaem vergelijcke:
En Jakob, om zijn deugt wel waerdigh in een Rijcke
Te heerſchen, dat alleen van vroomen wort bewoont,
Hier neeme voor den Geeſt, die, ſchoon hy is bekroont
Van zijnen Schepper met veel rijkdoms, en een' zegen,
Vry meer te ſchatten, dan die Jakob heeft gekregen
Van Vader Iſak door zijn Moeders loos beleit,
Zich echter ſomwijl moet verneêren, en bereit

En vaerdigh wezen om het lichaem te believen,
Daer voor te buigen, als het zich maer wil gerieven,
Gelijk zijn nootdruft eischt, met slaepen, drank en spijs.
Al zweeft de geest naer Godt, hy (a) moet zich na de wijs
Van 't lichaem voegen, nu en dan zich overgeven:
Indien hy dit begon te weigeren, het leven
Zou in het lichaem haest bezwijcken, Zon en Lucht
Verveelde, ja het storf met eenen bangen zucht.
Ik wilde dan (want wy en vinden niet beschreven
Dat Jakob, van een zucht tot Esau aengedreven,
Met hem voor eeuwigh is getreden in verbond,
En, op een zelve wijze als hy, geraden vond
Een leven, zonder hoop van d' eeuwigheit, te leiden)
Het hart der Grooten, daer zy ruim en weeligh weiden
In alle daeg te banketteeren, doen verstaen
Hoe zy behooren 't spoor van Jakob na te gaen,
Die, toen hy uit het Land van Laban quam getogen,
Zich wel ootmoedigh voor zijn' Broeder heeft gebogen,
Maer echter niet met hem en leefde naderhant.
(b) Het is onstrafbaer, by de vroomen geene schand,
Somwijle zich met zijn bekenden te vermaecken,
En veele zorgen, die te fel aen 't harte raecken,
Eens af te spoelen met een' vriendelijcken dronk;
Met dank te nutten, dat ons Godt genadigh schonk,
En niet voor dieren, maer voor menschen heeft doen wassen:
Maer dagelijks het lijf te koesteren met brassen,
Is gruwelijk, en Godt niet dienen, maer den (c) buik.
By al de genen, die dit houden in gebruik,
Wort Godt beleedight, en verscheide slagh van zonden
Begaen; de tonge, door den (d) heeten drank ontbonden,
Begint afwezenden te schenden, en met smaet
Te spreecken, ja men ziet de gramschap in 't gelaet

(a) Donec in carne est anima, inter spinas profectò versatur, & necesse est, ut patiatur inquietudines tentationū, tribulationumque aculeos. Bernard. super Cantic.

(b) No es vicio holgarte un dia: pero cosa abominable es gastar la vida en continuos regalos y deleytes. Diego de Estella.

(c) Phil. 3: 19.

(d) Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo jacet, in summam partem vis caloris ejectat: sic vino exæstuante, quicquid in imo jacet abditum, effertur & prodit in medium. Seneca, Epistola 84.

Der

Der gasten rijzen, en tot vechtens toe ontsteecken.
Ik zal van dingen, my somwijle zelf gebleecken,
Niet melden, zoo wy eens Godts Boecken open slaen,
De Gasteryen, die ons daer beschreven staen,
Zijn zelden zonder bloed en jammeren gesloten:
(*e*) Vorst Pharo liet, daer hy aen zijne Hofgenooten *(e) Gen.40.*
Een heerlijk Gastmael gaf op zijn geboortedagh,
Een' van zijne Oversten verworgen. Met den slagh
Wiert (*f*) Ammon op het Feest van zijnen eigen Broeder (*f*) 2 *Kon.* 13.
Gewaerschuwt; want de haet van Absolon, verwoeder
By heeten drank, kon zich niet paeien dan met bloet.
Door eene Maeltijd zagh Assyrie den moed
Van al haer legers voor Bethulie gezoncken;
Want (*g*) Holophernes, van de tafel vol en droncken (*g*) *Judith.* 13.
Te bedde, liet zijn bloet en leven door het zwaerd.
En (*h*) Haman, in het Hof te vooren lief en waerd, (*h*) *Esther.7.*
Wort aen de tafel der Vorstinne tot de galge
Verwezen. Is het dan geen reden, dat men walge
Van groote Feesten? Of voldoet u dit noch niet?
Zoo ziet (*i*) Herodes in een' jonger tijd: Hy liet (*i*) *Marc.6.*
Op zijn Geboortefeest dien grooten Heiligh dooden,
En 't afgehouwen hooft vertoonen den genooden
In eene schotel, als een aengenaem gerecht.
Met reden heeft ons Godt door Amos mond gezeght:
Die (*k*) wijnen nuttigen uit schaelen, gaet de smarte,
De wederwaerdigheit van Joseph niet ter harte.
En (*l*) Job, de spiegel der Godtvruchtigheit, bestont
Geen ydel offer, als zijn Kinders in het rond
De Feesten onderling geduurigh omgaen lieten:
Hunn' zonde, dacht hy, zou aen Gode licht verdrieten,
Daer zy hem hoonen in het harte; want hy wist
Hoe zich de mensch by die gelegentheit vergist.
Wegh dan met slempen en geduurigh banketteeren.
Men schaemt zich van een' Kok te zijn by groote Heeren

(*k*) *Den wijn uit schaelen drinckende, hadden zy geen medelijden over de vernielinge van Joseph. Amos.6. 6.*

(*l*) *Toen de dagen der Maeltijden omgegaen waren, zond Job tot henlieden, ende hy heiligdeze, ende des morgens vroeg opstaende, offerde hy brantofferen voor elk byzonder. Job* 1:5.

En Princen: maer indien men leeft op deze wijs,
Verschaft men wormen en gedrochten drank en spijs;
Men zal dat vuil gespuis een maeltijd toebereiden
In lijf en leden, daer het weeligh in zal weiden
En teeren; is't met ons niet jammerlijk gestelt?
Indienge na de (m) ziel wilt leven ongequelt,
Zoo handelt met het lijf, gelijk met eenen ziecken:
Dien geeft men, dat hem lust te smaecken noch te riecken;
Want zagh men op den lust en smaek van zijnen mond,
Zoo bleef hy quijnen, en geduurigh ongezont.

(m) *Modicus ac temperatus cibus & carni & animæ utilis est. Hieron.*

DOOR DE GULZIGHEIT ZIJN'ER VEELE GESTORVEN, MAER DIE SOBER IS, ZAL ZIJN LEVEN VERLENGEN. *Eccles.* 37:35.

XLI. *Como el Cavallero, que esta muy cargado con armas, no es bueno para la guerra: asi el, que esta muy cargado de manjares, es inabil para pelear contra los vicios. Diego de Estella.*

ALS iemant zien wil den beklaegelijcken stant
Van eene schoone Stad, geheel tot puin verbrant,
Dient hy te steigeren op eenen hoogen Tooren:
Ik, om het nadeel uit het nuttigen van kooren
En wijn te wegen, en t' ontleden op een' draet
Hoe jammerlijk den mensch de gulzigheit vergaet,
Dien my met soberheit en vasten te bereiden,
Te stijgen met den geest, om gulzigen te leiden
Tot kennis, afgebeelt, op 't velt van onze blaên,
In dezen Kamper met zijn harnas overlaên.
Al is men in de School van Mars niet opgetogen,
Men kan wel vatten hoe een Krijgsman is bedrogen,
Die, daer hy om 't gewicht der wapens schier geen hand
Of voet kan roeren, noch zijn' vyand in het zand

Ver-

Verhoopt te leggen, en de zege te behaelen.
Och wilde Godt, dat ſlechts een vonkje quam te daelen
Uit zijnen Hemel, en de blinde ziel genas!
Die haer laet ringelen, en (*a*) broozer is dan glas,
Als haer de Duivel om te kampen daegt te velde.
Wat wonder is het, dat de vyand haer beknelde,
En in den ſtrijd verwon naer zijnen eigen luſt?
Zy komt te voorſchijn met een lichaem, toegeruſt
Met overvloed van drank en ſpijzen, meer tot ſlaepen
Genegen, en zijn' luſt te koelen, dan om 't wapen
Te voeren met de ziel. Is zy niet wel voorzien
Om een' geweldigen met voordeel 't ſpits te biên,
En zoo veel aenvals van gebreecken af te weeren?
De ziele, die haer van het lichaem laet verheeren,

(*a*) *Incaſſum contra exteriores hoſtes in campo bellum geritur, ſi intra civitatis mœnia inſidians civis habetur. Gregor. Moral. lib.* 30.

Is onbequaem, als zy gebeden ſtorten wil.
De (*b*) gulzigheit maekt ons van binnen koud en kil,
En ongenegen, om wat goet is, aen te grijpen,
Men zwijg' van eindigen. Natuure kan ons ſlijpen,
Die plomp van oordeel zijn: Uit overvloedigh nat,
't Welk, afgezegen van den Hemel, wegh en pad
Beſlaet, of van een' bergh in eenigh dal komt zincken,
Ontſtaen moeraſſen, ſlijm, en Poelen, om het ſtincken
Ons niet te nadren, en 't fenynigh ongediert,
Dat in dien modder leeft, en door malkander zwiert:
Uit overvloed van drank en ſpijze zal de reden
Bezwijcken, en een (*c*) poel van quaê begeerlijkheden
Ontſtaen, ja 't Hemelſch zaet bederven in den grond.
Wat holp het Loth, dat hy twee Englen vaerdigh vond,
Om zijne ziele voor den Solferbrand te ſpaeren?
Hy kon zich voor den gloet des vleeſches niet bewaeren
Met (*d*) wijn in overvloet te drincken: hy begaet
Bloetſchennis in 't gebergt. Zoo lang de werelt ſtaet,
Zal yder zijnen val gedencken, ons beſchreven,
Om tot een' ſpiegel voor den gulzigen te leven.
Die zich te gulzigh aen de tafel overlaed,
Is ſlimmer dan een dier; dat kent in 't eten maet,
En zal, wanneer het is verzadight, ook gedwongen
Niet meerder inſlaen. Zoo de ziele wort beſprongen,
En van bekooringen bevochten en gequelt,
Het is haer eige ſchult; zy moet, om dat gewelt
Te ſtuiten, naer de ſtem van haeren Heyland hooren;
Hy, wien het drucken zou, dat iemand ging verloren,
Wil dat men (*e*) dronckenſchap en gulzigheit vermy'.
Om met het lichaem niet elendigh in de ly
Te raecken, zal men zich van deze en gene kruiden
Voorzichtigh ſpaenen, zoo wy uit ervaere luiden
Vernemen, datze zijn vergiftigh in den aerd:
Maer hy, die grondigh weet en kent, wat u bezwaert,

(*b*) *Quicunque gulæ indulgent & gaudia ventris ſectantur, fiunt hebetes, fumoque ciborum (haud ſecus ac nebula ſol) offuſcatur eorum ingenium, & nequeunt verum ſpectare nitorem. M. Paling in Zod. vitæ. lib.* 3.

(*c*) *Eſus carnium, & potus vini, ventriſque ſaturitas, ſeminaria ſunt libidinis. Hieron. contra Jovinian.*

(*d*) *Gen* 19: 32.

(*e*) *Wacht u, dat uwe herten by avonturé niet bezwaert en worden met gulzigheit ende dronckenſchap. Luc.* 20: 34.

Leert

Leert u den overvloed van ſpijze en drank vermijden;
Volg Jeſus raed dan, die bezorgt is voor uw lijden.
Een (*f*) ſober lichaem wort van luſten niet bekoort:
De geile brand, waer in de werelt leit verſmoort,
Is daer onmachtigh om zijn vlammen aen te queecken.
(*g*) Het vyer, te Babel in den oven aengeſteecken,
Liet zelf de kleeders van dat drietal, niet gewent
Het lijf in gulzigheit te voeden, ongeſchent.
De luſt tot eten, en het lijf volop te geven
Heeft (*h*) Adam en zijn Bruid uit Edens Hof gedreven.
De Duivel raed ons tot de gulzigheit, en Godt,
Genegen om den menſch te zeegnen met het lot
Der Engelen, gebied ons ſoberheit en vaſten.
Zijt gy begeerigh het getal van zijne gaſten
Te helpen vullen, en te ſmaecken met uw' mond
De diſchgerechten, ons belooft in 't Nieuw Verbond,
Zoo boet uw' honger aen het vleeſch niet van Egypte.
Het Manna, by den Jood, die Pharoos juk ontſlipte,
Genoten, was de tong zoo lieflijk niet van ſmaek,
Als 't Hemels heilbanket daer boven. Geen vermaek
Is by de vreugde van den (*i*) Hemel te gelijcken.
Nu denk, wat ſchooner prijs de ſoberheit zal ſtrijcken.

(f) Fames amica virginitati eſt, inimica laſciviæ. Saturitas verò prodigit caſtitatem, nutrit illecebram. Ambroſ. in ſerm: Quadrag.

(g) Dan. 3. 24.

(h) Gula à Paradiſo regnantem expulit: Abſtinentia ad Paradiſum revocavit errantem. Ambroſ. de Jejunio.

(i) Hic erit vobis requies laborum, hic portus placida manens quiete, hoc patens unum miſeris aſylum. Boëtius de Conſ. Philoſophiæ, lib. 3.

ZY BRENGEN HUNNE DAGEN OVER MET WEELDEN, ende op eenen oogenblik daelen zy neder ter Helle. *Job.* 21:13.

XLII. *Van a ſu muerte cantando, y baylando, y riendo eſtos dançadores; pues aun en el tiempo, que eſtan dançando, caminan a la ſepultura. Diego de Eſtella.*

DEs menſchen zinlijkheit, in zaecken van gewicht
Gewoon te ſluimeren, begeeft zich los en licht
Tot dertelheden, en vermaekelijcke dingen,
Ja onder andren ook tot huppelen en ſpringen,

En aen den rey te gaen met uitgelaeten geeſt.
Zoo volgt een reedlijk menſch de domheit van dit beeſt,
Dat van den ſlager naer de Slachtbank zich laet leiden:
Gy ziet het huppelen, van geen ter doot bereiden
Noch ſterven weten, daer het vaſt de bijl genaekt.
De reden, dat het Vee geen zwaerigheit en maekt,
Schoon hem de bijl ook van den Slager blinkt in d' oogen,
Is licht te vatten; want wy weten 't onvermogen
Van zijn begrijp, dat niet dan hoy en haver kent;
Maer dat de menſch, begaeft met reden, die zijn end
En uitgang kan voorzien, en weet dat hem geen dagen,
Geen uuren zeecker zijn te leven, noch (*a*) behaegen
En luſt ſchept, om, verciert met eenen Roozekrans,
De hand te houden aen een' reukeloozen dans,
Dat is een ſtuk, by geen verſtandigen begrepen.
Zoo iemant, tot den ſtrop verwezen, niet benepen
Om 't harte, maer met luſt en vreugde na 't gerecht
Ging huppelen, gy dacht met reden: Hy is ſlecht
En zinneloos; zijn ramp heeft hem het brein bedorven.
Het gantſche Menſchdom heeft het zoo by Godt verkorven,
Dat yder 't vonnis van de doot is aengezeit.
De Rechter ſpreekt een tael, met geene duiſterheit
Vermengt: (*b*) Een yder is 't verordent eens te ſterven.
Kunt gy die losheit dan op uw gemoed verwerven,
Dat gy gaet danſſen, en in nood van ſterven lacht?
Geen reden is 'er, dat gy u voor wijzer acht,
Als dien gedoemden, daer ik even van vermaende.
De dans ſtont Iſrel dier: ſchoon Godt hen gunſtig baende
Een' wegh door 't Roode Meer, en uit Egyptenland
Verloſte, na dat zy zoo reukloos hand aen hand
Een' rey aenhieven om het Kalf van goud gegoten,
Heeft die lichtvaerdigheit zoo lijdigh hem verdroten,
Dat hy met (*c*) Levys zwaerd veel duizenden verſloegh.
Een (*d*) maegdeken, daer Vorſt Herodes harte loegh
Op haere zwieren, heeft met die gezwinde ſprongen
Hem ingeluid, en naer Johannes hooft gedongen,

(*a*) *De partibus vitæ omnes deliberamus, de tota nemo deliberat. Seneca.*

(*b*) *Allen menſchen is gezet eens te ſterven. Hebr. 9: 27.*

(*c*) *Exod.* 32: 28.

(*d*) *Marc.* 6: 22

En dat verkregen. Is het niet een ſchoone vrucht,
Die van het danſſen komt? Godt gave dat de lucht,
Waer in wy leven, was gezuivert van die ſmette.
Wat is 'er, zoo men eens met zinnen daer op lette,
Gewiſſer teecken van lichtvaerdigheit, dan dat
Een Vrouperſoon, die voor haer' koſtelijkſten ſchat
De ſtille (e) zedigheit moet houden, d' oogen paeie
Van wulpſchen met een dans, en om en weder draeie,
Ja haere leden tot een ydel ſchouſpel maek'?
De wijsheit, is het niet een jammerlijcke zaek,
Verhuiſt dus uit het hooft, dat luiſtert na de voeten.
Zoo Jongelingen eens een' (f) ronden dans gemoeten
Van Maegden, daerze met dat ſpringen haere ſtem
Vereenigen, gewis, zy raecken in de klem,
En blijven met de ziel in haere ſtricken hangen.
Den Duivel, tochtigh na 't verleiden, en het vangen
Van onbedrevenen, is 't eigen in den aerd
De Vrouwekunne te gebruicken voor zijn zwaerd:
Hy weet zich liſtigh in haere oogen te verbergen,
Met loncken, mijnen, en gelaet den geeſt te tergen
Van braeve Helden, die hunn' vyand voor de vuiſt
Uitdaegden, en met lof en zege, vuil begruiſt
Van bloet en ſpieren der gematſten, wederkeerden.
De Filiſtijnen, die zich lang vergeefs verweerden,
Daer ſtercke Samſon hun bejegende in het velt,
Verwonnen door een (g) Vrouw dien kloecken; zy gewelt
Noch kracht gebruickende, maer loos en liſtigh vleien.
Zoo liet zich (h) Salomon betoovren en verleien
Door Vrouwen tot den dienſt van Afgoôn, en verliet
Den waeren Godt, die hem beveſtigde in 't gebied.
Och of dan Schepſelen, voorzien met een vermogen,
Waer door de dapperſte verleit zijn en bedrogen,

(e) Nutriendus est pudor, qui quãdiu in animo duraverit, aliquis erit bonæ spei locus. Seneca, Epistola 25.

(f) Con tantas espadas pelea el Demonio, con quantas personas ataviadas vanamente entran en la dança. Diego de Estella.

(g) Samson validus & fortis leonem suffocavit, sed amorem suum suffocare non potuit: vincula solvit hostium, sed suarum non solvit nexus cupiditatum. Messes incendit alienas, sed unius ipse mulieris accensus igniculo, messem suæ virtutis amisit. Ambros. lib. 1. de David. Jud. 16.

(h) 3 Kon. 11.

Tot meerder schade zich niet voegden aen den rey!
Noch minder past het, dat een Jongeling geley'
Zijn mackeren ten dans: want, buiten het bedencken
Daer op gegeven, 't is vernietigen en krencken
(*i*) 's Mans achtbaerheit, dat hy met hupplen zich bemoei'.
Dat dan een yder dees broot dronckenheit versoei',
En kennis draege, dat hy niet van Godt het leven
Ontfangen hebbe, om zich tot dwaesheit te begeven,
Maer om te zorgen, dat geen ongeluckigh end
Ontijdigh hem verrasse in 't bloeien van zijn Lent.
Een ygelijk moet zich een' wegh ten Hemel baenen
Met danssen niet, maer met verzuchtingen en traenen.
Laet ons de vreugde zoo gebruicken hier beneên,
Dat wy de blyschap van den Hemel ook met een
Noch eigen houden, daer we ons, onder zalige Engelen,
In een' volmaekten rey voor eeuwigh zullen mengelen.

(*i*) *Scriptura Sacra viros vocare consuevit, qui vias Domini fortibus & non dissolutis gressibus sequuntur.* Greg. Moral. lib. 38.

NON MULTIS VERBIS OPUS EST, SED EFFICACIBUS.
Seneca, Epist. 38.

XLIII. *Schuwt de ongeestelijcke ende onnutte klappernijen; want zy vorderen veel tot de ongoddelijkheit, ende haer lieder spraecke kruipt voort als de Kankerziekte.* 2 *Tim.* 16 : 17.

GElijk een geest, op keur van kunsten afgerecht,
Zoo hy gewaer wort dat zijn wercken byster slecht
Beslaen, en hy daer meê zijn' nootdruft niet kan winnen,
De krachten inspant om wat anders te beginnen,
Waer op hy teeren, en met eere leven kan:
Zoo zal de (*a*) Duivel (die, om dat hy in den ban
Gedaen is van zijn' Godt, zijn leet op ons wil wreeken)
Iet anders aenslaen, als hy schandelijk blijft steeken

(*a*) *Non desinit hostis antiquus transfigurans se in Angelum lucis, deceptionum laqueos ubique protendere, &, ut quoquo modo credentium mentes corrumpat, instare.* Leo Papa, Serm. 8. Nativ.

In zijne vonden, en geen winſt noch voordeel ziet.
Om dan met ſchade van veel zielen in 't gebied
Te blijven, dient hy zich van dertele verſtanden,
Die ſchrijven droomen en hiſtorien, in landen
Of ſteden noit gebeurt, vervullen met geklagh
Van liefde hunne blaên, met beuzelen, den dagh
Onwaerdigh niet alleen; maer ook, om recht te ſpreeken,
By Kanker in de borſt van eene Vrouw geleeken;
Niet uit te roeien, noch te helpen, zoo men met
Een vinnigh mes de borſt niet tydigh af en zet.
En niemant denk', die hier de Kancker uit ziet ſnijden,
Dat uit het lezen van die Boecken zachter lijden
Te wachten zy, als deze Elendige gevoelt:
Want dat fenijn, ſchoon of het diep naer 't harte woelt,

En ook veroorzaekt dat men met het lichaem ſterve,
Strekt aen de ziele niet ten eeuwigen bederve,
Gelijk het helſch vergift, dat in die bladers ſchuilt.
Dit kruipt als Kanker in de zinnen, en vervuilt
Het helder aengezicht der ziele. Wie verſtorven
In lüſten was, gevoelt, benevelt en bedorven
Van oordeel, door dat hy aen 't lezen is geraekt,
Hoe hem het harte van onkuiſche vlammen blaekt,
En onbequaem is zich ten Hemel te verheffen.
De geeſt des Afgronts, om ons naer zijn' (b) wenſch te treffen,
Komt hier te voorſchijn met welſpreekentheit, en kunſt
Van zeggen, na den ſtijl der Hoven, daer hy gunſt
By kitteloorigen meê winnen kan. Zy zoecken
Met zulk een yverigheit het lezen dezer Boecken,
Die met verdichtſelen en droomen zijn gevult,
Dat, om den nacht daer in te ſlijten, hen gedult
Noch luſt ontbreekt, en met den geeſt daer in verzopen,
Gevoelenze den tijd niet eens ten ende loopen,
Ja wenſchen dat het Boek, uit ledigheit verziert
Van eenen dwaezen geeſt, in 't lezen grooter wiert.
De Sathan, die wel eer (c) begeerigh was den donder
Als Godt te voeren, en vermetel als een wonder
Te zitten aen de zy' der Godtheit, zoekt hem noch
Gelijk te zijn, en, om zijn laegen en bedrogh
Te doen gelucken, waer het mooglijk zy, te volgen.
Wanneer hy dan, uit nijd gebeten en verbolgen,
Het Evangely door de werelt ziet geplant,
En dat beveſtigen door Schrijvers, in 't verſtant
Verlicht van eenen geeſt, waer door zy wondren baeren,
En zielen trecken, daerze in duiſterniſſen waeren,
Niet wetende hoe Godt van haer gedient wil zijn;
Heeft hy, vol hoops van dus te prenten zonder pijn
De boosheit in het hart der werelt, ook zijn Schrijvers,
Evangeliſten van den Afgront, die vol yvers
De menſchen leeren, hoe men daer moet henen gaen,
Gelijk Godts Heiligen met ſchrijven onderſtaen

(b) *Diabolus, quando decipere quenquam quærit, prius naturam uniuſcujuſque intendit, & inde ſe applicat, unde aptum hominem ad peccandum inſpexerit. Iſid. de Summo bono lib. 3.*

(c) *Iſai.* 14: 14.

De doolenden op 't pad des Hemels te geleiden.
O Goddeloos bestaen van boosheit uit te breiden
Door Boecken, die zoo licht van zelfs in 't harte groeit!
Met zulk een sap is ook ons Vaderlant besproeit:
Men vind hier geesten, die zich moeien met vertaelen
Van deze stoffen, en die zielpest in te haelen
Met yver, als het Paerd, daer Troje door verzonk
In eene zee van vyer. Wy zien hoe oud en jonk
Die Schrijvers eere geeft, belust is zijne dagen
Daer in met lezen te besteden, die te draegen,
Wanneer zy reizen, tot een' wellust in den zak.
Zoo wint de Helsche geest de zielen met gemak,
En zonder op het hart een' fellen storm te geven.
Als Jesus zeght, de Wegh, de Waerheit, en het Leven,
Dat Godt in 't oordeel ons van yder ydel (d) woord
Volkome reeckening zal eischen, hoe behoort
Hy niet te schricken, die met duizenden van woorden
Het zaet der zonde zaeit, en, als met zijde koorden,
De ziel verstrikt, eer zy de banden wort gewaer?
Gewis, loopt iemants heil en zaligheit gevaer,
Het zijn de zulcken; Godt de waerheit kan niet liegen.
Laet af u zelven dan zoo druckigh te bedriegen,
Het zy gy zulk een slagh van Boecken schrijft of leest,
Of eere doet: en zijt bekommert en bevreest
(e) Een' schat van tooren en van gramschap te vergaêren
Ten dagh der wraecke; want de Rechter, neêrgevaeren
Ten oordeel, zal u niet verschoonen, maer zijn hand
U wijzen naer den Poel, die zonder einde brand.
Om al dees beuzelen van schriften te weêrleggen
En af te keuren, hoeft men maer alleen te zeggen
Wat wy verliezen van den (f) kostelijcken tijd,
Ons uit genâ verleent, om naerstigheit en vlijt
In 't werk te leggen, dat wy Godt om hoogh genaecken.
In geene dingen kan men beter zich vermaecken,

(d) *Ik zegge u, dat yder ydel woord, dat de menschen gesprooken hebben, daer af zullen zy reden geven in den dagh des oordeels. Want uit uwe woorden zult gy gerechtvaerdight worden, ende uit uwe woorden zult gy verdoemt worden.* Math. 12: 37.

(e) Rom. 2: 5.

(f) *M. Varro dicere solebát, nullam jacturam esse graviorem, præsertim scienti, quam temporis.*

Dan

Dan in het (*g*) oeffenen van deugden: lof en eer
Is daer te winnen en te vinden, nergens meer.
Het zwijn verkieſt den drek voor lieffelijcke Roozen:
Den dertelen, en die hun heil verreuckeloozen,
Staen ſchriften van de deugt en vroomheit in het licht.
Het is verloren, dat men Boecken van gewicht
Hun aen wil prijzen; zy beminnen nieuwigheden
En beuzelingen, ten bederve van de zeden.

(*g*) *Imbibe virtutes, & inania gaudia ſperne, Sunt animi comites gaudia vera boni. Virtuti operadanda eſt, ſine qua amicitiam, neque ullam rem expetendam conſequi poſſumus.* Cicero.

Zalig is de man, die in de wet des Heeren zal overdencken dagh ende nacht. *Pſal.* 1:2.

XLIV. *En la Eſcriptura ſagrada como en un eſpejo ſe vee la cara de nueſtra anima: donde veemos ſi eſta ſea o hermoſa, y que tanto vamos aprovechando. Diego de Eſtella.*

HOewel de menſch van zijn geluk en heil verviel
In Edens Luſthof door het eten, en zijn ziel
Bevlekte met den laſt des Hemels t'overtreden,
Ja ſedert eeuwen lang in leven en in zeden
Den Schepper, die hem zoo begaefde, wederſtont;
Noch bleef de Godtheit in het harte diep gewond
Met eenen ſcherpen ſchicht van liefde, van ontfermen,
Om als een Moeder hem te redden, en in d'ermen
Te vatten, daer hy lagh gevallen in het ſlijk
Van ongerechtigheit. Men heeft bewijs en blijk
In overvloet, om dit onwetenden te toonen.
En zeeker, dat zy graeg by ons begeert te woonen,
Ja dat de zondaers in haer gunſte mogen ſtaen,
Getuigt genoeg het pand van haer gewijde blaên
Aen ons gegeven: want de ziel, met vuile vlecken
Bezoedelt, kan daer in naeukeuriglijk ontdecken

Het mangel, dat haer maekt onaengenaem by Godt,
Gelijk men in het glas van dezen ſpiegel, tot
Een leerzaem Zinnebeeld den Lezer opgedraegen,
Kan zien de ſmetten, die in 't aenzicht ons mishaegen,
En of het zuiver is, of afgewaſſchen dient.
Bewijſt zich Godt dan aen de ziele zulk een' vriend,
Met haer de gaeve der Schriftuure toe te deelen,
Die zoo veel heils belooft, en vaert de geeſt uit ſpeelen
In Boecken, die den luſt ontſteeken van het vleeſch?
Dan is het veer genoeg. Waer toe zich ſchor en heeſch
Geroepen, als de menſch uit (a) moedwil niet wil hooren?
Het voordeel, by de Zon te winnen, gaet verloren,
Wanneer men zijnen luſt met ſlaepen liever boet.
Wie zijne tochten zoekt te dempen, vleeſch en bloet

(a) Quid juvat innumeros ſcire atque evolvere caſus, ſi facienda fugis, ſi fugienda facis?

Een

Een peil te zetten, en het woelen van de zinnen
Te ſtuiten, die behoort het lezen te beminnen
Van bladers, die Godts geeſt met zijne pen beſchreef.
Al wat in zijnen plicht van weldoen achter bleef,
Kan hier de leſſen van een heiligh leven haelen;
Hier ſchiet het *(b)* leven der Godtvruchtigen zijn ſtraelen
In onze harten, en het nood ons, om de baen
Der deugt, vol diſtelen en doornen, in te ſlaen,
En zoo de poorten van den Hemel te genaeken.
Aendachtigh lezen doet de ziel van yver blaeken,
En vaerdigh worden om te ſtorten haer gebeên
Voor Godt, die haer een' ſchat van veele nuttigheên,
Op die gebroockenheit des harten, laet genieten.
En ſchoon de dingen ons uit zwakheit meeſt ontſchieten,
Men zal verrijcken in den geeſtelijcken ſchat,
Indien men daeglijks uit het lezen iet of wat
Bewaere: een gulde ſpreuk, het koffer der memory
Bevolen, kan naer tijds gelegentheit ook glory
En eere baeren in de dingen hier om laeg.
Doch dat het uwen geeſt als eene peſt mishaeg',
Alleen uit *(c)* zinlijkheit te lezen, of om eere
Te winnen, en voor een' doorluchtigh' letterheere
Geacht te worden; maer, als Chriſtenen betaemt,
Om zoo te leven dat het anderen beſchaemt.
Men wachte zich ook van Godts bladeren te lezen
Om onbedrevenen te vatten, hun te wezen
Tot eenen ſtrik, gelijk by veelen thans gebeurt.
De zin der letteren wort jammerlijk geſleurt,
Gebogen en verminkt. De Bybel raekt in lijden.
't Is hondert tegen een, indienze niet bezijden
En avrechts loopen, die op hunnen regel ſtaen.
Iets aen te trecken uit de Goddelijke blaên
Dient wel gewogen: komt men hier den draet te miſſen,
Men doet vermetel als de Prins der duiſterniſſen,
Daer hy by *(d)* Jeſus op de Tempeltinne ſtont:
Hy was Schriftuurvaſt, maer op eenen valſchen grond,

(b) Perpendo Petrum, conſidero latronem, aſpicio Zachæum, & nihil in illis aliud video, niſi ante oculos noſtros poſita ſpei & pœnitentiæ exempla. Greg. Hom. 25.

(c) Succos ſaluberrimos cautè & ſapienter ſumere debemus, ne pariter venenũ perfidiæ ſorbeamus. Caſſiod. de Inſtit. Scripturarum.

Quò minus legas, non te terreo, dum, quicquid legeris, ad mores ſtatim referas. Seneca.

(d) Math. 4:6.

En om den Heyland te verzoecken en te tergen.
Zagh eenigh Pelgrim in het reizen hooge bergen
Met beemden, rijk van gras en klaver voor het Vee,
Dat daer gaet weiden in volkome rust en vreê:
Zoo is de hoogte der (e) Schriftuure voor de zielen
Een vette weide, daerze in volle weelde krielen
En zwerven, als de visch in 't vochtigh Element.
Godts Heilblad geeft het brein veel luisters, en ontwent
Den wil de liefde tot verganckelijcke dingen;
Het leert den aenval der begeerlijkheên ontspringen
En teugelen; het wijst de deugt en ondeugt aen;
Hoe deugt ons boven al ter harte dient te gaen,
Op 't helder voorbeeld van de Heiligen en Vroomen.
(f) Wy voeren tael met Godt, als wy tot bidden komen;
Maer in het lezen hoort men Godt, die met ons spreekt.
Men overweeg' dan eens, of hem geluk ontbreekt,
Die met aendachtigheit, en om in goede zeden
Te vorderen, zijn' tijd en uuren gaet besteden
Als in een' winckel, daer de deugden zijn te koop.
Gewis wy zien hem, na het einde van den loop
Zijns levens, eene kroon van heldre sterren draegen;
Daer wy bekommert zijn te dencken en te vraegen.
Wat hem beschooren zy, die in de droomen suft
Van dwaeze Schrijvers, en de zinnen en 't vernuft
Besmet met dat fenijn van adderen en slangen.
Hy doet geen voordeel, die aen beuzelen blijft hangen.

(e) *Quid autem Scripturam dixerim nisi sylvam? Cujus sententias quasi fructus quosdam dulcissimos legendo carpimus, tractando ruminamus. Hugo lib. 3. Didasc.*

(f) *Hablas con Dios, quando oras: pero quando lees, oyes a Dios, que esta hablando contigo. Diego de Estella.*

NIHIL

NIHIL EST GRANDE IN TOTO MORTALIUM GEnere, nihil ſolidum ; ſed exiſtimatione modo magna, modo parva videntur. Hier: Cardanus de Utilit. ex adverſis.

XLV. *En wilt geene Kinderen worden na de zinnen.* 1 *Cor.* 14 : 20.

DE Helſche vyand hoeft, om zielen te verraſſen,
Niet als een krijgsman met geweeren op te paſſen:
Wy blijven (*a*) Kinderen in zinnen en verſtant;
Dies hy ons locken en kan wennen naer zijn hand

(a) Si quando fatuo delectari volo, non eſt mihi longè quærendus, me video. Seneca. Auriculas aſini quis non habet? Perſius, Sat. 1.

Met ydle ſchaduwen van eere. Wat genoegen
Zou iemant ſcheppen in te zweeten en te zwoegen,
Om hier wat aenziens te bekomen onder 't volk,
Had hem die geeſt niet, uit den Helſchen zwavelkolk
Geſtegen, in het brein beguichelt en betoovert?
Om dan de zielen, van zijn liſt noch (b) onverovert,
Te toonen, dat men jaegt naer ydelheit en wind,
Indien men eere zoekt op aerde, ſcheen dit kind
My dienſtigh, daer het op een' rietſtok aen komt rijden.
Laet vry een Edeling den ſchoonſten hengſt beſchrijden,
Die oit gezien wert in een' Vorſtenpaerdeſtal,
Het houd zijn rieten Paerd veel waerdiger, noch zal
Niet ruylen willen, zoo men 't keur geve om te kiezen.
  Wy lachen om dien geeſt van kintsheit, en verliezen,
Daer wy (c) bedaegt zijn, om vergankelijk genot
Van eere 't eeuwigh heil, het aengezicht van Godt,
De bron van glory en van eere, niet te wegen
Met duizent werelden. Men wind ter (d) nood den zegen
Der Hemelſche eere, zoo men vyerigh dien bejaegt:
Hoe zou het mooglijk zijn, indien men liefde draegt
Tot aertſche glory, en niet anders zoekt te minnen?
Die eerzucht, ons zoo diep gewortelt in de zinnen,
Ja als met ſtempelen van ſtael daer in geprent,
Gaf ons de Schepper tot een loffelijker end;
Niet om als dieren in een doncker woud te zwerven,
Maer om den Hemel, rijk van glanſſen, te verwerven,
By Godt te leven als een vriend by zijnen vriend.
Met zulk een ende zijn Godtvruchtigen gedient:
Dat leert hen walgen van de tijdelijcke dingen,
En al die titelen, gezocht met ſtaele klingen,
Ja daer men om verzinkt in eene zee van twiſt,
Niet anders achten, dan voor eenen damp en miſt,
Die voor de ſtraelen van de Zonne moet verdwijnen.
Wie eerzucht lief heeft, en beluſt is by de zijnen
Den naem te draegen van een' (e) onverwonnen Held,
Moet zijne neigingen betoomen, en het velt

(b) Cum bene vivitur, valde timendum eſt, ne mens, deſpectis cæteris, de gloria ſingularitatis elevetur. Gregor. lib. 6. Moral.

(c) Deſine eadem velle ſenex, quæ voluiſti puer. Seneca.

(d) Ad queſto Regno non ſali mai, che non credete in Chriſto, ne pria, ne poi chel ſi chiavaſſe al legno. Dantes Paradiſi cap. 19.

(e) Qui ſe volet eſſe potentem, animos domet ille feroces, nec victa libidine colla fœdis ſubmittat habenis. Boëtius de Conſ. Phil. lib. 3

Des

Des harten vaegen van die ſchadelijcke peſten.
Dat is wat meerder, dan een Stad met ſteile veſten
Bemachtigen, of in het velt een Leger ſlaen.
Des werelts (*f*) voorſpoet is beſtandigh als de Maen,
Die wy by beurte zien verminderen en waſſen;
Een Winterzonneſchijn, en als in zoute plaſſen
Een ſtilte, kort gevolgt van ſtorm en donderſlagh.
Hoe zorgelijk het zy voor anderen de vlagh
Van eer te voeren, kon (*g*) Sennacherib getuigen,
(*h*) Nebukadnezer, en (*i*) Antiochus; zy buigen
Als ſlaeven voor den troon van 't wiſſelbaer geval.
Men zou hier veelen noch gedencken, wien de bal
Wert toegekaetſt van hoogh geacht te zijn op aerde;
Maer al de werelt weet, wat ongeval hen baerde
De hoogheit, en hoe zy, als (*k*) Haman, in een' ſtrop
(*l*) Verſtikten, of een' teug des doots in eenen kop
Ontfingen, of de ſneê van bijl of zwaerd bezuurden.
Die eerbewijzingen der onderdaenen duurden
Zoo lang, tot hen Fortuin den kaelen rugge bood.
Men magh die loſſe, daerze op haeren ronden kloot
Gelijk de weêrhaen draeit, gelooven noch betrouwen:
Ook leit het dootkleed, dat u decken zal, gevouwen
En reede; en daer gy nu gaet proncken met de kroon,
Zult gy op morgen noch verhuizen, en den troon
Uw' nazaet ruimen, die niet beters heeft te wachten,
Al voed hy zich met veel verhevene gedachten
En zinlijkheden, daer men jaeren toe vereiſcht.
Wie hier op titelen van eere leit en peilt,
Gelijkt een' (*m*) Pelgrim, die de reis heeft aengenomen
Naer 't Vaderland, en in de ſchaduwe der boomen
Gaet zitten, zonder dat hy meer daer aen gedenkt.
Dat dan geene eere, die ons zwak geheugen krenkt,
En ons de reize naer den Hemel doet vergeten,
Den geeſt bekoore. Zoo gy zijt beluſt te weten

(*f*) *Nemo tam Divos habuit faventes, craſtinum ut poſſet ſibi polliceri. Seneca in Thieſte.*
(*g*) *2 Paral. 32.*
(*h*) *Dan. 4.*
(*i*) *1 Mach. 7.*
(*k*) *Heſt. 7.*
(*l*) *Quæ eſt hæc poteſtas, quæ ſolicitudinum morſus, formidinumque aculeos vitare nequit? Boëtius de Conſ. Phil. lib. 2.*
(*m*) *Loco es el caminante, que caminando a ſu tierra, dexa el camino, y ſe queda entre las freſcuras, y arboledas, olvidado de ſu jornada. Diego de Eſtella.*

Met

Met welk een' middel gy tot eere raecken zult,
Gy moet haer vlieden, en met ootmoed en gedult
Den nederigen ſtaet omhelzen. Wil men leven
In eenzaemheit, men zal hier op de tongen zweven.
Gy ziet de ſchaduwe, hoe zy den looper vlied,
Maer zit hy neêr, zy blijft als onder zijn gebied;
Zoo wort de (n) glory by de vroomen ſtil verkregen.
Zocht gy met aendacht en met yver t' overwegen,
Dat gy in weinigh tijds verandren zult in (o) ſtof
En aſſche, gy en zoud niet dencken om naer lof
Te ſtaen, die d'ydelen zoo vyeriglijk beminnen.
Och of de Hemel ons de wegen holp bezinnen!

(n) Gloria umbræ ſimilis eſt, quæ inſequentem fugit, ſequitur fugientem.

(o) Nihil æquè tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quam frequens cogitatio brevis ævi & hujus incerti. Quicquid facies, reſpice mortem. Hieron. ad Heliodorum.

TERSTONT ALS ZY GE-EERT ZULLEN ZIJN ende verheven, zullen zy gelijk rook vergaen. *Pſal.* 36: 21.

XLVI. *Lapis quia gravis eſt, naturaliter deſcendit; fundæ vero impoſitus, vi brachij volat contra naturam ſuam per aërem inſtar avis.*

WIe enckel voor heeft, om naer hoogheit hier te ſtaen,
Zal, zoo zijn toelegh niet ten beſte wil beſlaen
Met 'sHemels gunſte, tot de Hel zijn' toevlucht nemē.
Dat is naer (a) Juno, dat verwoede Monſter zweemen,
Daer Maro, Dichter der Latijnen, van gewaegt.
Maer hoe dat ſtijgen den eergierigen behaegt,
Al wat met hulpe van den Duivel wort begonnen,
Ontbeert den zegen, zal, gelijk het is gewonnen,
Verloren worden met veel jammers en verdriet.
Heb ik dan ongelijk van hem, die zijn gebied

(a) Flectere ſi nequeo ſuperos Acheronta movebo. Virg. Æneid. lib. 7.

Wil

Wil onderſteunen met Godtloozen, te gelijcken
By eenen keyſteen, daer hy in de lucht gaet ſtrijcken
Gelijk een vogel, met een' ſtercken arm gezwaeit
Uit eenen ſlinger? want, zoo hoogh gevlogen, draeit
Hy naer beneden, zinkt, van zijn gewicht gedreven,
Recht naer zijn middelpunt. Wat baet het hoogh te zweven,
Wanneer men neêrdaelt op een' ſprong, gelijk men rijſt?
Hy magh dit Zinnebeeld met eene goude lijſt
Vereeren, en ten toon in zijne kamer hangen,
Die, om te ſtijgen, zich behelpt met ſlimme gangen
Van ongerechtigen en boozen, in den ſtaert
Gelijk het Schorpioen vergiftigh. (*b*) Hoe bewaert

(*b*) *Nulla tam aſtuta & prudens eſt malitia, quæ ſatis cavere ſibi poſſit, quin ſuismet artibus tandem irretiatur.* Did. *Saav. Symb.* XVIII.

Hy meent te wezen, als die trouweloozen zwichten,
En hem begeven, en verraet en laegen ſtichten
Naer hunn' gewoonte, dan bezwijkt zijn hooge macht;
Dan zinkt hy als een ſteen, verlaeten van de kracht
Des ſlingers, en bekoopt zijn hoogheit met het leven.
De Godtheit heeft alleen 't vermogen, om te geven
Een duurzaemheit aen eere en aenzien: want (c) door haer
Regeeren Koningen en Vorſten; het gevaer
Is niet te mijden, zoo men aenſpant met de boozen.
Wie zagh oit eenigh volk zich meer verreukeloozen,
Als die van (d) Sichem, toenze Abimelech, den Zoon
Van Gideon, een peſt voor zijn geſlacht, ten Troon
Verhieven? Want die vloek, met reden vergeleeken
By eenen doorneboom van Jotham, aengeſteeken
Van helſche vlammen in het harte, valt de ſtadt
Met wapens aen, verdelgt de veſten, en beklad
Zich met den bloede van de Borgers, die hem kroonden.
Zy hoopten, toenze hem inhaelden en verſchoonden,
In ruſt te leven, en in top van eer te ſtaen;
Nu ging het anders. 't Zal met u niet beter gaen,
Daer gy met hulpe van den Duivel poogt te ſtijgen.
Wat eere zou men van (e) eerloozen kunnen krijgen?
Wie laet zich noodigen van iemand, afgevaſt
En bleek van armoê, om aen zijnen diſch een gaſt
Te ſtrecken, en zich naer begeeren te verzaeden?
Wie eere zoekt, moet met de vroomen zich beraeden;
Die deelen van het goet, dat hen de Hemel gaf.
Gy raekt door hunne hulp op eenen hooger draf,
Dan eenigh menſch zich met gedachten oit verbeelde.
Men neem' het, dat gy ſtijgt tot hoogheit en tot weelde,
Dewijl de boozen u begunſtigen, die kans
Blijft echter wiſſelbaer en los; want al hun glans
Zal ondergaen, en u niet lang in d' oogen blincken.
Zy zullen uit den kop van 's Hemels gramſchap drincken:
(f) Ik zal hunn' heerlijkheit veranderen in ſmaet;
Zoo roept Godt door den mond van een' Propheet. Wat raed

(c) *Door my regeeren de Koningen, ende de wetſtelders ordineeren, dat recht is. Prov.* 8:15.

(d) *Jud.* 9.

(e) *Quis igitur illos putet beatos, quos miſeri tribuunt honores? Boëtius de Conſ. Phil. lib.* 3.

(f) *Hen lieder glorie zal ik tot ſmaet verkeeren. Oſe.* 4:7.

Met

Met henliên dan, die op zoo krancke zuilen bouwen?
Zy zullen deelen met een ydel naberouwen
In al de ſtraffen, die de Hemel neder zend.
Men wort niet groot, het is aen yder wel bekent,
Door ſlimme treecken, dan met andren door te ſtrijcken
In ſtaet en middelen: Maer dat (g) verongelijcken,
En dat verkorten, by onnoozelen geleên,
Roept Godt om wraecke, die dat jammerlijk geſteen
Van arme Weduwen en Vaderlooze Weezen
Zal hooren, en (begint u 't harte niet te vreezen?)
Gelijk een Vader hen beſchermen, en het recht
Hanthaeven tuſſchen u en hunliên. Och hoe ſlecht
Een' uitgang wil dit pleit aen uwe zijde nemen!
  Wacht u, met anderen van hun bezit t' ontvreemen,
U groot te maecken, u te dienen van den ſtok
Der ongerechtigen op aerde; want de wrok
En haet van veelen, die den overlaſt gevoelen,
Zal op u kleven, ja Godts gramſchap, aen het woelen
Geraeckende, zal op u blixemen. De baen
En wegh, waer langs gy waent tot heerſchappy te gaen,
Wil u bedriegen, en ten ondergang geleiden.
Wie zal zich eenen ſtrop moedwillens gaen bereiden?

(g) Is 't zaecke dat gy henlieden hinder doet, zoo zullen zy tot my roepen, ende ik zal haeren roep hooren, ende mijn toorn zal gram worden, ende ik zal u met den zwaerde verſlaen. Exod. 22. 23.

Wie zijnen naesten eenen steen stelt, die zal hem daer tegen ſtooten. *Eccleſ. 27 : 29.*

XLVII. *Come il mare, quando creſce, imbratta la riviera, e netta ſe ſteſſo : coſi ſon molti, che per lodar ſe ſteßi, vituperano e condannano la fama de gli altri. Diego Stella.*

DE Zee, wanneer zy komt te ſpringen uit den band,
En hoogh te rijzen en te vloeien, zal het ſtrant
Met ſlijm bevlecken, en haer zelve zuiver maecken.
Zoo blijft van modder, die wy ſchroomen te genaecken,

Den

Den gantschen oever, daer hy schoon was, vuil besmet.
(a) Die stijgen willen, is het eene staele wet,
Wat hun in 't licht staet, en den wegh schijnt af te breeken,
Met lastren, achterklap, en vuil en smaedigh spreeken
In naem en eere te bekladden, ja te treên
Met onrecht en gewelt den nek in, om alleen
Te zitten op den Troon, en helder uit te lichten.
't Is dan wel reden, dat ik henliên in het dichten
Gelijcke by de zee, die, daerze rijst en wast,
Het strand bevlekt, en zich van vuiligheên ontlast
En zuivert: mijne Prent magh noch een vonk verwecken
Van wat nadenckens en omzichtigheit. Zy trecken
Het zeil niet in den top met hunnes naesten schâ,
Of hen staet voor gewis te duchten d'ongenâ
Des Hemels. (b) Wie een' steen om hoogh werpt, voelt in 't zincken
Hem ploffen op zijn kruin. 't Is kostelijk, te blincken
In top van eere met zijns naesten ondergang.
Het licht der zonne valt zoodanigen te bang,
Wanneer zy eindigen met hunne rol te speelen.
(c) Wat holpen Haman zijn cieraeden en juweelen,
Toen hy, van hoovaerdy ontsteeken en verblind,
Met al de Joden te vermoorden zijn bewint
En aenzien in het Hof des Konings wilde stercken?
De galge was hem tot vergelding van zijn wercken,
Voor Mardacheus, den onnooslen, opgerecht.
Men poogde met den (d) moord van Daniël, Godts Knecht,
Te Babel gunste by den Koning in te leggen:
Die liet zich op den raed der Oversten gezeggen:
Men wierp hem in het hol der Leeuwen, en men sloot
Den mond met eenen steen. Nu was hy al voor doot
Gerekent, als de Vorst des morgens hem verloste,
En ongequetst vond van de Leeuwen; maer dit koste
Al zijne vyanden het leven, die terstont
In 't hol geworpen, (e) eer zy raekten op den gront,

(a) Maxime adducuntur plerique, ut eos justitiæ capiat oblivio, cum in imperiorum, honorum, gloriæ cupiditatem inciderunt. Cic. lib. 1. de Officijs.

(b) Wie eenen steen om hoogh werpt, die zal op zijn hooft vallen. Eccles. 27. 28.

(c) *Hester.* 3. en 7.

(d) *Dan.* 6. 12.

(c) *Zy en zijn niet gekomen tot in het paviment des Kuils, de Leeuwen en hebbenze gegrepen, ende zy hebben al hunne beenderen in stucken gebroken. Dan.* 6: 24.

Verslonden wierden van die hongerige muilen.
Geen booswicht heeft de macht van 's Hemels wraek t'ontschuilen,
Die na (f) lang sluimeren hem diepe wonden slaet.
(g) Achitophel zocht gunst by Absolon, met raed
En daet te schaffen, hoe hy best den ouden Heere
Zou overweldigen in 't vluchten: maer zijne eere
Verdween, als Chusai daer tegen wert gehoort;
Dies doode hy van spijt zich zelven met de koord.
Zoo leed hy straffe voor het schenden van zijn trouwe,
En een' onwettigen te volgen. druk en rouwe
Volgt onverwacht, wanneer men zeecker waent te zijn.
Hy lijd van eenen worm onlijdelijcke pijn
In zijn gewisse, die zich niet ontsiet te stijgen
Met den onnoozelen te dempen. Om te krijgen
Gehoor, indien u van rechts wegen hooger staet
Te eischen zy, zoo leeft met uw geweten raed;
Dat leert u simpel 't stuk verdedigen met reden,
En uwen naesten niet te krencken, noch zijn zeden
Te lasteren, dat Godt om hoogh niet lijden wil.
Was dit in Hoven een gewoonte, och hoe stil,
Hoe vredigh, en gerust zou zich de ziele vinden!
Daer zijn 'er veele, die zich vyerigh onderwinden
Naer titelen en staet te dingen; hun verstant
En hunn' geleertheit is ook waerdigh aen de hand
Te houden, en bequaem om hooger op te klimmen;
Maer Godt en wil het niet gedoogen; zy (h) begrimmen
En schenden andren, die met hun naer eere staen,
En hoopen, zoo zy die verdrucken, eene baen,
Die hun geleid tot staet en eere, te ontdecken.
Dan schijnt hun toe, wanneer zy anderen onttrecken
De faem en glory met veel lasterens en smaet,
Dat hun de wagen op een' effen zandwegh gaet;
Maer onderwijlen laet de Hemel hun in schande
En smaet vervallen, en zy druipen door de mande.
(i) De Moeder van de zoons van Zebedeus quam
By Jesus haer verzoek instellen: maer benam,

(f) *Lento gradu ad vindictam divina procedit ira, sed tarditatem supplicij gravitate compensat.*
(g) 2 *Kon.* 17.
(h) *Ambitio multos mortales falsos fieri coëgit. Salust. in Catil.*
(i) *Math.* 20:20.

In

In voor haer kinderen te ſpreeken en te dingen,
Eens anders eer niet; al die met den Heyland gingen,
En wandelden, liet zy geworden, om, gelijk
Als zy, verzoeck te doen van in het Koninkrijk
Der Hemelen een' ſtoel van aenzien te bekomen.
Het gaet met henliên, die van hooge ſtaeten droomen,
Als in het (k) wegen: noit en rijſt de ſlincker ſchael,
Ten zy de rechter met haer wicht beneden dael';
Zoo kunnen veelen ook zich zelven niet verheffen,
Ten zy met andren te doen daelen, hun te treffen,
Dat zy verzincken en verſmooren in hun bloet.
Elendigen! ey toom uw' reukeloozen moed:
Laet (l) quaede middelen, om op te ſtijgen, vaeren.
Begeert gy eere, zoekt gy helder op te klaeren,
Zoo draegt u eerlijk, en zijt ſchuw van iemants faem
Te quetſen; zoo zult gy met eenen grooten naem
Gedurigh proncken, en daer by de ruſt van binnen
In uw geweten, 't beſt dat iemant heeft, gewinnen.

(k) Quando una balança ſube a lo alto, abaxo la otra: aſsi ay muchos, que no ſaben ellos ſubir, ſin abatir y derrocar a otros. Diego de Eſtella.

(l) Satis nobis (ſi modò in Philoſophia aliquid profecimus) perſuaſum eſſe debet, ſi omneis Deos, hominesque celare poſſemus; nihil tamen avarè, nihil injuſtè, nihil libidinosè, nihil incontinenter eſſe faciendum. Cicero lib. 2. de Offic.

MAGNÆ FELICITATIS EST, A FELICITATE NON VINCI. *Auguſt. de verb. Domini.*

XLVIII. *Heere, het is ons goet hier te zijn, indien gy wilt, zoo laet ons hier drie Tabernakelen maecken. Math. 17:4.*

GEen Helikon kan my opwackeren, ô neen!
Ik wenſch den bergh, daer mijn Verloſſer ſchoonder ſcheen
En blancker dan de Zon, in haere volle klaerheit,
Eens op te ſtijgen, en mijn lamp aen 't Licht der Waerheit
Aldaer t' ontſteeken, eer ik weêr beneden dael.
Sint Pieter, op de kruin van Thabor Hemeltael
Aenhoorende, en het woord des Vaders voor zijne oogen
Verheerlijkt ziende, ſtont verrukt en opgetogen,

En wenschte daer altijt te blijven; ja vergat
(a) Joan. 1:41. Al zijne Vrienden, zelf (a) Andreas, die hem had
Zijn' Godt doen kennen, en den Heyland eerst gewezen.
Nu wilde hy, ten top van zijnen wensch gerezen,
Drie Tabernakelen gaen bouwen, als een Heer
Zich met genoegen daer vermaeken; zonder meer
Aen hun te dencken, die om laeg bekrompen leefden.
Daer mijn gedachten vast op dien Apostel zweefden,
Vond ik geraên hem hier te tekenen in prent.
Hy diende my: want waer men menschen vind en kent,
Men magh met voordeel hun dit Beeld voor oogen zetten.
(b) Geluk en zegen stelt gemeenlijk andre wetten,

(b) Hoc quidem videre licet, eos, qui antea commodis fuerunt moribus, imperio, potestate, prosperis rebus immutari; spernique ab iis veteres amicitias, & indulgeri novis. Cicero de Amicitia.

Ver-

Verandert zeden en gewoonten. Valt de wind
Van voorspoet in het zeil van iemant, hy wort blind
In al zijn vrienden en spitsbroederen te kennen.
Nu hy gewoon is op een' hooger draf te rennen,
En met vermogenden en grooten om te gaen,
Heeft hy geen wezen van 't gezichte meer te slaen
Op zulcken, dien hy voor zijn vrienden hield en kende
In een' geringer staet. Waer ik mijne oogen wende,
Het (c) aertsch vermogen en aenzienlijkheit bederft
Godtvruchte zielen. Als de nedrigheit versterft
In 's menschen harte, raekt hy aen het suisebollen,
En komt, van hovaerdy ontsteeken en gezwollen,
In veelerhanden slagh van zonden reis op reis
Te struickelen. Om dit mijn zeggen naer den eisch
Te toonen, kan ik wel geschiedenissen leenen
Uit Godts gewijde blaên en schriften, zonder weenen
Niet leesbaer voor een ziel, die wat gevoelen heeft.
Hoe vroom was (d) Saul, hoe optmoedigh en beleeft
Van zeden, eer men hem in goud en purper kleede?
Hy was in Israël de beste: men (e) besteede
Veel tijds in zijn' persoon te zoecken, toen men hem
Zou kroonen, en voor Vorst met algemeene stem
Uitroepen; want hy had uit ootmoed zich versteeken,
En kende zich die eer niet waerdigh; maer hoe bleeken
Zijn slimme rancken in den Koninklijcken staet!
Nu bleef hy, daer de nood hem drukte, niet om raed
By Godt aenhouden, die zijn feilen uit kon wisschen;
Maer zocht een (f) Tooveres, den Prins der duisternissen
Aenmaenende, dat hy de waerheit melden zou.
En (g) David, daer hy in verlegentheit en rouw
Gedompelt was, wist noch van Saul te verschoonen,
Zijn' vyand, die hem zocht te dooden; maer na 't kroonen
Verviel hy tot den (h) moord van zijnen trouwen knecht,
En boete met de Vrouw desselven, was 't niet slecht!

(c) Non mirum videri debet, quod in infimo statu aliquis constitutus humilis sit; sed illud maximum est, & omni laude dignissimum, ut inter honores & dignitates sedens humilitatis documentũ in ipso splendeat. Did. Stella in Lucam.

(d) 1 Kon. 9:2.

(e) En 10. 21.

(f) 1 Kon. 28.

(g) Davids herte sloegh, om dat hy den boord van Sauls mantel afgesneden hadde. 1 Kon. 24. 6. 1 Kon. 26: 9. (h) 2 Kon. 11.

Zijn' geilen lust. Helaes! hoe zeltsaem zijn de deugden,
Wanneer ons veel geluks en tijdelijcke vreugden
Gegeven worden, en de werelt ons bezint.
Het is de (*i*) voorspoet, die in kennis ons verblind,
En zorgeloos het brein doet sluimeren. Noit krencken
Ons meer de Duivels, die na ons verderven dencken,
Dan als wy met den geest niet op de wacht en staen.
Hy zal in tegenspoet zich allermeest verslaen,
Die 't vleiende geluk wil dienen als een slaeve.
Men moet zich dan voor die bedriegelijcke gave,
Daer al de werelt haer bedenckingen op vest,
Voorzichtigh wachten, ja die schuwen als een pest.
Op (*k*) Gilboa, dat hoogh gebergte, wert verslagen
De bloem des Adeldoms van Israël: wy klaegen
Met recht en reden, dat de deugden, ons by Godt
Ontfangbaer maeckende, wanneer ons hier het lot
Van hoogheit en geluk komt in den schoot te vallen,
Haer leven missen. Zet u rustigh op de wallen,
Eer dat de vyand van ter zijden u bestook'.
Het (*l*) aertsch geluk is niet bestandiger dan rook,
Die in de lucht verdwijnt; wie wil het met verlangen
Dan zoecken, aen een' damp met hart en zinnen hangen?
Verheug u, zoo gy met den Zaligmaeker lijd;
Want (*m*) zaligh zijnze, die hier zwaerigheit en strijd
Verdraegen. Laet het heil van deze werelt vaeren,
Zoo zal u Godt het heil, dat eeuwigh duurt, bewaeren.

(i) Segetem ubertas nimia sternit, rami onere franguntur: ad maturitatem non pervenit nimia fæcunditas. Seneca, Epist. 80. Luxuriant animi rebus plerunque secundis, nec facilè est æqua commoda mente pati. Ovid. Artis lib. 1.

(k) 2 Kon. 31, En los montes de Gelboe murieron los nobles de Israël: y en las honras y prosperidades deste siglo pierden la vida las virtudes. Diego de Estella

(l) Lætitia sæculi est vanitas, cum magna expectatione speratur, ut veniat, & non potest teneri, cum venerit. August. super Joan.

(m) Semper Deus hîc eos vulnerat, quos ad salutem perpetuam præparat. Isidor. Soliloq. lib. 1.

SÆPE

SÆPE TULIT LASSIS SUCCUS AMARUS OPEM.
Ovidius, Amorum lib. ultimo.

XLIX. *Strijkt terstont op zijne oogen van deze Vischgalle, die gy met u draegt: want weet, dat terstont zijne oogen zullen geopent worden, ende uw Vader het licht des Hemels zal zien.* Tobiæ. 11 : 8.

AL doet een weinigh leets ons al den lust vergaen,
En nederzincken, daer wy waenen vast te staen,
Noch zal de waerheit (wil de Hemel my verlichten
En in de ziel wat vyers verwecken) mijn Gedichten

Verrycken met een' geur, daer zich een wijzer Man,
Min onderworpen aen zijn' lust, van dienen kan.
Daer my de geest dreef in Tobias Boek te lezen,
Quam my te voren, hoe die vroome wert genezen
Van zijne blintheit, op den raed van Raphaël
Godts Engel, door de gal van eenen Visch; de schel
Viel hem van d'oogen, met dat bitter vocht bestreeken.
Hy zagh de Zonne, die voor eeuwigh scheen geweeken,
Weêr aen den Hemel, naer veel lijdens en gezucht.
Gewis, indien men in verlegentheit wat vrucht
En voordeel uit het Boek kan scheppen van dien Vroomen,
Wy schieten hier, daer hy, van blyschap opgenomen,
Met bittre galle door zijn' zoon geholpen wort,
In zoete lessen en gedachten niet te kort,
En achten dit met recht wel waerdigh afgeteekent.
Hier kan hy, die zich in het aertsch geluk misreekent,
En boven 't wit van zijn begeerten heeneschiet,
Ja voor de weelde met veel lijdens en verdriet
Wort aengevochten, zoo 't hem lust, zijn' adem haelen.
Hy bleef geduurigh met zijn zinlijkheden maelen
Op aertsche dingen, ja zijn ziel was steekeblind:
Zy kon geen licht om hoog bekennen: nu begint
De Schepper, na zijn' aerd vol zucht, vol mededoogen,
Met gal van tegenspoet de schellen haer van d'oogen
Te lichten, en, gelijk een Vader, (a) slagh op slagh
Te geven. Was zy blind voorheene; kon zy dagh
Uit nacht niet kennen; bleef zy hier beneden slaepen;
Nu (b) rijst zy op, en komt te velde met het wapen
Van lytsaemheit, gelijk een fiere Krijgsheldin:
Nu leert zy opzien naer den Hemel, haeren zin
En lust betoomen, en de beste dingen zoecken.
Men komt te stijgen door (c) aenvechtingen. het vloecken

(a) Wien de Heere lief heeft, dien kastijd hy, ende hy geesselt elk Kind, dat hy ontfangt. Hebr 12:6.

(b) Hunne krankheden zijn vermenigvuldight, daer na hebben zy gehaest. Psal. 15: 4.

(c) Maxima omnium tentationum est nullam pati tentationem. Tunc potius existima majores habere tentationes, cum nulla tibi adest. Did: Stella in Lucam.

Van

Van veele menschen is een zegen, die ons dient.
Schoon (*d*) Koning Salomon een yder had te vriend,
En Palestijne, toen hy heerschte, met een' regen
Van gout begoten was: wort hy gewogen tegen
Zijn' Vader, al dat heil en voorspoet is te licht:
De Zoon van Jesse, die in al zijn leven dicht
Bevochten was van druk, is (*e*) zaligh overleden;
Maer Salomon, die door 't geluk tot overtreden
Van Godts geboôn verviel, en geene zwaerigheit
Geleden heeft, of hem van Gode zy bereit
De Kroon des Hemels, dat is duister om te raeden.
In zwaerigheden leeft de ziele. Wie in daeden
Vermaert wil zijn, (*f*) moet strijd in 't leven onderstaen.
De voorspoet maekt den geest onlustigh in de baen
Des Hemels, dicht bezet van scherpe doornestruicken,
Te houden. Als ons Godt verhindert in 't gebruicken
Der aertsche dingen, en 't gewenschte ons wort ontseit,
Dan wort de ziele, die om laegh bevangen leit
Met eenen diepen slaep, gewekt en aengestooten
Om op te (*g*) waecken, eer zy, met een' pijl geschoten
Van haeren vyand, in het zondigen versmoort.
Gy zijt zwaermoedigh, en 't verveelt u schier, een woord
Te spreeken, nu gy troost op aerde komt te missen:
Houd op van zuchten; want uit deze duisternissen
Zal rijzen eene Zon van zegen en geluk.
't Verlies der dingen schaft ons kennis. Op dit stuk
Gedenk ik Saul, daer hy sluimert in zijn leger:
Hy gram op David, en een reukloos overweger
Van zijne zonde, quam tot (*h*) kennis en verstant,
Daer hy zijn watervat en spies in Davids hand
Beschoude, dieze hem in zijnen slaep ontroofde.
Ook was het (*i*) Pharo, die in zijnen druk beloofde

(*d*) 3 *Kon.* 10.

(*e*) *La tribulacion asseguro la vida en David: y la prosperidad puso en balança la salvacion de Salomon. Diego de Estella.*

(*f*) Nullus *homo tanta justitia est præditus, cui non sit necessaria tentatio tribulationis, ad perficiendam vel probandam virtutem. August: contra Faustum.*

(*g*) *Justis temporalia flagella ad æterna proficiunt gaudia: Ideoque & justus in pœnis gaudere, & impius in prosperitate lugere debet. Isidorus.*

(*h*) *Saul zeide: Het is openbaer, dat ik dwaesselijk gedaen hebbe, ende dat ik boven maete zeer onwetende geweest hebbe.* 1 *Kon.* 36:21. (*i*) *Exod.* 8: 8.

't Geslacht van Jakob, op 's Almogenden bevel,
Te laeten trecken; daer hy, ongeplaegt, hen fel
En wrevligh viel, en als een dwingeland bezwaerde.
(*k*) *Gen.* 7. Hoe meer het water van den (*k*) Zondvloet over d'aerde
Quam aen te wassen, des te meerder rees 't gebouw
Van Noachs Arke naer den Hemel toe: de rouw,
Het water van verdriet, indien het komt te vloeien,
Drijft ons naer boven, maekt ons los van d'aertsche boeien.
Werpt Nagelen, en Myrrhe, en Wierook in den gloet,
Zy spreien door de lucht een' zoeten geur: zoo doet
Het vyer van onheil ons de deugden van de vroomen
Bekennen, en hunn' geur, voorheene niet vernomen.
Een regenvlaeg verquikt de Bloemen, dat men 't ziet:
De ziele groeit in al het lijden en verdriet,
En klimt ten Hemel met verzuchtingen en traenen.
Kan (*l*) lijden ons den wegh dan naer de sterren baenen;
Men draege hier het Kruis op aerde met gedult.
De Zaligmaeker leed veel smerte zonder schult:
Laet ons wat lijden, die zoo schuldigh zijn aen zonden,
Om namaels Godt te zien, door tegenspoet ontbonden
Van ongerechtigheên, te leven daer om hoogh.
De hope van dat heil maekt ons de wangen droogh.

(*l*) *Zaligh is de Man, die de bekooringe verdraegt; want als hy zal geproeft zijn, zal hy ontfangen de Kroon des levens, die Godt belooft heeft den genen, die hem lief hebben.* *Jac.* **1: 12.**

IK ZAL SLAEN, ENDE IK ZAL GENEZEN.
Deuter. 32 : 39.

L. *Colui la cui casa stà abbruciando, ringratia a chi gli porta dell' acqua per smorzare il fuoco, & volontieri la riceve.*

MEt heilzaem zaet is (*a*) al de werelt rijk bezaeit,
Ontbreekt de ziele slechts geen goede wil, zy maeit

(*a*) *Qui ab omnibus accipiunt, omnibus ditiores sunt. Audi Chrysippum in Proverbijs: Quod tu non nosti, fortassis novit asellus. Hugo lib.* 3. *Didasc.*

Een'

Een' oegst van lessen, om zich in benaeude tijden
Daer van te dienen, en behoeftigheit en lijden,
Haer toegezonden, te verdraegen met gemak.
Zoo moet ik spreeken, daer de brant, in huis en dak
Geslagen, wort gelescht van wackere gebuuren,
En daer de Huisheer, die dit jammer moet bezuuren,
Door 't vyer gewekt, en noch ten halve maer gekleet,
Henliên eerbiedigh kust de handen, die zijn leet
Ter harte nemende, den gloet met water smooren.
  En zeker, niemand, is hy anders Mensch geboren,
Zal zich verwonderen, indien ik in den brant,
Die uitgegoten wort met water, voor 't verstant,
Behangen met een' damp, wat klaerheit meen te vinden;
Hy zal zijn oordeel aen het mijne graeg verbinden,

Wan-

Wanneer mijn inzicht hem wat ruimer is ontdekt.
Gelijk die Huisheer, uit zijn' diepen slaep gewekt,
Hen dank bewijst, die hem den brant met water blusschen:
Zoo zal 't ons passen, dat wy (b) Godt de handen kussen,
En hem bedanken, als hy 't water van verdriet,
En van aenvechtingen en tegenspoeden giet
Op 't huis der ziele, door wellustigheit ontsteeken.
Gy klaegt uw lijden, en uw harte schijnt te breeken
Van ongedult, als u de dingen tegen gaen,
En niet gevallen: maer dat geesselen en slaen
Van 's Hemels roede, geeft bewijs dat geen (c) genade
U is ontrocken. Wat de werelt acht voor schade,
Dient u tot voordeel en aenzienelijk gewin.
Liet Godt u leven naer uw' eigen lust en zin,
Gy zoud hem, die u zoekt te houden, licht ontglippen,
En zeilde met het Schip des levens op de klippen
Des Helschen Afgronds. Om hier voor met raet en daet
Bewaert te wezen, komt zijn toezicht u te baet;
Laet hem geworden met zijn Vaderlijcke handen.
Wat zou hem lusten, u te binden met de banden
Van tegenspoeden, had hy u niet (d) lief en waert?
Wy zijn in (e) voorspoet, 't is ons eigen in den aerd,
Hoogmoedigh: om ons dan te redden uit die droomen,
Komt ons Godts liefde te vernederen, te toomen
Met eenen teugel van eiende, van verdriet.
Zijt gy in twijffel of u Godt bemint of niet,
Wanneer gy angstigh met uw' neigingen moet strijden,
En veel van binnen en van buiten hebt te lijden,
Zoo let eens op het doen van eenen Valkenier:
Hy heeft een' schoonen Valk, die met een' snellen zwier
Het lecker Wiltbraet in de lucht weet op te jaegen;
Hy mint den Vogel, acht hem kostlijk, schept behaegen
In hem te streelen, laet hem eten uit zijn hand;
Maer echter heeft hy hem de pooten met een' band

(b) Ideò Deus felicitatibus terrenis amaritudines miscet, ut alia quæratur felicitas, cujus dulcedo non est fallax. Aug. super Math.

(c) Om dat gy Gode aengenaem waert, daerom is het van noode geweest, dat de bekooringe u proeven zoude. Tob. 12:13

(d) Zaligh is de Man, die van Godt gestraft wort; daerom en verwerpt des Heerē kastydinge niet. Job 5:17.

(e) Aurem cordis tribulatio aperit, quam sæpè prosperitas hujus mundi claudit. Gregor. lib. 26. Moral.

Ver-

Verzeekert, en hy hangt een dekſel hem voor d'oogen.
En voor gewis, hy was zijn' Meeſter lang ontvlogen,
Had die, tot teken van genegentheit en zucht,
Hem door de banden niet verhindert; zonder vrucht
En iemants voordeel zou hy in het wilde zwerven.
Nu denk eens na, of Godt uw' dienſten niet zou derven,
Indien hy u, gelijk die Valk gehandelt wort,
Niet handelde. Dat hy de (*f*) wiecken u wat kort,
Geſchiet uit liefde, ja uit Vaderlijk erbermen.
Wien van de vroomen zocht Godt meer met opene ermen
t' Omhelzen, dan den (*g*) zoon van Jeſſe? hy verzagh
Hem met vermaertheit, eere en glory; dagh aen dagh
Vernam gantſch Iſrel, om zijn moedigheit verwondert,
Hoe hem de Hemel tot 's volks heil had uitgezondert,
Gekoren en gezalft tot Koning, ja verlicht
Met een' Propheetſchen geeſt, om zaecken van gewicht,
Die volgen zouden, aen het Jodendom te ſpellen;
Maer niettemin vond Godt geraden hem te quellen
Met ſmaet en laſter, ja met honger en verdriet,
Met haet van Saul, die hem nergens ruſten liet,
En als een' booswicht en verader dong naer 't leven.
Godt vreeſde dat hem die gewenſchte zou begeven,
Onaengevochten, en vol voorſpoet en geluk;
Dies mengde hy zijn heil met ongeval en druk.
Ook ſtont (*h*) Elias in 't Getal van Godts getrouwen
En lieve knechten; maer de ſnootſte van de Vrouwen
Dreef hem ten lande uit, een Godtlooze Jezabel
Viel hem, op dat hy Godt zou dienen, hard en fel.
De (*i*) Geeſt des Zatans gaf Sint Pauwels harde ſlagen,
Ook leed hy in het vleeſch onlydelijcke plaegen
En prickelen, op dat hy nedrigh van gemoed
Zou blijven, na dat hy het onbegrijplijk zoet
Des derden Hemels in dit leven had genoten;
Want bleef oit iemant van Godts aengezicht verſtooten

(f) Secreto Dei conſilio agitur, ut ejus peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Idem lib. 23. *Moral.*

(g) 1 *Kon.* 16.17. *en* 18.

(*h*) 3 *Kon.* 17.

(*i*) *Op dat de grootheit der openbaeringen my niet verheffen en zoude, is my gegeven het ſteekſel mijns vleeſches, de Engel des Zathans, dat hy my zoude aen mijne wangen ſlaen.* 2 *Cor.* 12: 7.

(k) Philemonem interrogavit Aesopus Poëta, quidnam ageret Jupiter? Respondit Chilo: Alta humiliat, humilia verò exaltat. Diog. Laërt. de vita Philosoph.

(l) De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, gelijk het den Heere belieft heeft, alzoo is het geschiet. Job. 1:21.

Om zonden, eene ziel, besmet van (k) hovaerdy,
Verliest den Hemel, raekt in 's Duivels slaverny.
Dus leeft de Godtheit met haere uitverkoore kinders.
Zijt dan te vreden, hier wat ongevals en hinders
Te lijden; aengezien uw heil daer in bestaet.
Men ziet de sterren op den middagh niet, maer laet
En in den donkren nacht met haere straelen lichten:
De deugt des vroomen, die in voorspoet niet kon stichten,
Zal helder blincken in den nacht van tegenspoet.
Dat tuigt de (l) lijtzaemheit des vroomen Jobs, van goet,
Van kinderen, van gunst by vriend en maegh versteeken,
Mishandelt door den geest des Afgronts, overstreeken
Met schurft en zweeren, daer hy gaef was en gezont.
Zoo u dan oit wat leets in 't leven tegenstont,
Zeght nu van harte: Godt, ik ben met u te vreden;
Kastijd my met de roê van uw' barmhertigheden.

NEQUAQUAM MENS AD SUPERNA ATTOLLITUR, si curarum tumultibus continuè in infimis occupatur. *Gregor: lib. 5. Moral.*

LI. *Aenziet de vogelen des Hemels: want zy en zaeien noch en maeien niet, noch zy en vergaderen in de schuuren niet, ende uw Hemelsche Vader voedse. Math. 6:26.*

DAer ik den Voorhof vast ging cieren voor de Ziel
Met beeltenissen, en haer telckens onderhiel
Met leeringen, uit Godts gewijde blaên getogen,
Of wijze boecken, die zoo veel op haer vermogen,
Dat zy met yver na het beste zoekt te staen;
Was my de reden van den Heyland schier ontgaen,
Daer hy, genegen om de doolenden te leiden,
En hun een wisse baen ten Hemel te bereiden,

Hun,

Hun, om te leeren, tot de vogelen verzend.
Het was dan tijd, dat hier een Vogel wert geprent,
Een (a) Oyevaer, die met het aes, om laegh gevangen,
Niet blijft beneden; maer vol yvers en verlangen
Op zijne wiecken zich begeeft naer 't hooge nest.
Nu wort de gene, die zijn hart en zinnen vest
Op ydle zorgen, en, van bezigheên beslommert,
Om zijnen nootdruft zoo geweldigh is bekommert,
Dat hy om laegh blijft, en niet eens naer boven ziet,
Genoodight, om zich uit dat noodeloos verdriet
Te redden, en in meer vermaek en rust te leven.
Hy ziet den Oyevaer gezwint ten Hemel streven,

(a) No haze el ave en la tierra mas asiento de lo que la necessidad le fuerça, y lo mas ordinario de su vivir es en el Cielo: Si quieres escaparte de los peligros de esta vida, es menester huir de la tierra. Diego de *Estella.*

En niet vertoeven, nu voorzien van noodigh aes,
Gegrepen uit een' ſloot: heeft hy een' ſchrik van dwaes
Te ſterven; zoekt hy, op het voorbeelt van de ſchranderen,
Zijn leven, daer het krielt van feilen, te veranderen,
Hy ſtell' dien Vogel zich tot eenen ſpiegel voor.
Hy ly' niet, dat zijn geeſt in 's levens zorgen ſmoor',
En langer, dan de nood het eyſcht, om laeg vertoeve.
En zeker, daer de Mond der Waerheit ſpreekt, behoeve
Ik niet te ſtamelen, om hem tot zijnen plicht
Te wijzen, en de ſchel te lichten van 't gezicht.
Hoe luid de taele des Verloſſers? (b) Ziet de Vogels,
Gaet by hen leeren, daer zy drijven op hunn' vlogels:
Zy weten van geen zaet te zaeien, van geen graen
Te oegſten, met geen' bergh van ſchooven vol te laên
De holle ſchuuren; en nochtans uw milde Vader
Voed hen met ſpijze. Gy legt aen zijn hart noch nader,
En (c) overtreft het al wat hier op wiecken zweeft.
Zou hy, die u met zulk een zorg geſchapen heeft,
U niet van voetſel, om hier levende te blijven,
Verzorgen, dat was hem in 't aengezichte wrijven
Een laſterſmette, ja zijn Vaderlijk gemoed
Van ſloſheit ſchandelijk beſchuldight. Zweet en bloet
Van kinderen, beſteet aen onophoudlijk draeven,
Geeft nabedencken dat des Vaders zorg begraeven
En doot is, en niet luſt te waecken voor 't gezin:
Daer ſteekt dan laſter voor uw' Godt en Vader in
Al dezen overvloed van (d) zorgen. Laet de reden
Toch plaetſe vinden; want gy zoud Godts eere treden
Met voeten, die ons van den nootdruft mild verzorgt.
Waerom uw' ziele toch zoo ſchandelijk verworgt
Met eenen taeien ſtrop van zorgen, die niet baeten?
Gy moet die bezigheit in weinigh tijds verlaeten,
En met een dootkleet u genoegen in het graf.
Wie voor neemt als een Held te rijden op een' draf,

(b) Math. 6:26.

(c) Gy hebt hem geſtelt over de wercken uwer handen. Alle dingen hebt gy onder zijne voeten geworpen. Pſal. 8:7.

(d) En wilt niet zorgvuldig zijn, zeggende: wat zullē wy eten of drinken, of waer mede zullen wy gedekt worden? Want uw Hemelſche Vader weet wel, dat gy al deze dingen behoeft. Math. 6:31.

Om noch de poorten van (e) Jeruzalem te winnen
Eer 's levens zon verzinkt, magh wel met zijne zinnen
Geruſt zijn, dat hem Godt geen ſpijze weigren zal.
(f) 't Hebreeuſch geſlachte, was het voor dit ongeval
Beducht geweeſt van koſt en drank te zullen miſſen,
Het waer' gebleven in Egyptens duiſterniſſen,
En noit gekomen in het rijk Beloofde Land.
Schuif d' overtolligheit der zorgen aen een' kant,
Wilt gy het land, daer melk en honigh vloeit, bekomen,
En daer een Borger zijn. De menſch en moet niet droomen
Dat hem alleen het (g) broot doet leven: dat hy niet
Ten grave neêrdaelt, is, dewijl hy ook geniet
Het voedſaem woord, dat van Godts lippen komt te vloeien.
Dat Afgodiſten met veel zorgen zich bemoeien,
Is ons geen wonder; want zy dienen de Fortuin
Als een Godin; maer dat een Chriſten om den tuin
Zich leiden laet, en van bekommernis verrukken,
Daer hy gelooft, dat Godts voorzienigheit de ſtukken
Van zijn bezit om laeg genadigh houd by een,
Is niet te dulden, en te byſter tegen reên.
(h) Voed Godt de vogelen, om 's menſchen wil geſchapen,
Hy zal den menſch (men magh daer wel geruſt op ſlapen)
Wel voeden; aengezien hy dien om niemant ſchiep,
Dan om zich zelven. Eer dat u de Godtheit riep
Om hier te leven, was 'er goede zorg gedraegen:
De lucht, het water, en de rijcke aerde zagen
Wat u van noode was, en ſchaften, op 't bevel
Van Godt, u rijckelijk den nootdruft. Laet gequel
Van ydle zorgen en bekommerniſſen ruſten,
Zoo zal 't u ziele, ſchoon zy leit gevangen, luſten
Op Godt te dencken, met den Schepper om te gaen.
Zy kan haere ermen om des (i) Bruîgoms hals niet ſlaen,

(e) Zoekt eerſt het Rijcke Gods ende zijne gerechtigheit, ende alle deze dingen zullen u toegeworpen worden. vers 33.

(f) Exod. 16.

(g) De menſch en leeft niet alleen van den broode, maer van elk woord, dat uit den monde Godts gaet. Math. 4:4.

(h) Animalia fecit Deus propter hominem, hominem propter ſe ipſum. Si ergo animalibus miniſtrat propter hominem, quomodo hominibus non miniſtrabit propter ſe ipſum? Chryſ: ſuper Matth.

(i) Anima quantò magis circa terrena angitur, tantò in his, quæ ſunt cæleſtia, minus videt, eo quod curis ſuis extra ſe ducitur. Gregor. ſuper Ezech.

Zoo lang de zorgen haer belemmeren en binden.
De geeſt kan geenen ſmaek in 't overdencken vinden,
Noch in het bidden, daer men Gode meê genaekt,
Zoo hem den overvloed der zorgen moede maekt,
Ja 't brein leit met een' damp benevelt en verdonkert.
Wilt gy dan komen, daer Godts aengezichte flonkert,
En u bereiden op den roep van zijne ſtem,
Ontboeit uw harte, dat te byſter in de klem
Geraekt is, door zoo veel verwijderens en kommer;
Zoo zult gy ruſten als een lam in koele lommer.

NOS INSENSATI VITAM ILLORUM AESTIMABAMUS inſaniam, & finem illorum ſine honore.
Sap. 5: 4.

LII. *Herodes heeft hem verſmaet met zijn heir, ende heeft hem beſpot, gekleedt zijnde met een wit kleed.* Luc. 23: 11.

MEn wenſche, ô Goltſius! Uw' ziele ruſt en vrede,
Dewijl gy uwen tijd tot 's vroomen dienſt beſteede
In uit te beelden wat de Heyland heeft geleên:
Daer wy van uwe hand in koper zien geſneên
Zijn' zwaeren Kruisgang, wort een Chriſte ziel bewoogen,
En, daer zy om haer leet vaſt zit met weenende oogen,
Gemoedight om, als hy, te lijden met gedult.
Uw yver, was uw tijd op aerde niet vervult,
Had my, daer Jeſus hier in 't wit ſtaet afgeteekent,
Met ſmaet bejegent van Herodes, wel gereekent
Voor zinneloos, en van aendachtigheit misdeelt,
Indien my, op het zien van zulk een leerzaem Beeld,
De luſt ontgaen was, om met Rijmen en Gedichten
Verflaeuden in den ſtrijd te ſtercken en te ſtichten.
Wy zien dan hier de Bron der wijsheit aengedaen
Met een gewaet van ſpot en laſter; een beſtaen,

Waer voor zich d'Engelen in 't zaligh licht ontſetten.
Maer wil men op het doen der (*a*) werelt nader letten,
Gy zult verſtandigen en vroomen op die wijs
Van haer gehandelt zien. Een Heyligh kan geen' prijs
By haer behaelen met uitmuntenheit van deugden.
Der vroomen wercken, die het harte Godts verheugden,
Verwecken haer alleen tot ſmaelen en geſpot.
De wereltskinderen, ontaerd van hunnen Godt,
Vol wrevels, en gelijk als Lucifer verbannen
En uitgejaegt, beſtaen de vroomen aen te rannen,
En voor uitzinnigen te treden op den nek;
Daer zy hem eeren, die zijn mangel en gebrek

(a) Por ſabio tiene el mũdo al que diſsimulando ſus vicios ſabe alcançar honras y dignidades: y por locos a los, que deſprecian ſemejantes vanidades. Diego de Eſtella.

Met

Met eenen ſchoonen ſchijn (*b*) ontveinzende, zich zelven
Weet op te voeren, en den toegang op te delven
Aen andren, waerdiger in top gevoert dan hy.
Maer hoe Godtvruchtigen hier ſchijnen in de ly
Te leggen, en omringt met jammer en elende,
Zy zullen geen geluk ontbeeren op het ende,
Wanneer hun eens de draet des levens is gekort.
Wie hier vertreden, en met ſmaet bejegent wort,
Is by d'Almogentheit in aenzien en in eere.
Van (*c*) edel bloet en rijk te wezen maekt geen' Heere,
Maer overlegh, vernuft, en wijsheit in het hart.
Het oordeel van den menſch, benevelt en verwart
Van zinnen, is heel wijd van 't oordeel Godts verſcheiden.
Hy laet zich byſter van 't uitwendige verleiden,
En ſchat hem zaligh, die aenzienlijk is gekleet,
En rijk van goederen en have. Godts Propheet,
Nu vaerdigh om een zoon van Iſai te zalven
Tot Vorſt in Iſraël, van (*d*) Eliab ten halven
Vermoedende dat hem de Hemel had bezint,
Vernam het tegendeel: want David, maer een kind,
En, by zijn Broederen geleken, voor de werelt
Gering en ongeacht, wert met de kroon bepeerelt;
De Godtheit Samuël verbiedende na 't oogh
Te vonniſſen. Zoo dan, wie by de werelt hoogh
In eere ſtaet, en als een Puikjuweel der Wijzen
Wort aengebeên, acht Godt niet waerdigh om te prijzen.
Den kleinen gaf hy Kroon en Scepter in de hand;
En die geacht was, en van yder veel verſtant
Wert toegeſchreven, moſt zich onderdanigh buigen.
Godtlooze Balaam, toen Godt door hem wou tuigen
De waerheit, liet, wanneer hy Iſrel overzagh,
Daer het in Tenten op het velt gelegert lagh,

(b) Labi in apertum ſcelus imbecillitas quædam eſt: virtutes ſimulare mera malitia. Did: Saav. Symb. XVIII.

(c) Omnia vel nobilitatis vel honoris inſignia, quamvis ad ſpeciem ſplendida & illuſtria ſint, falſa tamen & inania cum ſint, nullumque in ſe, cum vera virtus abeſt, ſolidum fructum contineant, à ſapientiſſimo quoque deſpiciuntur, atque pro nihilo putantur. Hier. Oſor. de Relig. lib. 1.

Pares omnes natura fecit, ſola virtus diſcrimen interponit. M. Z. Boxh. Emblem. VII.

(d) En ziet zijn aengezicht niet aen, noch de hoogheit zijner lengte, want ik hebbe hem verworpen, ende ik en oordeele niet na der menſchen gezicht: want de menſche ziet de dingen, die van buiten ſchijnen, maer de Heere doorziet het harte. 1 Kon. 16: 7.

Dees

Dees reden hooren, niet vervreemt van Godts Orakels:
(e) Hoe ſchoon, ô Iſraël! zijn uwe Tabernakels,
En uwe Tenten. Maer toen hy in dezen roem
Quam uit te berſten, was de ſchoonheit en de bloem
Der Tabernakelen en Tenten lang geſleten;
Een tijd van veertigh jaer, 't is licht om af te meten,
Had hen veroudert, en met lappen dicht bezet.
De werelt looft en prijſt wat zuiver is, en net
Van buiten, maer het oogh der Godtheit ſchiet na binnen:
Inwendigh ſchoon kan haer alleen het harte winnen,
Dat geene rimpels zet door laſteren of ſmaet.
Wie voor een' wijzen Heer en Rechter pleit, verlaet
Zich op d'uitſpraecke van den zelven, niet verlegen
Of hem het vonnis van een' plompen (f) Rechter tegen
De ſcheenen ſprong, en hem voorheene dwaes verwees:
Zoo paſt het ook, dat een Godtvruchtige de vrees
Ter zijde ſtelle, ſchoon hem wereltwijze mannen
In hunne Vyerſchaer, ſlechts tot ongelijk geſpannen,
Verwijzen; want hy magh zich op een hooger recht
Beroepen, daer het pleit rechtvaerdigh wort beſlecht,
En wereltwijsheit in den Afgrond moet verzincken.
Getrooſt u dan met Godt den laſterkelk te drincken,
En hem te volgen in het ſpottelijk gewaed.
Uw' zaeke wort om hoogh gewogen: raet en daet
Zal u gebeuren, na verloop van weinig dagen.
De (g) ſmaet en hoon, die ons in 't leven komt te plaegen,
Maekt ons genooten van den Heyland, en zijn rijk
Deelachtigh. Klaegt gy noch van eenigh ongelijk?

(e) Hoe ſchoon zijn uwe Tabernakelen, Jakob, ende uwe Tenten, Iſraël! Num. 24: 5.

(f) Vel ex ipſo Judice condemnati rei colligatur innocentia. Lod. Vives de Verit. Fidei. lib. 2.

(g) Ne indignemini, fratres, ſi in mundo mali florent, & vos adverſa patimini, quia non eſt Chriſtianæ Religionis in temporalibus exaltari, ſed potius deprimi. Auguſtinus in Serm: de Patientia.

VIRTUS EST VITIUM FUGERE, ET SAPIENTIA PRIMA STULTITIA CARUISSE. *Horatius, Epist 1. ad Mæcenatem.*

LIII. *In een quaetwillige ziele en zal de Wijsheit niet komen, noch zy en zal niet woonen in een lichaem, dat de zonden onderworpen is. Sap. 1: 4.*

KOn eens de mensch zich van zijn neigingen ontslaen,
Die hem doen struickelen, en dagh aen dagh verraên,
Daer hy zich inbeeld, dat zijn vyand is verwonnen,
Hy zou zich laeven uit de *(a)* Kristalijne bronnen

(a) Si voluptas omnes mortales allicit, nullæ voluptates sunt cum ijs, quæ mente ex notitia rerum capiuntur, ulla ex parte conferendæ. Hier: Osorius de Gloria, lib.2.

Der

Der waere Wijsheit, die (*b*) veroudert noch bezwijkt:
Nu moet ik met de hulp van eenen Geest, verrijkt
In zijne Tekenkunst met aengenaeme zwieren,
De Honigby, het puik van alle kleine dieren,
In mijne bladeren gedencken, daerze zweeft
Langs eene beek, en by dat vochtigh zilver leeft
En haeren dorst verslaet, afkeerigh van te zwerven
Ontrent moerassen, die de lucht met stank bederven,
Of dat gedierte, schoon het klein is en gering,
Hem met een' lust van zich te spiegelen beving.
Om dan den honigh van de Wijsheit op te gaeren,
Naer Godt te zweven, en te drincken uit den klaeren
En lieffelijcken stroom van 't zaligh Paradijs,
Is 't noodigh, dat de ziel zich hoede, na de wijs
Der eedle Honigby, voor stinckende moerassen,
Dat is, voor (*c*) tochten en begeerten, opgewassen
Om haer te dompelen, te smooren in den gloet
Der Helle. Zuivert uw geweten en gemoed:
Schrikt voor laetdunckenheit, ô mensch! en iets te plegen
Naer uwen (*d*) eigen wil. Het past u, wilt gy zegen
In wijsheit en verstant, Godts wil alleen te doen.
De waere Wijsheit na te speuren, en te voên
Inwendigh eene zucht tot ongerechtigheden
En vuile zonden, is een zaek, die met de reden
Recht strijdigh is, ja Godt en d'Engelen getergt.
Waerom u zelven iet onmogelijks geverght,
En niet geluistert na het heilzaem woord des Wijzen?
Hy zeght: (*e*) Mijn Kind, zoekt gy in wetenschap te rijzen
En toe te nemen, zoo bewaert gerechtigheit,
En Godt zal u daer meê beschencken. Godt ontseit
Hem niets, die nedrigh, kuisch, en sober zoekt te leven,
Gelegentheden mijd, waer door men word gedreven
Tot zondigen, en, eer men 't weet, ten val geraekt.
De wereltliefde dient verworpen en verzaekt,

(b) Ubi sapientia, ibi virtus animi, ibi constantia, & fortitudo. Ambros. in Epist. ad Simplic.

(c) Nihil in hac vita laboriosius, quàm desiderijs terrenis æstuare: & nihil hic quietius, quàm hujus sæculi nihil appetere. Bernardus in Serm. 6.

(d) Quid ardet in Inferno, nisi propria voluntas? Quid etiam destruit mundum, nisi propria voluntas? Idem.

(e) Zoon, begeerende Wijsheit, onderhoud de rechtvaerdigheit, ende Godt zal u die geven. Eccles. 1: 33.

En afgewaſſchen 't ſlijk, in d'oogen u geſtreeken
Om laeg, wilt gy de Zon van Wijsheit door zien breeken,
En voordeel trecken uit dien zaligenden glans.
Al bloeit de Hooge School te Leiden, weinig kans
Is voor leergierigen, om daer genoeg te leeren.
De waere Wijsheit is by taelgeleerde Heeren
En Meeſters niet; ô neen! Zy is een gave Godts:
Alleen met kracht daer na te ſtaen, heeft weinigh ſlots:
Men dient de zaeke met den (f) Hemel t'overwegen,
En Godt te bidden, is in wijsheit heil gelegen,
Dat hy ze neder ſtier' van zijnen hoogen Troon.
Weeſt niet beſchaemt u voor onwetende ten toon
Te ſtellen, en uw krank vermogen te belijden
In iets te vatten: want die dit met ſchroom vermijden,
En zijn niet waerdigh in d'onwetenheit verlicht
Te worden. Om een' ſtrael van wijsheit op 't gezicht
Te krijgen, dient men den (g) Almachtigen te vreezen;
Dat zal de toegang tot de rechte Wijsheit wezen.
Gelijk my yder een zal toeſtaen, dat hy niet
Voor wijs te houden zy, die zich geenſins ontſiet
Te ſtroopen in het land van eenen Vorſt en Heere,
Die ſcherpe wacht zet, en terſtont is in de weere
Met zulcke rooveren te ſleepen naer 't Gerecht:
Zoo moet ook yder een bekennen, dat hy ſlecht
En dwaes is, die niet vreeſt, daer hy zijn' Godt beledight;
Een' Heere, die zijn recht zoo hanthaeft en verdedight,
Dat hy een (h) ſchepſel, dat in 't Koor der Englen blonk,
Om eene miſdaet los van boven neder klonk,
En in den gloênden brant der Helle liet verzincken.
Om (i) Adams zonde moſt al zijn geſlachte drincken
Den kelk des doots, en kon in 't leven niet beſtaen.
De ſterren zagen eer de werelt ondergaen,
En alle menſchen in de (k) wateren verzoopen,
Acht uitgenomen, die in d'Arke dit ontſloopen,
En 't leven bergden in dat jammerlijk geſteen.
Godt niet te vreezen, zijn bevel met voeten treên

(f) *Qui vult igitur ſapiens ac beatus eſſe, audiat Dei vocem, diſcat juſtitiam, ſacramentũ nativitatis ſuæ noſcat, humana contemnat, divina ſuſpiciat, ut ſummum illud bonum, ad quod natus eſt, poſſit adipiſci.* Lact. Firm. adverſ. Gent. lib. 3. cap. 30.

(g) *De vreeze des Heeren is het beginſel der Wijsheit.* Prov. 1:7.

(h) Iſai. 14: 12.

(i) Gen. 3.

(k) Gen. 8.

Beroc-

Berockende dit quaet, en holp hen om het leven.
Wie na de Wijsheit dan op aerde zoekt te ſtreven,
Hy (*l*) vreeze Godt, die hem dezelve geven kan.
Die hem van harte poogt te vreezen, zal zich van
Het (*m*) zondigen, gelijk van eene peſt, onthouden.
Schoon veelen zich op vlijt en naerſtigheit betrouden
Om waere Wijsheit te bekomen, noit bequam
Haer iemant, zoo hy eerſt in 't harte niet de vlam
Van geilheit, en de zucht tot alle zonden doofde.
Godt helpt de genen, die hem (*n*) ſmeeken; hy beloofde
Dit langh voorheene. Wie de Wijsheit heeft te baet,
Ontbeert in 's werelts nacht geen licht noch toeverlaet.

(l) Initia Dei à timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur. Gregor: lib. 2. Moral.

(m) Solus eſt Dei timor, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam ſervat, & omnis boni tribuit facultatem. J. Chryſ. in Serm. Joh. Baptiſtæ.

(n) Iſt dat iemant van u lieden wijsheit behoeve, die begeere haer van Gode, die allen menſchen overvloedelijk geeft, ende niet en verwijt, ende zy zal hem gegeven worden. Jac. 1. 5.

ENNIUS:

NEMO ME LACHRYMIS DECORET, NEC FUNERA FLETU FAXIT. *Cicero de Senectute.*

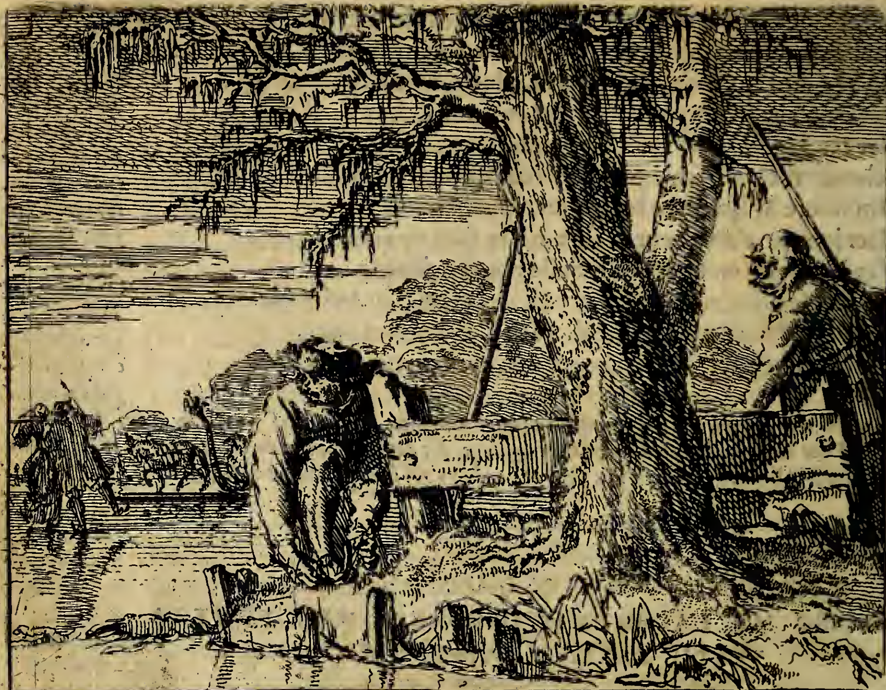
LIV. *Gy zijt doot, ende uw leven is verborgen met Chriſtus in Gode. Als Chriſtus hem openbaeren zal, uw leven, dan zult gy ook openbaeren met hem in glorie. Col.* 3. 3: 4.

(*a*) 't IS beter, na den raed des Wijzen, in het huis
Der klaegenden te gaen, dan onder het gedruis
Van blijde gaſten, zich vermaekende met eten
En drincken, aen den diſch eens Bruidegoms gezeten.
Dit zal ook d' aendacht van mijn' Lezer zoo verſtaen,
Wel wetende, hoe licht wy ons te buiten gaen,
En Godts geboden en bevelen overtreden
In eenen (*b*) overvloet van Bruiloftsdertelheden:

(a) Het is beter te gaen tot het klaeghuis, dan tot het huis des blijden maeltijds. Prov. 7:3.

(b) Affluentiam ciborum comitari ſolet inſolentia verborum: ſaturitatem ventris ſequitur levitas operis, & vanitas mentis. Hugo, lib. de Clauſtro Animæ.

 Maer

Maer dit gevoelen, ſchoon het vaſt op reden ſtaet,
Veroorloft echter geen (*c*) ontijdigh wangelaet,
En jammerklaegen en onlijtſaem handenwringen,
Gepleegt by veelen, daer de doot in huis komt ſpringen,
En vroome vrienden en verwanten mede ſleept.
Wie (*d*) ſterft in Gode, wort geluckigh ingeſcheept,
Om met een' voorwind recht te loopen in de haven
Der zaligheit, na veel verdriets en angſtigh ſlaeven;
Een zaek eendrachtigh by de Chriſtenen gelooft.
Ick nam dan voor, een' Boom van bladeren berooft,
Met ſneeu en kegelen behangen, af te beelden,
Om eenigen, indien zy noch uit zwakheit deelden

(*c*) *Ab omni Philoſophia videtur alienus, qui miſerius ducit mori natum, quam naſci moriturum. Eraſmus in Epiſt. ad Jod. Gaverum.*

(*d*) *Vocătur ante tempus boni, ne diutius vexentur à noxijs. Auguſtinus.*

Aen

Aen dezen misslagh van veel huilens en misbaer,
Wat neêr te zetten en te stillen. Als het jaer
Ten einde loopt, en met den winter wort gesslooten,
Dan ziet men geenen *(e)* boom voorzien van groone looten;
Veel min van appelen en ooft; maer blank en wit
Van rijp en sneeu; de kracht des levens en het pit
Schijnt met de koude van den winter te versterven:
Maer als de barre lucht, waer in wy alles derven,
Wat in de velden en de tuinen 't hart vermaekt,
Verzacht, de Lente met haer bloemen weêr genaekt,
Begint hy weeligh uit te botten en te bloeien,
Met loof zijn tacken te bekleeden, en te groeien
Vol schoone vruchten, tot vermaek des Hoveniers.
Hoe ongereet scheen in den winter zoo veel zwiers
Van rancken! Waert gy niet bedreven in de hoven
En tuinen, zoudge u dit van eenen boom belooven,
Als gy hem zaegt met rijp en kegelen gelaên?
Wanneer de doot dan met haer zeissen komt te slaen,
En 't leven afmaeit van rechtvaerdigen en vroomen,
Moogt gy hen wel te recht gelijcken by de boomen;
Nadienze 't leven slechts verbergen voor een' tijd.
Zy zullen rijzen, spaert uw' traenen, wie gy zijt,
Ten jongsten dage met *(f)* onsterffelijcke glanssen.
De Godt des Hemels zal hen niet met groene kranssen
Noch loof vercieren, maer met *(g)* glinsterend gewaed
En kroonen, daer geen gout op aerde by bestaet.
Wat wilt gy uwen vriend met ongedult beklaegen?
Hy is van kommer en elende glad ontslagen,
En zoo veel onheils, als dit leven mede brengt.
Het sterven, dat Godt in rechtvaerdigen gehengt,
Indien men 't anders magh den naem van sterven geven,
Is een beginsel van de glory, en het leven,

(e) Come l'arbore l'inverno è languido senza foglie, ne fiori, ne frutti, ma la primavera si mostra bello, e fruttifero: cosi la gloria di quelli, che dormirono nel Signore, stà hora nascosta nella radice, che è Christo, ma quando verrà la gloria della risurrettione, appariranno i giusti carichi di frutti, e molto gloriosi. Diego Stella.

(f) De rechtvaerdige zullen blincken als de Zonne in hun Vaders Rijcke. Mat. 13:43.

(g) Wy verwachten onzen Heere Jesus Christus, die hermaken zal het lichaem onzer snootheit, dat gelijk maekende den lichaeme zijner klaerheit. Phil. 3:21.

Dat

Dat in der eeuwigheit geen einde nemen zal.
Men maekt, als iemant wort geboren, bly geſchal,
En in het ſterven ziet men Bloetverwanten ſchreien;
Maer liet de menſch zich van het licht der (h) reden leien,
Hy zou verblijd zijn op het ſcheiden van een ziel;
En zuchten, als een vrouwe in 't kinderbedde viel.
Veel (i) beter is de dagh des doots, dan van geboorte;
Want naeulijks komt natuur t' ontgrendelen de poorte
Des levens hier om laeg, of enckel zielverdriet
Staet ons te wachten; en de doot is anders niet,
Hoe zeer zich iemant van de vreeze laet verrucken,
Dan eene baen, waer langs men duizent ongelucken
Te boven komt, en zich by d'Engelen verbergt.
De Zoon van Jeſſe, lang gepijnigt en getergt
Van 's levens rampen, bad, bekommert van gewiſſe:
(k) Geley mijn ziele, ô Godt! uit dees gevangeniſſe.
De ziel des vroomen, daer zy uit het lichaem ſcheid,
Magh hem bejegenen, die heete traenen ſchreit
Op haeren uitgang, met 's Verloſſers eige rede,
Geſproken, daer hy zijn benaeude Kruisreis dede,
Tot die bedroefden van het wreed Jeruzalem:
Wat (l) klaegt gy over my met een bedrukte ſtem?
Gy hebt meer reden van te ſchreien om u zelven.
Die om zijn' nootdruft met de ſpade moet gaen delven,
En zich met baggeren geneeren in het Veen,
Magh ſomwijl zijnen ſtaet met zuchten en geſteen
Eens overdencken, maer geen' machtigen met reden
Beklaegen, die zijn' tijd in weelde kan beſteden.
Men ſtaecke dan den rouwe en traenen zonder vrucht.
Geen vroome, daer hy ſterft in Gode, dient bezucht;
Men wenſch' hem veel geluks op zijne Hemelreize;
Zijn (m) doot is koſtelijk in d'oogen Godts. Hy peize,
Die ſchreiens luſt heeft, op (n) Godtloozen, van de doot
Bevochten en verraſt: daer is het ſchreiens nood,

(h) *Naturalis eſt ſepulchri horror, ſi tamen potentior in nobis eſſet ratio, quâ vivendi appetitus, plærimū utiq; lætaremur, quando illi fieremus propinquiores. Did: Saav. Symb* C I.

(i) *Beter is de dagh des doots, dan de dagh der geboorte. Eccleſ.* 7:2.

(k) *Geleid mijne ziele uit de gevangeniſſe. Pſal.* 141:8.

(l) *En wilt niet weenen over my, maer weent over u zelven. Luc.* 23:28.

(m) *Koſtelijk is in des Heeren aenzichte de doot van zijne Heiligen. Pſal.* 115:15.

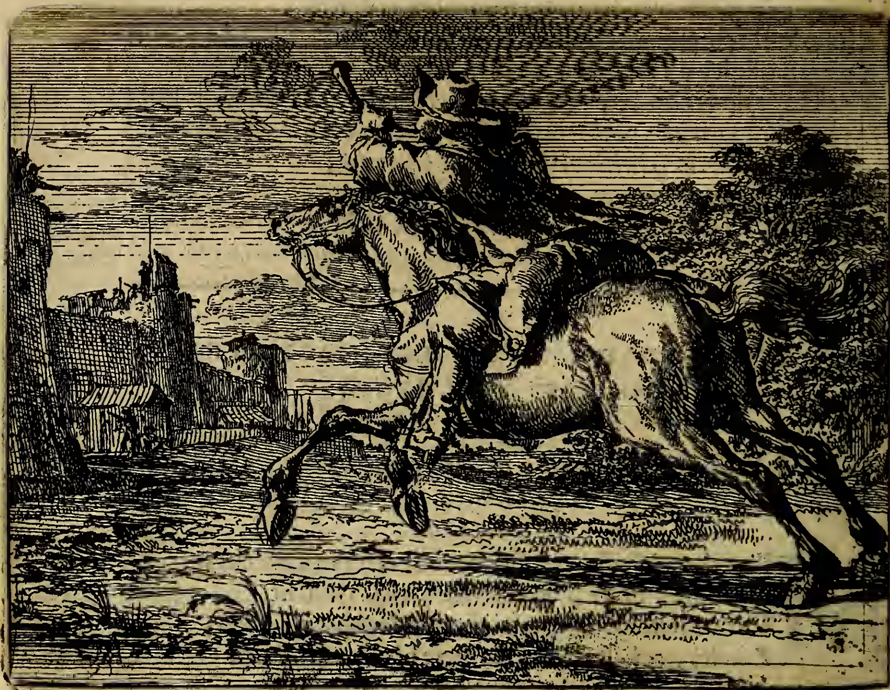
(n) *Illi deplorandi ſunt in morte, quos miſeros infernus ex hac vita recipit, non quos cæleſtis aula lætificando includit. Iſid: lib. 3. de ſummo bono.*

Als wy bedencken wat hen zwaerigheden volgen,
En hoe de Rechter in het oordeel hen verbolgen
En ongenadigh zal verwijzen tot den brand.
Haelt Godt de vroomen, 't is een byster misverstant
Ons ongeduldigh met veel schreiens af te slooven;
Daer wy d'onsterfflijkheit der ziele vast gelooven,
En hoe haer huis van Godt daer boven is gesticht.
Een pak, wel opgevat, valt in het draegen licht.

Wee my, dat mijne pelgrimagie verlengt is! *Psal.* 119:5.

LV. *Bonus est Nuncius, qui parvo tempore multum conficit itineris.*

MEn zal een' Post, gelaên met brieven van gewicht,
Op zijne komste met een vriendelijk gezicht
Verwellekomen, voor zijn reize dankbaer loonen,
Zoo hy, gelijk wy hem in onze blaên vertoonen
Tot meerder nadruk, niet en sukkelt onderweegh;
Maer over bergen en valeien met een veegh
Geronnen, menigten van mijlen laet van achter,
Ja als een blixem van Stadts vesten by den wachter
Noch voor den avond met verwondren wort ontdekt.
  Het is wel reden hem te dancken, ja hy trekt
Ook mijne gunst; ik wensch dien vlijtigen te groeten,
En, schoon hy my geen' brief komt brengen, te gemoeten
Als eenen vroomen, die niet sluimert in zijn' plicht.
Zoo spreekt gy, Lezer, daer u, nevens mijn Gedicht,
De Post op zijnen draf in deze Prent bejegent:
Maer zijt gy in verstant en oordeel niet miszegent,
Hy zal u dienen, en tot eenen spiegel zijn.
Daer gy somwijle zucht van rouwe en hartepijn,

Om dat gy weinigh tijds van jaeren hebt te leven,
En lang beneden wenſcht te woonen en te zweven,
Staet u te dencken, hoe u zijn gezwinde reis
Te wonderlijk gevalt. Gy, zoo gy naer den eiſch
Uw' dingen aenlegt, en de reis naer 's Hemels zaelen
Zoekt voort te zetten, zult by Gode dank behaelen,
Gelijk die bode by de menſchen, en geen' loon
Ontbeeren. (*a*) Waerom dus gewenſcht, om metter woon
Beneên te blijven, en het leven uit te recken?
Met lang te leven wort de ziel van vuile vlecken
En zonden meer en meer ontreinigt en beſmet.
't Getal der miſdaên groeit van dagh tot dagh, ja zet

(a) Porque deſſeamos vivir mucho tiempo en eſta vida: pues quanto mas vivieremos en ella, tanto mas pecamos, y quanto es mas larga, tanto el numero de las culpas es mas grande. Diego de Eſtella.

Zich

Zich tot een' hoogen bergh, en onder dit versterckҫn
Der ongerechtigheên, bezwijcken goede wercken
En deugden, en wat ons by Gode maekt gewilt.
Al 's levens feilen op te reeknen staet te wild
En woest voor ons begrijp; 't is ook niet uit te spreeken,
Hoe *(b)* dikwils wy in deugt te oeffnen blijven steeken,
Wanneer ons maer een stroo bejegent op den wegh.
Dit leven, dat met zoo veel vlijts en overlegh
Wort waer genomen, ziet men schreiende beginnen;
En die de kintsheit komt te boven, moet de zinnen
Te wercke leggen, om te dienen als een slaef;
Maer op den uitgang (is het leven niet een gaef,
Om na zijn duurzaemheit te wenschen, te verlangen?)
Verhuizen wy met schroom en vreeze om 't hart bevangen.
Dit is 't beginsel, en het midden, en het end
Des levens, daer gy uw' genegentheit naer wend.
Die geene deugden en verzamelt, 't is verloren
Al leeft hy lang; hy had veel nutter ongeboren
Gebleven, en den glans der Zonne noit gezien.
Gerechtigheit en *(c)* deugt en goede wercken biên
Het eeuwigh leven aen. Schept iemant groot behaegen
In lang te leven, 't staet aen hem, een kans te waegen
Na 't leven, daer men van geen doot noch sterven weet;
Van outheit niet, maer jeugt; van blyschap zonder leet;
Van vrede, dien geen twist noch tweedracht zal verbreeken;
Van onderlinge zucht, bevrijd van slimme streeken;
En daer het licht is, zonder nacht en duisterheit.
(d) Niet in veel jaeren, maer in wel te leven leit
Uw heil en zegen; zoekt gy ergens naer te wenschen,
Wel leven is de Bloem, die nimmer zal verslenssen.
Een *(e)* goet geweten gaet een' Koninklijcken schat,
Ja duizent wereldeǹ te boven. Zoo gy dat

(b) Sæpe occasio peccandi voluntatem facit. Isid. de Summo bono. lib. 2. cap. 9.

(c) In quo virtus sit, ei nihil deesse ad beatè vivendum puto. Cicero in Paradoxis.

(d) Nemo quàm benè vivat, sed quandiu curat, cum omnibus possit contingere, ut benè vivant, ut diu nulli. Seneca, Epist. 22. (e) Quid dulcius aut quietius bona conscientia, quæ nec damna, nec verborum contumelias, nec quidquam aliud formidat? Bernardus in lib. de Conscientia.

Bekomen kunt, het heil is op uw' zy' gevallen.
Is onder Kooplieên hy de wijſte niet van allen,
Die voor alle andren zich in weinig tijds verrijkt?
Gewis. Hy leeft ook lang, die geenen tijd verkijkt
En ſpilt in d'ydelheên te volgen; maer zijn dagen
Den Hemel offert, ſchoon hy wort ter neêr geſlagen,
En van de doot verraſt in 't bloeien van zijn jeugt.
Het leven leit niet in den tijd, maer in de deugt:
Dat wiſt die (*f*) Veltheer, die, gekomen tot zich zelven,
Zoo veel verloop van tijd in prachtige gewelven
Geſleten, niet en heeft gereekent, maer alleen
De jaeren, die hy quam aen deugden te beſteên
En wijsheit, als die hier geen ander leven kende.
Voorwaer, een Grijzaert, nu gekomen aen het ende
Van zijne dagen, is te houden voor een (*g*) kind
En onbejaerden, zoo men geene deugden vind
By hem geoeffent, en met reden te verfoeien.
Sprey dan de vleugels uit om Hemelwaert te roeien.
Wat wil men wenſchen, en na lang te leven ſtaen,
Daer wy vaſt ſtruiklen, en zoo veel te rugge gaen
In goede wercken en verdienſten? Zonder reden
Verzocht (*h*) Sint Pauwels niet met vyerige gebeden
Van 't lichaem dezes doots ontſlagen en bevrijd
Te wezen; en by Godt te ruſten. Al de tijd
Van hondert jaeren, nu ge-eindigt en verſtreeken,
Is niet met allen, by een' oogenblik geleeken.
Wie lang wil leven, moet by Godt en d'Englen zijn;
Om laeg is niet dan rook, dit leven maer een ſchijn.

(*f*) *De Veltoverſte Similis ordineerde zich zelven dit Grafſchrift: Similis leit hier begraven, die wel tot eenen grooten ouderdom gekomen is, doch hy en heeft maer zeven jaeren geleeft. Fr. Heermans Gulde Annot. cap.5.*

(*g*) *Een Kind van hondert jaeren zal vervloekt zijn. Iſai.* 65: 20. (*h*) *Ik hebbe begeerte om ontbonden te zijn, ende met Chriſtus te wezen. Phil.* 1: 23. *Wie zal my verloſſen van het lichaem dezes doots! Rom.* 7: 24.

In

IN SEPULCHRO ANIMA VERUM ÆTERNÆ QUIETIS THESAURUM REPERIT.
Did. Saav. Symb. CI.

LVI. *Hy zal uitbloeien gelijck eene bloeme des velts.*
Psal. 102 : 15.

ALs onverwacht het huis van een' bekenden vriend,
Die ons met yver na vermogen heeft gedient,
Wel vast gesloten wort met vensteren en deuren,
Wy zullen zuchten, en om zijnen uitgang treuren,

Als die een' langer tijd van leven waerdigh was;
Want is 'er iemand, die van zijne quael genas,
Wy achten hem van Godt en d'Englen begenadight.
Het brein des menſchen wort met ydelheên verzadigt,
En is met eene ry van jaeren in zijn' ſchik;
Maer Godt ziet hooger, en verhaeſt den oogenblik
Des doots, al luid het vreemt, uit louter (*a*) medelijden.
Het jammert hem, dat wy geduurigh moeten ſtrijden
En worſtelen met veele elenden en verdriet.
De Veltbloem op dit blad, zoo u de waerheit niet
Verveelen kan, zal u het menſchlijk leven toonen,
Godt bidden doen, dat zijn genade wil verſchoonen
Uw' dooling, daer u geen kort leven en behaegt.
De Veltbloem met haer' geur en kleur, wanneer het daegt,
Zoo lieflijk voor den reuk en d'oogen van de menſchen,
Komt met den overvloed van regen te verſlenſſen,
Of uit te droogen door een' ſchraelen Ooſtewind,
Te zengen van de Zon; ook zal het Vee, te blind
En reedloos om een bloem van groente t'onderſcheiden,
Dat cierlijk Veltjuweel niet laeten af te weiden;
Of wel een wandelaer, met zinnen en gemoed
Verwart en bezigh, haer vertreden met den voet.
Zoo blijft dat ſchoon gewas in ſlijk en modder ſteeken.
Het menſchlijk leven wort dan wel te recht geleeken
By deze Lentebloem, die op den velde ſtaet.
Om 's (*b*) levens rampen uit te drucken, zou my raed
Ontbreeken, ſchoon ik 't in welſpreekenheit kon haelen
By Tullius; het brein verbyſtert, en wy dwaelen
Als in een' Doolhof, daer het lijden wort bedocht
Van 't leven, en wat hier de menſch wel overbrocht
En moſt bezuuren in een kleine ry van jaeren.
De ziekten, quellingen, en dolle pijnen waeren
Als geeſten, daer hy woont, en zeeker waent te zijn;
Hy wort verraden en verongelijkt in ſchijn

(*a*) *Dios por el grande amor, que nos tiene, acorta nos la vida, queriendo que ſea breve, porque trabajemos poco tiempo. Diego de Eſtella.*

(*b*) *Quid in hac vita non experitur adverſi? Quas non procellas tempeſtateſque perpetimur? Quibus non exagitamur incommodis? Cujus parcitur meritis? Ambroſ. de morte Satyri.*

Van

Van vrientschap, om de deugt gelastert en geschonden;
Hy wort in Kerkeren gekluistert, of verzonden
In ballingschap; hy lijd veel ongevals en nood,
Daer hy zich by de Zee moet voeden, en den schoot
Des Oceaens, en storm en onweêr blijft bevolen;
Om brood en voetsel moet hy als een Paerd den molen
Van arbeid trecken, met gehoorzaemheit en stil
Zijn Meesters dienen, en zich voegen naer hunn' wil.
(c) Tot moeite wort de mensch gewonnen en geboren.
Die regel, uit den mond des vroomen Jobs te hooren,
Genoege u, schoon men daer niet wijders toe en zegh'.
Men denk dan eens, of Godt niet rijp van overlegh
Geweest zy, toen hy hier des levens tijd verkorte.
(d) In d'eerste werelt, als het aen de deugt niet schorte,
En 't menschdom zijnen Godt eenvuldigh diende, gaf
Hy het veel hondert jaer te leven, en het graf
Bleef als vergeten: maer wanneer de boosheit groeide,
En zich de mensch in al zijnleven niet bemoeide,
Dan met veel zondigens te tergen zijnen Godt,
Zich tijd verzeekrende van boete, wert een schot
By Godts rechvaerdigheit voor deze plaegh geschoten,
En 't leven in een perk van kleinder tijd besloten,
Op dat hy zich niet met langduurigheit van tijd
Voortaen zou koesteren en vleien. Wie gy zijt,
Geloof ons, het getal der ongerechtigheden
Neemt met lang leven toe. De Godtheit goede zeden
In u bemerckende, en wel wetende 't gewelt
Der vyanden, waer door gy neder wort gevelt,
Zoekt u te bergen, en te stieren in de haven.
Men stell' voor vast, wanneer een vroome wort begraven,
Dat Godt hem niet en liet verrassen van de doot,
Dan om hem *(e)* hooger op te voeren, deelgenoot
Te maeken van het heil der zaligen en Engelen.
Toen Godt het lichaem met de ziel bestont te strengelen,

(c) De mensch wort geboren tot arbeid. Job. 5: 7.

(d) Quando los hombres vivian con mas simplicidad en el principio del mundo, dava les Dios larga vida: pero como vio que crecia la malicia, y que usavan mal del tiempo, determino de abreviarle. Diego de Estella.

(e) Non videt obscuros manes, non transtra Charontis virtus: non Stygij guttura trina canis: Sed secum ad superos animas trahit inclyta sanctas, ducit ubi lætos vita beata dies.

En

En aen elkandere te huwen, als een Bruid
Aen haeren Bruîgom, was hy nergens meer op uit,
Dan om dat reedlijk dier de glory te vergunnen.
De Schepper hangt noch aen zijn schepselen. Hoe kunnen
Wy schricken, daer hy ons wil leiden langs de brugh
Des doots ten Hemel? Worpt het pak van uwen rugh,
Waer meê de werelt u zoo schandelijk belaste.
Een die van zijnen vriend gebeden wort te gaste
Op een' bestemden tijd, zoo hy de klok hoort slaen,
Belast zich met geen pak, maer doet den mantel aen.
Geluckigh is hy, die het (*f*) leven komt te leiden
In lijdsaemheit, en met verlangen op het scheiden
En sterven wacht. Godt sluit uw leven hier by tijds,
Om u in uwen plicht te maenen tot meer vlijts.

(*f*) *Qui desiderat dissolvi, & esse cum Christo, non patienter moritur, sed patienter vivit, & delectabiliter moritur. Augustinus super Joannem.*

QUI SE QUOTIDIE RECORDATUR ESSE MORITURUM, CONTEMNIT PRÆSENTIA, ET AD FUTURA FESTINAT. *Hieron: Cypriano.*

LVII. *De Pluimen zal hy by den Altaer worpen aen de Oost-zijde, op de plaetse, daer men d' asschen pleeg uit te storten. Levit.* 1: 16.

MEn zal van tochten, die ons in de ziele krencken,
Ontslagen zijn, met aen het (*a*) sterven te gedencken
En onzen jongsten dagh, ja in der eeuwigheit
Niet zondigen; gelijk de mond des Wijzen zeit.
Ik heb dan, om den geest der slaependen te nooden
Tot overdencken, hier een' Priester van de Joden
Gekoren, zoo als hy gereet ten offer staet,
En het gevogelte, naer 's Hemels wil en raed
Verwezen ten Altaer, zijn vederen en pennen
Ontrukt, waer op het plagh te drijven en te rennen,

(*a*) *Gedenkt aen uw uiterste, ende gy en zult in der eeuwigheit niet zondigen. Eccles.* 7: 40.

En

En die laet vallen in het Ooſten, als hem niet
Van waerde zijnde, daer men d'aſſche neder giet.
Gy zult, indienge met den geeſt niet zoekt te doolen,
Wel haeſt begrijpen, dat hier ietwes is verholen
Van nadruk, en dat u in 't leven dienen zal.
Hier is nu kans, om u voor leet en ongeval
Te hoeden, wilt gy van een' Joodſchen Prieſter leeren.
Hy, zijnen Vogel vaſt ontruckende de veêren
En pennen, worpt haer neêr op eenen bergh van aſch.
Al wat voor dezen u in d'oogen waerdig was,
En u de zinnen met aenlokſelen bekoorde,
Ja hart en ziel gelijk met eenen priem doorboorde,
Zijn niet dan vederen van ydelheit en wind,
Die u als vleugelen verheffen, om gezwint

Te ſtijgen naer den top van rijkdom en van eere.
(b) Worpt deze vederen, op dat u niets en deere,
Eens wegh met heiliglijk te peizen op het graf,
De plaete daer gy, ſchoon u Godt een lichaem gaf
Vol vyers en levens, in een' aſchhoop moet veranderen.
Gy boogt op ſtaeten, en gy onderhoud malkanderen
Met veel vertellens van uw adelijk Geſlacht:
Hier is uw Maegſchap: een verworpen en veracht
Gewormte met veel zucht en liefde te gedencken,
Zal uwe hovaerdy doen zincken, u beſchencken
Met waere wijsheit, daer men Gode door behaegt.
Schoon of het wereltsdom van uwen naem gewaegt
Een ry van jaeren, en u weelde magh gebeuren
In grooten overvloed, gy kunt den tijd van (c) treuren,
Van ziekte, zwakheit, en van ſterven niet ontgaen:
Maer laet in leet en ramp eens voor uwe oogen ſtaen,
Al wat gy met vermaek te voren hebt genoten,
Gy zult verbaezen, en, in 't aengezicht verſchoten
Van verve, d'ydelheit bezuchten van dien tijd.
Op (d) ſterven dencken, eer men noch het ſterven lijd,
Ontdekt de valſcheit, rukt de grijns van 's werelts wangen,
Waer aen de zielen zoo beklaeglijk blijven hangen.
Zoo gy het laeken, u te winden om de leên,
Het dootkleed, als gy met veel zuchtens en geſteen
Den geeſt zult geven, eens in uw' gedachten ſchildert,
Gy zult niet haeken naer den rijkdom, zoo verwildert
Van zinnen, noch u kleên in koſtelijk gewaed.
Bedenk eens, hoe een lijk zich hoogh met aerde laet
Bedecken, met den voet inſtampen en betreden,
Ja by de menſchen wort vergeten; en de reden
Zal u de waerdigheit der werelt doen verſmaên.
Wien zou het luſten zich in weelde te verzaên
Aen eenen rijcken diſch met Vorſtelijcke ſpijzen,
Indien men hem eens op een (e) lichaem komt te wijzen,

(b) Vedi di gittare le piume, & vanitadi, che come ali ti portano, & alzano a credere cotesti vani ſegni di honori, con la ſanta Meditatione, & Contẽplatione della ſepoltura, che è luogo delle ceneri, nelle quali hai da riſolverti. D. Stella.

(c) Homo nihil aliud eſt, quam ſperma fœtidum, ſaccus ſtercorum, & cibus vermium. Poſt hominem vermis, poſt vermem fœtor & horror, ſic in hanc ſpeciem vertitur omnis homo. Bernardus lib. Meditat. cap. 3.

(d) Meditare mortem. qui hoc dicit, meditari libertatem jubet: qui mori diſcit, ſervire dediſcit. Seneca, Epiſt. 26. *(e) O quam contempta res homo, niſi ſupra humum ſe erexerit. Ariſtot. Epiſt. ad Alexandrum.*

Dat

Dat van de wormen wort gegeten en geknaegt?
Leeft iemant dertel, het is zeeker, hy en draegt
Die ſchilderyen niet geduurigh voor zijne oogen.
  Die in de *(f)* ſchoole van de doot is opgetogen,
Toont kennis en verſtant, wanneer een ander niet
Weet by te brengen, en onnoozel ſtaet en ziet.
De Godtheit wilde, och of ons dit wat gaende maekte!
Dat (*g*) Jeremias de Propheet het huis genaekte
Eens Pottebackers: daer begeerde zy het brein
Te ſcherpen van dien knecht, en van de vlecken rein
Te vaegen. Kon zy dit niet over al beleggen?
Gewis. Maer zulk een doen is ons zoo veel te zeggen,
Dat in het huis van leem, te weten, in het graf
De waere wijsheit is te haelen. wie niet laf
Wil onderwezen zijn, moet daer ter ſchoole vaeren:
De duiſtre dingen, die ons in den geeſt bezwaeren,
Zijn daer te leeren en te hooren; ons vernuft
Verneemt de *(h)* kortheit daer van 't leven, noch het ſuft
Niet in den prijs der ſtof, waer uit wy zijn geſchapen;
Daer leert het, in wat ſtank het lichaem, nu ontſlapen,
Verandert en verteert; het einde hier om laegh
Van Rijcken, Staeten, en Bedieningen, zoo graeg
Gezocht van duizenden, die niet met al en weten.
  O menſch, ô aerdworm! Leert u zelven niet vergeten,
Uw leven in die ſchoole eens reglen, eene wijs
Op alles zetten. 't Is hier billijk na den prijs
Te dingen, en de baen der wijsheit op te ſtreven.
Wanneer gy 's avonts u te bedde wilt begeven,
Zoo maek geen reekening de Zonne weêr te zien;
Maer overdenk met ernſt, hoe veelerhande liên
Te bedde gingen, met gepeis van hen te kleeden,
Zoo haeſt de Zonne weêr zou rijzen; en zy *(i)* leden
Helaes! den doot, eer noch de dagh van morgen rees.
Wie op zijn hoede leeft, met beven en met vrees
Godt zoekt te dienen, en de doot houd in gedachten,
Kan alle dingen, die op aerde zijn, verachten.

(f) *Itaque aſſiduè cogitemus, tam de noſtra, quam omnium, quos diligimus, mortalitate. Seneca, Epiſt.* 64.

(g) *Staet op, ende gaet nederwaerts in het huis Pottebackers, ende daer zult gy mijne woorden hooren. Jerem.* 18. 2.

(h) *Ecce ſumus pulvis, ſumus ecce miſerrima tellus, Et noſtri fugiunt, ut levis aura, dies. Greg. Tifernas.*

(i) *Fallimur & cæci, mortem procul eſſe putamus: Illa tamen medio corpore clauſa latet.*

GY DWAES, DEZEN NACHT EISCHEN ZY UWE ZIELE van u wederom, ende de goeden, die gy bereit hebt, wiens zullen die wezen? *Luc.* 12:20.

LVIII. *Vivis in periculo, ſicut Ovis in ore Lupi.* D. Stella.

MIJn bladeren, waer in ik veel gebreeken laek,
Zijn aen den Lezer, nu ik vaſt ten einde raek,
Niet opgeoffert, om hem ietwes te (*a*) verwijten:
En of't gebeurde, dat mijn rijm hem ſcheen te bijten,

(*a*) *Ubi generalis eſt de vitijs diſputatio, ibi nullius eſt perſonæ injuria. Hieron. Qui illic offenduntur, ubi nullius æditur nomen, ij mihi videntur haud multum abeſſe à mulierculărum affectibus, quæ ſi quid in malas fæminas dictum fuerit, ſic commoventur, quaſi ea contumelia ad ſingulas pertineat. Eraſmus in Epiſt. ad M. Dorpium.*

Zijn

Zijn naem blijft ongeroert. Wy zochten niemants bult
Ten toon te ſtellen: kan hier iemant zijne ſchult
En zonde zien, ik heb de mijne niet verzwegen.
Godt gave, dat ik ſlechts niet ſlofte t'overwegen
Den oogenblik, waer in de doot my priemen zal.
Het Lam, van eenen Wolf geſtolen uit den ſtal,
Gedraegen in den muil, behoorde my het leven
Te regelen. Het zal terſtont den dootſnik geven,
Den Wolfsbeet in de keel bezuurende, geen raet
Is voor dat weerloos dier in dien verlegen ſtaet.
Zoo gaet het met den menſch: hy is geen leven zeeker.
Wy wachten vaſt, dat ons de doot uit haeren beker
Een' dronk zal brengen, dien men niet ontſeggen magh.
De wreede Wolf des doots en laet ons geenen dagh,
Geen uur, geen' oogenblik in veiligheit. (b) Wy ſterven
En zincken in het graf als water. Het bederven
Van ziele en lichaem, daer de doot ons eene wet
En maet van leven ſtelt, dient yverigh belet.
Om niet te ſluiten met een ongeluckigh ende,
Was het van noode, dat men tijdigh zich gewende
Te leven op die (c) wijs, gelijk men ſterven wil;
Het boek van ons gemoed eens nazagh; het verſchil,
Dat tuſſchen Godt en onze ziele is, effen ſtelde.
Men moet de (d) zonde, die zoo lang het harte quelde,
Terſtont vernietigen door boete. Hy, die dit
Verzuimt, tot dat de doot hem op de lippen zit,
Is als de genen, die naer 't Ooſten zullen reizen,
En op het koopen van den lijftocht niet en peizen
Noch dencken, voor zy uit de haven zijn gezeilt,
En hun geen wind en dient, om, daer men Waeren veilt,
Tot 's levens onderhoud en nootdruft, weêr te keeren.
Wanneer de krachten vaſt vermindren en verteeren

(b) Wy ſterven alle dage, ende als wateren vallen wy in de aerde. 2 Kon. 14: 14.

(c) Non poteſt malè mori, qui benè vixerit, & vix benè moritur, qui malè vixit. Auguſt. de Doct. Chriſt. lib. 2.

(d) En vertrekt niet, u tot den Heere te bekeeren, ende en ſtelt dat niet uit van dage tot dage. Eccleſ. 4: 8. *Staet op die daer ſlaept, ende verryſt van den dooden, ende Chriſtus zal u verlichten.* Epheſ. 5: 14.

Door eene ziekte, die ons mede sleepen zal,
Dan heeft het wercken met de handen aerd noch val;
Tot arbeid dienen best (e) gezonde en frissche leden.
In Zebedeus zoons, die op 's Verlossers reden
Zich dapper toonden, en te moedigh om de wijk
Te nemen, ja, om noch van hunne krachten blijk
Te geven, op zijn vraeg den (f) Bloetkelk wilden drincken,
Quam, daer de nood hem trof, de moedigheit te zincken;
Zy (g) vlooden, van den schrik benepen om het hart:
Nu schijnt u toe, dat gy in ziekte, pijne en smart
Naer Godt zult keeren, en vergiffenis verwerven
Van zonde, door berouw en boete voor het sterven;
Een waen, waer mede gy u zelven vleit en streelt.
Gy hebt de wanhoop te verwachten, zult misdeelt
Van troost en traenen zijn, komt u de doot bespringen,
Daer gy de zinnen met verganckelijcke dingen
Alleen beslommert in de dagen uwer jeugt
En in gezontheit. (h) Scheen te Babel niet de vreugt
Des Konings aen den disch volkomen? Maer Godts tooren,
Getergt tot wraeke; quam de vreugde schielijk stooren,
En schreef het vonnis van zijn doot met eene hand
Daer voor zijne oogen, het luid yslijk, aen den wand:
U, die op boete niet genegen zijt te passen,
Zal, zoo wy vreezen, ook de sterfdagh eens verrassen,
Als u gelegentheit van betering ontbreekt.
Prophete Jonas, daer hy op de straeten preekt
Van Ninive, roept uit: (i) Daer zijn noch veertig dagen
Eer Ninive vergaet. Om die gedreigde plaegen
Te weeren, is terstont de gantsche Stad vervult
Met traenen en berouw, om heure zwaere schult,
Met geen bedencken van den morgen in te wachten,
Te zoenen, en de straf des Hemels te verzachten.

(e) *Age Pœnitentiam dum sanus es. Si sic agis, dico tibi quod securus es, quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. August. lib. de Pœnit.*

(f) Math. 20: 22.

(g) *Doen zijn alle de Discipulen, hem verlaetende, gevloden. Math. 26: 56.*

(h) *Dan. 5.* (i) *Nogh veertigh dagen, ende Ninive zal omgeworpen worden. Jon. 3: vers. 4.*

Hoe zijt gy dan zoo hard en steenigh van gemoed
En zinnen, dat gy niet dit werk op staenden voet
Beginnen wilt, daer u niet eenen dagh het leven
Verzeekert is? Die Stad zal u beschaemt doen beven
En sidderen, wanneer de (k) jongste dagh verschijnt,
En deze onachtsaemheit verdoemen. Wat verpijnt
Gy meer u zelven, van onnutte zorgen zwanger,
Tot aertsche dingen? Laet het uitstel u niet langer
Te rugge zetten; het vertoeven baert verdriet
In iets gewichtigs. Een (l) Levijt wat most hy niet
Bezuuren, toen men hem zijn lieve Bruit en Vrouwe
In Godtloos Gabaa mishandelde? Zijn rouwe
Sproot enckel uit verzuim en uitstel van de reis,
Daer zijn Schoonvader met veel smeeckens en gevleis
Hem dwong in Bethlehem te toeven. (m) Wilt niet wachten
Met u te beteren; ô mensch! dat geen gedachten
U drijven om naer hem te hooren, die u poogt
Te houden onderwege, op dat gy tydigh moogt
De rust genieten, u in 't Hemels huis beschoren.
Indien de nacht des doots u overvalt, verloren
Is al uw reizen, en het gaet u ruim zoo ergh
Als dien Levijt; wien staen de hairen niet te bergh!

(k) De mannen van Ninive zullen in het oordeel opstaen met dezen Geslachte, ende zy zullen dat verdoemen, om dat zy boete gedaen hebben door de Predicatie van Jonas, ende ziet hier is meer dan Jonas. Math. 12: 41.

(l) Judic. 19.

(m) Madruga y toma tu camino con tiempo, haziendo penitencia agora que tienes lugar: si quieres descansar en tu casa, quando viniere la noche. Diego de Estella.

In den aengenaemen tijd hebbe ik u verhoort, ende in den dagh der zaligheit hebbe ik u geholpen. *Jsai.* 49: 8.

LIX. I *Ladroni non sogliono confessare i lor delitti, se non con tormenti; & quella confeßione non gli libera dalla pena, anzi gli dà la morte.*

EEn Ziecke, zoo hy by zijn' Doktor hulpe vind,
Is wel te vreden, schoon dezelve doof en blind
En mank zy, of berucht van schandelijcke treken:
Dit geeft my stoutheit om de zielen, daer zy steeken

In

In een bedorven vel van ongerechtigheit,
En wel tot zonde, niet tot ſterven zijn bereit,
Verzoek te doen, of zy aen rooveren en dieven
Haer wilden ſpiegelen. Zy kunnen zich gerieven
Met dezen Booswicht op de pijnbank uitgeſtrekt.
De Rechter hoort uit dien miſdaedigen, gerekt,
Gepijnight door den Beul, gelijk door zijn gewiſſe,
Van zijne ſchelmery een ſchultbekenteniſſe,
Die hem niet vry ſtelt, maer op lijf en leven ſtaet.
De menſch, die reukeloos van zeden is, geen maet
Kan houden van zijn' luſt en tochten in te volgen,
Daer hy gezont is, zoo hem Godt, met recht verbolgen,
Een ziekte toezend, dat hy plat in 't bedde raekt,
En vaſt zijn einde voelt genaeken, die (a) verzaekt
De werelt en haer' luſt; biecht nedrigh zijne zonden;
Toont leet en rouwe; wenſcht Godts wetten noit geſchonden
Te hebben; heeft een' walg van alles wat hy zocht
Met vlijt, en met verlies van Godts genade kocht.
Och of de Hemel dat berouw zich liet behaegen,
Hem op zijn uiterſte verlichte, van de plaegen,
Die voor Godtloozen na dit leven zijn, ontſloegh,
En hem een Engel in den ſchoot van Abram droeg;
Wat zou dat voor dien menſch een zaligh einde wezen,
Een onwaerdeerlijk heil! nu ſidderen en vreezen
Al zijne vrienden, wien zijn leven is bekent,
Wel wetende dat rouwe en traenen, aengewent
Van eenen zondaer, nu gedwongen om te ſterven,
Meer komt uit vreeze van de zaligheit te derven,
En met Godtloozen te verzincken in den brand
Der Helle, dan uit zucht en liefde, die 't verſtant

(a) Si nous obſervons celle de la pluſpart des Chreſtiens, nous trouverons qu'aprés avoir veſcu dans une malheureuſe inſenſibilité pour Dieu, & dãs des vices énormes, avant que de ſortir du monde, ils ſe confeſſent, ils reçoivent le ſaint Viatique, & l'Extreme Onction, ils pleurent, ils ſoûpirent, ils demandent pardon à Dieu, ils avouënt leur deſordres tout haut, ils invoquent Jeſus Chriſt, & enfin ils meurent embraſſant le ſigne de nôtre Redemption. Cependant l'Euangile nous aſſeure, que le nombre de ceux, qui ſeront ſauvez, eſt tres-petit; & toutes les Figures des Eleus, qui ſont dans l'ancien Teſtament, nous montrent la meſme choſe. Antoine Godeau.

Bevangen heeft om by den Eeuwigen te woonen;
Een boete, die Godt niet genegen is te kroonen
Met Hemelsch Goud, ô neen! het *(b)* loon der zaligheit
Wort van den Schepper hun uit liefde toegeleit,
Die hem met yver, als hy is te vinden, zoecken.
Men magh zich zelven wat vertroosten, en verkloecken
Met zijne zonden te belijden, daer men niet
Dan 's levens uitgang, en de doot voor oogen ziet;
Maer zulk een betering maekt geenen mensch rechtvaerdigh.
Daer David in triomfe, als hem de Hemel waerdigh
Gekent had met de roê te geesslen van zijn' zoon,
Te rugge keerde, om, als voorheene, weêr den troon
Van Israël tot heil der volcken te beklimmen,
Quam Semei, die hem door *(c)* vloecken en begrimmen
Beleedight hadde, met ootmoedigheit zijn schult
Bekennen; smeeckende, de Vorst zou met gedult
Dien groven misslagh in zijn' onderdaen verschoonen:
Maer David, schoon hy geen gevoelen van dat hoonen
Meer scheen te hebben op dien blijden wederkeer,
(d) Beval zijn' Nazaet hem te straffen, en die eer
Van stervende met rust en vrede in 't graf te daelen,
Niet in te willigen. Die Vorst, uit 's Hemels zaelen
Verlicht met kennis, zagh hoe dit leetwezen sproot
Uit *(e)* geenen eigen wil, maer dwang; gelijk in nood
Van sterven veelen zich op zulk een wijze draegen.
Een booze zal van zich te beteren gewaegen,
Als hem de middelen van zondigen ontgaen,
En hy belet is in de boosheit voort te slaen;
Dewijl hem 't leven en de tijd wort afgesneden.
De *(f)* dwaeze Maegden gaen te spade met gebeden
Den rijcken Bruidegom verzoecken aen de poort:
Hy weigert die voor haer te openen, gestoort
Om dit vertoeven, dat hem aen zijn kroone raekte.
Het zou een wonder zijn, dat iemant Godt genaekte

(b) Comme rien ne rend la mort horrible, que ce qui la suit: rien ne la rend bonne ordinairement, que ce qui la precede. Idem.

(c) 2 *Kon.* 19: 19.

(d) En laet gy hem niet ongestraft blijven; maer gy zijt een wijs man, alzoo dat gy wel weten moogt, wat gy hem doen zult; ende gy zult zijn grijs hairmet bloede ter Hellewaert brengen. 3 *Kon.*2: 9.

(e) Qui prius à peccatis relinquitur, quam ipse relinquat, ea non liberè, sed quasi necessitate condemnat. August. de Pœnitentia. *(f) Math.* 25: 12.

Vol zucht en yver in benautheit van de doot,
Zoo hy voorheene niet en zocht, dan in den schoot
Der werelt, tot vermaek van vleesch en bloet, te rusten.
Om onze vyanden te dempen, onze lusten
En quaede neigingen te smooren, is 'er kracht
En groote dapperheit van noode; maer wat (g) macht
Heeft toch een krancke? Zal hy, van zoo veele rampen
Bestreden, in het perk met voordeel kunnen kampen,
Daer zijn party hem in gezontheit viel te sterk?
Men moet niet spade, maer by tijds een (h) noodigh werk
Beginnen; vraeg het eens aen wijze hantwerkslieden.
Om Godt te dienen, zijn bevelen en gebieden
In acht te nemen, is gezontheit allerbest;
Dat is de dagh des heils; zoo zal men op het lest,
Indien hy niet en wort verwaerloost, zich in 't steenen
En zuchten maetigen. die dagh noch niet verscheenen,
Dient waer genomen. Wie een' oogenblik verzuimt,
Met hope dat hem noch wat tijds wort ingeruimt
En toegelaeten, loopt gevaer van 's Hemels zegen
Te missen. Is uw heil in boete dan gelegen,
En in uw leven te verandren naer den stijl
Van 's Heylands leven; kan de doot u in der yl
Verrassen, en in dat gewichtigh werk beletten;
Het is hoogh tijd om al uw' zinnen schrap te zetten,
Te waeken als een Helt. Zoo gaet gy wis en vast,
Daer zich een reukloos mensch voor eeuwigh brengt in last
En zwaerigheit, en niet op zijnen Godt kan dencken,
Als hem de ziekte komt belemmeren en krencken.

(g) *Que esperança puedes tener de vençer, siendo tu menos poderoso, y los enemigos mas fuertes?* Diego de *Estella.*

(h) *Venturæ mortis tempus ignoramus, post mortem operari non possumus, superest, ut ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim mors ipsa, cum venerit, vincetur, si priusquam veniat, semper timeatur.* Gregorius.

CONSTAT ÆTERNA POSITUMQUE LEGE EST, UT CONSTET GENITUM NIHIL. *Boëtius de Consol. Philos. lib. 2.*

LX. *Ziet gy betrout op dezen gebrokenen Rietstaf, op Egypten, op den welcken zoo iemant steunt, zoo zal hy in zijne hand gaen, ende die doorbooren. Isai. 36 : 6.*

GEluckigh waert gy, ô Tobias! en bemint
Van Godt, nadien hy u verrijkte met een kind
Vol deugden, eenen (a) staf, waer op gy, hoogh van jaeren
En blind, mocht steunen, ja in 's levens wedervaeren
Bestaen,

(a) Tob. 5. 23.

Beſtaen, hoe zeer vermengt met lijden en verdriet.
Dit zucht mijn ziele u na, daer zy het wanckel riet
Ziet breeken, tot een' ſtaf gebruikt by eenen dwaezen
En reukeloozen menſch. Wy ſchricken en verbaezen,
Daer hy voor over komt te ſtorten, dat het kraekt.
Ey zegh my, Lezer, eer mijn geeſt een einde maekt
Van uwe aendachtigheit met rijmen t'onderhouden,
Of hun, die op den ſchat der werelt zich betrouden,
Iet beters beuren zal? En of u wel een beeld,
Noch nader als dit Riet de werelt eigen, ſpeelt
In uw' gedachten, om keergierigen te ſchencken?
My ſcheen de Rietſtaf hier met reden in bedencken
Te komen, aengezien hy luchtigh is en broos:
Zoo is de (*b*) werelt valſch en ydel. Wie haer koos
Om op te ruſten en te ſteunen, zal mijn zeggen
Door ondervindinge beſtemmen, niet weêrleggen.
Laet u geen ſchepſel toch bekooren, geen cieraet
Van Beelden na de kunſt gehouwen, (*c*) rijkdom, ſtaet
Noch edel bloed uw hart betoovren: want de logen
En waen en ydelheit, die duizenden bedrogen,
Zijn hier te vinden. Hy, die zijn begeerten veſt
Op iets, dat hier beneên vergaen moet, wort op 't leſt
Noch van de Duivelen belachen met geſchater.
Hy is een (*d*) Bouman, die zijn huis op vloeiend water
Wil ſtichten; een beſtaen, dat droncke lieden paſt.
Schoon gy by vrienden en bekenden als een gaſt
Eerbiedigh wort onthaelt, met minzaemheit bejegent,
Die gunſt is wiſſelbaer: indien ge wort miszegent,
En u het los geluk den kaelen rugge keert,
Men kent u niet. O menſch! geloof het vry, gy eert
En dient de genen, daer men niet op magh betrouwen.
Men kan alleen op (*e*) Godt, en niet op menſchen bouwen,
Daer ons de nood drukt: die om 's Hemels hulpe ſmeekt,
Zal niet vergaen, hoe diep hy in den rouwe ſteekt.

(b) Mari juſtè comparatur hic mundus, quia falſitatibus amarus eſt, fluctibus diabolicis quatitur, vitiorum tempeſtatibus commovetur. Caſſiod. ſuper Pſal 44.

(c) Wie betrouwen ſtelt op zijne rijkdommen, die zal vallen. Prov. 11:28.

(d) Como el que pone fundamento ſobre las aguas, que corren: aſſi es el, que pone ſu confiança en las coſas tranſitorias de eſta vida. Diego de Eſtella.

(e) Hieron. Cardanus: Dicebat olim Pater meus, me docens: Reverearis ſemper Deum; ille enim fons eſt omnium virtutum: quod ſi eum deſerueris, nullum habebis vitæ tuæ ſcipionem, ſed in incerto perpetuò vagaberis. Lib de utilitate ex adverſis capienda.

Wilt u op dapperheit en ſterkte niet beroemen:
Een koorts vernietight haer; de krachten zijn de bloemen
Gelijk, in eenen dagh vertreden en verdort.
Al wat van Helden by vermaerde Schrijvers wort
Gelezen, zoo men dat eens konde vergelijcken
By d'Oorlogsdaeden, daer ons d'allerminſte (*f*) blijcken
Niet van gelevert zijn; dewijl de grijze tijd
Ons die niet overgaf; het zy de barſſe nijd
Of wel de woeſtheit dit belette; wy bevonden
De braefſte Helden in een' diepen nacht verzwonden,
Alwaer men hun gerucht niet achterhaelen kan.
Ook worden ſtercken van Godts geeſt als met een' ban
Gedreigt: (*g*) zy zullen zwaere en harde pijnen lijden.
Nu denk eens, wat zy voor een ydel paerd berijden,
Die huizen ſtichten als Paleizen in de lucht;
Dewijl het leven maer een ſchaduwe is. Wat vrucht
En nuttigheit kan dit elendigh wroeten geven;
Nadien onze Ouders, nîet zoo kort, maer lang van leven,
In (*h*) Tenten woonende, van Gode meer bezint
Dan zyliên waren? Zoo nu ſchoonheit u verblind,
(*i*) Bevalligheit is van den Wijſten Vorſt geleeken
By loos bedrogh, het ſchoon by ydelheit. Te ſteeken
Vol glory, en veel (*k*) roems te draegen op het ſchoon
Van lijf en leden, zoo de werelt is gewoon,
Is even zoo, als of een Lijk, een overleden
Vermaek ſchiep in zijn graf, en op de cierlijkheden
En ſchoone beelden van zijn Tombe moedigh was.
Zijt gy nu jaeren lang gezont en wel te pas,
Gy moet u zelven daer niet ydel op verheffen:
Het is te vreezen, dat de vyand u zal treffen,
En uw' verdoemenis verhaeſten; want die ſtaet
Is u gevaerlijk. Noit en vind de ziele baet,
Maer groote ſchade by gezontheit. (*l*) Zy wort ruſtigh,
Wanneer het lichaem, haer dootvyand, is onluſtigh
En zwak, en van veel pijns bevochten en gequelt.
Gy hield hem voor gewis van herſſenen ontſtelt

(f) Vixêre fortes ante Agamemnona multi, ſed omnes illachrymabiles urgentur, ignotique longa nocte carent quia Vate ſacro. Horatius.

(g) *De machtige zullen harde pijnen lijden. Sap. 6:7.*

(*h*) *Hebr.* 11:9.

(*i*) *Bedriegelijk is de bevalligheit, en ydel is de ſchoonheit. Prov.* 31:30.

(k) Si de la hermoſura te jactas, eres ſemejante al muerto, que ſe precia de la pintura de ſu ſepultura. Diego de Eſtella.

(*l*) *Een zwaere ziekte maekt de ziele ſober. Eccleſ.* 31:2.

En

En dwaes, die, in het hooft met eene kling getroffen
Niet buiten ſtervens nood, noch luſt had van te ſtoffen
Op zijnen (m) gaeven en gezonden voet: zoo zijt
Gy waerdigh, dat men u uitzinnigheit verwijt,
Indien de friſheit van het lichaem u doet ſtijgen
In uw' gedachten, daer de ziele vaſt gaet hijgen
En quijnen aen eene ongeneeſſelijcke quael.
Heeft u Geleertheit in het harte met een' ſtrael
Verlicht; kan iemant aen uw' toorts zijn lamp ontſteeken;
Verheft u niet: want veel te (n) weten, veel te ſpreeken
In vreemde taelen, is ondienſtigh, en maer wind,
Indien men geene deugt by zoo veel kennis vind.
Daer gantſch Egypten in de (o) duiſternis ging waeren,
Zagh Iſraël, Godts volk, de zon de lucht doorvaeren,
By henliên was alleen van klaerheit geen gebrek:
Gy zijt, verſteeken van de Liefde Godts, en trek
Tot deugden, ſteekeblind in al uw' wetenſchappen
En kennis, en gy moet, na Memphis ſtijl, gaen ſtappen
By duiſter, zonder licht te ſcheppen uit de Zon.
Het is elendigh, och, indien men dit eens kon
Bevatten! aen dat ſlagh van dingen vaſt te kleven,
En die te volgen, en met yver na te ſtreven;
Nadien zy eindigen in eenen damp en rook.

Wert iemant nu beluſt het Masker van het ſpook
Der werelt, aengevoert door 't lezen van mijn Dichten,
Gelijk een yvraer van Godtvruchtigheit te lichten,
En Godt te volgen langs een ſteekelige baen,
Ik zagh de zegening des Hemels mijne blaên,
Vol Zinnebeelden, mild beſproeien en bedouwen.
Verloſſer! Heyland! daer de vroomen op betrouwen,
Is hier wat zaets gezaeit van heiligheit, van deugt,
Door uw' genade, laet het nut zijn voor de jeugt,
Die op de werelt met de zinnen noch blijft maelen,
En my beveſtigen voor ſtruickelen en dwaelen.

GLORIA IN EXCELSIS DEO.

(m) *Vanidad es preciarſe el hombre de la ſanidad de los pies, teniendo en la cabeça herida de muerte: aſſi eres vano ſi te precias de la ſalud del cuerpo, teniendo el anima enferma. Diego de Eſtella.*

(n) *Doctrina invalida eſt, quum aliter vivit Præceptor ac loquitur, & mores ſunt doctrinæ contrarij: validiſſima autem eſt, cum ipſe, qui præcipit, actionibus ſuis eam conſtabilit & ſancit. Lod Vives de Veritate Fidei. lib. 2.*

(o) *Exod.* 10: 23.

BEMERCKINGEN
Op eenige punten van het
LIJDEN
ONZES ZALIGMAEKERS.

Christus biddende in 't Hofken.

O *Christe ziele! drukt u eenigh bitter lijden,*
En komt de Duivel u bevechten en bestrijden,
Hier leert u Jesus, hoe gy u gedraegen moet.
Het eenig middel, om den strijd met vleesch en bloed
Te wagen, is met hem volherdigh Godt te smeeken.
Met vyerigh bidden kan men Godt in 't harte steeken
En prickelen, gelijk met pijlen, scherp van punt.
Al wat men wenschen magh, wort biddenden gegunt
En toegezonden van dien Machtigen daer boven.
O ziele! laet gy u moedwillens dan berooven
Van zoo veel gaven, en verquist gy uwen tijd
Met ydle dingen te verhaelen, met verwijt,
Met achterklappen, met uws naesten eer te krenken;
Wat gaet u aen? leert eens op uwen Heyland denken:
Gy kruist, gy pynigt hem met uwen zotten praet.
Of leed hy van de Jōōn geen kruis genoeg en smaet?

Zijne

Zijne Discipelen in slaep gevallen.

Apostelen! wie dooft de vlam
Van uwe liefde tot het Lam?
Het geeft zich voor den vyand bloot,
En worstelt deerlijk met de doot.
Een onweêr sleept den Heyland meê,
En slaept en sluimert gy, ô wee!
Hoe wil die lafheit u vergaen?
Het is hoogh tijd van op te staen.
Hy roept u toe: Het uur genaekt.
Jeruzalem heeft hem verzaekt;
Zy kent hem niet voor Davids Zoon;
Maer boeien waerdigh, smaet en hoon.
Het uur genaekt, ô woord van Godt!
Nu denk ik aen mijn stervens lot.
De doot genaekt, de ziele scheid.
Och was ik daeglijks wel bereid!

Op de Geltzucht van Judas.

O Ziel! die Godts bevelen
verwaerloost en veracht,
En vast gaet speelen,
Verslingert om te deelen
In aertsch geluk tot wellust van de zinnen,
Gy kunt hier niet by winnen;
Durft gy dit waegen,
Gy zult het u beklaegen,
Blinde ziele, blinde ziele, blinde ziele,
Na veel dagen.

Ging Judas niet verloren
Door zijne zinlijkheit?
Helaes! wy hooren
Hoe dezen Man, gekoren

Van onzen Godt, om Rijcken te bekeeren,
Zich dwacs liet overheeren
Van ſnoode tochten:
Och of wy dit bedochten!
Noit voor zilver, noit voor zilver, noit voor zilver
Godt verkochten.

Met vaſten, met gebeden
Ontgaet men dezen ſlagh;
Met vroome zeden
En onderdanigheden;
Men moet het oor Godtvruchte Vaders leenen,
Om zijne zonden weenen,
die graeg belijden.
Zoo doolt men niet bezijden;
Zoo zal Jeſus, zoo zal Jeſus, zoo zal Jeſus
Ons verblijden.

——— Quid non mortalia pectora cogis,
Auri ſacra fames!

O *Gierigheit, vervloekte peſt!*
Wat hebt gy zwaerigheit gebrouwen
In alle landen, Ooſt en Weſt,
Waer Adams kinders hun onthouwen.

Hoe kan een Chriſtelijk gemoed
Van u gewaegen zonder traenen,
Daer gy door eene zee van bloed
Den wegh tot hoogheit zoekt te baenen?

Maer nergens blijkt uw' boosheit meer,
Dan daer gy Judas hart betoovert,
Verkoopende zijn' Godt en Heer.
Helaes! wat heeft hy nu verovert?

O Judas! om een weinig gelt
Hebt gy de zaligheit verloren,
Uw' ziel; hoe is mijn hart ontſtelt
In zulk een' droeven val te hooren!

Bewaer ons Jesus, lieve Godt!
Daer gy om hoogh zit by den Vader,
Op dat wy door geen aertsch genot
Verloren gaen met dien Verrader.

Petrus het rechter oor van Malchus af houwende.

GY toont met uw geweer,
O Petrus! wel de zucht tot uwen Heer,
Maer waerom en beraed
Gy u niet wel, eer gy zoo vinnig slaet?
Gy hebt het byster qualijk voor,
Nadien gy Malchus rechter oor
In uwen heeten yver treft.
Hy doolt gewis, die eerst zijn stuk niet wel bezeft.

Indien gy met uw zwaerd
Het rechter oor van Malchus had gespaert,
En 't slinker afgesneên,
Dan scheen uw daet by my te staen op reên;
Dan was dit een Apostelslagh,
Die ons vernuft als met een' dagh
Van hooger kennis lichten zou.
Nu baert dit slaen u niet dan enckel naberouw.

O Catholijcke ziel!
Dewijl men u zoo even onderhiel
Van hoe onnutte praet
En achterklap door 't slinker oore gaet,
Zoo ondervraeg my wyders niet,
Waerom dit slaen mijn' geest verdriet;
Het rechter oore hoort na Godt,
Het slincker opent zich voor ydelheit en spot.

Magnis excidit ausis.

De Diſcipelen vluchtende, daer Christus gevangen wort.

Mijn heil, mijn trooſt, helaes! waer zijt gy nu gevaeren?
Al zagh ik Jeſus daer gevangen en verraên,
Noch was mijn hope, dat die kloecke Kerkpylaeren
Hem volgen zouden, en ſtantvaſtigh blijven ſtaen.

Waer vlied gy allen dus, van ſchrik en angſt benepen?
Blijf ſtaen: dit is het ſpoor van uwen Meeſter niet.
O Jongers, die uw' geeſt en zinnen hebt geſlepen
In Jeſus hooge School, waer laet ik mijn verdriet!

Waer zal mijn ziel de trouwe op aerde nu gaen zoecken,
Daer Jeſus geene trouwe in zijn Diſcipels vind?
O Menſchen, wie gy zijt, verlaet u op geen kloecken:
Zy zwichten inden nood: hunn' woorden zijn maer wind.

Indienge trouw begeert, het is dan tijd na boven
Te ſtijgen; dat juweel en vind men niet om laegh.
De deugden worden hier vertreden en verſchoven.
Men vind in ongeval tot hulpe niemand graegh.

En ſchoon of Petrus volgt het ſpoor van zijnen Heere,
Hy volgt hem moedeloos met een bekrompen hart.
't Is waer, hy ſtelde zich daer even wel te weere;
Maer niemand ſtrijkt den prijs, indien hy niet volhard.

OP DEN
Rietſtok in Jeſus handen.

O *Riet! daer ik u zie in Jeſus hand gedragen,*
Sta ik verſlagen
Met eenen zucht:
Want zoo gy wankelt in den wind en lucht,
Zoo wankel ik in al mijn doen.
Ik magh, helaes! niet goets van my vermoên;
Dit hart van binnen
Laet zich verwinnen,
En van luſten voên.

Mijn Godt! mijn zaligheit! nu ſmeek ik by uw lijden,
En bitter ſtrijden,
Verleen mijn ziel,
Die, zwak als riet, zoo menigmael verviel
Tot zonden, die den Helſchen brand
Verdienden, nu voortaen een' vaſter ſtant,
Om niet zoo even
Als riet te beven,
In den wind geplant.

KERSLIEDT.

Wijze: *O Kersnacht.*

GAet gy met vleesch en bloed te raede,
Gy raekt by Godt in ongenade,
Ja wort gebannen uit het Rijk
Der Hemelen vol zalige Engelen.
Wie zich met Gode wil vermengelen,
Die neem' van vleesch en bloed de wijk.

Hoewel de Kercke dezen regel
Van waerde houd, en graeg haer zegel
Daer aen wil steecken, onze ziel
Magh echter wel met groot verlangen
Aen vleesch en bloed de zinnen hangen,
Daer eene Maegt van kind beviel.

Men gaet door vleesch en bloed verloren:
Maer 't vleesch en bloed van Godts Verkoren
Te naderen, Mariaas Zoon
Te kussen, 't Kind waer op zy toefden,
Die eeuwen lang zijn' troost behoefden,
Maekt ons van binnen rein en schoon.

Heeft iemant jaer op jaer gesleten
Met zondigen, en Godt vergeten;
Nu is het tijdt van op te staen,
Het spoor der Harderen te volgen.
De Hemel is niet meer verbolgen
Om ongerechtigen te slaen.

O Christe zielen! drukgenooten
Van uwen Heyland, en verstooten
Op aerde, zet geen hartepijn
Om eenig leet u wedervaeren.
De Kersnacht brengt u blyde maeren.
Na regen volgt de zonneschijn.

BLADTWIJZER
der
PRENTEN en ZINNEBEELDEN.

te

EINDE.

Tot Rotterdam, Gedruckt by *Hendrik van Pier*, Boekdrucker op de Keysers-gracht, achter Visschers-dijck. 1668.